

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΤΕΧΝΗ

ΚΑΛΩΣΥΝΗ σὲ λόγια
δημιουργεῖ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ
ΚΑΛΩΣΥΝΗ στὴ σκέψη
δημιουργεῖ ΒΑΘΥΤΗΤΑ
ΚΑΛΩΣΥΝΗ σὲ πράξεις
δημιουργεῖ ΑΓΑΠΗ

ΛΑΟ - ΤΣΕ

ΕΤΟΣ 17ον ΤΕΥΧΟΣ 96

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1972

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» (Δραγατσανίου 6)

(Δευτέρα - Τετάρτη - Παρασκευή 10 - 12)

		Δρχ.
H. P. Blavatsky	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας, δδ. 70, δεμ.	90
»	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	30
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως δεμ	80
»	Μετενσάρκωση	20
»	Κάρμα	20
C. Leadbeater	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	10
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς 'Ασίας	40
Th. Pascal	'Η Θεοσοφία εἰς ὀλίγα κεφάλαια	20
J. Van der Leeuw	Θεοὶ ἐν ἐξορίᾳ	20
C. Jinarajadasa	'Απόκρυφος ἐξέλιξις 'Ανθρωπότητος	100
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	30
»	Αἱ βαθύτεραι ὄψεις τῆς Ζωῆς	30
»	Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Σοφίας	50
»	Φῶς στὴν 'Ατραπό	20
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (ἔκδ 1966)	20
»	Τὸ Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας (1926)	20
»	«Δελτίον 'Αστέρος» Τόμ. 1931 - 34 ἕκαστος	30
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωή (Β' σειρά)	70
»	'Εκπαίδευσι καὶ σημασία ζωῆς δδ. 45, δεμ	65
'Αντ. 'Αδριανόπουλος	'Αρχαῖοι Ἕλληνες Φιλόσοφοι	150
Κ. Κιτρινιάρης	'Απολλώνιος ὁ Τυανεύς	40
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ 'Ελευσίνια Μυστήρια	50
Κ. Μελισσαρόπουλος	'Αποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς δδ 30, δεμ	50
»	Μ ε λ ε τ ή μ α τ α δδ. 60, δεμ.	80
»	Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία δδ. 70, δεμ	90
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας δδ. 50, δεμ	70
»	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) δεμ	90
»	'Εκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισναμοῦρτι δδ. 50, δεμ	70
»	'Ο Κομήτης (Θέατρο Ἰδεῶν)	30
»	«'Αγνώστῳ Θεῷ»	10

«ΙΛΙΣΟΣ», 'Επιλογὴ ἐτῶν 1956 - 58 καὶ 1959 - 61, ἑκάστη χρυσόδ 100

Διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἐσωτερικοῦ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» 80

Περιοδικὸν «ΙΛΙΣΟΣ», Τόμοι 1960, 64, 65, 69, 70, χαρτόδ. δρχ 70

Τόμοι 1971 - 1972 » 30

'Αποστείλατε τὸ ἀντίτιμον, διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 15

ΙΛΙΣΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμῶνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντὴς ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητὴς ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 17ον ✱ Νοέμβριος — Δεκέμβριος 1972 ΤΕΥΧΟΣ 96

Πρὸς τὸ 18ον ἔτος

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ συμπληρώνει μὲ τὸ ἀνὰ χεῖρας τεῦχος τὸ 17ον ἀπο τῆς ἐκδόσεώς του ἔτος. Μὲ τὸν τόμο τοῦ 1972 ξεπέρασε κάθε προηγούμενο σὲ ἀριθμὸ σελίδων, ἐνῶ διατηρεῖ πάντοτε καὶ προσπαθεῖ ν' ἀνυψώνη τὴν ποιοτική του στάθμη.

Ἡ προσπάθεια θὰ συνεχισθῆ, μὲ τὴν συμπαράστασι τῶν συνδρομητῶν, οἱ ὁποῖοι προσκαλοῦνται:

1ον Νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν κατὰ δέκα μόνον δραχμὰς αὔξησι τῆς ἐτησίας συνδρομῆς (ἀπὸ 70 σὲ 80), λόγῳ τῆς γενικῆς, πρὸ πολλοῦ δέ, αὐξήσεως τῶν ἐκδοτικῶν δαπανῶν.

2ον Νὰ στείλουν τὴν συνδρομὴ τοῦ 1973 ὅσο νωρίτερα μποροῦν, διότι ἔτσι διευκολύνουν σημαντικὰ τὴν ἔκδοσι τοῦ περιοδικοῦ.

3ον Νὰ ἐγγράψουν φίλους τους ὡς συνδρομητάς, μὲ τὴν πεποίθησι ὅτι θὰ τοὺς προσφέρουν μία πνευματικὴ ὑπηρεσία, μὲ τὸ νὰ τοὺς εἰσαγάγουν στὸν κόσμο τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ».

4ον Νὰ στείλουν ὀνόματα φίλων τους γιὰ τὴν δωρεὰν ἀποστολὴ τευχῶν — δειγμάτων.

Ἡ αὔξησις τῆς συνδρομῆς μόνον κατὰ δέκα δραχμές, ἂν καὶ δὲν καλύπτει τὴν αὔξησι τῶν ἐκδοτικῶν δαπανῶν — καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ θὰ το-

νίσωμε ὅτι ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» δὲν ἀποτελεῖ ἐπιχείρησι — ἀπεφααίσθη μὲ τὴν προσδοκία τῆς διευρύνσεως τοῦ κύκλου τῶν συνδρομητῶν. Πράγματι, μονον ἐὰν αὐξηθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν συνδρομητῶν θὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ ἐπσρκέση το ἐπὶ πλέον δεκάδραχμο. Τὸ προτιμοῦμε αὐτό, διότι θὰ ἀποτελέση ἕνα ἀκόμη βῆμα τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» πρὸς τὸ ἐκλεκτὸ κοινόν, ποὺ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήση τὴν προσφορὰ του στὴν ἀνώτερη πνευματικὴ ἐνημέρωσι καὶ καλλιέργεια. Βοηθῆστε, λοιπόν, ὁ καθένας μὲ τὴ δύναμί του, στὴν περαιτέρω πρόοδο τοῦ περιοδικοῦ ΣΑΣ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΜΑΣΟΝΙΑ

ΑΠΕΦΑΣΙΣΘΗ «ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΣΕΩΣ»

Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος —ἡ ὁποία συνῆλθε κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Νοεμβρίου— ἐξέδωσε ἀνακοίνωσιν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν γιὰ τὸ θέμα τοῦ Τεκτονισμοῦ, ἔχουσαν ὡς ἀκολούθως:

«Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησιας τῆς Ἑλλάδος, μελετήσασα τὸ σοβαρώτατον θέμα τῆς Μασονίας, ἀποφαίνεται ὡς ἑξῆς:

Ἀνανεοῖ τὴν ὑπὸ 12 10.1933 Πρᾶξιν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐπέχουσαν θέσιν αὐθεντικοῦ κειμένου Αὐτῆς. Ἐμμενει ἀπολύτως εἰς τὰ ἐν τῇ ὡς ἄνω Πράξει ὁριζόμενα περὶ τῆς Μασονίας. Διακηρύσσει καὶ αὖθις,ὅ,τι ἡ Μασονία εἶναι ἀποδεδειγμένως θρησκεια μυστηριακή, προέκτασις τῶν παλαιῶν εἰδωλολατρικῶν θρησκειῶν, ολως ξένη καὶ ἀντίθετος πρὸς τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως σωτηριώδη Ἀλήθειαν τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. Διαδηλοῖ κατηγορηματικῶς, ὅτι ἡ ἰδιότης τοῦ Μασονου ὑπὸ οἱανδήποτε μορφὴν εἶναι ασυμβίβαστος πρὸς τὴν ἰδιότητα τοῦ Χριστισνοῦ ὡς μέλους τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Ἀποδέχεται καὶ ἐγκρίνει δύο ἐνεργειας τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνοδου· Πρῶτον μὲν τὴν ὑπ' Αὐτῆς ἔκφρασιν ἐπαίνου προς τούς εκδόντας την υπ' ἀριθ. 2060)6.12.1969 ἀπόφασιν Δικαστάς τοῦ Πολυμελοῦς Πρωτοδικειου Ἀθηνῶν, διὰ τῆς ὁποίας κατεδικάσθη ἡ Μασονία «ὡς θρησκεια μυστηριακὴ μὴ γνωστή». Δεύτερον δὲ τὴν ὑπ' Αὐτῆς ἔκδοσιν ἀνακοινώσεως προς τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα, δημοσιευθείσης εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐκδιδόμενον Περιοδικὸν «Φωνὴ Κυρίου» τῆς 17ης Μαΐου 1970, διανεμηθείσης εὐρύτατα καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Μασονισμὸς ἐν ρητῇ ἀναφορᾷ πρὸς τὴν Πρᾶξιν τοῦ 1933 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, στηλιτεύεται ὡς θρησκεία, τῆς ὁποιας ἡ σκοτία φύσις εἶναι ἄκρως ἀντίθετος πρὸς τὴν ἐν πλήρει φωτὶ Χριστιανικὴν Ἀλήθειαν.

Πληροφορεῖ ὑπευθύνως τὸν Ὀρθόδοξον Ἑλληνικὸν Λαόν, ὅτι οὐδεὶς ἀπολύτως τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ σαφῆ καὶ προσωπικὴν ἑνὸς ἑκάστου ἐνυπόγραφον διαβεβαίωσιν, ἐν καθαρῷ τῷ μαρ-

τυρίῳ τῆς συνειδήσεως, ἐνώπιον Θεοῦ καὶ τῆς Ὁλομελείας Αὐτῆς, τυγχάνει μέλος τῆς Μασονίας, οὐδὲ ἔχει οἱανδήποτε σχέσιν πρὸς αὐτήν.

Ἀποκρούει πᾶσαν τυχὸν περὶ τοῦ ἐναντίου διάδοσιν ὡς τελείως ψευδῆ καὶ ἀνυπόστατον καὶ ἀποτελοῦσαν διεθνῆ συκοφαντίαν, ἐκτοξευομένην ὑπὸ σκοτίων δυνάμεων καὶ στρεφομένην κατὰ τοῦ κύρους τῶν Ἱερῶν Ποιμεναρχῶν, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς φθορᾶς αὐτῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ σκανδαλισμοῦ τῶν συνειδήσεων τοῦ Χριστεπωνύμου Πληρώματος».

Ἀπερρίφθη «ἀφορισμὸς»

Ἐνώπιον τῆς Ἱεραρχίας εἶχαν τεθῆ δύο προτάσεις:

1) Ἡ ἀνανέωσις τῆς καταδίκης τοῦ 1933, ἡ ὁποία καὶ ἐνεκρίθη, μειοψηφούντων δύο μητροπολιτῶν.

2) Ἡ ἔγκρισις καταδίκης ὑπὸ τὸ πνεῦμα ἐκείνης τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Κυπριανοῦ, τοῦ ἔτους 1815, περὶ ἀφορισμοῦ τῶν Τεκτόνων (γιὰ νὰ μείνουν μετὰ θάνατον «ἀσυγχώρητοι, ἀδιάλυτοι καὶ τυμπανιαῖοι» — κατὰ τὸ λεκτικὸν τῆς ἀποφάσεως — «σχισθείη ἡ γῆ καὶ καταπίοι αὐτοὺς ὡς τὸν Δαθὰν καὶ τὸν Ἀβηρὼν» κλπ. κλπ.). Ἡ πρότασις αὐτὴ ἀπερρίφθη πανηγυρικῶς.

Οἱ μητροπολῖται Μυτιλήνης Ἰάκωβος, Μεσσηνίας Χρυσόστομος, Πειραιῶς Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι ὑπεστήριξαν ὅτι διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ Τεκτονισμοῦ ἐπιβάλλεται «τακτικὴ συνέσεως», λόγῳ τοῦ ὅτι, οἱ Τέκτονες εἶναι ἄτομα μὲ μεγάλην κοινωνικὴν ἰσχύν.

ΠΑΥΛΟΣ (Παραμυθίας): Οἱ Μασόνοι πρέπει νὰ καταπολεμηθοῦν ἀποτελεσματικὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐν ἀνάγκη νὰ ἀφορισθοῦν.

ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ (Καντιώτης): Προτείνω τὸν ἀφορισμὸ τῶν μασόνων. Νὰ ἀποκοποῦν ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐφ' ὅσον ἡ μασονία εἶναι μυστηριακὴ θρησκεία.

ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ (Ἀκαρνανίας): Ἐπιβάλλονται δραστικὰ μέτρα.

ΙΑΚΩΒΟΣ (Μυτιλήνης): Ἐπιβάλλεται σύνεσις ὡς πρὸς τὸν χειρισμὸν τοῦ μασονικοῦ. Εἶναι λεπτὸ θέμα. Αἱ ἐνέργειαί μας δὲν δύνανται νὰ διέπωνται ἀπὸ βιαιότητα. Δὲν χρειάζεται νὰ πάρουμε τὴν χατζάρα...

ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ: Λάθος. Ἐμεῖς δὲν ἔχομεν οὔτε σουγιά. Ὁ πόλεμος ὁ δικός μας εἶναι πνευματικός.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ (Τριφυλίας): Δὲν χρειάζεται βία ἡ Ἐκκλησία.

ΣΕΡΑΦΕΙΜ (Ἰωαννίνων): Ἂς κάνουμε μὲ σύνεσι τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς πανισχύρου μασονίας.

ΗΛΙΑΣ (Δημητριάδος): Στὴν ἐπαρχία μου ὑπάρχουν μασόνοι ἰσχυροὶ καὶ κοινωνικώτατοι. Ἰδιαίτερα ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ἀναπτύσσει ἔντονον δρᾶσιν καὶ βαπτίζει συνεχῶς παιδιά.

ΘΕΟΛΟΓΟΣ (Λαρίσης:) Ἔχω νὰ παρουσιάσω παραδείγματα προσυλητισμοῦ εἰς την μασονίαν.

ΑΛΛΟΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ: Ὁ ἀγὼν κατὰ τῆς μασονιας πρέπει να ὀργανωθῆ προσεκτικα, διότι θὰ εἶναι σκληρος. Πραγματικά, οἱ μασόνοι και οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τον προθάλαμον τῆς μασονίας ροταριανοί εἶναι πρόσωπα που διαθέτουν μεγάλην ἰσχύν, ἄφθονα μέσα και ἀρκετοὶ ἐξ αὐτῶν κατέχουν ὑψηλὰ ἀξιώματα.

Ὁ Μητροπολίτης Ἠλείας Ἀθανάσιος διετύπωσε ἐπιφυλάξεις ἂν θὰ ἔπρεπε ἡ ἐγκύκλιος ἐναντίον τοῦ Τεκτονισμοῦ νὰ διαβαστῆ σ' ὅλες τις ἐκκλησιες, μήπως ἡ ἀνάγνωσις τοῦ κειμένου εἰς χωρία, οἱ κάτοικοι τῶν ὁποίων δὲν ἔχουν ἰδέαν περὶ μασονίας, προκαλέση ἀνησυχίας, καὶ ἀρχίση νὰ τοὺς ἀπασχολῆ τὸ θέμα καὶ ἔχουν ἀντίθετα ἀπὸ τὰ ἐπιδιωκόμενα ἀποτελέσματα. Ἡ πρότασις ἐτέθη εἰς ψηφοφορίαν καὶ δὲν ἐγένετο δεκτή. Την ἐνέκριναν περὶ τους 20 Ἱεράρχαι.

Τελικῶς, ἔγινε δεκτὸν ν' ἀκολουθηθῆ ἡ «τακτικὴ τῆς συνέσεως».

Γενικὴ ἡ ἀποδοκιμασία τῆς στάσεως τῆς Ἱεραρχίας

ΑΠΕΡΡΙΦΘΗ ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΑΦΟΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΑΣΟΝΩΝ

Διὰ ψήφων 65 ἔναντι 2

Τελικά, στὸν ἄμεσο ἀφορισμὸ τῶν Μασόνων ἐπέμειναν μόνον δύο Μητροπολίτες. Οἱ ἄλλοι 65 περίπου ἱεράρχες ἐψήφισαν τὴν καταδίκη του, ἀλλὰ καὶ καθώρισαν συνετὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν ἐξαπλουμένων σὲ ὅλο τὸν κόσμο καὶ πανισχύρων τεκτονικῶν ὀργανώσεων.

Φωτοτυπια ἀπο την «Ἀπογευματινη» 27 Νοεμβρ.

Ὁ Ἑλληνικὸς Τύπος, χωρίς οὔτε μία ἐξαίρεσι, ἀπεδοκίμασε κατὰ διαφόρους τρόπους τὴν ἀπασχόλησι τῆς Ἱεραρχίας μὲ τὸν Τεκτονισμό, ὡς ἐνέργεια, ἡ ὁποία μαρτυρεῖ μεσαιωνικὸ σκοταδισμό, ἀποξενώνει τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, τῆς ὁποίας ἀγνοεῖ τὰ ἀληθινὰ προβλήματα.

Ὁ «Ἰλισός» παραθέτει σχετικὰ ἀποκόμματα τῶν δημοσιευμάτων.

«Ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου»

Ἀπόσπασμα ἄρθρου τοῦ «Βήματος»:

«Ὁ ἑλληνικὸς λαος επεριμενε μὲ ξεχωριστὸ ενδιαφερον την σύνοδο ἔστω καὶ αὐτῆς τῆς αμφισβητούμενης κανονικότητος Ἱεραρχίας.

Καὶ εἶδε μὲ ἔκπληξη νὰ τίθενται γιὰ συζήτηση θέματα (ποιὸς ἀλήθεια τὰ ἐπρότεινε;) καθαρὰ ἀκαδημαϊκοῦ χαρακτῆρα, δευτερεύοντα καὶ ἐκτὸς χρόνου καὶ τόπου. Ὡριαμένες εἰσηγήσεις μάλιστα, ἂν κρίνωμε ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα τοῦ Τύπου, ἀποτελοῦν δείγματα παιδικότητος, μαθηματικῶν ἐκθέσεων ἢ βερμπαλισμοῦ ἀπηρχαιωμένων ἱεροκηρύκων.»

«Ἀθλιότητες»

Θέλουν οἱ σεβασμιώτατοι Μητροπολῖται νὰ μάθουν ποῖα αἰσθήματα πλημμυρίζουν τὴν καρδίαν τῶν χριστιανῶν ὅταν διαβάζουν εἰς τὰς ἐφημερίδας τὰ διαδραματιζόμενα εἰς τὴν Ἱεραρχίαν; Ὁ Λαὸς δοκιμάζει οδύνην, ἀγανάκτησιν καὶ ἀποστροφὴν διὰ τὸ θέαμα τῆς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας.

Ὁ Λαὸς ἀπορεῖ. Δὲν ὑπάρχει, λοιπόν, αἴσθημα εὐθύνης, δια νὰ μὴ είπωμεν εντροπῆς; Τὸ ἐπίπεδον τῶν συζητήσεων τῆς Ἱεραρχιας εἶναι, εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων, ἀπαραδέκτως χαμηλόν. Συνεζητήθησαν θέματα ἢ ἀνύπαρκτα ἢ τόσον μικρᾶς σημασιας, ωστε να μὴ εχουν θέσιν εἰς τὸ ἀνώτατον οργανον τῆς Ἐκκλησίας. Διοχετευοντο εἰς τὸν Τύπον παραποιημένα πρακτικά. Καὶ χρησιμοποιεῖται γλῶσσα προκαλοῦσα ὀργὴν εις κάθε ἄνθρωπον στοιχειώδους εὐπρεπείας.

Διεθνῶς, ἡ θρησκευτικὴ πίστις διέρχεται κρίσιν. Αἱ ξέναι Ἐκκλησίαι ἀγωνίζονται διὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ ἰδική μας ἀγνοεῖ καὶ τὰ ζητήματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις της. Ἔτσι ἀποκόπτεται βαθμιαίως ἀλλὰ καὶ μὲ γρήγορον ρυθμὸν ἀπὸ τὰς νέας γενεάς. Οἱ Ἱεράρχαι μας ἀπορροφοῦνται μὲ παθος ἀπὸ προσωπικὰς διενέξεις, μεσαιωνικοὺς φανατισμοὺς καὶ νεκροὺς δογματισμούς.

Σ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
«Ἐλεύθερος Κόσμος»,
26 Νοεμ.

«Ὑποθέσεις»

Ὁ εἰδικὸς ἐκκλησιαστικὸς συνεργάτης τῆς «Βραδυνῆς» κ. Σπῦρος Ἀλεξίου ἔγραψε (24 Νοεμ.) ὅτι «εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Τεκτονισμός, ποὺ εἶχε συνδεθῆ μὲ τὰ ἀπελευθερωτικὰ κινήματα τῶν Βαλκανίων, ἦλθε μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Ὡς πρῶτοι Ἕλληνες τέκτονες ἀναφέρονται οἱ Φιλικοί».

Γιὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀνὰ τὸν κόσμο καὶ στὴν Ἑλλάδα Τεκτόνων ἔγραψε:

«Ἡ τελευταία γνωστὴ τεκτονικὴ στατιστικὴ εἶναι τοῦ 1955 καὶ ἀναφέρει, ὅτι ὑπάρχουν 10 ἑκατομμύρια τέκτονες εἰς ὅλον τὸν Κόσμον, ἐκ τῶν ὁποίων 5 ἑκατομμύρια εἰς τὴν Ἀγγλίαν, 3,5 ἑκατομμύρια εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὰ ὑπόλοιπα εἰς τὴν Εὐρώπην. Εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι γνωστὸς ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῶν τεκτόνων».

Γιὰ τὴν πιθανὴ μελλοντικὴ ἐξέλιξι τοῦ Τεκτονικοῦ ζητήματος, ἔγραψε τὰ ἀκόλουθα:

«Ἐὰν ἀποφασισθῆ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, Ἑλληνικὴν ἢ Πανορθόδοξη, ὅτι ὁ Μασονισμὸς εἶναι Θρησκεία καὶ ἀποδεχθῆ

τοῦτο ἡ Πολιτεία, οἱ τέκτονες οὐδόλως θίγονται, ἀσχέτως ἂν οἱ ἴδιοι ἐπιμένουν καὶ βεβαιοῦν, ὅτι εἶναι Ὀρθόδοξοι ἢ Καθολικοὶ καὶ Προτεστάντες, ἀνεξαρτήτως τεκτονικῆς ἰδιότητος. Τότε, ἐὰν δηλαδὴ γίνουν Θρησκεία, ἐλευθέρως θὰ ἔχουν καὶ πάλιν τὶς Στοὲς μὲ τὸν Μέγαν Διδάσκαλον Ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ καλῆται εἰς τὰς ἐπισήμους τελετάς, ἐθνικὰς ἢ θρησκευτικάς, ὅπως ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ ἀνεγνωρισμένων Ἐκκλησιῶν καὶ δογμάτων».

Πρόκειται, βεβαίως, περὶ ὑποθέσεων. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ΔΕΝ ΠΙΣΤΕΥΕΙ ὅτι ὁ Τεκτονισμὸς εἶναι θρησκεία (διαφορετικὰ δὲν θὰ ἠρκεῖτο σὲ μία τελείως θεωρητικὴ καταδίκη, «γιὰ τὰ μάτια», ἀλλὰ θὰ ἐλάμβανε μέτρα γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς καταδίκης), δὲν ὑπάρχει περίπτωσις νὰ ἀναγνωρίσῃ ἡ Πολιτεία θρησκευτικὴ ἰδιότητα στὸν Τεκτονισμό, καθότι ΓΝΩΡΙΖΕΙ ὅτι ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ.

«Ἀδιαφορία»

Τὸ περιοδικὸ «Ἐπίκαιρα» ἐδημοσίευσε (1 Δεκ.) συνέντευξι μὲ μὴ κατονομαζόμενα «στελέχη Τεκτονικῶν στοῶν Ἀθηνῶν», ποὺ ἐξεδήλωσαν ἀδιαφορία γιὰ τὴν ἀπόφασι τῆς Ἱεραρχίας.

«Ὁ πόλεμος ἐναντίον τοῦ Τεκτονισμοῦ — εἶπε ἕνας — ὑπάρχει ἀπὸ πολὺ παλαιά. Ἀλλά, παρὰ τὶς διαλυτικὲς ἐπιδράσεις τοῦ χρόνου, τὴν ἐπήρεια τῆς ἀμαθείας, τὰ ἀναθέματα καὶ τοὺς διωγμοὺς τῆς Παπικῆς ἐκκλησίας, τοὺς δόλους βασιλέων καὶ πολιτικῶν ποὺ ζητοῦσαν νὰ τὸν μεταχειρισθοῦν γιὰ ἰδιοτελεῖς σκοπούς,

= Πῶς θὰ μὲ ἀποβάλλετε, ἀγαπητέ μου; Μητροπολίτης εἶμαι;

— Δὲν τὴν βλέπω καλὰ τὴν... Στοὰ Ἀρσακείου...

(Τοῦ Κώστα Μητρόπουλου στα «Νεα»)

ὁ Τεκτονισμὸς ἐτήρησε ἀναλλοίωτη τὴν ζωτικότητά του».

Ἀφοῦ ἐτόνισαν ὅτι δὲν ἀσκεῖται (μάλιστα, ἀπαγορεύεται) προσηλυτισμός, ἐξέφρασαν τὴν γνώμη ὅτι «ὁ θόρυβος γίνεται γιὰ τὴν συμμετοχὴ τῶν ἱερωμένων στὸν Τεκτονισμό» καὶ ὅτι «εἶναι ἀμφίβολο ἂν θὰ ἀσχοληθῇ ἡ Μεγάλη Στοὰ μὲ τὰ γεγονότα».

Ἡ τελευταία αὐτὴ ἄποψις, ἂν πράγματι διετυπώθη ἀπὸ πραγματικὰ στελέχη τοῦ Τεκτονισμοῦ, δὲν βασίζεται στὴν πραγματικότητα, διότι πάντοτε ἡ Μεγάλη Στοὰ ἀνεφέρετο, κατὰ τὸν ἐτήσιο ἀπολογισμό, στὴν πολεμικὴ ἐναντίον τοῦ Τεκτονισμοῦ, ἑπομένως θὰ εἶναι πολὺ φυσικὸ ἐὰν θ' ἀσχοληθῇ μὲ τὸ θέμα αὐτό, κατὰ τὴν ἐπικειμένην γενικὴν συνέλευσιν τοῦ Ἰανουαρίου. Ἄλλο ζήτημα, ἐὰν δὲν ἀποδώσῃ ἰδιαίτερη σημασία στὴν ἀπόφασι τῆς Ἱεραρχίας, ἡ ὁποία δὲν προσθέτει τίποτε στὴν πρὸ 40 ἐτῶν θεωρητικὴν καταδίκην.

Ὑπὲρ διαλόγου

Τὸ περιοδικὸ «Ταχυδρόμος» (1 Δεκ.) ἀφιέρωσε στὸ Τεκτονικὸ θέμα τρεῖς ὁλόκληρες σελίδες.

Διετύπωσε ἀμφιβολία ἂν ἡ Ἐκκλησία ἐκέρδισε μὲ τὴν ἀνακίνησι τοῦ ζητήματος, ἀφοῦ δὲν «κατώρθωσε» τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ ἐκδώσῃ ἕνα «μανιφέστο» ἀνάλογο μὲ ἐκεῖνο τοῦ 1933.

«Ἀποδεικνύεται — γράφει ὁ συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ — ὅτι γιὰ μία ἀκόμη φορὰ ἡ Ἐκκλησία θέλησε νὰ ἀναμετρηθῆ μὲ τὸν Τεκτονισμό «ἀπὸ θέσεως ἰσχύος» καὶ ἐπεζήτησε τὴν καταδίκη του, ἀλλὰ ἀποδεικνύεται ἐπίσης ὅτι στὸν Τεκτονισμὸ ὑπάρχουν ἰσχυροί, ποὺ δὲν εἶναι εὔκολο νὰ λυγίσουν κάτω ἀπὸ τὴν πνευματικὴ πίεση τῆς Ἱεραρχίας».

Στὸ τέλος, γράφει, ὅτι εἶναι δύσκολος ἕνας διάλογος μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Τεκτόνων (διότι ἡ μὲν Ἐκκλησία ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρεῖ τοὺς δευτέρους ὡς «χαμένα παιδιά της», ἐνῶ ἐκεῖνοι δὲν παύουν νὰ διατυμπανίζουν τὴν πίστη τους πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὴν ὑποταγή τους στὴν Ἐκκλησία) — ὡστόσο, ὅπως εἶπε ἕνας πνευματικὸς ἡγέτης τοῦ τόπου, «ὁ διάλογος εἶναι ἡ μόνη λύση, ἡ μόνη ὁδὸς στὸ αἰώνιο πρόβλημα»

(ΣΗΜ. Ἄλλως τε, ἔπειτα ἀπὸ δυόμισυ αἰώνων ἀντίθεση, κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ὁποίων αἱ «Βοῦλλαι» δὲν ἔφεραν ἀποτέλεσμα καὶ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἐδιάλεξε τὴν ὁδὸν τοῦ διαλόγου).

«Μιὰ τρύπα στὸ νερό»

Ἀπορεῖ καὶ ἐξίσταται ὁ Ἕλληνας πολίτης: Εἶναι ἢ ὄχι θρησκευτικὴ αἵρεση ὁ μασονισμός; Ἂν ναί, ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔπρεπε νὰ καταφύγῃ στὰ μέτρα ποὺ ἐπιστρατεύει συνήθως ὅπως τουλάχιστον διακηρύσσει, γιὰ ὅλες τὶς αἱρέσεις; Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση τί σημασία ἔχει ἂν οἱ μασόνοι «κατέχουν ὑψηλὰς θέσεις καὶ ἀσκοῦν ἐπιρροή»; Δηλαδὴ καθιερώνει ἡ ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἀρχὴ ὅτι μπροστὰ στοὺς ἰσχυροὺς πρέπει νὰ σιωποῦν ἢ νὰ φιμώνων-

ται οἱ κανόνες; Περιεργη ἀλήθεια φιλοσοφία! Ἐξαποστέλλουμε στο πῦρ τὸ ἐξώτερον τοὺς ἀνίσχυρους καὶ ταλαίπωρους ὀσεβεις και αντιμετωπιζουμε μὲ θωπειες ἡ καταδικαστικές αοριστολογιες εκείνους που ἔχουν δόντι...

Ἂν πόλι ὁ μασονισμος δεν αποτελεῖ θρησκευτική αἵρεση γιατί ἡ ἱεραρχία ἀαχολεῖται με ἀνύπαρκτο θέμα, δηλαδὴ περὶ ὄνου σκιᾶς; Καὶ τί χρειόζεται ἡ καταδίκη ἀφοῦ ἐπαναλαμβόνει τὴν ὀπόφαση τοῦ 1933;

Ὑπάρχουν βέβαια καὶ μερικοι ποὺ ὑποστηρίζουν ότι η Ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ ἀσχολῆται μὲ την ἄλφα ἢ βῆτα αἵρεση, δοξασία θρησκευτικὴ ἢ κοινωνικὴ ὀργάνωση, νὰ φροντίζη ἀποκλειστικὰ γιὰ «τὰ τοῦ οἴκου της» ἀφήνοντας ὅλα τὰ ἄλλα στὴν ἐπαγρύπνηση τῶν νόμων τῆς πολιτείας.

Τὸ πρόβλημα, πόντως, περιορίζεται στὴν ἀποσαφήνιση γιὰ τὴ φύση τοῦ τεκτονισμοῦ Εἶναι ἢ ὄχι θρησκευτικὴ ὀργάνωση; Καὶ γιὰ τὸ νομικό του χαρακτῆρα. Γιατί ἀπὸ τὴν πλευρά τους οἱ τέκτονες ὑποστηρίζουν:

1) Ὅτι ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπεφάνθη τὸ 1933 ὅτι ὁ τεκτονισμὸς δὲν είναι θρησκευτικὴ ὀργάνωση, ὅτι δὲν ἔχει ἀντιθρησκευτικό ἢ ἀντιχριστιανικό χαρακτῆρα καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἀναλάβη ἡ Ἐκκλησία ἀγῶνα ἐναντίον του.

2) Ὅτι ὁ τεκτονισμὸς λειτουργεῖ ὡς ἵδρυμα μὲ Β.Δ. τοῦ 1933

Δηλαδή, μετά συγχωρήσεως, κουλουβάχστα. Ἡ ὀργάνωση τῶν τεκτόνων λειτουργεῖ νομίμως. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ παραδέχεται τὴ θρησκευτικη της νομιμοτητα Η Ἐκκλησία καταδικάζει τὸν τεκτονισμό Κληρικοι υπῆρξαν, τουλαχιστον κατά τὸ παρελθόν, τεκτονες, ο-πως καὶ προσωπικοτητες τῆς δημοσίας ζωῆς Ἡ Ἱεραρχια διχαζεται στὸ χειρισμο τοῦ ζητήματος και περιορίζεται σὲ ἐπανάληψη παλαιᾶς ὀποφάσεως Τὸ ὀποτέλεσμα: σύγχυση, απορίες, ὑποψίες, ὑπαινιγμοί, ερωτηματικά καί τελικά μια τρυπα στό νερό

Mr Simson
(Κυρ. Σιμόπουλος)
«Σημερινά» 29 Νοεμ.

«Λέοντες καὶ λαγοί»

Μιλῶντας ὁ Φλωρίνης οἐ συγκέντρωσι ὀπαδῶν του, εἶπε ὅτι αἰτία τῆς καταπτώσεως τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἔλλειψις παρρησίας καὶ θάρρους. Τοῦτο, ὑπεγράμμισεν, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς φιλαυτίας — τοῦ ὑπ' ἀριθ. ἕνα ἁμαρτήματος, ποὺ κατέχει τοὺς ἀνθρώπους, τὴν οἰκογένειαν καί, κυρίως, τὴν Ἐκκλησίαν. «Οἱ Χριστιανοὶ τῶν πρώτων αἰώνων ἦσαν λέοντες, πῦρ πνέοντες, ἐνῶ σήμερον κληρικοί, λαϊκοὶ καὶ ἐπίσκοποι λαγοί, οἱ ὁποῖοι τρέπονται εἰς φυγήν»!...

«Χειροκροτήματα ἀπὸ τοὺς ἀδαεῖς»

Ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, κ. Γερ. Κονιδάρης, ἀναφερόμενος εἰς τὰ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱεραρχίας, ἀφοῦ εἶπε ὅτι ἐπεκράτησε κατὰ τὰς ἐργασίας της «πνεῦμα αὐθαιρεσίας» καὶ ὅτι ἐξεδηλώθη ἀ-

διαφορία γιὰ τὴν ἀποκατάστασι ἀληθοῦς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης κ.λ.π. ἐτόνισεν ἐπὶ λέξει :

«Ὑπαρχόντων τοιούτων ζητημάτων καὶ τῆς στρατευομένης ἀθεΐας τῶν κομμουνιστῶν καὶ πολλῶν ἀτυχῶς ἐθνικοφρόνων καὶ τῆς προπαγάνδας τῶν χιλιαστῶν, εἶναι ἀστειοτάτη ἡ ἐνασχόλησις μὲ τοὺς θεϊστὰς τῶν φιλοσοφικῶν καὶ κοινωνικῶν σωματείων τῶν τεκτόνων καὶ τὸν Οἰκουμενισμόν, ἵνα δρέψωμεν εὔκολα χειροκροτήματα τῶν ἀδαῶν καὶ τῶν μὴ γνωριζόντων τί συμβαίνει καὶ ποίαν σημασίαν ἔχει ἡ γνησία καὶ φιλελευθέρα οἰκουμενικότης τῆς Ὀρθοδοξίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ».

«Νοοτροπία μεσαιωνική»

Τὴν ἀπασχόλησιν τῆς Ἱεραρχίας μὲ τὸν Τεκτονισμὸν κατέκρινε καὶ ὁ πρώην Ὑπουργὸς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, συγγραφεὺς - δημοσιογράφος κ. Θ. Παπακωνσταντίνου («Ἀκρόπολις» 10 Δεκ.) τονίσας τὰ ἑξῆς :

«Ἀπησχόλει ὁ Τεκτονισμὸς (καὶ κατ' ἐπέκτασιν τὸ Ρόταρυ) ὁλόκληρον ἢ μέρος, ἔστω, ἀξιόλογον τοῦ πληρώματος τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἢ μήπως ὡρισμένους μόνον κληρικοὺς καὶ φανατικοὺς κατεχομένους ἀπὸ τὴν μεσαιωνικὴν νοοτροπίαν τοῦ «διώκτου μαγισσῶν»; Οὔτε καθ' ἑαυτὸν ὁ Τεκτονισμὸς εἶναι ἀντιχριστιανικός, ἀφοῦ δέχεται τὰς δύο θεμελιώδεις ἀρχάς του τῆς ὑπάρξεως Θεοῦ καὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, οὔτε οἱ Ἕλληνες τέκτονες ἐστράφησαν ποτὲ κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ εἰδικώτερον τῆς Ὀρθοδοξίας, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐνεργῶς θρησκεύοντες χριστιανοί. Ἀκολουθοῦν μίαν μυστικοπαθῆ — καὶ μᾶλλον ἀφελῆ — κοσμοθεωρίαν, ἀκίνδυνον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν ἀσκοῦν προσηλυτισμὸν καὶ ἐπιδίδονται εἰς ἔργα κοινωνικῆς χρησιμότητος.

«Δὲν εἶμαι τέκτων (οὔτε ροταριανὸς) καὶ ἐξ ἰδιοσυγκρασίας οὐδεμίαν συμπάθειαν ἢ ἕλξιν αἰσθάνομαι πρὸς οἱανδήποτε μορφὴν μυστικοπαθείας. Διερωτῶμαι ὅμως πρὸς τί ὅλος αὐτὸς ὁ «ζῆλος» καὶ διατὶ αὔριον, μὲ τὴν ἐπικρατήσασαν νοοτροπίαν, δὲν πρέπει ν' ἀπαγορευθῇ εἰς κάθε χριστιανὸν (διὰ τῆς ἀπειλῆς ἀφορισμοῦ) ν' ἀκολουθῇ οἱανδήποτε φιλοσοφικὴν θεωρίαν, ἡ ὁποία δὲν ἐπαναλαμβάνει καὶ ἀναλύει ὁλόκληρον τὸ δόγμα, ὅπως εἶναι τοῦτο διατυπωμένον εἰς τὸ «σύμβολον τῆς πίστεως»; Ὅταν δὲν ὑπάρχῃ καμμία πρᾶξις τῆς Ἱεραρχίας ἐναντίον τοῦ κομμουνισμοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ ὡς κοσμοθεωρία ἀντιστρατεύεται δεινῶς τὸν χριστιανισμὸν καὶ ὡς ὀργάνωσις εἶναι μυστικὴ καὶ ὡς δρᾶσις ἐπεσώρευσε τόσα δεινὰ εἰς τὴν χώραν μας, πῶς δικαιολογεῖται αὐτὴ ἡ ἀδιάλλακτος αὐστηρότης τῶν ἁγίων πατέρων ἔναντι τοῦ τεκτονισμοῦ;».

«Ὁ Τεκτονισμὸς ΔΕΝ εἶναι ἐχθρὸς τῆς Ἐκκλησίας» τονίζει ὁ Μητροπολίτης Καλαβρίας

Συγκλονιστική εντύπωσι προεκάλεσαν δηλώσεις τοῦ Μητροπολίτου Καλαβρίας Αἰμιλιανοῦ, ἀντιπροσώπου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας στὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν.

Σύμφωνα μὲ τηλεγράφημα τοῦ Ἀθηναικοῦ Πρακτορείου Ειδήσεων ἀπὸ τὴ Ζυρίχη, που ἐδημοσιεύθη στὶς ἐφημερίδες τῆς 1ης Δεκεμβρίου, ἐρωτηθεὶς αν ἡ ληφθεῖσα ἀπόφασις τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱεραρχίας ἀφορᾶ ὁλόκληρον την Ὀρθοδοξον Ἐκκλησιαν ἐν τῷ συνόλῳ της ὁ μητροπολίτης Καλαβρίας, ἀπήντησεν

«Ἀσφαλῶς όχι Πρόκειται περι μέτρου ἐντελῶς τοπικοῦ πού δεν αποτελεῖ ἄλλωστε κατι το νέον, δεδομένου ὅτι ἀπὸ δεκαετιῶν ἤδη θεωρεῖται ὅτι ὁ τεκτονισμός εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς την Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν».

Ἐρωτηθεὶς ἐὰν ἡ αποφασις δυναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς «σκλήρυνσις» τῆς στάσεως τῆς Ἐκκλησιας, ὁ κ Αἰμιλιανὸς ἀπήντησεν «Ἀσφαλῶς οχι Προκειται ἀπλῶς περι τῆς κατισχύσεως εἰς τους κολπους τῆς Ἱεραρχίας, μιᾶς μικρᾶς μειοψηφίας «φανατικῶν», οι οποῖοι εκδηλώνουν ἀντιοικουμενικόν πνεῦμα ἐστω καὶ ἐὰν ο τεκτονισμός ουδεμιαν εχει σχέσιν μὲ τὸν οἰκουμενισμόν Ἡ ἀποφασις αὔτη δὲν δυναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐκπροσωποῦσα τὴν γνώμην τοῦ συνόλου τῆς Ἱεραρχιας και ακόμη ολιγώτερον, τῆς Ἐκκλησίας»

Ἐρωτηθεις, τέλος, ἐὰν δὲν ευρίσκη τὴν ἀπόφασιν ακαιρον, και ἐὰν ἡ Ἱεραρχια δεν είχεν αλλα προβλήματα νὰ ἐξετάση ο μητροπολίτης Καλαβριας ἀπήντησεν ὡς ἀκολούθως: «Πιθανον, ἀλλὰ ὁ λαὸς δὲν θὰ ασχοληθῆ μὲ αὐτήν, διότι γνωριζει οτι ὁ τεκτονισμός δεν αποτελεῖ εἰς τὴν Ελλάδα πραγματικον κίνδυνον, ὁπωσδήποτε δέ, δὲν εἶναι ἐχθρὸς τῆς Ἐκκλησιας Δυνάμεθα να λεγωμεν ὅτι ὁ τεκτονισμὸς δὲν συμβιβάζεται με τὴν θρησκειαν, ἀλλα τὸ νὰ λέγωμεν οτι αὐτὸς εἶναι ὁ κύριος εχθρος, ασφαλῶς δὲν ανταποκρίνεται εις την γνώμην τῆς πλειοψηφίας τῆς Ἱεραρχίας. Καί, πάντως, δὲν πρεπει νὰ ὑπερβαλλωμεν τὴν σημασίαν τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς».

★

Ο «ΙΛΙΣΟΣ» στὸ τεῦχος αὐτὸ περιορίζεται σὲ ἁπλῆ ἐνημέρωσι τῶν συνδρομητῶν του, βάσει τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Τύπου. Στὸ ἑπόμενο τεῦχος (Ἰανουαρίου — Φεβρουαριου 1973) θὰ εἶναι, ἐλπίζει, εἰς θέσιν νὰ δημοσιεύση ἀναλυτικὴ κριτικὴ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱεραρχίας, τὴν ὁποίαν θὰ προσπαθήση νὰ τοποθετήση στὰ ἀληθινὰ «μέτρα καὶ σταθμὰ» της.

Ἀπὸ τοὺς τίτλους τῶν ἐφημερίδων

Αἱ συζητήσεις στὴν Ἱεραρχία

Ἀπὸ τὶς πρῶτες συζητήσεις τῆς Ἱεραρχίας ἐξεδηλώθη ὀξύτης. Ὅταν ἔγινε λόγος περὶ κάποιας δηλώσεως τοῦ Πατριάρχου Ρουμανίας σχετικὰ μὲ «κίνδυνον ἀπὸ τὸν Πανελληνισμόν» (ἴσως θὰ ἐννοοῦσε τὴν τάσιν κυριαρχίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μέσα στὴν ὅλη Ὀρθοδοξία) καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δὲν ἀπαντοῦσε ἂν τέτοια φρᾶσις ἐλέχθη καὶ μὲ ποιὸ νόημα, παρενέβη ὁ Φλωρίνης κ. Αὐγουστῖνος:

— Μακαριώτατε, γιατί δὲν ἀπαντᾶτε; Σᾶς ἐρώτησε ὁ Ἅγιος Κορινθίας.

Τότε ἐξερράγη ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ὁ ὁποῖος ἀπήντησε στὸν κ. Αὐγουστῖνο Καντιώτη, ὅτι εἶναι ταραχοποιὸς καὶ ὅτι ὑπάρχει μήνυσις ἐναντίον του τὴν ὁποία καὶ θὰ διαβάση.

★

Οἱ συχνὲς διακοπὲς ποὺ ἐδέχθη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα νὰ ἐκνευρισθῆ καὶ νὰ ἀπειλήση, μάλιστα, ὅτι «θὰ σηκωθῆ καὶ θὰ φύγη».

Κατὰ τοῦ Φλωρίνης καταφέρθηκε καὶ ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Λεωνίδας, ὁ ὁποῖος εἶπε ὅτι ὁ κ. Αὐγουστῖνος «κατατυραννεῖ τὴν Ἱεραρχίαν».

«Ἐὰν ἔκανα κι' ἐγὼ ὅ,τι κάνει ὁ ἅγιος Φλωρίνης, θὰ ἐρχόμαστε στὰ χέρια», πρόσθεσε ὁ κ. Λεωνίδας.

Κατὰ τὴν συζήτησιν περὶ «ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας», ὁ εἰσηγητὴς μητροπολίτης Κοζάνης Διονύσιος, ἀφοῦ ἀνέπτυξε διαφόρους ἀπόψεις, εἶπε :

«Κυρίως δὲν πρέπει νὰ θορυβούμεθα μήπως ἡ Ἐκκλησία μείνη ὀπίσω ἐν τῷ κόσμῳ».

«Ἐν πάσῃ περιπτώσει — συνέχισε — δὲν θὰ πρέπει νὰ παρασυρώμεθα ἐκ τοῦ παραδείγματος (ἐκσυγχρονισμοῦ) τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας δὲν μᾶς χωρίζουν μόνον δογματικαὶ διαφοραί, ἀλ-

λὰ καὶ χασμα μεγα ὡς πρὸς τον τροπον καθ' ἃς ἑκατεροι, οἱ δυτικοὶ καὶ ἀνατολικοί, σκεπτόμεθα καὶ βιοῦμεν το Εὐαγγέλιον καὶ θεολογοῦμεν καὶ πορευόμεθα ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ παρέχομεν τὴν μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ Κοσμῳ»

Ὡς γνωστόν, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἔρριψε, κατὰ τὰς τελευταίας Συνόδους της, τὸ σύνθημα τοῦ «ἀτζιορναμέντο» (προσαρμογῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ Σήμερα). Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος φοβεῖται τὸ Σήμερα καὶ θέλει νὰ μείνῃ προσκολλημένη στὸ Χθές...

★

Διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Ἐλευθερουπόλεως «προέβη εἰς δημοσιεύσεις, θιγούσας τὸ κῦρος τῆς Ἱεραρχίας», κατὰ παράβασιν τῆς ἀποφάσεως ὅπως μὴ δίδωνται πληροφορίαι εἰς τὸν Τύπον, ἐπεβλήθη εἰς τὸν μητροπολίτην κ. Ἀμβρόσιον ποινὴ ἀποβολῆς ἐκ τῶν ἐργασιῶν ἐπὶ τριήμερον.

Διαμαρτυρόμενος, ὁ τιμωρηθεὶς μητροπολίτης εἶπεν : «Οἱ ἀτακτοῦντες μαθηταὶ καὶ οἱ ποδοσφαιρισταί, εἶπεν, ἀποβάλλονται. Οἱ διαμαρτυρόμενοι Ἀρχ ερεῖς διὰ τὰ κακῶς κείμενα, ἀντιθέτως πρέπει νὰ ἐπαινοῦνται. Εἰς οὐδὲν Κανονικὸν παράπτωμα ὑπέπεσα, προσέθεσε. Σεῖς, Μακαριώτατε, καθημερινῶς τὸ διαπράττετε. Φοβεῖσθε τὸ φῶς καὶ θέλετε νὰ κινούμεθα εἰς τὸ σκότος, διὰ νὰ μὴ πληροφορῆται ὁ Λαὸς τὴν ἀλήθειαν Ἰδοὺ διατὶ τρέμετε τὸν Τύπον και διαμαρτύρεσθε κατὰ τῶν δημοσιογράφων, ὡς μεταδιδόντας εἰδήσεις, τάχα, παραποιημένας. Ἂν δὲν φοβῆσθε τὸ φῶς, ἀνοίξτε τὶς πόρτες καὶ τὰ παράθυρα νὰ λάμψῃ ὁ ἥλιος τῆς ἀληθείας καὶ νὰ γεμίσῃ ἡ αἴθουσα ἀπὸ τὸ ὀξυγόνο τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως καὶ τοῦ λόγου. Ὁ Λαὸς ζωηρῶς ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ τί συμβαίνει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν».

«Μὲ τὶς κλωτσιές»

Ἐπειδὴ ὁ τιμωρηθεὶς μητροπολίτης ἐθεώρει τὴν ποινὴν τῆς «ἀποβολῆς» παράνομον, ἐδήλωσεν ὅτι θὰ τὴν ἠγνοει καὶ θὰ μετέβαινεν εἰς τὴν συνεδρίασιν. Ἀλλὰ μετέβαλε γνώμην. Καὶ σχετικῶς ἐδήλωσε :

«Τὴν ἀπόφασιν ταύτην (τῆς ἐπὶ τριήμερον ἀποχῆς ἐκ τῶν συνεδριάσεων) ἔλαβον οἰκεία βουλήσει, παραθεωρήσας παντάπασι, οὐδόλως πτοηθεις εκ τῆς ἀπο Ἀρχιεπισκοπικῶν χειλεων ἐκτοξευθείσης ἀπειλῆς, καθ' ἣν «ἐὰν ἔλθη αὔριον — ὡς εἶπε — θὰ τὸν πετάξω μὲ τὶς κλωτσιὲς ἔξω». Ἀλήθεια ! πόσα δὲν ἐδιδάχθημεν, ἀδελφοί, ἀπὸ τὰ χθεσινὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ἀνεπανορθώτως ἐξεθεσαν ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, τὸ κῦρος τῆς Ἱεραρχίας».

Καὶ... Τζαίημς Μπόντ!

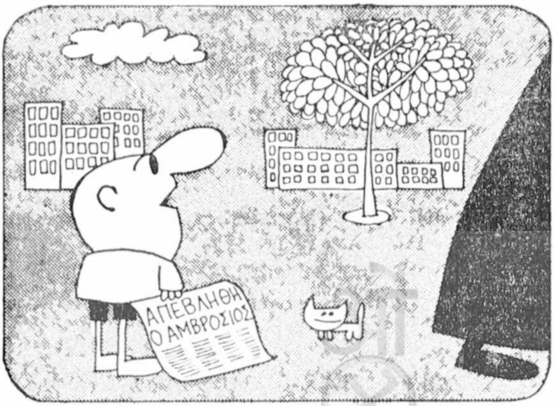
Πολὺ ἠνώχλησε τὴν ἡγεσίαν τῆς Ἱεραρχίας τὸ ὅτι ὁ Τύπος ἐδημοσίευσε λεπτομερείας διὰ τὰ λεγόμενα κατὰ τὰς συνεδριάσεις καὶ δὲν περιωρίζετο εἰς τὰ ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα

Ὁ Φλωρίνης τὸ «ἔρριξε στὸ ἀστεῖο» εἰπὼν ὅτι δυνατόν, ὄχι νὰ μεταδίδουν πληροφορίας οἱ μητροπολῖται εἰς τοὺς δημοσιογράφους, ἀλλὰ νὰ ἔχουν οὗτοι ἐγκαταστήσει κρυφὰ εἰς τὴν αἴθουσαν μικροσκοπικὰ μαγνητόφωνα καὶ νὰ λαμβάνουν τὰς φωνὰς τῶν ἱεραρχῶν!

«Ἐρωτῶ εὐλαβῶς — εἶπεν. Εἶναι βεβαία ἡ Ἱεραρχία, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τοιαύτη περίπτωσις αὐτομάτου λήψεως τῶν φωνῶν μας; Ὑπὸ σεβασμίου Ἱεράρχου, κοιμηθέντος ἐν Κυρίῳ, εἶχε λεχθῆ ὅτι εἰς συνεδριάσεις παρελθούσης Ἱεραρχίας ἐχρησιμοποιεῖτο τοιοῦτον μέσον».

★

Ἡ Ἱεραρχία, μὲ βάσιν τὰ δημοσιεύματα τοῦ Ἐλευθερουπόλεως Ἀμβροσίου καὶ τοῦ Φλωρίνης Αὐγουστίνου, καθὼς καὶ τὰς ἀγορεύσεις των, ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν τῆς παραπομπῆς ἀμφοτέρων εἰς δίκην «ἐπὶ καταφρονήσει καὶ δυσφημήσει τῆς προϊσταμένης αὐτῶν Ἀρχῆς», δηλ.

— **Μὴ στενοχωρῆσθε πάτερ! Ἀπεβλήθη καὶ ὁ Παπαϊωάννου ἀπὸ τὴν ΑΕΚ..**
«Ἀπογευματινὴ» (του ΚΥΡ)

— **Κρίσις στὴν Ἱεραρχία τῆς ΑΕΚ!**

(Τοῦ Σκουλᾶ)

τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ἠνοίχθησαν δὲ δικαστικοὶ φάκελλοι.

Ἐπηκολούθησαν ζωηραὶ ἀντεγκλήσεις.

★

Κατὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ δράσεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ὁ Φλωρίνης παρετήρησε, διακόπτων, ὅτι παρημελήθηκαν ἄλλα πλέον οὐσιώδη θέματα.

Τότε ἀκριβῶς ἀκούσθηκε ἡ φωνὴ τοῦ μητροπολίτου Κιλκισίου :

— Νὰ ἐκβληθῇ τῆς αἰθούσης ὁ Φλωρίνης

«Νὰ πᾶμε στὸν πάτο»

Ἀρχιεπίσκοπος· "Οσοι ψηφίζουν τὴν ἀποβολὴν νὰ ἀνατείνουν τὴν χεῖρα

Ἡ Ἱεραρχία ἀντιπαρῆλθε τὴν πρότασι μέσα σὲ ἀπόλυτη σιγή

Ἀρχιεπίσκοπος: Ἐρωτῶ, ἐγκρίνετε τὴν ἀποβολήν,

Μια φωνή Μὴ τὸν βγάζετε ἔξω, κύριε, καὶ δὲν θὰ τὸ ξανακάμη

Ἄλλη φωνή: Δὲν μᾶς φθάνουν ὅσα ἀκούσαμε με την ἀποβολὴν τοῦ Ἐλευθερουπόλεως...».

Ἀρχιεπίσκοπος: Ὁρίστε τώρα ὁ Φλωρίνης μειδιᾶ.

Φλωρίνης· Διατὶ νὰ μὴ μειδιῶ. Μακαριώτατε ;

Ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Λεωνίδας παρετήρησε :

— Τίποτε δὲν κάνουμε ἐφ' ὅσον δεν ὑπαρχει ἀγάπη καὶ ἑνότης μεταξύ μας»

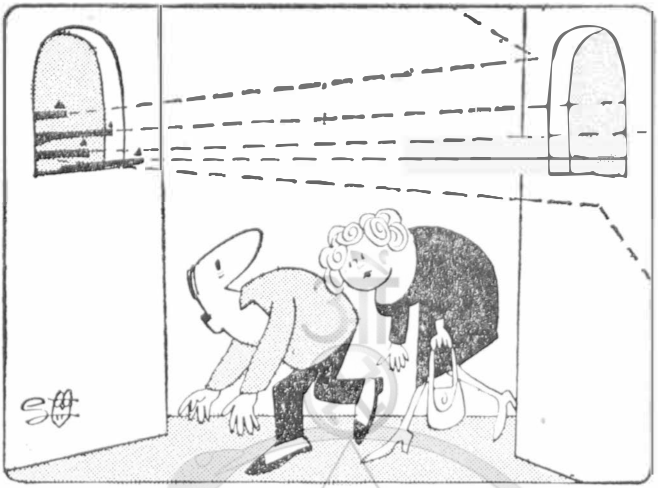
Καὶ χαριτολογῶν προσέθεσε : Μακάρι νὰ εἴμαστε ὅλοι μέσα στὸ «Μέρλιν» νὰ πᾶμε στὸν πάτο. Ρεζίλι γινόμαστε στὸν Τύπο κάθε μέρα...

Ὁ Νόμος 214

Πολὺς θόρυβος ἔγινε διὰ τὸν Α.Ν 214 περὶ καθάρσεως τῆς Ἐκκλησιας, προβλέποντα τὴν ἄσκησιν διώξεως διὰ τοὺς ἀπολέσαντας τὴν «ἔξωθεν καλὴν μαρτυρίαν» ἄνευ δικαιώματος ἐφέσεως.

Ὁ Μητροπολίτης Κορινθίας κ. Παντελεήμων ἐτόνισεν ὅτι ἐπιβάλλεται καταργησις τοῦ Α.Ν 214 «Ὁ νόμος αὐτὸς — εἶπε — ἔχει γίνει διάτρωτος ἀπὸ τὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν»

(Ἐνεθυμήθησαν τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν! Ὅταν, ὅμως, ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ βεβαιωνη ὅτι ὁ Τεκτονι-

— Σκῦψε, μὴ φᾶς καμμιά... δεσποτική!..
«'Απογευματινή» (τοῦ Σκουλᾶ)

σμὸς ΔΕΝ εἶναι θρησκεια, ΟΥΤΕ θρησκευτική οργανωσις, ἀλλα φιλανθρωπική καὶ φιλοσοφική, οτι ΔΕΝ διέπεται ἀπὸ τάσεις ἀντιθρησκευτικάς ἐν γένει, ΟΥΤΕ ειδικῶς ἀντιχριστιανικάς, ἀλλα διακρινεται δι' ευαέβειαν και τὰ μέλη της, οι Τέκτονες, εἶναι ἐκλεκτα μελη τῆς Κοινωνίας, προαφερουν δε και εις τὴν Ἐκκλησιαν καλας ὑπηρεσιας, ωστε ΔΕΝ υπαρχει λογος ν' ἀσχοληθῆ ἡ Ἐκκλησια μὲ τὸν Τεκτονισμόν, τοτε ἡ Θεολογικη Σχολη ἀγνοεῖται...).

Κίνδυνος ἀποσχίσεως;

Ὁ Κίτρους Βαρνάβας εἶπε: Μακαριώτατε, δὲν πρέπει νὰ λησμονῆτε, ὅτι ἡμεῖς οἱ Μητροπολῖται τῶν Νέων Χωρῶν ἀνήκομεν προσκαίρως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλαδος. Ὁ τρόπος διορισμοῦ τῶν προέδρων τῶν συνοδικῶν ἐπιτροπῶν πλήττει τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καιρίως. Ἡ ἀθέτησις τῆς συμφωνίας, ἡ ἐπίσημος κατάλυσις τοῦ Τόμου ἀνακηρυξεως τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ ἡ Πρᾶξις τοῦ 1928 ἀγνοοῦνται καὶ καταρρακώνονται, κατὰ τρόπον ἀνεπίτρεπτον καὶ αὐθαίρετον. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κατασπιλώσωμεν τὴν ἱστορικῆς σημασίαν πρᾶξιν μεταξὺ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»

Ὁ Φιλίππων Ἀλέξανδρος ἐζήτησεν ἀπολυτον σεβασμὸν εἰς τὸν Τόμον καὶ τὴν Ἀπόφασιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «Δὲν μποροῦμε νὰ παίζουμε, παρετήρησε, καὶ νὰ δίδουμε πάλιν τὸ κακὸ παράδειγμα εἰς τὰς ἐκκλησιας τοῦ βορρᾶ νὰ μὴ σέβωνται το Πατριαρχεῖον. Αὐτὸ κάνομε όταν ἐμεις, ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησια, ἀθετοῦμε καὶ δεν σεβόμεθα τὰς συμφωνίας»

Ὁ Φλωρίνης Αὐγουστῖνος ἐν μέσω τῆς φορτισμενης αὐτῆς ἀτμοσφαίρας, διετυπωσε εὐθεως την ἀπειλη ὅτι αἱ μητροπολεις τῆς Βορείου Ἑλλάδος θὰ ἐπιστρέψουν στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἂν δὲν διοικηθῆ δημοκρατικῶς ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος

(Ἐνθυμοῦνται τὸ Πατριαρχεῖον! Προκειμένου διά τὰ «καλὰ και συμφέροντα», διά τὰ ὀφφίκια . Ὅταν,

ὅμως, πρόκειται περὶ τῆς προσπαθείας τοῦ Πατριαρχείου διὰ τὴν ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ συνεργασίαν τῶν Ἐκκλησιῶν, τότε κραυγάζουν ὅτι εἶναι ΑΙΡΕΤΙΚΟΝ καὶ ἀρνοῦνται νὰ μνημονεύουν τὸν Πατριάρχην, χθὲς τὸν Ἀθηναγόραν, σήμερα τὸν Δημήτριον...).

Ἀπορρίπτεται ἡ συμφιλίωσις

Ἐν μέσῳ καταθλιπτικῆς ἀτμοσφαίρας ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων κ. Σεραφείμ, ὁ ὁποῖος διετύπωσε τὴν ἀκόλουθον συνετὴν πρότασιν.

Ἰωαννίνων: Σήμερον, Μακαριώτατε, εἶναι ἡ τελευταία ἡμέρα τῶν ἐργασιῶν μας. Μετ' ὀλίγον θὰ φύγωμεν εἰς τὰς ἐπαρχίας μας. Ἂς φύγωμεν ἀπὸ τὴν αἴθουσαν αὐτὴν μὲ ἀγάπην, μὲ σύμπνοιαν, μεγαθυμίαν καὶ ἑνότητα. Πολλὰ λέγονται εἰς ἕνα συνέδριον. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ ἀποχωρισθῶμεν ὡς ἐχθροί.

Τί παράδειγμα θὰ δώσωμεν εἰς τὸν λαόν; Νὰ τὰ ξεχάσωμεν ὅλα, Μακαριώτατε, ἂς παραγράψωμεν μὲ ἀγάπην ὅλα ὅσα νομίζομεν ὡς παραπτώματα. Καὶ νὰ φύγωμεν ὅλοι μὲ ὁμόνοιαν. Τοῦτο θὰ ἱκανοποιήσῃ, πιστεύω, ἀπόλυτα τὸν εὐσεβῆ ἑλληνικὸν λαόν.

Προτείνω, λοιπόν, νὰ ἀνακληθῇ ἡ ἀπόφασις διὰ τὴν παραπομπὴν τῶν ἀδελφῶν μητροπολιτῶν Ἐλευθερουπόλεως κ. Ἀμβροσίου καὶ Φλωρίνης κ. Αὐγουστίνου εἰς δίκην...

Ἀρχιεπίσκοπος (μὲ ἀποφασιστικότητα): Ὄχι, Θὰ ἀποκαταστήσω τὴν πειθαρχίαν διὰ παντὸς μέσου. Δὲν θὰ ἐπιτρέψω νὰ διαπομπεύεται ἡ Ἐκκλησία.

Προσωπικῶς ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ τοιαύτην πρότασιν, διότι δὲν εἶναι προσωπικὸν θέμα. Δὲν εἶναι δυνατὸν ἐδῶ νὰ παραβιάζωνται ἀποφάσεις καὶ νὰ μένουν ἀτιμώρητοι οἱ δρᾶσται. Δὲν ὑποχωρῶ».

Ὄχι, ὄχι! Αὐτὸ ποὺ προτείνετε εἶναι κατάπλασμα...

Ἐλευθερουπόλεως: Εὐχαριστῶ τὸν Σεβ. Ἰωαννίνων. Τὸν τιμᾷ ἡ θέσις του, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀνάγκην τοῦ Ἀρχιπιεσκοπικοῦ οἴκτου καὶ ἐλέους.

Φλωρίνης: Δύνασθε, μακαριώτατε, νὰ μᾶς συντρίψετε, ἀλλὰ δὲν δύνασθε νὰ συντρίψετε τὴν ἀλήθειαν ἡ ὁποία εἶναι σεισμική. Τὸ αἴτημά μας εἶναι νὰ ἀποκατασταθῇ τὸ δημοκρατικὸν καὶ φιλελεύθερον πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ: Ἰδέστε μὲ τί ὕφος ὁμιλεῖ ὁ σεβ. Φλωρίνης.

Ἡ σκληρὰ στάσις τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἐπεκρίθη εἰς τὸν τύπον.

Ἐκκλησία «ἀνίκανος καὶ σκοταδιστική»

Ὁ συγγραφεὺς καὶ δημοσιογράφος, πρώην Ὑπουργὸς κ. Θεοφύλακτος Παπακωνσταντίνου σὲ ἄρθρο του στὴν «Ἀκρόπολι» (10 Δεκεμβρίου) ἔγραψε:

«Ἀπὸ τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν (τῆς Ἱεραρχίας) ἀναδύονται μᾶλλον πενιχραὶ φιλοδοξίαι καὶ ΚΑΤΩΤΕΡΑΙ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ ἀνησυχίαι».

«Εἴχομεν ἄφθονα δείγματα, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱεραρχίας, ΔΕΣΠΟΤΙΚΗΣ νοοτροπίας».

«Ἀτμόσφαιρα ἐκρηκτική. Διαπληκτισμοὶ εἰς γλῶσσαν ἀπρεπῆ, ἀνταξίαν τοῦ πλέον ἐκτραχηλισμένου ἑλληνικοῦ κοινοβουλίου... θλιβερῶς χαμηλὸν τὸ ἐπίπεδον τῶν συζητήσεων».

«Δὲν ὑπῆρχε στιβαρὰ διεύθυνσις μὲ σαφεῖς καὶ γενναίας ἀπόψεις. Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν κατώρθωναν νὰ δεσπόζουν καὶ νὰ ἐπιβάλλουν τὰς ἀπόψεις των ὀλίγοι θορυβοποιοὶ καὶ δημοκόποι. Ἡ πρυτανεύουσα νοοτροπία ὑπῆρξεν ἀσφυκτικῶς σκοταδιστική... Ὁ ἀνώτερος κλῆρος ἔχει χάσει τὴν ἐπαφήν του μὲ τὴν σύγχρονον πραγματικότητα καὶ τὰ προβλήματά της...»

ΑΡΧΑΙΟΙ ΜΥΣΤΑΓΩΓΟΙ

Ἀμφιαράειον

Ὑπὸ ΠΑΝ. Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Ἀμφιάραος (Ἀνάγλυφον ἐξ Ὠρωποῦ)

Εὑρισκόμεθα είς τὸ ἱεροθεραπευτήριον τοῦ Ἀμφιαράου Τοῦτο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐλειτούργει ἀπὸ τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος μέχρι καὶ πέραν τοῦ 3ου αἰῶνος μ.Χ., εἰς τὸν χῶρον πού εὑρισκόμεθα καὶ ὀνομάζεται Μακροδήλεσι ἢ Ψωφίδα τῶν ἀρχαίων καὶ ἐλειτούργει ὡς ὀνειρομαντεῖον καὶ ὡς ἱεροθεραπευτήριον, παρέχον χρησμοὺς καὶ θεραπεῦον ἀσθενεῖς δι᾽ ὀνείρων κατὰ τὰς ἐγκοιμήσεις.

Ἀνώτατος ἄρχων τοῦ ἱεροῦ ἦτο ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀμφιαρείου Ἀμφιάραος ὅστις ἐκτος τῶν θρησκευτικῶν καὶ διοικητικῶν καθηκόντων ἐν τῷ ἱερῷ εἶχε καὶ δικαστικήν τινα ἐξουσίαν. Εγνώριζε τὴν μαντικὴν καὶ τὴν θεραπευτικὴν οὐ μόνον τῶν σωμάτων ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν, ἤσκει τὴν ψυχουργίαν ὡς κάτοχος τῆς Βασιλικῆς Τέχνης τῶν Μυστηρίων.

Τὸ ὄνομά του παράγεται ἀπὸ τὸ ἀμφὶ (ὑπεράνω) καὶ ἀράομαι (δέομαι, κοινωνῶ). Τουτέστιν ὁ ἐπικοινωνῶν μετὰ τοῦ οὐρανοῦ (κατὰ τὸν Δημ. Ἰωαννίδην) καὶ εἶναι ἀναμφισβητήτως ἡ εἰκὼν τοῦ θείου Μυσταγωγοῦ.

Πέραν ὅμως τοῦ Ἀμφιαρά-

ου ὑπῆρχεν ἡ ἀπαραίτητος ὑπηρεσία τοῦ ἱεροῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκτος τῶν λογικῶν ὄντων, ἅτινα συνήργουν εἰς τὴν δι' ὀνείρων χρησμοδοσίαν καὶ θεραπείαν τῶν ἐπιδεῶν, ὑπῆρχον καὶ οἱ ἱεροὶ ὄφεις, γνωστοὶ εἰς τὰ ἱερὰ θεραπευτήρια, ὡς καὶ ὑπεργήϊνοι πνευματικαὶ δυνάμεις συλλειτουργοῦσαι μετὰ τοῦ Μυσταγωγοῦ Ἀμφιαράου καὶ τῶν μυστῶν συνεργατῶν του, αἱ ὁποῖαι καὶ ταύτην τὴν στιγμὴν δίδουν τὸ σῆμα τῆς παρουσίας των δι' ὑπερκοσμίων ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων πρὸς τὰς εὐαισθήτους καὶ ἐξαγνισμένας ψυχάς, τὰς ἐχούσας σχέσιν καὶ προδιάθεσιν μὲ τὸ μακρυνὸν παρελθὸν τῆς ἀκμῆς τῶν ἱερῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Ἐν αὐτῷ την φάσιν διὰ τὴν χρησμοδοσίαν ἢ τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν ἀπετέλει τὸ ὄνειρον κατὰ τὰς ἐγκοιμήσεις, δι' οὗ ἀπεκαλύπτετο οὐ μόνον ἡ νόσος ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνδεδειγμένη θεραπεία, ὑπὸ τοῦ ἔχοντος τὴν δύναμιν ταύτην Ἀμφιαράου, κατὰ τὸν Φιλόστρατον.

Προηγεῖτο προπαρασκευὴ καθάρσεως διὰ νηστείας κλπ. καὶ μετὰ τὴν προπαρασκευὴν ταύτην ἐθυσίαζον κριὸν εἰς τὸν Ἀμφιάραον καὶ ἐκοιμῶντο ἐπὶ τοῦ δέρματος τοῦ ἱερείου ἐν τῷ ἐγκοιμητηρίῳ, ὅπερ ἔκειτο, ἀνατολικῶς μὲν τοῦ βωμοῦ διὰ τοὺς ἄνδρας, δυτικῶς δὲ διὰ τὰς γυναίκας καὶ ἀνέμενον τὴν παροχὴν τοῦ μαντεύματος δι' ὀνείρου.

Αἱ ἀνασκαφαὶ εἰς τὸν χῶρον αὐτὸν ἀπέδειξαν ὅτι οἱ ιαθέντες ηὐχαρίστουν τὸν Θεὸν καὶ δι' ἀναθημάτων.

Τὰ προεκτεθέντα ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ ὅτι ὁ Ἀμφιάραος ἦτο ἀπόγονος τοῦ Μελάμποδος, τοῦ πρώτου ψυχοθεραπευτοῦ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου, μαρτυροῦν ὅτι οἱ ἱερεῖς ἰατροὶ τοῦ Ἀμφιαρείου, ὄντες ἄνδρες μυσταγωγημένοι, ἐγνώριζον τὸ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος λεγόμενον ἐν Χαρμίδῃ 156 Ε «... ὥσπερ ὀφθαλμὸς ἄνευ κεφαλῆς οὐ δεῖ ἐπιχειρεῖν ἰᾶσθαι οὐδὲ κεφαλὴν ἄνευ σώματος, οὕτως οὐδὲ σῶμα ἄνευ ψυχῆς» καὶ ἐπεδίωκον τὴν ψυχοσωματικὴν θεραπείαν ἐφαρμόζοντες ὄχι μόνον πάντα τὰ τότε γνωστὰ μέσα φυσιοθεραπείας καὶ διαίτης μετὰ βοτανοθεραπείας ,ἀλλὰ καὶ εἴδους τινος ψυχοθεραπείας διὰ μουσικῆς καὶ λοιπῶν ψυχοθεραπευτικῶν μεθόδων, χωρὶς νὰ παραλείπουν καὶ τὴν διὰ τῆς ὑποβολῆς κατὰ τὰς ἐγκοιμήσεις τόνωσιν τῆς εἰς τὴν θείαν βοήθειαν, πίστεως τῶν ἀσθενῶν.

Ἡ καταστροφὴ τοῦ Ἀμφιαρείου εἰκάζεται κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Θεοδοσίου ἢ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὅτε διετάχθη ἡ καταστροφὴ τῶν μεγάλων ἱερῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ἐκλείσθησαν καὶ αἱ φιλοσοφικαὶ σχολαὶ τῶν Ἀθηνῶν.

Ὅταν τὰ Μυστήρια ἐσίγησαν ἡ τελικὴ ἐπικράτησις τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας ἐπέβαλε σιγὴν καὶ εἰς τὸ ὀνειρομαντεῖον τοῦ Ἀμφιαράου μετὰ τοῦ τελευταίου χρησμοῦ τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν «Εἴπατε τῷ βασιλεῖ, χαμαὶ πέσε δαίδαλος αὐλά, οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβην, οὐ μάντιδα δάφνην, οὐ παγὰν λαλέουσαν. Ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ».

Ὁ φανατισμὸς τῶν ὀπαδῶν τῆν νέας θρησκείας ἅμα τῇ ἐπικρατήσει της, ἡ ἀμάθεια τῶν χωρικῶν καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως μετέβαλον εἰς ἐρείπια τὰ μνημεῖα καὶ τοῦ ὀνομαστοῦ τούτου ἱεροῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς θρησκείας.

«Φόνος μέσα στό εἶδος»

Ἐκεῖνο τὸ πρωινὸ τῆς 7 Μαΐου ἔδειχνε ὅτι ἡ ἡμέρα θὰ ἦταν πολὺ θερμή. Πράγματι, ἡ θερμοκρασία ἔφθασε τὸ μεσημέρι τοὺς 28 βαθμοὺς Κελσίου. Μέσα σ' αὐτὴν τὴν θερμὴ ἡμερα ἀρχίζει ἀπὸ τὸ πρωῒ ἕνας φοβερὸς πόλεμος μυρμηγκιῶν. Μία συμπαγὴς μᾶζα χρώματος καφε σ' ἔκτασι 450 τετραγωνικῶν ἑκατοστομέτρων προχωροῦσε ἀργά, πότε πρὸς τὴν μιά πλευρά, πότε προς τὴν ἄλλη. Ἦσαν τὰ μυρμήγκια, ποὺ ἄρχισαν ἕναν ἀγῶνα ἐξοντώσεως. Σύμφωνα μὲ τοὺς ὑπολογισμούς μου λάβανε μέρος στὸν φονικὸν αὐτὸν ἀγῶνα 20 000 περίπου μυρμήγκια.

Ὁ πολεμος αὐτὸς δὲν ἔγινε στὸν ἥλιο, ἀλλὰ σ' ἕνα μέρος, ποὺ ὅλην τὴν ἡμέρα ἦταν σκιά. Συνεχίστηκε μεχρι τὸ βραδυ. Εἶχε πολλὲς φάσεις καὶ μετακινήσεις εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μέτρου. Μὲ τὴν δύσι τοῦ Ἡλίου ὁ ἀγώνας σιγά - σιγὰ ἐξασθενοῦσε. Κι' ὅταν ἐσκοτείνιασε παρέμειναν στὸ πεδίον τῆς μάχης μόνον νεκροί, μέχρι 3.000 περίπου. Αὐτὸς ἦταν ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ φονικοῦ καὶ ἀγρίου ἀγῶνος.

Μ' ἕνα μεγεθυντικὸ φακο παρετήρησα μὲ τί τρόπο τὸ ἕνα μυρμῆγκι θανάτωνε τ' αλλο. Καὶ παρουσιάστηκε μπροστά μου ἕνα ἀπαίσιο θέαμα. Ἡ ἀγριότης, ποὺ τὸ μυρμῆγκι ἔκανε ἐπίθεσι ἦταν κάτι τὸ ἀποκαλυπτικό. Κι' ἐκείνη τὴν στιγμη σκέφτηκα ἂν αὐτὸς ὁ φόνος μέσα στὸ εἶδος τῶν μυρμηγκιῶν συμβαίνει καὶ σ' ἄλλα εἴδη. Τότε θυμήθηκα τὰ λόγια, ποὺ εἶπε ὁ διάσημος συγγραφεὺς Ἄρθουρ Καῖστλερ, ὅταν πῆρε τὸ βραβεῖο Σόννιγκ γιά τὴν «συμβολή του στὴν εὐρωπαικὴ παιδεία». Εἶπε λοιπον ὅτι «ὁ φόνος μέσα στο εἶδος, εἴτε ἑνὸς ἀτόμου, εἴτε ὁμάδος, εἶναι φαινομενο ἄγνωστο σ' ὁλόκληρο το ζωικὸ βασίλειο, μὲ ἐξαίρεσι τοῦ ἀνθρώπου, ἑνὸς εἴδους μυρμηγκιῶν καὶ μιᾶς κατηγορίας ποντικῶν».

Ὁ ἄνθρωπος δὲν σταμάτησε σὲ μιά ἀλληλοεξόντωσι μὲ τά μέσα ποὺ τοῦ ἔδωσε ἡ φύσις ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ με τὴν λογική του δημιούργησε κι' αλλα, ὥστε οἱ ἀπώλειες νά εἶναι μεγαλύτερες. Κι' ἔτσι φθάσαμε στὴν ἐποχή μας, ποὺ ἡ αὐτοκαταστροφή του εἶναι βεβαία, ἂν γιά τὸν ὀλέθριο αὐτὸν σκοπό γυρίση ὡρισμένους μοχλούς. Ἂν στά μυρμήγκια ἡ ἀγριότης τῆς ἀλληλοεξοντώσεως, ποὺ το ἔνστικτο ἢ κάποια λογικὴ ἄγνωστη σ' ἐμᾶς, προκάλεσε, εἶναι τόσο πολὺ μεγάλη, τί νά ποῦμε γιά τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς πολιτισμένους, μέσα στὴν πολιτισμένη Εὐρώπη, ὅπου ἔγιναν ἀφάνταστοι φόνοι κι' ἐγκλήματα;

Ἰδοὺ λοιπόν, ἡ σύγκρισις τοῦ φονου μέσα στὸ εἶδος τοῦ μυρμηγκιοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ μυρμήγκια μέσα στὸ πεδίον τῆς μάχης — κι' ὅπως λέμε οἱ ἄνθρωποι «τῆς τιμῆς» — τὸ ἕνα φονεύει τ' ἄλλο. Τὸ πιὸ δυνατὸ, τ' ἀδύνατο. Ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀρκοῦνται μόνο στὸ πεδίον τῆς μάχης, χρησιμοποιοῦν κι' ἄλλα ἀπαίσια μέσα φόνου, ὕπουλα καὶ κατώτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο ζῶον. Γράφει ὁ Καῖστλερ. «Ἂν κανεὶς κυττάζη μὲ ψυχρὸ βλέμμα στά δεινά, ποὺ ἔχει προκαλέσει ὁ ἄνθρωπος, στὴν διάρκεια τῆς ἱστορίας του, θά εἶναι δύσκολο ν' ἀποφύγη τὸ συμπέρασμα, ὅτι πάσχει ἀπὸ κάποια ἔμφυτη πνευματική ἢ διανοητικὴ ἀνωμαλία, ποὺ τὸν σπρώχνει πρὸς τὴν αὐτοκαταστροφή».

ΠΑΝΑΓ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΝΑ ΠΑΝΤΟΤΕ ΕΠΙΚΑΙΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

ΝΑΙ ἢ ΟΧΙ στὴν θανατικὴ ποινή;

Ἔρευνα τοῦ κ. Ν ΚΥΡΙΑΖΙΔΗ

ΝΑΙ ἢ ΟΧΙ στὴ θανατικὴ ποινή; Μὲ τὸν τίτλον αὐτόν, ὁ Νῖκος Κυριαζίδης ἐδημοσίευσε στὴν «Ἀκρόπολι» μία ἐνδιαφέρουσα ἔρευνα ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου τῶν ΗΠΑ, μὲ τὴν ὁποίαν ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἀντισυνταγματικὴ (ἄρθρον 205 Συντάγματος ἀπαγορεύει τὴν ἐπιβολὴν «μὴ συνήθους ἢ ἀπανθρώπου ποινῆς»).

Κατὰ τοὺς δικαστάς, ἡ ἀξία τῆς θανατικῆς ποινῆς ὡς φοβήτρου γιὰ τὴν ἀνάσχεσι τῆς ἐγκληματικότητας καὶ κυρίως τὴν ἀποτροπὴ δολοφονιῶν ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι ἀμελητέα.

Ἐξ ἄλλου, ἐκεῖνοι ποὺ ἐκτελοῦνται εἶναι οἱ φτωχοί, οἱ ἄρρωστοι, οἱ ἀμαθεῖς, οἱ ἀδύναμοι καὶ οἱ μισούμενοι. Μάταια ἐρευνᾷ κανεὶς τὴν ἱστορία μας γιὰ νὰ ἀνακαλύψη τὴν ἐκτέλεση ἑνὸς μέλους τῶν πλουσίων στρωμάτων.

Στὴν Ἀμερικὴ — προσθέτει ὁ Ν. Κυριαζίδης — ἡ θανατικὴ ποινὴ εἶχε καταργηθεῖ σιωπηρὰ πρὶν πέντε περίπου χρόνια. Μετὰ τὴν ἀπόφασι τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου 607 θανατοποινῖτες εἶναι πλέον βέβαιο ὅτι δὲν θὰ ἐκτελεσθοῦν. Οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι ἡ σκληρὴ ποινὴ ἀποτρέπει τὸ ἔγκλημα στρέφουν τώρα τὴν προσοχή τους στὴν ψήφισι νόμων ποὺ θὰ κάνουν ὑποχρεωτικὴ τὴν ἔκτισιν τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δεσμῶν, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπεται ἡ χρονικὴ μείωσίς της.

Τὰ μέλη τοῦ Ἀνωτατου Δικαστηρίου τῶν Η.Π.Α. ποὺ κατήργησαν μὲ ἀπόφασί τους τὴν θανατικὴ ποινὴ ὡς ἀντισυνταγματικὴ

Σχετικὰ μὲ τὴν θέσι τῆς θανατικῆς ποινῆς στὸν κόσμο σήμερα, ἔκθεσις τοῦ ΟΗΕ βασι-

σμένη σὲ πληροφορίες 55 χωρῶν ἀναφέρει ὅτι:

Ὑπάρχουν κράτη ποὺ ἔχουν καταργήσει τὴ θανατικὴ ποινή, ὅπως ἡ Ἀργεντινή, ἡ Αὐστραλία, ἡ Αὐστρία, ἡ Βραζιλία, ἡ Δανία, ἡ Φινλανδία, ἡ Ἰταλία, τὸ Μεξικό, ἡ Ὁλλανδία, ἡ Νέα Ζηλανδία, ἡ Νορβηγία, ἡ Σουηδία, ἡ Βρεταννία, ἡ Βενεζουέλα κλπ.

Σὲ ἄλλες χῶρες — Βέλγιο, Λουξεμβοῦργο, Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς κ.λ.π.— ἂν καὶ τυπικὰ ὑφίσταται ἡ θανατικὴ ποινή, στὴν πράξη δὲν ἐφαρμόζεται.

Στὶς ὑπόλοιπες χῶρες ποὺ διατηροῦν τὴν θανατικὴ ποινή, ἡ ποινὴ αὐτὴ ἐφαρμόζεται μόνο σὲ ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις καὶ πολὺ συχνὰ δίνεται χάρη σὲ θανατοποινῖτες. Τέλος, ὑπάρχουν ἀκόμη χῶρες στὶς ὁποῖες ὄχι μόνο διατηρεῖται ἡ θανατικὴ ποινή, ἀλλὰ γίνονται καὶ δημόσιες ἐκτελέσεις, ὅπως λ.χ. τελευταῖα στὴ Νιγηρία καὶ στὴν Κεντροαφρικανικὴ Δημοκρατία.

Ὁ ἀρθρογράφος, ἀφοῦ παραθέτει στοιχεῖα περὶ τῆς «ἐξάρσεως» τῆς ἐγκληματικότητος στὰ τελευταῖα 70 χρόνια, ἀναφέρει ὅτι, σύμφωνα μὲ ἐπιστημονικὲς ἐκθέσεις ἀναφερόμενες στοὺς κατ' ἐπανάληψιν φυλακισμένους, τὸ ἕνα τρίτο ἔχει προϊστορία διανοητικῆς διαταραχῆς καὶ τὸ 88% παρουσιάζουν μιὰ σοβαρὴ παρέκκλισι στὴν προσωπικότητά τους. Μόνο 12% μποροῦσαν νὰ χαρακτηρισθοῦν φυσιολογικοί.

Μελέτες εἰδικώτερα γιὰ τοὺς δολοφόνους κατέληξαν στὸ πόρισμα ὅτι τὸ ποσοστὸν τῶν μὴ φυσιολογικῶν ἀνθρώπων εἶναι πολὺ ὑψηλό.

Δύο ἄλλοι Βρεταννοὶ καθηγητές, ὁ Δρ Τζ. Κλεόμπουρυ καὶ ὁ καθηγητὴς Π. Οὐάϊλντυ, ὑποστηρίζουν ὅτι:

Ἰὸς — ὁ Χέρπες Σίμπλεξ — μπορεῖ νὰ προκαλέσει ψυχικὲς ἀνωμαλίες.

Ἐὰν ἡ θεωρία αὐτὴ ἀποδειχθεῖ τελικὰ σωστή, τότε θὰ μπορέσουμε ἴσως νὰ ἐξηγήσουμε πῶς συμβαίνει ἄνθρωποι φαινομενικὰ φυσιολογικοί, νὰ ἐκδηλώνουν ξαφνικὰ βίαιες τάσεις καὶ νὰ γίνωνται δολοφόνοι.

Θὰ εἶναι, ὅμως, τρομερὸ νὰ μάθει μιὰ μέρα ἡ κοινωνία ὅτι οἱ θανατικὲς ποινὲς ποὺ εἶχε ἐπιβάλλει ἦσαν οὐσιαστικὰ δολοφονίες, ἀφοῦ ἐσκότωνε ἄρρωστους ἀνθρώπους.

Καὶ ὁ ἀρθρογράφος καταλήγει:

Ἡ ἀρχὴ ὅτι εἶναι καλύτερο νὰ ξεφύγουν δέκα ἐγκληματίες παρὰ νὰ καταδικασθεῖ ἕνας ἀθῶος, χωρὶς ἀμφιβολία θὰ ἔπρεπε νὰ ἐφαρμόζεται μὲ πολὺ πιὸ μεγάλη αὐστηρότητα στὴν περίπτωσι ποὺ ἐπιβάλλεται ἡ θανατικὴ ποινὴ — γιατὶ ἡ ποινὴ αὐτὴ δὲν ἐπανορθώνεται.

Ὅπως ἔγραψε τελευταῖα σὲ κύριο ἄρθρο της ἡ ἔγκυρη γαλλικὴ ἐφημερίδα «Μόντ»:

«Εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητο γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου ἐναντίον τοῦ ἐγκλήματος. Εἶναι ἀνάγκη κοινωνικὴ νὰ ἐπιβάλλεις ποινές. Ἀλλὰ πρέπει, ἄραγε, γιὰ νὰ τιμωρήσεις, νὰ φτάνεις μέχρι τὸν φόνο;»

Οἱ βαρυποινῖται νὰ ἐργάζονται

Ἡ τιμωρία τοῦ ἐγκληματίου ὑπὸ τῆς πολιτείας, καθὼς ὅλοι γνωρίζομεν, δὲν ἔχει σκοπὸν τὴν ἀντεκδίκησιν, (ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ), ἀλλὰ τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ καταδίκου καὶ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὴν κοινωνίαν ὡς χρηστοῦ πολίτου ἔστω καὶ εἰς προχωρημένην ἡλικίαν. Ἡ θανατικὴ ποινὴ δὲν ἁρμόζει εἰς τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν καὶ σχεδὸν ὅλαι αἱ χῶραι τοῦ καλουμένου δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ἡγουμένων τῶν Η.Π.Α. καὶ Ἀγγλίας, τὴν ἔχουν καταργήσει. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐπ' οὐδενὶ λόγω ἐπιτρέπει τὴν διὰ νόμου ἀφαίρεσιν ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Εἶναι πολλοὶ οἱ ὁποῖοι θὰ ἀπαντήσουν: «Τί ὑποχρέωσιν ἔχει ἡ κοινωνία νὰ συντηρῆ ἕναν ἀνθρωποκτόνον ἐγκληματίαν;» Τοῦτο, δὲν στέκει εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχήν. Αἱ φυλακαί, λύουν τὸ πρόβλημα διὰ τοὺς βαρυποινίτας. Αὐτὲς πρέπει νὰ τοὺς δίδουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐργάζωνται καὶ νὰ παράγουν, ἔτσι ὥστε καὶ παράσιτα νὰ μὴ γίνουν καὶ νὰ κερδίζουν διὰ τοῦ μόχθου των τὰ ἀπαραίτητα ἐφόδια διὰ τὰς προσωπικάς των ἀνάγκας καὶ τὴν συλλογικὴν ψυχαγωγίαν.

Ἡ Ἑλλὰς σήμερον διαθέτει ἑκατοντάδας χιλιάδας στρεμμάτων γῆς. Οἱ ἐκτίοντες ποινὰς θὰ ἔπρεπε νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς συγχρόνους ἀγροτικὰς φυλακὰς καὶ νὰ παράγουν φυσικὰ καὶ τεχνικὰ προϊόντα, χρήσιμα διὰ τοὺς ἰδίους καὶ διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας.

Πρῶτον τὰ σχολεῖα καὶ δεύτερον αἱ φυλακαὶ εἶναι ὁ καθρέπτης τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἀνθρωπισμοῦ κάθε χώρας.

Νέστωρ Παπαχρήστου-Πλαπούτας
Συγγραφεύς, Ψαρᾶ 41-Ἀθῆναι
«Βῆμα» 13 Ἰουλίου

Ἡ ἄποψις ἑνὸς Θεοσόφου

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀνωτάτου δικαστηρίου τῶν ΗΠΑ περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς, ὡς μὴ συμβιβαζομένης μὲ τὴν ἄποψι περὶ «δικαιοσύνης ἀνάμικτης μὲ οἶκτον», ἀμερικανικὰ θεοσοφικὰ περιοδικὰ ἀνεδημοσίευσαν ἄρθρον τοῦ Οὐίλλιαμ Κ. Τζὰτζ ἀπὸ τὴν «Ἀτραπὸ» τοῦ Σεπτεμβρίου 1895, σχετικὰ μὲ τὴν ἀποκρυφιστικὴ ἄποψι ἐπὶ τῆς θανατικῆς ποινῆς.

Ἡ ἄγνοια τῆς ἀληθινῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου — ἔγραφε ὁ ἰθύνων θεόσοφος τῆς ἱδρυτικῆς περιόδου — ὁδηγεῖ σ' ἕναν ἀριθμὸ δεινῶν. Ὅταν ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας γίνη κτῆμα τῆς κοινωνίας, θὰ ὑπάρξη ἀποφασιστικὴ μεταβολὴ στὸ θέμα τῆς θανατικῆς ποινῆς.

Ὁ φόνος ἀνθρώπου ὑπὸ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας δὲν εἶναι μόνον κακὴ πρᾶξις ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὴς γιὰ ὅλη τὴν κοινωνία.

Οἱ ὑποκείμενοι σὲ θανατικὴ ποινὴ ἐγκληματίαι μπορεῖ νὰ διαιρεθοῦν σὲ δύο κατηγορίες: τοὺς ἐκ φύσεως κακούργους

καὶ τοὺς ἐκ περιστάσεως. Οἱ δεύτεροι μπορεῖ νὰ ὑποδιαιρεθοῦν σ' ἐκείνους ποὺ μεταμελοῦνται ἢ ὄχι. Ἀλλά, ἀκόμη καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἠπιωτέρας κατηγορίας, πρὸ τῆς ἐκτελέσεώς των κυριαρχοῦνται ἀπὸ πάθη πικρίας, μίσους καὶ ἐκδικήσεως. Τί σημασία ἔχει αὐτό; Ἡ βιαιότης τοῦ θανάτου δημιουργεῖ κατὰ τὴν στιγμὴ τοῦ ἀποχωρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ σῶμα του ἕνα παράδοξο αἴσθημα ἐπιβιώσεως. Ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἡ ζωὴ ἀφαιρεῖται βιαίως, δὲν εἶναι τελείως νεκρὸς σ' ἕνα ἄλλο πεδίον ὑποστάσεως, πέραν τοῦ φυσικοῦ. Παραμένει στὸ περιβάλλον του ὡς ἀθέατος ἐγκληματίας, ἱκανὸς νὰ προξενήση βλάβη στὸ σύνολον τῆς κοινωνίας.

Ὁ φυσικὸς θάνατος εἶναι σὰν τὸ πέσιμο τῶν φύλλων τοῦ φθινοπώρου στὰ δένδρα. Βαθμηδὸν ἔχουν χωρισθῆ ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς, ὡριμάζουν γιὰ τὸν θάνατο καὶ πέφτουν φυσιολογικά, στὸ ἐλαφρότερο φύσημα τοῦ ἀνέμου. Καὶ στὸν ἄνθρωπο ὁ φυσιολογικὸς θάνατος ἐπέρχεται βαθμηδόν, ὁπότε ἡ ψυχὴ ἐλευθερώνεται ὁμαλά. Στὸν ἐκτελούμενο ἐγκληματία, δὲν ἔχει ἐπέλθει τὸ φυσιολογικὸ τέρμα τῆς ζωῆς, τὸ ἀστρικό του σῶμα δὲν εἶναι ἕτοιμο νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τὸ φυσικό, οὔτε ἡ ζωτική του ἐνέργεια εἶναι ἕτοιμη ν' ἀποχωρήση, στὴν οὐσία δὲν εἶναι ἱκανὴ ν' ἀποχωρισθῆ. Ἡ κατάστασις αὐτὴ ἐπηρεάζει βαθύτατα τὸν πραγματικὸ ἄνθρωπο, τὸν ἐσωτερικώτερο. Γιὰ ἕνα διάστημα εἶναι θαμπωμένος, ἔπειτα ἀφυπνίζεται στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς γῆς, μὲ πλήρη συνείδησι ζωῆς, πλὴν σωματικῆς. Βλέπει τοὺς ἀνθρώπους, βλέπει τὸν ἑαυτό του διωκόμενον ἀπὸ τὸν Νόμο. Τὰ πάθη του εἶναι ζωντανά. Ἔχει γίνει μία λυσσασμένη φωτιά, μία μᾶζα μίσους, θῦμα τῶν συνανθρώπων του καὶ τοῦ ἐγκλήματός του. Σπανίως ὁ ἄνθρωπος θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του ὡς τελείως ἔνοχο καὶ τὴν τιμωρία του ὡς δίκαιη καὶ ὀρθή, ἑπομένως ὁ ἐγκληματίας κυριαρχεῖται ἀπὸ μίσος καὶ τάσι ἐκδικήσεως. Ἂν προσθέσωμε τὰ βιώματα τῆς ἐκτελέσεως, θὰ δοῦμε ὅτι ὁ ἐγκληματίας ἀπέβη μία ἀπειλὴ γιὰ τοὺς ζῶντας.

Οἱ θεοσοφισταί, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν στὴν πολλαπλῆ φύσι τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ πολύπλοκον τῆς ἐσωτερικῆς του φύσεως, γνωρίζουν ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ δύναται νὰ ὁδηγήση σὲ ἐπαύξησι τῆς ἐγκληματικότητος. Οὐδεὶς ἐγκληματίας, ὅποιο καὶ ἂν εἶναι τὸ ἔγκλημά του, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκτελῆται. Ὅσο γιὰ τὴν προστασία τῆς κοινωνίας ἀπὸ τὴν ἀποφυλάκισι τῶν δολοφόνων διὰ τῆς μειώσεως τῶν ποινῶν, εἶναι θέμα τῆς Διοικήσεως. Ἐὰν ἡ νομοθεσία μιᾶς χώρας εἶναι τόσο ἐλαττωματική, ὥστε νὰ ἐπιτρέπη τὴν ἐλευθέρωσι ἑνὸς ἀπηνοῦς ἐγκληματίου πρὸ τῆς ἐκτίσεως τῆς ποινῆς φυλακίσεώς του, ἡ θεραπεία τοῦ ἐλαττώματος αὐτοῦ δὲν εἶναι ἡ θανατικὴ ποινή.

Η ΑΘΑΝΑΤΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΣ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

(Θουκυδ. ΙΙ,34-46)

Μετάφρασις:
Κ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

34. Τον χειμωνα ἐκεῖνον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀκολουθωντας το παλιο ἐθιμο, έκαμαν με δημόσια τελετὴ τὴν ταφὴ τῶν πρώτων νεκρῶν τοῦ πολέμου. Καὶ νά πῶς γινεται ἡ ταφη. Πανω σε μια ἐξεδρα ἐκθετουν, πρὶν ἀπο δυο μέρες, τά οστᾶ τῶν νεκρῶν. Και καθενας φερνει στον δικο του ο,τι θελήσει. Κι ὅταν ἔλθη ἡ ὡρα τῆς κηδειας, ἁμαξια σερνουν κυπαρισσενιες λαρνακες, μιά γιά καθε φυλη. Καθενος τα ὀστᾶ είναι μεσα στὴ λαρνακα τῆς φυλῆς που ἀνῆκε. Κ' ἕνα στρωμενο ἀδειανο φερετρο για τους ἀφανεῖς, γιά κεινους που δὲν βρεθηκαν τα κουφαρια τους. Ἀκολουθοῦν την κηδεία ὅσοι θελουν, καὶ ντοπιοι καὶ ξενοι. Ἐκεῖ που θά γίνη ἡ ταφὴ παρευρίσκονται καὶ γυναῖκες, συγγενεῖς τῶν νεκρῶν, πού θρηνοῦν πανω στον τάφο. Τοποθετοῦν, λοιπόν, τις λάρνακες στο δημοσιο νεκροταφεῖο, που βρισκεται στο ὡραιότερο προαστιο τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκεῖ πάντοτε θαβουν τοὺς νεκροὺς τῶν πολέμων, ἐκτὸς ἀπ' ὅσους ἔπεσαν στὸν Μαραθωνα. Ἐκεινους τοὺς ἔθαψαν ἐπὶ τοπου, διότι ἔκριναν πως ἡ ἀνδρεία τους ἦταν ὑπέροχη. Κι ὁταν τοὺς σκεπάση τὸ χῶμα, ἕνας ἄνδρας, διαλεγμένος ἀπὸ τὴν πολιτεία γιά τὴ γερή του κρίση καὶ γιά τὸ κῦρος πού ἔχει, λέγει τὸν επαινο πού τους πρεπει. Ἔπειτα φεύγουν. Ἔτσι γίνεται ἡ ταφή. Κι ὅσο βάσταξε ὁ πολεμος, ὁποτε συνεβαινε το κακο, ἀκολουθοῦσαν το ἔθιμο. Γι' αὐτούς, λοιπόν, τους πρώτους νεκροὺς τοῦ πολεμου, διάλεξαν γιά ὁμιλητὴ τὸν Περικλῆ, τὸν γυιὸ τοῦ Ξανθίππου. Καὶ σὰν ἔφτασε ἡ ὥρα, ὁ Περικλῆς προχώρησε ἀπ' τὸν τάφο σ' ἕνα βῆμα, ψηλὸ γιά ν' ἀκούγεται ὅσο τὸ δυνατὸν ἀπὸ περισσότερο πλῆθος, κ' ἔλεγε περίπου αὐτά:

35. Οἱ περισσότεροι, ἀπ' ὅσους ὡς τώρα ἔχουν μιλήσει ἐδῶ, ἐπαινοῦν ἐκεῖνον πού καθιέρωσε, κοντὰ στ' ἄλλα ἔθιμα, κι' αὐτὸν

τὸ λόγο. Διότι βρίσκουν πὼς εἶναι καλὸ ν' ἀπαγγέλλεται στὴν ταφὴ τῶν νεκρῶν τοῦ πολέμου. Ἐγὼ θὰ νόμιζα πως εἶναι ἀρκετό, σὲ ἀνθρώπους ποὺ μὲ ἔργα δείχτηκαν γενναῖοι, μὲ ἔργα νὰ ἐκφράζωνται καὶ οἱ τιμές. Ἔργα σὰν κι αὐτὰ ποὺ βλέπετε τώρα ἐδῶ, παρασκευασμένα μὲ δημόσια φροντίδα, γύρω ἀπ' αὐτὸν τὸν τάφο. Καὶ ὄχι, νὰ κινδυνεύουν νὰ γίνουν ἢ νὰ μὴ γίνουν πιστευτὲς οἱ ἀρετὲς τῶν πολλῶν, ἀπὸ τὸ ἂν θὰ μιλήση καλὰ ἢ κακὰ ἕνας ἄνθρωπος. Διότι δὲν εἶναι εὔκολο νὰ μιλήση κανένας σωστά, ὅταν δύσκολα μπορῆ νὰ πείση τοὺς ἄλλους πὼς λέει τὴν ἀλήθεια. Κι αὐτό, διότι ἐκεῖνος ποὺ ξέρει καλὰ ὁ ἴδιος τὰ πράγματα καὶ τ' ἀκούει μὲ συμπάθεια, μπορεῖ νὰ νομίση πὼς παρουσιάζονται κατώτερα ἀπ' ὅπως τὰ ξέρει καὶ τὰ θέλει. Κι' ὅποιος πάλι δὲν τὰ γνώρισε, μπορεῖ νὰ νομίση πὼς μερικὰ λέγονται ὑπερβολικά. Ἐπειδὴ ζηλεύει ἂν ἀκούση κάτι ποὺ ξεπερνάει τὶς δικές του δυνάμεις. Διότι οἱ ἔπαινοι ποὺ λέγονται γι' ἄλλους, τόσο μόνον εἶναι ἀνεκτοί, ὅσο καθένας θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ἄξιον ὁ ἴδιος νὰ κάμη κάτι ἀπὸ κεῖνα ποὺ ἄκουσε νὰ παινεύωνται. Γιὰ τὸ παραπανιστὸ ζηλεύει καὶ δὲν τὸ πιστεύει. Ἀλλ' ἀφοῦ οἱ παλιοὶ παραδέχτηκαν πὼς τὸ ἔθιμο εἶναι καλό, πρέπει κ' ἐγὼ τώρα νὰ τὸ κρατήσω καὶ νὰ προσπαθήσω νὰ σᾶς εὐχαριστήσω ὅσο μπορῶ.

36. Θ' ἀρχίσω πρῶτα ἀπὸ τοὺς προγόνους. Δίκαιο γι' αὐτοὺς καὶ ταιριαστὸ εἶναι σὲ μιὰ τέτοια περίσταση νὰ τοὺς θυμώμαστε καὶ νὰ τοὺς τιμοῦμε. Διότι ἔζησαν οἱ ἴδιοι πάντοτε, ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεά, σ' αὐτὴ τὴ χώρα. Καὶ μᾶς τὴν παράδωσαν ὣς τώρα ἐλεύθερη μὲ τὴν ἀρετή τους. Κ' ἐκεῖνοι εἶναι ἄξιοι γιὰ ἔπαινο, κι ἀκόμη περισσότερο οἱ πατέρες μας. Διότι αὐτοί, κοντὰ σ' ἐκεῖνα ποὺ βρῆκαν, ἀπόκτησαν — ὄχι χωρὶς κόπο — κι ἀφῆκαν σὲ μᾶς τοὺς τωρινοὺς ὅση ἔχομε ἐξουσία. Κι ὅσο γιὰ τὰ παραπανιστά, αὐτὰ πιὰ τ' αὐξήσαμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, ποὺ βρισκόμεθα ἀκόμη στὴν ὥριμη ἡλικία. Καὶ φροντίσαμε γιὰ τὴν πόλη μας, ὥστε νὰ ἔχη σὲ ὅλα ἀπόλυτη αὐτάρκεια, καὶ γιὰ τὸν πόλεμο καὶ γιὰ τὴν εἰρήνη. Τὰ ἔργα μας τὰ πολεμικά, ποὺ μ' αὐτὰ ἀπoκτήσαμε τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο, ἢ ἂν κάποτε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἢ οἱ πατέρες μας πρόθυμα ἀποκρούσαμε ἕναν βαρβαρικὸ ἢ ἑλληνικὸ πόλεμο ποὺ μᾶς ἀπειλοῦσε, αὐτὰ πιὰ θὰ τ' ἀφήσω κατὰ μέρος. Διότι δὲν θέλω νὰ μακρηγορῶ σ' ἀνθρώπους ποὺ τὰ ξέρουν. Θὰ δείξω, λοιπόν, πρῶτα ἀπὸ ποιές ἀρχὲς ξεκινήσαμε γιὰ νὰ φτάσωμε σ' αὐτὰ ἐδῶ, καὶ μὲ ποιό πολίτευμα καὶ μὲ ποιούς τρόπους ζωῆς ἔγιναν τὰ μεγάλα αὐτὰ ἔργα. Ὕστερα θὰ ἔλθω στὸν ἔπαινο τῶν νεκρῶν. Διότι νομίζω πὼς σὲ μιὰ τέτοια στιγμή, δὲν θὰ ἦταν ἄπρεπο νὰ εἰπωθοῦν αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ πὼς θὰ κερδί-

σουν ὅλοι ὅσοι εἶναι ἐδῶ μαζεμένοι, καὶ ντόπιοι καὶ ξένοι, ἂν τ' ἀκούσουν προσεκτικά.

37. Τὸ πολίτευμα ποὺ ἔχομε δὲν γυρεύει νὰ πάρη τοὺς νόμους του ἀπὸ τοὺς ξένους. Μᾶλλον ἐμεῖς εἴμεθα παράδειγμα γιὰ τοὺς ἄλλους, παρὰ νὰ γυρεύωμε νὰ τοὺς μιμηθοῦμε. Τὸ ὄνομά του εἶναι Δημοκρατία, διότι δὲν στηρίζεται στοὺς λίγους, ἀλλὰ στοὺς πολλούς. Ὅλοι εἶναι ἴσοι μπροστὰ στοὺς νόμους, γιὰ τὶς ἰδιωτικὲς διαφορές τους. Καὶ ὅταν βλέπωμε κάποιον νὰ εὐδοκιμῆ σὲ κάτι, τοῦ ἀναθέτομε δημόσια ἀξιώματα, ὄχι διότι ἀνήκει σὲ ὡρισμένη τάξη, ἀλλὰ διότι εἶναι ἱκανός. Καὶ κανένας δὲν ἐμποδίζεται νὰ κάμη κάτι καλὸ στὴν πόλη, ἂν ἀπὸ φτώχεια τοῦ λείπη ἡ κοινωνικὴ θέση. Δὲν εἶναι μονάχα στὴ δημόσια ζωὴ ποὺ ζοῦμε ἐλεύθερα, ἀλλὰ καὶ στὶς καθημερινές μας ἀσχολίες δὲν ὑποβλέπομε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Δὲν θυμώνομε μὲ τὸν διπλανό μας, ἂν κάνη κάτι σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία του. Κι οὔτε δείχνομε πὼς πειραχθήκαμε, πράγμα ποὺ δὲν ζημιώνει βέβαια τὸν ἄλλον, ἀλλὰ τὸν στενοχωρεῖ. Κ' ἐνῶ στὴν ἰδιωτική μας ζωὴ δὲν ἐνοχλεῖ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, στὴ δημόσια ζωὴ δὲν παρανομοῦμε, κυρίως ἀπὸ αὐτοσεβασμό. Διότι πειθαρχοῦμε στοὺς ἑκάστοτε ἄρχοντές μας καὶ στοὺς νόμους. Καὶ μάλιστα σ' ἐκείνους ποὺ ἔχουν γίνει γιὰ νὰ προστατεύουν τοὺς ἀδικουμένους καὶ σ' ἐκείνους ποὺ — ἂν κι ἄγραφοι — φέρνουν ντροπὴ σ' ὅσους τοὺς παραβαίνουν.

38. Ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ξεκουραζώμεθα ἀπὸ τοὺς κόπους, φροντίσαμε νὰ ἐξασφαλίσωμε ἄφθονες ἀναπαύσεις στὸ πνεῦμα. Διότι κάνομε ἀγῶνες καὶ θυσίες ὅλο τὸ χρόνο, κ' ἔχομε περιποιημένα σπίτια γιὰ τὸν καθένα. Ἡ καθημερινὴ εὐχαρίστηση ἀπ' αὐτά, διώχνει τὴ στενοχώρια. Κ' ἐπειδὴ ἡ πόλη μας εἶναι μεγάλη, ἔρχονται σ' αὐτὴ τὰ πάντα ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο. Ἔτσι συμβαίνει νὰ χαιρώμεθα τὸ ἴδιο τ' ἀγαθὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ὅσο κι αὐτὰ ποὺ παράγονται ἐδῶ.

39. Καὶ στὶς πολεμικὲς προπαρασκευὲς διαφέρομε ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους μας. Διότι τὴν πόλη μας τὴν ἔχομε ἐλεύθερη γιὰ ὅλους. Καὶ δὲν καταδιώκομε ποτὲ τοὺς ξένους, ἐμποδίζοντάς τους νὰ μάθουν ἢ νὰ δοῦν κάτι, μὲ τὴν πρόφαση πώς, ἂν δὲν τὸ κρύβαμε καὶ τὤβλεπε κάποιος ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μας, θὰ μποροῦσε τάχα νὰ ὠφεληθῆ ἀπ' αὐτό. Διότι ἐμεῖς πιστεύομε λιγώτερο στὶς προετοιμασίες καὶ στὰ τεχνάσματα, καὶ περισσότερο στὴν ψυχικὴ δύναμη ποὺ πηγάζει ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδιους τὴ στιγμὴ τῆς δράσεως. Διαφέρομε καὶ στὴν ἐκπαίδευση. Ἐκεῖνοι ἀπὸ παιδιὰ γυμνάζονται σὰν ἄνδρες μὲ κουραστικὲς ἀσκήσεις. Ἐμεῖς ζοῦμε μὲ ἄνεση. Κι ὅμως, ἀντιμετωπίζομε τοὺς κινδύνους καλύτερα ἀπὸ

τοὺς ἄλλους. Καὶ νά ἡ ἀπόδειξη: Οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἐκστρατεύουν στὴ χώρα μας μόνοι τους, ἀλλὰ μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς συμμάχους τους. Ἐνῶ ἐμεῖς προσβάλλομε τὴ χώρα τῶν ἄλλων μόνοι μας. Καὶ τὶς περισσότερες φορὲς νικοῦμε, χωρὶς δυσκολία, σὲ ξένη χώρα, ἀνθρώπους ποὺ πολεμοῦν γιὰ νὰ σώσουν τὰ σπίτια τους. Καὶ κανένας ὣς σήμερα δὲν ἀντιμετώπισε συγκεντρωμένες τὶς δυνάμεις μας. Διότι φροντίζομε ταυτόχρονα καὶ γιὰ τὸ ναυτικὸ καὶ γιὰ τὴν ξηρά, στέλνοντας σὲ πολλὰ μέρη συγχρόνως τὸ στρατό μας, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδιους. Κι ἂν κάπου συμβῆ νὰ συμπλακοῦν μ' ἕνα μέρος ἀπὸ τὶς δυνάμεις μας καὶ νικήσουν μερικοὺς ἀπὸ μᾶς, καυχιοῦνται τάχα πὼς μᾶς ἀπόκρουσαν ὅλους. Ἐνῶ, ἂν νικηθοῦν, λένε πὼς νικήθηκαν ἀπ' ὅλους μας συγκεντρωμένους. Κι ἀκόμη ἐμεῖς, μὲ τὸ νὰ ζοῦμε μᾶλλον μὲ ἄνεση, παρὰ μὲ κουραστικὲς ἀσκήσεις, καὶ ν' ἀντιμετωπίζωμε τοὺς κινδύνους μὲ μιὰ ἀνδρεία, ποὺ δὲν μᾶς τὴν ἐπιβάλλουν τόσον οἱ νόμοι, ὅσον ὁ τρόπος τῆς ζωῆς μας, ἔχομε κι αὐτὸ τὸ πλεονέκτημα: Ὅτι, ἐνῶ δὲν κουραζόμεθα ἀπὸ πρὶν γιὰ τοὺς μελλοντικοὺς κινδύνους, ὅταν βρεθοῦμε μέσα σ' αὐτούς, δὲν δειχνόμεθα λιγώτερο τολμηροί, ἀπὸ κείνους ποὺ μοχθοῦν ἀδιάκοπα. Ἀξίζει νὰ θαυμάζη κανένας τὴν πόλη μας καὶ γι' αὐτά, καὶ γι' ἄλλα ἀκόμη.

40. Φιλοτεχνοῦμε μ' ἁπλότητα καὶ φιλοσοφοῦμε χωρὶς μαλθακότητα*. Μεταχειριζόμεθα τὸν πλοῦτο σὰν εὐκαιρία γιὰ νὰ κάνωμε ἔργα, κι ὄχι γιὰ νὰ ὑπερηφανευώμεθα. Κακὸ νὰ μὴν ὁμολογῆ κανένας τὴ φτώχεια του, ἀλλὰ χειρότερο νὰ μὴ τὴν ἀποφεύγη μὲ τὴν ἐργασία. Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι εἴμεθα ποὺ φροντίζομε καὶ γιὰ τὶς ἰδιωτικές μας ὑποθέσεις καὶ γιὰ τὰ κοινά. Κ' ἐνῶ καθένας μας κοιτάζει τὴ δουλειά του, δὲν μᾶς ξεφεύγει καὶ ἡ γνώση τῶν πολιτικῶν ζητημάτων. Διότι εἴμεθα οἱ μόνοι, ποὺ ὅποιον δὲν ἀνακατεύεται καθόλου σ' αὐτά, τὸν θεωροῦμε ὄχι φιλήσυχο, ἀλλ' ἄχρηστο. Καὶ οἱ μόνοι ποὺ — εἴτε προτείνομε οἱ ἴδιοι τί πρέπει νὰ γίνη, εἴτε κρίνομε γι' αὐτὸ — νομίζομε πὼς τὰ λόγια δὲν βλάπτουν τὰ ἔργα, ἀλλὰ πὼς περισσότερο βλάπτει νὰ μὴ φωτισθοῦμε πρῶτα μὲ τὸν λόγο, πρὶν ἀποφασίσωμε νὰ ἐνεργήσωμε. Διότι καὶ σ' αὐτὸ ξεχωρίζομε ἀπὸ τοὺς ἄλλους: Ὅτι ἐνῶ εἴμεθα πολὺ τολμηροί, συγχρόνως σκεπτόμεθα πολὺ καλά, πρὶν ἐπιχειρήσωμε κάτι. Ἐνῶ στοὺς ἄλλους ἡ ἄγνοια γεννάει θρασύτητα καὶ ἡ σκέψη δισταγμό. Καὶ δίκαια θἄπρεπε νὰ κριθοῦν πιὸ γενναιόψυχοι

---

* «Φιλοκαλοῦμέν τε γὰρ μετ' εὐτελείας καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας». Ὁ Ἐλ. Βενιζέλος μεταφράζει: «Διότι εἴμεθα ἐρασταὶ τοῦ ὡραίου, ἀλλὰ καὶ φίλοι συγχρόνως τῆς ἁπλότητος, καὶ καλλιεργοῦμεν τὸ πνεῦμα μας χωρὶς θυσίαν τοῦ ἀνδρισμοῦ μας». Ὁ Ἰ. Κακριδῆς μεταφράζει: «Αγαπούμε το ωραίο και μένουμε απλοί. Αγαπούμε τη θεωρία και δεν καταντούμε νωθροί».

ἐκεῖνοι, ποὺ ἂν καὶ ξέρουν πολὺ καλὰ καὶ τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ δυσάρεστα, ὅμως δὲν ὀπισθοχωροῦν μπροστὰ στοὺς κινδύνους. Καὶ σχετικὰ μὲ τὴν ἀρετὴ ἔχομε ἀντίθετη γνώμη ἀπὸ τοὺς πολλούς. Ἀποκτοῦμε τοὺς φίλους μας ὄχι μὲ τὶς εὐεργεσίες ποὺ μᾶς κάνουν, ἀλλὰ μὲ τὶς εὐεργεσίες ποὺ τοὺς κάνομε. Καὶ εἶναι πιὸ σταθερὸς φίλος ἐκεῖνος ποὺ εὐεργετεῖ, διότι προσέχει νὰ διατηρήση τὴν εὐγνωμοσύνη ποὺ τοῦ ὀφείλεται, μὲ τὴ συμπάθεια ποὺ δείχνει σ' αὐτὸν ποὺ εὐεργέτησε. Ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ εὐεργετήθηκε εἶναι μᾶλλον ἀδιάφορος, διότι ξέρει πὼς πρέπει νὰ φανῆ καλός, ὄχι αὐθόρμητα, ἀλλὰ σὰ νὰ ἐξοφλῆ ἕνα χρέος. Μόνον ἐμεῖς κάνομε στοὺς ἄλλους ἄφοβα τὸ καλό, ὄχι διότι λογαριάζομε τὸ συμφέρον μας, ἀλλ' ἀπὸ πίστη στὴν ἐλευθερία.

41. Ἀνακεφαλαιώνοντας, λέγω ὅτι ἡ πόλη μας, στὸ σύνολό της, εἶναι σχολεῖο τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ καθένας ἀπὸ μᾶς θὰ μποροῦσε, μὲ τὴ μεγαλύτερη εὐστροφία καὶ χάρη, νὰ παρουσιάση τὸν ἑαυτό του ὁλοκληρωμένον σὲ κάθε ἐκδήλωση τῆς ζωῆς. Αὐτὰ δὲν εἶναι ὑπερήφανα λόγια τῆς στιγμῆς ἀλλὰ πραγματικὴ ἀλήθεια. Αὐτὸ τὸ φανερώνει ἡ δύναμη τῆς πόλεως, ποὺ ἀποκτήσαμε μ' αὐτοὺς τοὺς τρόπους τῆς ζωῆς. Διότι ἀπὸ τὶς σημερινὲς πόλεις, μονάχα ἡ δική μας ἀποδεικνύεται τὴν ὥρα τῆς δοκιμασίας ἀνώτερη ἀπὸ τὴ φήμη της. Καὶ μονάχα αὐτὴ δὲν κάνει οὔτε τοὺς ἐχθρούς της ν' ἀγανακτοῦν ἐναντίον της, τάχα πὼς κακοπαθοῦν ἀπὸ τέτοιους ἀνθρώπους, οὔτε τοὺς ὑπηκόους της νὰ παραπονοῦνται, τάχα πὼς κυβερνοῦνται ἀπὸ ἀνάξιους. Παρουσιάσαμε τὴ δύναμή μας μὲ μεγάλες φανερὲς ἀποδείξεις κι ὄχι χωρὶς μαρτυρίες. Γι' αὐτὸ θὰ μᾶς θαυμάζουν καὶ οἱ σύγχρονοι καὶ οἱ μεταγενέστεροι. Κι αὐτό, χωρὶς καθόλου νὰ ἔχωμε ἀνάγκη ἀπὸ ἕναν Ὅμηρο γιὰ νὰ μᾶς παινέση, οὔτε ἀπὸ κανέναν ἄλλον ποιητή, ποὺ νὰ μᾶς εὐχαριστήση γιὰ λίγο μὲ τοὺς στίχους του. ἀλλὰ ποὺ ἡ ἀλήθεια θὰ βλάψη τὴν ἰδέα ποὺ θὰ σχηματισθῆ ἀπ' αὐτοὺς γιὰ τὰ ἔργα μας. Θὰ μᾶς θαυμάζουν, διότι ἀναγκάσαμε κάθε θάλασσα καὶ κάθε στεριὰ ν' ἀνοίξουν δρόμο στὴν τόλμη μας. Καὶ σὲ κάθε τόπο στήσαμε ἀθάνατα μνημεῖα καὶ γιὰ τὰ καλὰ καὶ γιὰ τὰ κακὰ ποὺ μᾶς ἔτυχαν. Γιὰ μιὰ τέτοια πόλη ἔπεσαν πολεμώντας γενναῖα αὐτοὶ ἐδῶ οἱ νεκροί, προβάλλοντας τὸ δικαίωμα νὰ μὴ τὴ στερηθοῦν. Καὶ εἶναι φυσικό, καθένας ἀπὸ μᾶς ποὺ μείναμε, νὰ θέλη νὰ ὑποφέρη τὰ πάντα γιὰ χάρη της.

42. Γι' αὐτὸ κυρίως μίλησα λεπτομερῶς γιὰ τὴν πόλη μας. Διότι ἤθελα νὰ ἐξηγήσω πὼς δὲν ἀγωνιζόμεθα γιὰ ἴσης ἀξίας πράγματα ἐμεῖς, κι ὅσοι δὲν ἔχουν νὰ χάσουν τίποτα ποὺ νὰ μοιάζει μ' αὐτὰ ἐδῶ. Καὶ συγχρόνως, διότι ἤθελα νὰ φανερώσω μὲ πραγματικὲς ἀποδείξεις τὸν ἔπαινο τῶν νεκρῶν, γιὰ τοὺς ὁποίους

μιλῶ. Πραγματικά, ἔχω κιόλας πεῖ τὸ μεγαλύτερο μέρος ἀπὸ τὸν ἔπαινο. Διότι οἱ ἀρετὲς αὐτῶν ἐδῶ καὶ τῶν ὁμοίων μ' αὐτοὺς στόλισαν τὴν πόλη μ' ἐκεῖνα, γιὰ τὰ ὁποῖα τὴν ὕμνησα. Καὶ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ φανῆ ὁ λόγος ἀνάλογος μὲ τὰ ἔργα τους γιὰ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες, καθὼς γι' αὐτοὺς ἐδῶ. Διότι ὁ θάνατός τους φανερώνει τὴν ἀρετή τους, εἴτε ἀποκαλύπτοντάς την γιὰ πρώτη φορά, εἴτε ἐπισφραγίζοντάς την. Διότι καὶ γιὰ κείνους ποὺ κατὰ τ' ἄλλα φάνηκαν κακοί, δίκαιο εἶναι νὰ λογαριάζεται περισσότερο ἀπὸ κάθε τὶ ἡ ἀνδρεία ποὺ ἔδειξαν πολεμώντας γιὰ τὴν πατρίδα. Διότι, σβήνοντας τὸ κακὸ μὲ τὸ καλό, ὠφέλησαν τὴν πόλη, περισσότερο ἀπ' ὅσο τὴν ἔβλαψαν μὲ τὴν ἰδιωτική τους ζωή. Ἀπ' αὐτοὺς ὅμως ἐδῶ οὔτε κανένας δείχτηκε μαλθακὸς προτιμώντας ν' ἀπολαύση περισσότερο χρόνο τὰ πλούτη του, οὔτε κανένας ζήτησε ν' ἀναβάλη τὸ κακό, ἐλπίζοντας νὰ ξεφύγη ἀπὸ τὴ φτώχεια του καὶ νὰ γίνη πλούσιος. Ἀλλά, θεωρώντας προτιμότερη ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὴν τιμωρία τῶν ἐχθρῶν, καὶ συγχρόνως νομίζοντας πὼς ἀπ' ὅλους τοὺς κινδύνους αὐτὸς ἦταν ὁ ὡραιότερος, προτίμησαν νὰ ριχθοῦν σ' αὐτόν, χωρὶς νὰ πάψουν νὰ ἐπιθυμοῦν καὶ τὰ ἄλλα. Κι ἀνέθεσαν στὴν ἐλπίδα τὴν ἀβεβαιότητα γιὰ τὴν ἐπιτυχία τους. Διότι εἶχαν τὴν ἀξίωση ν' ἀντιμετωπίσουν μὲ ἔργα τὸν κίνδυνο ποὺ ἔβλεπαν τώρα μπροστά τους, ἔχοντας πεποίθηση στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό τους. Καὶ σὰν βρέθηκαν μέσα στὸν κίνδυνο, ἔκριναν ὡραιότερο ν' ἀντισταθοῦν καὶ νὰ πέσουν, παρὰ νὰ σωθοῦν ὑποχωρώντας. Ἔτσι, ἀπέφυγαν τὴ ντροπὴ νὰ τοὺς κατακρίνουν, κ' ἔδωσαν τὰ κορμιά τους γιὰ τὸ ἔργο ποὺ ἀνέλαβαν. Καὶ σὲ μιὰ σύντομη, κρίσιμη στιγμή, ὡρισμένη ἀπ' τὴ μοίρα, ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὴ ζωή, στὸ κορύφωμα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ κι ὄχι τοῦ φόβου.

43. Αὐτοὶ ἐδῶ τέτοιοι στάθηκαν, ὅπως ταίριαζε στὴν πόλη. Κ' ἐμεῖς οἱ ἄλλοι πρέπει ν' ἀξιώσωμε ἀπὸ τοὺς ἑαυτούς μας νὰ μὴ φανοῦμε λιγότερο τολμηροὶ μπροστὰ στοὺς ἐχθρούς, ὅσο κι ἂν εὐχώμεθα νὰ φανοῦμε ἀσφαλέστεροι. Καὶ νὰ μὴν κρίνετε τὴν ὠφέλεια μονάχα ἀπὸ τὰ λόγια. Διότι θὰ μποροῦσε κανένας νὰ μακρηγορήση λέγοντας σὲ σᾶς, ποὺ τὰ ξέρετε πολὺ καλὰ πόσα πλεονεκτήματα ἔχει ἡ ἀντίσταση στοὺς ἐχθρούς. Ἀλλὰ νὰ βλέπετε τὴ δύναμη τῆς πόλεως κάθε μέρα πιὸ πολὺ στὰ ἔργα της, καὶ νὰ τὴν ἀγαπᾶτε σὰν ἐραστές. Κι ὅταν τὸ νοιώσετε πὼς εἶναι μεγάλη, σκεφθεῖτε πὼς αὐτὰ τ' ἀπόκτησαν ἄνθρωποι ποὺ τολμοῦσαν καὶ ἤξεραν τὸ σωστὸ καὶ εἶχαν φιλότιμο σὰν ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσουν. Κι ἂν κάποτε, ἐπιχειρώντας κάτι, ἔτυχε ν' ἀποτύχουν, δὲν ἔκριναν σωστὸ νὰ στερήσουν τὴν πόλη ἀπὸ τὴν ἀρετή τους. Ἀλλ' ἔδωσαν σ' αὐτὴ τὴν ὡραιότερη προσφορά. Διότι θυσιάζοντας τὰ κορμιά τους, ὅλοι μαζὶ γιὰ τὸ σύνολο, κέρδισαν καθένας γιὰ τὸν ἑαυτό του ἔπαινο ἀθάνατο. Καὶ τάφο

θαυμαστό, ὄχι τόσο ἐκεῖ πού κείτονται, ὅσο ἐκεῖ πού ἡ δόξα τους μένει ἀθάνατη καί μνημονεύεται αἰώνια σέ κάθε εὐκαιρία, εἴτε μέ λόγια, εἴτε μέ ἔργα. Διότι τῶν ἐξαιρετικῶν ἀνθρώπων τάφος εἶναι ἡ γῆ ὁλάκαιρη*. Καί δέν τούς φανερώνει μονάχα ἡ ἐπιγραφή μιᾶς στήλης στόν τόπο τους, ἀλλά καί στίς ξένες χῶρες, σέ καθενός τήν ψυχή, διατηρεῖται ἄγραφη ἡ μνήμη, ὄχι τόσο γιά τά ἔργα τους, ὅσο γιά τό φρόνημά τους. Αὐτούς τώρα ἐσεῖς πάρετε γιά παράδειγμα. Καί κρίνοντας πώς εὐτυχία εἶναι ἡ ἐλευθερία, κ' ἐλευθερία εἶναι ἡ δυνατή ψυχή**, μή δειλιάζετε μπροστά στούς πολεμικούς κινδύνους. Διότι δέν θά ἦταν τόσο δίκαιο ν' ἀψηφοῦν τή ζωή τους ὅσοι δυστυχοῦν καί δέν ἐλπίζουν κανένα καλό, ὅσο ἐκεῖνοι πού κινδυνεύουν περισσότερο ἀπό τήν ἀνατροπή τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς τους. Καί μάλιστα σάν θἆναι πάρα πολύ μεγάλη ἡ διαφορά, ἄν ἀποτύχουν. Διότι στόν φιλότιμον ἄνθρωπο περισσότερο πονάει ἡ ἐξασθένηση μέσα στή μαλθακότητα, παρά ὁ θάνατος πού ἔρχεται δίχως νά τόν νοιώση, μέσα στή δύναμη καί στήν κοινήν ἐλπίδα.

44. Γι' αὐτό, τούς γονεῖς τούτων ἐδῶ τῶν νεκρῶν, ὅσοι εἶσθε παρόντες, δέν σᾶς κλαίω. Μᾶλλον θά προσπαθήσω νά σᾶς παρηγορήσω. Ὅλοι σας ξέρετε πώς ἡ ζωή περνάει ἀνάμεσα σέ διάφορες μεταβολές τῆς τύχης. Ἀλλά καλότυχοι εἶναι ἐκεῖνοι πού τούς ἔλαχε ὁ τιμητικώτερος θάνατος, ὅπως σ' αὐτούς ἐδῶ τώρα — ἐνῶ σ' ἐσᾶς ἔλαχε λύπη —, καθώς κ' ἐκεῖνοι πού, ὅταν τελειώνη ἡ εὐτυχία τους, τελειώνει καί ἡ ζωή τους. Τό ξέρω πώς εἶναι δύσκολο νά σᾶς πείσω. Διότι πολλές φορές θά παίρνετε ἀφορμές νά τούς θυμᾶσθε στίς εὐτυχισμένες στιγμές τῶν ἄλλων, πού κ' ἐσεῖς ἄλλοτε τίς χαρήκατε. Καί λυπᾶται καθένας ὄχι γιά τ' ἀγαθά πού στερεῖται χωρίς νά τά ἔχη δοκιμάσει, ἀλλά γιά κεῖνα πού τά χάνει ἀφοῦ τά συνηθίσει. Πρέπει ὅμως νά κάμετε ὑπομονή μέ τήν ἐλπίδα ν' ἀποκτήσετε κι ἄλλα παιδιά, ὅσοι εἶσθε ἀκόμη σέ κατάλληλη ἡλικία. Διότι τά παιδιά πού θά γεννηθοῦν θά κάμουν μερικούς νά ξεχάσουν ἐκείνους πού δέν ὑπάρχουν πιά στή ζωή. Καί διπλά θά ὠφελήσουν τήν πόλη. Καί διότι δέν θά τήν ἀφήσουν νά ἐρημωθῆ, καί διότι θά τήν ἀσφαλίσουν. Διότι δέν εἶναι δυνατόν ν' ἀποφασίζουν γιά τά δημόσια πράγματα ἐξ ἴσου σωστά καί δίκαια ὅσοι δέν ἔχουν παιδιά καί δέν κινδυνεύουν νά τά χάσουν, ὅπως οἱ ἄλλοι πού ἔχουν. Ὅσοι πάλι εἶσθε περασμένοι στά χρόνια, νά λογαριάζετε γιά κέρδος πώς περάσατε εὐτυχισμένοι τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς σας καί πώς λίγο σᾶς μένει ἀκόμη νά ζήσετε. Καί ν' ἀνακουφίζετε τόν πόνο σας μέ τή δόξα αὐτῶν ἐδῶ τῶν νεκρῶν. Διότι μονάχα ἡ ἀγάπη τῶν τιμῶν

* «Ἀνδρῶν γάρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος».

** «Τό εὔδαιμον τό ἐλεύθερον, τό δ' ἐλεύθερον τό εὔψυχον».

δὲν γερνάει. Καὶ δὲν εὐχαριστεῖ τόσο πολὺ τ' ἄχρηστα γερατειὰ τὸ κέρδος, καθὼς λένε μερικοί, ὅσο οἱ τιμές.

45. Γιὰ τοὺς γυιοὺς πάλι τῶν νεκρῶν, ὅσοι εἶσθε παρόντες, ἢ γιὰ τοὺς ἀδελφούς, βλέπω δύσκολο τὸν ἀγώνα. Διότι καθένας συνηθίζει νὰ ἐπαινῆ ἐκεῖνον ποὺ δὲν ὑπάρχει πιὰ στὴ ζωή. Κι ὅσο ὑπέροχη ἀρετὴ κι ἂν δείξετε, μόλις θὰ κατορθώσετε νὰ κριθῆτε, ὄχι ὅμοιοι, ἀλλὰ κάπως κατώτεροι ἀπ' αὐτούς. Διότι ἀνάμεσα στοὺς ζωντανοὺς ὑπάρχει ζηλοτυπία γιὰ τοὺς ἀντιπάλους, ἐνῶ οἱ νεκροὶ τιμοῦνται μὲ εὔνοια, ποὺ δὲν ἔχει ἀνταγωνισμό. Κι ἂν πρέπει νὰ πῶ κάτι καὶ γιὰ τὴν ἀρετὴ τῶν γυναικῶν, ἐκείνων ποὺ τώρα μένουν χῆρες, μὲ λίγα λόγια θὰ τὰ πῶ ὅλα: Νὰ μὴ φανῆτε κατώτερες ἀπὸ τὴ γυναικεία φύση, αὐτὸ θὰ εἶναι γιὰ σᾶς μεγάλη δόξα. Καὶ μάλιστα γιὰ κείνη, γιὰ τὴν ὁποία θὰ γίνεται λιγώτερος λόγος ἀνάμεσα στοὺς ἄνδρες, εἴτε γιὰ τὴν ἀρετή της, εἴτε γιὰ κατηγόρια της.

46. Εἰπώθηκαν πιὰ μὲ τὸν λόγο μου, σύμφωνα μὲ τὸ ἔθιμο, ὅσα εἶχα νὰ πῶ ποὺ ταιριάζουν. Καὶ μὲ ἔργα στολίστηκαν οἱ νεκροὶ ποὺ κηδεύομε. Καὶ τὰ παιδιά τους ἀνέλαβε ἀπ' ἐδῶ καὶ πέρα νὰ τ' ἀναθρέψη μὲ ἔξοδά της ἡ πολιτεία, ὥς ποὺ νὰ μεγαλώσουν. Ἔτσι ὁρίστηκε βραβεῖο σὲ τέτοιους ἀγῶνες ἕνα ὠφέλιμο στεφάνι καὶ γι' αὐτοὺς ἐδῶ καὶ γιὰ κείνους ποὺ ἀπόμειναν στὴ ζωή. Διότι ὅπου ἔχουν ὁρισθεῖ τὰ πιὸ μεγάλα βραβεῖα γιὰ τὴν ἀρετή, ἐκεῖ ζοῦν καὶ οἱ πιὸ καλοὶ πολῖτες. Καὶ τώρα, ἀφοῦ πάψει καθένας νὰ κλαίη τόν δικό του, μπορεῖτε νὰ πηγαίνετε.

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

Λ Υ Χ Ν Ο Φ Ο Ρ Ο Ι

(Συνειδησιακὸς διάλογος)

Ἕνα «Ἐγὼ» : Εἶμαι λοιπὸν μέσα στὴν τροχιά μου; Κινοῦμαι; Ὀνειρεύομαι ὅτι κινοῦμαι; Μισοσκόταδο ἐμπρός μου. Μιὰ στενὴ αἴθουσα. Ποιὸς μ' ἔρριξεν ἐδῶ; Βλεπω τὸ σκοτάδι μου. Σέρνομαι σὰ μιὰ σκιὰ κεριοῦ στὸ χέρι τοῦ Ἀγνώστου. Τώρα περπατῶ. Ἀκούω τον ἄνεμο νὰ φυσᾶ καὶ βρέχει βαριά. Κάτι σὰν εὐτυχία νὰ βρίσκομαι σκεπασμένος μὲ στέγη, γαλήνια, ζέστα.

Ἄλλο «Ἐγὼ» : Στὸ νότο ὅπου γεννήθηκα ἄκουγα τὸν ἄνεμο νὰ χτυπᾶ τὶς ψηλὲς στὸ καμπαναριὸ καμπάνες.

Ἄλλο «Ἐγὼ» : Ἡ καμπάνα μιλεῖ μὲ τὸ σπαθὶ τοῦ κεραυνοῦ

Ἄλλο «Ἐγὼ» : Μὰ τί στενὰ ὅλα ἐδῶ!

Ἄλλο «Ἐγὼ» : Εἶναι ὅμως ζεστά.

Ἄλλο «Ἐγὼ» : Μεγάλωσα στὴν πεδιάδα ὅπου εἶχα γιὰ ρολόγι μου τὸ λάλημα τῶν ὀρνιθιῶν μέσα στοὺς ὀρνιθῶνες τους καὶ τὸ γαύγισμα τοῦ σκυλιοῦ.

Ἄλλο «Ἐγὼ» : Δουλεύαμε στὸ καλαμπόκι, στὸ σιτάρι, μετὰ στὸ βαμβάκι. Δουλεύει τὸ σφάκι τὰ πατώμστα, δουλεύει στὴν ἀστραφεγγιὰ τοῦ τριζονιαῦ τὸ τραγοῦδι.

Ἕνα «Ἐγὼ» : Στὴν ἀρχὴ ἀνέβαινε μιὰ κλίμακα

Ἄλλο «Ἐγὼ» : φωτισμένη μὲ παράθυρα.

Ἄλλο «Ἐγὼ» : Ναί, ἐσωτερικὴ κλίμακα,

Ἄλλο «Ἐγὼ» : φωτισμένη, ναί, μὲ παράθυρα.

Ὅλα τὰ «Ἐγὼ» : Ἀνεβαίναμε μιὰ ἐσωτερικὴ κλίμακα φωτιζόμενη ἀπὸ παράθυρα.

Ἕνα «Ἐγὼ» : Ἀπὸ παράθυρα.

Ἄλλο «Ἐγὼ» : Ἔπειτα σὰ νὰ νοιώσαμε κι ἐμεῖς τὰ μάτια μας, ἀνοιγμένα.

Ἄλλο «Ἐγὼ» : Σὰν παράθυρα

Ἄλλο «Ἐγώ» : ἀνοιγμένα παράθυρα.

Ὅλα τὰ «Ἐγώ» : Καὶ ἀντιληφθήκαμε τὴν Αἴθουσα τῆς Μεγάλης Λυχνίας ἐμεῖς οἱ λυχνοφόροι.

Ὅλα τὰ «Ἐγώ» : Μὲ τὰ παράθυρά μας ἀνοιγμένα μὲ ἀνοιγμένα τὰ παράθυρά μας.

Ἄλλο «Ἐγώ» : Τώρα εἴμαστε πολὺ στενά

Ἄλλο «Ἐγώ» : μὰ αἰσθανόμαστε ζεστά

Ἄλλο «Ἐγώ» : Κι ἂς μὴ βλέπουμε καλά,

Ἄλλο «Ἐγώ» : Δὲν ἔπρεπε νὰ βλέπουμε καλά;

Ἄλλο «Ἐγώ» : Κι ὅμως περπατοῦμε στὰ σκοτεινά

Ἄλλο «Ἐγώ» : Συνηθίζουμε νὰ βαδίζουμε στὰ σκοτεινά

Ἄλλο «Ἐγώ» : Μιλοῦμε στὰ σκοτεινά

Ἄλλο «Ἐγώ» : κι ἀκοῦμε τὸν ἀγέρα
τὸ ἀγρίμι τὶς καμπάνες νὰ βαρᾶ.

Ὅλα τὰ «Ἐγώ» : Σιγά - σιγὰ βλέπουμε μὲ τὴν ὁρισμένη μας ὅραση ποὺ μᾶς παρέχει ἡ Μεγάλη μας Φωτιά.

Ἕνα «Ἐγώ» : Ἡ λάμπα τῆς φυσικῆς ὀροφῆς μας κι ὅλα τὰ σκοτεινὰ γίνονται φωτεινὰ μὲ τὸ μεγάλο κερὶ τοῦ Σύμπαντος. Ἀπὸ τὴν ὡραία τοῦ Σύμπαντος αὐτόφωτη λαμπάδα

Ἄλλο «Ἐγώ» : Λύχνος εἶμαι κομμένος ἀπὸ τὸ Μέγα Λύχνο.

Ἄλλο «Ἐγώ» : Λυχνίες τοῦ λύχνου τοῦ Μεγάλου

Ὅλα τὰ «Ἐγώ» : Ἀφοῦ μπήκαμε ἀπὸ τὴ στενή μας πύλη προχωροῦμε πρὸς τὴ μακρόστενη αἴθουσα ζεστοὶ καὶ περπατοῦμε σταθεροὶ κι ἔξω ὁ ἄνεμος βουίζει, ἂς βουίζει, σὰ δὲ βαριέται, ἂς βουίζει.

Ἄλλο «Ἐγώ» : Ἐγὼ κουβαλῶ τὴν πέτρα μου, κουβαλῶ τὸ βουνό μου

Ἄλλο «Ἐγώ» : κι ἐγὼ τὸν καλό μου τὸν τροχό.

Ἄλλο «Ἐγώ» : Κι ἐγὼ κουβαλῶ τὴν ἄμμο, ἀδειάζω τὴν ἄμμο μου

Ἄλλο «Ἐγώ» : Κι ἐγὼ φορτώνομαι τοὺς φράχτες μου.

Ὅλα τὰ «Ἐγώ» : Ὅλοι μας ἀπὸ φράχτες πολλοὺς εἴμαστε φορτωμένοι κι ὅλο μακραίνει τὸ δωμάτιο τὸ στενὸ ὅπου εἴμαστε κλεισμένοι.

Ἕνα «Ἐγώ» : Ποιὸς εἶμαι λοιπόν

Ἄλλο «Ἐγώ» : Τί εἶμαι λοιπόν.

Ἄλλο «Ἐγώ» : Ποῦ εἶμαι.

Ἄλλο «Ἐγώ» : Ποιὸς εἶμαι.

Ἄλλο «Ἐγώ» : Εἶμαι μέσα· στὸ εἶμαι

Ἄλλο «Ἐγώ» : Ὑπάρχω, ἄρα ὑποφέρω.

Κορυφαία φωνή : Ὁ Πύρρος μας λοιπὸν πηγαίνει στὸν πόλεμο, φορεῖ ἕνα κράνος ἀστραφτερὸ καὶ λέγει πάντοτε ὁ καλὸς ὁ Πύρρος μας βαριέται κανεὶς πολὺ τῆς εἰρήνης τὸν καιρό. Ὁ Πτολεμαῖος βεβαίως εἶναι καλὸς οἱ

πρῶτοι Πτολεμαῖοι ἦταν καλοί. Πρό πάντων πρέπει ἡ Ἀλεξάνδρειά μας, ἔλεγαν, νά προστατευθεῖ με τό Μουσεῖο της καί τη Βιβλιοθήκη της νά'ρχονται νά σπουδάζουν ἐπιστῆμες, ἐπιστῆμες καί γνώση νά παίρνουν καί φῶς νά μεταδίδουν οἱ σοφοί μας οἱ σοφοί. Μά ὁ Πύρρος δέν μπορεῖ νά'ναι ἕνας Πτολεμαῖος τῆς ἀκμῆς. Αὐτάς θέλει τόν πόλεμο, εἶναι ἡ χαρά τῆς κάθε του στιγμῆς. Σήμερα τόν καλοῦν οἱ Συρακοῦσες, αὔριο τόν καλοῦν οἱ Ταραντῖνοι. Σκέπτονται νά κατεβοῦν στή θάλασσα οἱ Ρωμαῖοι. Τό λέγει στούς Καρχηδονίους, ἀλλά δέν τόν ἐννοοῦν ἐκεῖνοι τόν Καλό μας τόν Πύρρο τόν πολεμικό μέχρι πού σκοτώνεται μ' ἕνα κεραμίδι στήν κεφαλή στό Ἄργος ἐκεῖνο σκοτώνεται ὁ Πύρρος μας τό ἀρχαῖο, στό Ἄργος τό ἱππικό.

Ἕνα «Ἐγώ» : Ναί, Κυρίες καί Κύριοι κυριαρχεῖσθε ἀπό τή μακρόστενή σας τήν αἴθουσα. Μά πάντοτε ἡ αἴθουσα εὐτυχῶς χαλᾶ κι ἔρχονται τά πράγματα τῶν ἐνοχλήσεών μας λιγώτερο ἐνοχλητικά, μά καί ἡ αἴθουσα τῆς εἱρκτῆς μας πάντοτε εὐτυχῶς χαλᾶ.

Κορυφαία φωνή : Ὁ Κύριός μας αὐτοκρότωρ ὁ θεῖος Ἰουστινιανός, ἐλέῳ Θεοῦ, δέν καταλάβαινε πώς ἦταν ἀνάγκη νά ὑπάρχουν ἀντίθετα θρησκεύματα καί ἀνοχή καί Πειθώ. Πῶς θά προχωροῦσε ὁ Κόσμος ὁ Βυζαντινός, σ' ἕνα καθαρό Χριστιανισμό; Ὑπῆρχαν πολλοί πού τοῦ φώναζαν ὅτι εἴχαμε ὑπογράψει τό σπουδαῖο διάταγμα τοῦ Μεδιολάνου, ὅτι ὁ Χρυσόστομος ὁ ἱερός σπούδαζε φιλοσοφία στήν Ἀθήνα (Δέν χρειάζονταν οἱ φιλοσοφικές σχολές τῶν Ἀθηνῶν) Ἔπρεπε νά 'ναι ἕνας μονολιθικός Χριστιανισμός, νά μή συμβαδίδει στό πλευρό του ὁ ἐθνισμός. Ὄχι, δέν ἔπρεπε νά προστατεύεται κανένας Ἐθνικός. Τ' ἀγάλματα ὅλα στό ἔδαφος. Ὅλοι οἱ ναοί στό ἔδαφος, γιά νά γίνει ὁ Ναός ὁ Μέγας στήν πόλη τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παμβασιλέως. Γι' αὐτό ἐργάζονταν νύχτα καί μέρα οἱ νομομαθεῖς, οἱ καλλιτέχνες καί τήν κρυφή του ἱστορία ἔγραφε ἐκ παραλλήλου ὁ Προκόπιος. Γι' αὐτό γυμνάζονταν οἱ ἄνδρες τῶν θεμάτων τά σύνορα τοῦ Χριστιανισμοῦ νά τά ἑνώσουν μέ τή Δύση. Γι' αὐτό ἦταν ἀκοίμητος ὁ τραχύς, ὁ φανατισμένος, Κύριός μας, ὁ καλός μας κύριος ὁ τραχύς Ἰουστινιανός.

Ἕνα «Ἐγώ» : Κουβαλῶ τή στάχτη μου.

Ἄλλο «Ἐγώ» : Μέσα στή στάχτη σώζεται τῆς ψυχῆς τό φτερό, τό

ἄκαυτο φτερό γιά νά λαμπη τήν ἔσω πορεία του στόν ἐσωτερικό μας οὐρανό.

Κορυφαία φωνή : Δυνατός εἶναι ὁ σεβαστός μας Κύριος Ὀκταβιανός, μέγας καί κραταιός. Στόν ἴσκια τῆς κραταιότητός του κάρφωσε ὁλόκληρη τή γῆ μέ τή συνθήκη τῆς εἰρήνης του καί δέ δύναται νά τοῦ ἀντισταθεῖ, Κανείς, Κανεις, Γιατί εἶναι καί ἄγριος σκληρος ὁ ἰδιος Κριτής πρῶτος Δικαστής τῆς Αὐτοκρατορίας.

— Ὥστε αὐτοί θέλουν οἱ Γαλάτες νά μοῦ πάρουν τήν πολύτιμη ζωή μου;

— Ναί, αὐτοί θέλουν νά σέ σκοτώσουν, Ὕψιστε Θεέ.

— Προστάζω νά τούς ἀφήσετε νά βλέπουν χωρίς μάτια καί ν' αγγίζουν χωρίς χέρια καί μετά ἀφοῦ ὑποφέρουν ἀρκετά χωρίς περπάτημα, χωρίς πόδια μπορεῖτε νά εἶσθε ἐλεήμονες, ὅπως ἐγώ εἶμαι ὁ πρῶτος ἐλεήμων. Τότε νά τούς σκοτώσετε, τούς Γαλάτες αὐταύς, ἀφοῦ τό Θεό σας τόν Αὔγουστο ἤθελαν νά τόν σκατώσουν.

— Ποιός εἶναι πρῶτος ὕπατος; — ὁ Αὔγουστος Ποιός πρῶτος ἱερεύς; — ὁ Αὔγουστος. Ποιός πρῶτος ἄρχων τοῦ στόλου καί τοῦ Στρατοῦ — ὁ Αὔγουστος. Ποιός ὁ πρῶτος τῆς Συγκλήτου; Ποιός ἄλλος μπορεῖ νά εἶναι ἀπό τό Θεό μας τόν Αὔγουστο, τόν κύριό μας τόν Δυνατό μας τόν Ὀκταβιανό, Ποιός ἔχει ἀντίρρηση, ὅταν ὁμιλεῖ ὁ Αὔγουστος Ὀκταβιανός; Κανείς. Πῶς θἄχει ἄλλη γνώμη ἀπό τόν καλό Προστάτη, τόν Αὔγουστο, τόν καλό τῆς Ρώμης καί τῆς Οἰκουμένης τό Θεό;

Ἕνα «Ἐγώ» : Εἶμαι ἕνα ἀγκαθωτό ζῶο.

Ἄλλο «Ἐγώ» : Κι ἐγώ εἶμαι ἕνα ἀγκαθωτό ζῶο

Ὅλα τά «Ἐγώ» : Ὅλοι εἴμαστε ἀγκαθωτά ζῶα.

Κορυφαία φωνή : Δέν ἦταν γιά τίς Ἀλεξάνδρειές του ὁ Ἀλέξανδρος μας μέγας, οὔτε γιατί πέρασε τό Γρανικό, τόν Τίγρη καί τόν Εὐφράτη καί πῆγε τόν Ἑλληνισμό μας, τήν ἔρευνα καί τήν ἀγάπη τῆς ἐπιστήμης πέρα ὡς τόν Ἰνδό τόν ποταμό. Δέν ἦταν μέγας γιατί μέσα στήν ἔρημο τῆς Γεδρωσίας ἑξήντα τόσες ἡμέρες πορεύθηκε μέσα στόν καύσωνα τό φοβερό, κι ὅταν τοῦ ἔφεραν οἱ στρατιῶτες του δυσκολεύρετο νερό λίγο σ' ἕνα κράνος, ἐκεῖνος τό ἔχυσε γιά νἄναι ὅπως κι οἱ ἄλλοι στρατιῶτες του διψασμένος, πρῶτος αὐτός μέσα στό ἀγώνισμα τῆς ἀντοχῆς αὐτό, παρά ἦταν μεγάλος, γιατί τό γένος τῶν Κυσσαίων τό βαρ-

βαρικὸ μὲ τις αυχνές του ἐπαναστάσεις εμποδιζοντας τὸν κόσμο τὸν Ἑλληνικὸ τὸ εξαφάνισε στελνοντάς το τιμητική πομπὴ στὸν Ἅδη για τὸ νεκρο του φιλο τὸν Ἡφαιστίωνα, τὸν ὄμορφο φιλο του για πάντοτε στὴ μνήμη του ἀγαπητὸ καὶ ζωντανό.

Ἕνα «Ἐγὼ» : Χαίρετε ἀγριόπαπιες, αγριοχηνες, γερανοι κι εσεις ρασοφόροι τῆς ἄνοιξης ἀγγελιοφόροι καλόγεροι τῆς μουσικῆς στὴ σκήτη τῆς μοναξιᾶς σας.

Ὅλα τὰ «Ἐγὼ» : Καλωσορίσατε τῆς ἄνοιξης πάλι πουλιά, Καλωσορίσατε μὲ τ' ἄνθη, τ' ἀγριολούλουδα καλῶς ὡρίσατε, γερανοί κι εσεῖς καλα μας χαρωπά μας χελιδόνια.

Κορυφαία φωνη : Πάντοτε παρουσιάζεται στὸ Θέατρο τοῦ Κόσμου ἕνας Ἡρώδης, ἕνας Ἡρώδης πιὸ ἀποτρόπαιος καὶ σκληρὸς γιὰ νὰ στέλνει τούς σωματοφύλακες του τούς πιστούς καὶ νὰ σκοτώνει τὰ μικρὸ βρέφη κάθε φορὰ πού βρεφουργεῖται καὶ ἕνας Θεός.

Πάντοτε τῆς κυνηγημένης καλωσύνης ἡ οἰκογένεια εἰδοποιεῖται ἀπὸ τὸν Ἄγγελο καὶ παιρνει τὰ πιὸ δύσβατα μονοπάτια τῆς ἐρήμου πάνω στὸ ταπεινὸ ζῶο, τὸ ὑπομονετικὸ καὶ φεύγει ἀπὸ τὴν ἐπικράτεια τῆς Ζούγκλας ὅπου ἀγκαλιές ὅλες τρέμουν τῶν μητέρων καὶ σώζεται μεσ' τὴ ψυχὴ Του ὁ Σωτήρας μας ὁ καλός. Μὰ τώρα πῶς νὰ κατέβη πάλι καὶ νὰ σαρκωθεῖ σὲ μήτρα γυναικὸς ἀφοῦ παραμονεύει πάντοτε ὁ Ἡρώδης ὁ δικός σου, ὁ δικός μου; Δὲν γίνεται ν' ἀκουσθεῖ ἀπὸ τούς κουφούς καὶ ἀπὸ τούς τυφλούς νὰ ἰδωθεῖ ὁ Θεὸς μέσα στὴν ἀπροστάτευτη τὴν ἐρημιὰ τοῦ Κόσμου.

Ἕνα «Ἐγὼ» : Ἡ θύρα μας ἡ καλὴ εἶναι ὁ θάνατος

Ἄλλο «Ἐγὼ» : ὁ θάνατος εἶναι θύρα μας

Ἄλλο «Ἐγὼ» : νὰ φεύγουμε ἀπὸ τὸ κῆτος μας

Ἄλλο «Ἐγὼ» : νὰ τὸ φωτίζουμε μὲ τὰ λυχνάρια μας

Ἄλλο «Ἐγὼ» : τὰ δανεισμένα μας λυχνάρια

Ἄλλο «Ἐγὼ» : τὰ βουβά, τὰ κομμένα ἀπὸ τὸν Ἥλιο νὰ φωτίζουμε τὸ κῆτος μας μὲ τὰ λυχνάρια μας τὰ προσταγμένα

Ἄλλο «Ἐγὼ» : Πολύ προσεκτικά

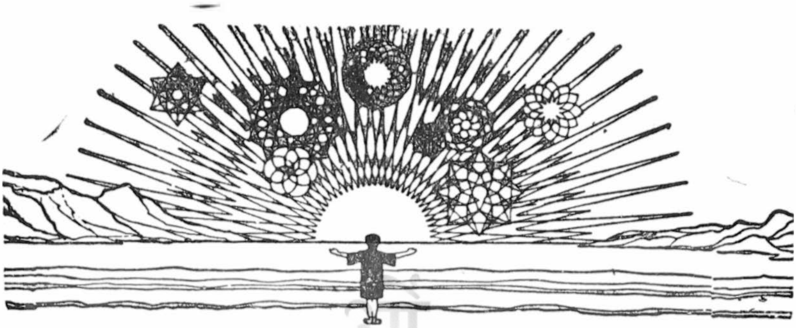
Ἄλλο «Ἐγὼ» : μὲ ὑπακοή.

Ἄλλο «Ἐγὼ» : Καὶ ὁ ἥλιος ὑπακούει.

Ἄλλο «Ἐγὼ» : Ὅλα ὑπακούουν.

Ἄλλο «Ἐγὼ» : Καὶ ἡ ὑπακοὴ στὸν κύκλο μας εἶναι ἐλευθερία καὶ δύναμη γιὰ νὰ καταλήγουμε πάντοτε στὴν ἡσυχία τῆς ἰσχύος.

Ὅλα τὰ «Ἐγὼ» : Σὲ ἡσυχία ἰσχύος.

Ἐξωγήϊνος ζωή;

Ὑπὸ ΣΠΥΡ. ΠΑΤΣΙΦΑ

Ὁ Γαλαξίας μας ὑπολογίζεται ὅτι περιλαμβάνει περὶ τὰ ἑκατὸν δισεκατομμύρια ἀστέρων, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἥλιον, ὅστις κατατάσσεται μεταξὺ τῶν μέσου μεγέθους ἀστέρων.

Ἕκαστος τῶν ἀνωτέρω ἀστέρων εἰς τὴν τροχιάν του ἀκολουθεῖται συνήθως ἀπὸ πλανητικὸν σύστημα ἀνάλογον πρὸς τὸ ἡλιακόν. Οἱ πλανῆται οὗτοι τῶν ἀστέρων, ἐξαιρέσει τῶν δέκα τοῦ ἡλίου, δὲν εἶναι ὁρατοί, οὐδὲ διὰ τῶν συγχρόνων μέσων παρατηρήσεως. Ἡ ὕπαρξίς των ὅμως ἐκδηλοῦται διὰ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τῆς τροχιᾶς τοῦ κυρίου ἀστέρος, τοῦ ἡλίου των ὡς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν.

Ἐν τοσούτῳ ὁ σχηματισμὸς ἀστέρων μετὰ πλανητῶν συνεχίζεται εἰς τὸν Γαλαξίαν μας, διὰ συμπυκνώσεως ἀερίου μάζης καὶ μὲ συχνότητα ἑνὸς περίπου ἀστέρος ἐτησίως.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω οἱ ἀστρονόμοι ἐκτιμοῦν συντηρητικῶς εἰς 50 δισεκατομμύρια τουλάχιστον τὸ πλῆθος τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν Γαλαξίαν μας πλανητῶν!

Ἡ σημερινὴ ἡλικία τῆς γῆς ὑπολογίζεται εἰς 4, 6 τουλάχιστον δισεκ. ἐτῶν, παρετηρήθησαν δὲ ἴχνη ζωῆς ὑπαρξάσης πρὸ 2, 6 δισεκ. ἐτῶν καὶ πλέον. Ὥστε ἡ ζωὴ ἔλαβε γένεσιν ἐντὸς τοῦ πρώτου σταδίου σχηματισμοῦ τῆς γῆς, ἤτοι ἐντὸς τῶν πρώτων 2 δισεκ. ἐτῶν τῆς ἡλικίας της.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ γηΐνη ἀτμόσφαιρα ἦτο πυκνὴ εἰς μεθάνιον, ἀμμωνίαν, ὑδρατμοὺς καὶ ὑδρογόνον. Πιστεύεται δὲ ὅτι, ὑπὸ τὴν ἐπή-

ρειαν, εἴτε: 1) τῆς ὑπεριώδους ἀκτινοβολίας τοῦ ἡλίου, 2) ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων κατά τήν διάρκειαν καταιγίδων ἐντός τῆς τεταραγμένης τότε ἀτμοσφαίρας τῆς γῆς, 3) εἴτε τέλος τῆς θερμότητος ἐκ τῆς συχνῆς ἡφαιστιακῆς δραστηριότητος τοῦ ἐν ἀναβρασμῷ νεαροῦ τότε πλανήτου μας, ἔνια τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μορίων διεσπάσθησαν, τά δέ προϊόντα τῆς διασπάσεως ἡνώθησαν ἐν συνεχείᾳ κατ' ἄλλους συνδυασμούς. Οὕτω, προέκυψαν τά ἀμινοξέα, ἤτοι ὀργανικαί ἐνώσεις, αἵτινες ἀπετέλεσαν τά βασικά ὑλικά διά τόν σχηματισμόν πρωτεϊνῶν, κυρίων ὑλικῶν διά τήν δομήν τῶν φορέων τῆς ζωῆς. Ἕτεραι ἐνώσεις συμβληθεῖσαι πρός ἀλλήλας ἔδωσαν τά συστατικά τοῦ πυρηνικοῦ ὀξέως (DNA), οὗτινος τό μόριον ἐλέγχει τήν παραγωγήν πρωτεϊνῶν εἰς τά ζῶντα κύτταρα, ἀποτελεῖ δέ συστατικόν τοῦ πλάσματος φορέως τῆς κληρονομικότητος καί τοῦ εἴδους.

Οὕτω μετά δραστηριότητα χιλιάδων αἰώνων ἐν τῇ γηΐνῃ ἀτμοσφαίρᾳ προέκυψε μικρομόριον ἔχον τήν ἰδιότητα τῆς ἀναπαραγωγῆς.

Αὕτη συνίσταται εἰς τόν διαμελισμόν τοῦ μορίου εἰς τμήματα ἅτινα συμβαλλόμενα πρός ἑτέρας χημικάς οὐσίας καθίστανται ὅμοια τοῦ ἀρχικοῦ μορίου.

Ἀξιοσημείωτον τυγχάνει ὅτι παρόμοιαι χημικαί δράσεις καταλήγουσαι εἰς ἀναπαραγόμενα μόρια λαμβάνουν χώραν καί εἰς τό ἐξωγήϊνον διάστημα. Τοῦτο προέκυψεν ἐκ τῆς ἐξετάσεως μετεωριτῶν, εἰς τούς ὁποίους πέραν τῶν ἀμινοξέων ἀνευρέθησαν ἐντετυπωμένα κατάλοιπα μικροσκοπικῆς ἐξωγηΐνης ζωῆς (βακτηρίδια).

Ἀλλά καί πέραν τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος ὑπάρχουν σοβαραί ἐνδείξεις ἐπί τῆς ὑπάρξεως τοῦ βασικοῦ χημικοῦ ὑλικοῦ τῆς ζωῆς ὡς π.χ. μορίων ἀμμωνίας, μονοξειδίου τοῦ ἄνθρακος, ὕδατος κ.λ.π. ὧν ἡ ὕπαρξις διεπιστώθη εἰς τόν ἀστρικόν χῶρον.

Συνάγεται τέλος ὅτι κατά τήν νεαράν ἡλικίαν τῶν πλανητῶν, καθ' ἥν λαμβάνουν χώραν ἰσχυραί διακυμάνσεις ἐνεργείας, ἐάν ὑφίστανται ἤ προκύψουν αἱ πρῶται ὗλαι, δύναται νά λάβη χώραν ἐξέλιξις ἀνάλογος πρός τήν καταλήξασαν εἰς τήν ἐμφάνισιν ζωῆς ἐπί τῆς Γῆς.

Οἱ ὁμιλοῦντες περί ἐξωγηΐνης ζωῆς δέν ὑποστηρίζουν ὅτι αὕτη ὁμοιάζει ἀπολύτως πρός τήν γηΐνην ἤ ὅτι θέλει ἀκολουθήση τήν αὐτήν ἐξέλιξιν.

Ἀντιθέτως διακεκριμένοι ἐξωβιολόγοι «(βιολόγοι ἐξωγηΐνων πλασμάτων)» ὡς ὁ Σαγκάν, λέγουν ὅτι καί μέ τά αὐτά ὑλικά δομῆς τῆς ζωῆς, διαφορετικήν ὅμως σειράν διαδοχῆς τῶν χημικῶν δρά-

σεων, θά ἠδύνατο εἴτε νά μή προκύψη οὐδόλως ζωή, εἴτε νά ἐμφανισθῆ ζωή διάφορος τῆς γνωστῆς ἡμῖν.

Καθ᾽ ὅτι ἀφορᾶ τό πιθανόν πλῆθος τῶν ἐπί τοῦ Γαλαξίου μας ἐγκατεστημένων τεχνολογικῶν πολιτισμῶν, ἀστροφυσικόν συνέδριον, συνελθόν κατά Σεπτέμβριον τοῦ 1971 ἐξετίμησε τοῦτο εἰς 100.000 ἕως ἕνα ἑκατομμύριον, τῆς μεγάλης ἀποκλίσεως μεταξύ τῶν ἀριθμῶν τούτων ὀφειλομένης εἰς ἀβεβαιότητα ἐκτιμήσεως τοῦ χρόνου ἐπιβιώσεως ἑκάστου τῶν πολιτισμῶν αὐτῶν.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ πιθανότης καί τό πλῆθος τῶν ἀνά τό Σύμπαν πολιτισμῶν προκύπτει ἐκ τῶν ἀντιστοίχων δεδομένων διά τόν Γαλαξία μας, πολλαπλασιασθέντων ἐπί τό τεράστιον πλῆθος τῶν γαλαξιῶν. Ἤτοι προκύπτει σχεδόν βεβαιότης διά τήν ὕπαρξιν μυριάδων ἀνά τόν κόσμον πολιτισμῶν.

Ἄς ἐξετάσωμεν ἤδη τάς δυνατότητας ἐπικοινωνίας.

Θά ἔδει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νά λεχθῆ ὅτι ὁ παράγων διάρκεια ἀποκλείει ὅλα τά γνωστά ἡμῖν μέσα ἐπικοινωνίας πλήν τῶν ραδιοσημάτων.

Πράγματι, θεωρήσωμεν τόν ἐγγύτατον πρός τήν Γῆν ἀστέρα **Proxima** τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Κενταύρου, ἀπέχοντα ἀφ᾽ ἡμῶν 4, 3 μόλις ἔτη φωτός. Ἡ ἀποστολή εἰς τοῦτον τῶν ταχυτέρων ἐκ τῶν πυραύλων μας θ᾽ ἀπήτει περί τά 80.000 ἔτη ἐνῶ ραδιόσημον θά ἔφθανεν εἰς αὐτόν μετά 4,3 μόνον ἔτη, δοθέντος ὅτι τοῦτο διαδίδεται μέ τήν ταχύτητα τοῦ φωτός.

Ταχύτητες μεγαλύτεραι τῆς τοῦ φωτός μᾶς εἶναι ἄγνωστοι, ἡ δέ θεωρία τῆς Σχετικότητος τάς ἀποκλείει. Κατά συνέπειαν μοναδικόν μέσον ἐπικοινωνίας ἀπομένει ἡ ραδιοεπικοινωνία. Ἀλλά καί ἡ λύσις τῶν ραδιοσημάτων ἀφορᾶ κυρίως τούς ἐγγυτέρους ἐκ τῶν πλανητῶν τοῦ Γαλαξίου μας, ἀπέχοντας κατά μέσον ὅρον ἑκατοντάδας τινάς ἐτῶν φωτός.

Οὕτω ἐμφανίζεται καί νέον ἐπίταγμα διά τήν ραδιοεπικοινωνίαν: ἡ ἐπαρκής ἐπιβίωσις ἀπό τῆς ἐκπομπῆς τοῦ σήματος, τόσον τοῦ ἀποδέκτου ὅσον καί τοῦ ἀποστολέως, ὅπως οὗτος λάβη τήν ἀπάντησιν ἥτις θά ἀπήτει πλέον τῶν 200 ἐτῶν.

Ἀλλά καί τοῦ ἐπιτάγματος τούτου πληρουμένου ἡ ἐπίτευξις ραδιοεπικοινωνίας παραμένει δραματικῶς δυσχερής.

Χρειάζεται ὁ προσδιορισμός τοῦ μήκους κύματος αὐτῆς, ὁ προσδιορισμός τῆς διευθύνσεως πρός ἥν θά ἐκπέμπωμεν, ἡ καθιέρωσις σημάτων καί διαλέκτου συνεννοήσεως ὡς καί τόσα ἄλλα πράγματα γνωστά ἤδη ἤ ἄγνωστα εἰσέτι.

Παρά ταῦτα, οἱ ἐπιστήμονες πιστεύουν ἀδιστάκτως εἰς τήν ἀνάγκην καί δυνατότητα

ραδιοεπικοινωνίας πρός τούς ἐγγύς ἐξωγηίνους πολιτισμούς.

Τό 1960 δεκάδες διακεκριμμένων Ἀμερικανῶν ἀστρονόμων ἐνόμισαν ὅτι συνέλαβον ἐξωγήϊνα ραδιοσήματα. Ἐπρόκειτο ἀτυχῶς περί σημάτων ραντάρ.

Τό 1965 τό πρακτορεῖον «Τάς» ἀνήγγειλε θριαμβευτικῶς ὅτι Ρῶσοι ἀστρονόμοι συνέλαβον ἐξωγηίνους ἐκπομπάς. Ὡς πηγή τῶν σημάτων τούτων ἐνετοπίσθη μεμακρυσμένον **Quasar** ἤτοι οὐράνιον σῶμα ἰσχυροτάτης ἀκτινοβολίας ταχέως δέ ἐναλλασομένης.

Τέλος τό 1967 ἠκούσθησαν ἐκ τοῦ διαστήματος παλμικά σήματα σταθερᾶς ἐναλλαγῆς ἅτινα ὡς ἐξηκριβώθη προήρχοντο ἔκ τινος **Pulsar** ἤτοι ἀστέρος ἐξ οὐδετερονίων μικροῦ ὄγκου τεραστίας δέ μάζης.

Αἱ ἀποτυχίαι, ὅμως, ἀντί νά ἀποθαρρύνουν τούς ἀστροφυσικούς καί ἐξωβιολόγους, ἀντιθέτως ὤθησαν αὐτούς πρός τήν ἐκκαθάρισιν τοῦ θέματος.

Οὕτω ὑπό τήν αἰγίδα τῶν Ἀκαδημιῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν τῶν ΗΠΑ καί τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως συνεκλήθη κατά Σεπτέμβριον 1971 εἴς τι ἀστροφυσικόν παρατηρητήριον τῆς Σοβιετικῆς Ἀρμενίας συνέδριον ἀπό 12 ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ἐπιστημόνων ἐν οἷς καί 2 βραβείων Νόμπελ.

Εἰς τό συνέδριον ἀνετέθη ἡ ἔρευνα περί ἐξωγηίνων πολιτισμῶν καί ἐνδεχομένης πρός αὐτούς ἐπικοινωνίας.

Ἐν βραχυτάτῃ περιλήψει τό συνέδριον ἀπεφάνθη ὡς ἑξῆς:

(1) Τό πλῆθος τῶν εἰς τόν Γαλαξίαν μας τεχνολογικῶν πολιτισμῶν ἐξετιμήθη ἀπό 100.000 ἕως 1.000.000, μέ μέσην ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν ὀλίγας ἑκατοντάδας ἐτῶν φωτός.

(2) Ἕκαστος τῶν ὡς ἄνω πολιτισμῶν θεωρεῖται ἱκανός νά ἐκπέμπη ραδιοσήματα μακροτάτης ἐμβελείας.

(3) Ἅπασα ἡ ἀνθρωπότης θά ἔπρεπεν ἀδιστάκτως νά ἐπιδοθῇ εἰς τήν ἐπίτευξιν ραδιοεπικοινωνίας πρός αὐτούς.

(4) Δέν θεωρεῖται πιθανή ἡ ὕπαρξις νοήμονος ζωῆς ἐπί τῶν λοιπῶν, πλήν τῆς Γῆς, πλανητῶν τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος, μή ἀποκλειομένης στοιχειώδους τινος ζωῆς ἐπί τοῦ Ἄρεως, Ἀφροδίτης καί Διός.

(5) Ἡ ἀνά τό σύμπαν καί ἐκτός δηλαδή τοῦ Γαλαξίου μας ἐμφάνισις ζωῆς δέν θ' ἀπετέλει σύμπτωσιν ἀλλά σύνηθες συμβάν ὁσάκις πληροῦνται οἱ ἀναγκαῖοι διά τήν ἐμφάνισιν ζωῆς ὅροι.

Αἱ ἀνωτέρω ἀπόψεις τῶν σοφῶν συνέδρων ἀποτελοῦν ἐπί τοῦ παρόντος τήν ἐπικρατεστέραν ἄποψιν ἐπί τῶν τεθέντων αὐτοῖς ἐρωτημάτων.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

ΛΟΞΑΣΙΕΣ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ

Ὑπὸ ΑΙΜΙΛΙΑΣ ΙΒΟΥ

«ΚΑΙ ΨΥΧΗ ΕΙ ΜΕΛΛΕΙ ΓΝΩΣΕΣΘΑΙ
ΑΥΤΗΝ ΕΙΣ ΨΥΧΗΝ ΑΥΤΗ ΒΛΕΠΤΕΟΝ»
ΠΛΑΤΩΝ - ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ Β΄

Μεγάλο τὸ θέμα. Πολυσυζητημένο μὰ καὶ ἀνεξάντλητο. Πανάρχαιο ὅσο καὶ ἡ παρουσία τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς ἐπάνω στὸν πλανήτη. Τόσο ἀρχαῖο ὥστε δικαίως ὁ Πλούταρχος νὰ προβάλλει τὴν ἀπορία, ποιό ἀπὸ τὰ δύο νὰ εἶναι πρεσβύτερο στὸν κόσμο, ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἢ ἡ πίστη στὴν ὕπαρξη καὶ τὴν ἀφθαρσία τῆς ψυχῆς.

Ἕνα θέμα ἀνοικτὸ πάντα... Αἰώνιο, ὅπως καὶ ἡ ἴδια ἡ ψυχή. Βαθὺ ὅπως ὁ λόγος καὶ οἱ δυνατότητές της. Ἀψηλάφητο καὶ ἀνέγγιχτο, ὅπως ἡ οὐσία της. Θειότατο καὶ προσφιλέστατο, ἱκανὸ νὰ ἐμπνεύσει τὴ φιλόσοφο μανία καὶ βακχεία. Τώρα, ὅπως καὶ τότε... Ὅπως ἐκεῖνο τὸ καλοκαιριάτικο πρωϊνό, ποὺ στὶς δροσερὲς ὄχθες τοῦ Ἰλισοῦ εἶχεν ἐμπνεύσει στὸν μεγάλο Σωκράτη τὴν ἀθάνατη συζήτηση τοῦ Φαίδρου.

«Φύσις κρύπτεσθαι φιλεῖ» λέγει ὁ Ἡράκλειτος. Καὶ ὁ Ἡσίοδος: «Κρύψαντες ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι».

Ἀλλὰ τί λόγο θὰ εἶχε στ' ἀλήθεια ἡ φύση ἢ ὁ Θεὸς γιὰ νὰ ἀποκρύπτουν τὴν ἀλήθεια, τὸ λόγο δηλ. καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς δημιουργίας ἀπὸ τὰ δημιουργήματά τους; Οἱ σοφὲς λειτουργίες, οἱ ἀκατάλυτοι νόμοι τῆς φύσης, δὲν ἀποτελοῦν τὸ φωτεινὸ εὐαγγέλιό της, ποὺ προσφέρεται ἀνοιχτὸ στὸν καθένα μας γιὰ νὰ τὸ μελετήσουμε καὶ νὰ τὸ κατανοήσουμε; Τὰ μέσα μας ὅμως πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ ἔχουν παραμείνει ἀτροφικά. Οἱ ἱκανότητές μας λανθάνουσες πάντα, καταδικασμένες σὲ ἀναπηρία, μὲ τὴ διαρκῆ προσήλωσή μας πρὸς ὅ,τι ὑλικὸ καὶ μορφικό. Ὑλικὲς οἱ αἰσθήσεις μας, μόνον τὴν ἐξωτερικὴ γνώση τῶν πραγμάτων μποροῦν νὰ μᾶς προσφέρουν, τὴν «δόξαν τὴν

σκοτίην» κατὰ τὸν Δημόκριτο. Ἀντίθετα πρὸς τὸ πνεῦμα, ποὺ σὰν ὁμοιογενὲς μὲ τὴν ἀλήθεια στοιχεῖο, μᾶς ὁδηγεῖ πρὸς τὴν «δόξαν τὴν γνησίην», σύμφωνα μὲ τὸ δόγμα «τὸ ὅμοιον διὰ τοῦ ὁμοίου γιγνώσκεται». (Παρμεν.).

Καὶ τίποτε πιὸ ἀληθινὸ ἀπὸ αὐτὸ τὸ μὴ αἰσθητό. Τίποτε τὸ πιὸ ὕπαρκτὸ καὶ πιὸ πραγματικὸ ἀπὸ αὐτὴ τὴν οὐσία «τὴν ἀχρωμάτιστη καὶ ἀσχημάτιστη καὶ ἀψηλάφητη» ποὺ λέγεται πνεῦμα ἢ ψυχὴ καὶ ποὺ ἀποτελεῖ τὴ μόνη μας πραγματικότητα, λόγο καὶ σκοπὸ τῆς ὕπαρξής μας.

Κεντρικὴ ἔννοια κάθε ἐσωτερικῆς διδασκαλίας ἡ αὐστηρὴ διάκριση ἀνάμεσα στὴ μορφὴ καὶ στὴν οὐσία, στὸ «φαίνεσθαι» καὶ στὸ «εἶναι». Τὸ «Γνῶθι σ' αὐτὸν» τῶν ἀρχαίων ἱερῶν δὲν ἦταν μόνον ἕνα ἠθικὸ παράγγελμα. Ἦταν πρὸ παντὸς ἐντολὴ μυστηριακή. Γιατί, σὲ τί ἄλλο μπορεῖ νὰ ἀποσκοπεῖ ἡ γνώση τοῦ ἑαυτοῦ μας, παρὰ στὴν κατανόηση αὐτοῦ τοῦ παράγοντα ποὺ λέγεται «ψυχή». Ποὺ ἀποτελεῖ ὄχι μόνον τὸ θεμέλιο γιὰ κάθε μεταφυσικὴ πίστη ἢ ἀποκάλυψη, ἀλλὰ καὶ τὴ βάση γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ ἴδιου τοῦ ὀργανισμοῦ μας, ἐφόσον, σύμφωνα καὶ μὲ τὴν ἐτυμολογία τῆς λέξης (ἀπὸ τὸ ψύχω=πνέω, φυσῶ) συνδέεται μὲ τὴ σημαντικώτερη λειτουργία του, αὐτὴ ποὺ τὸν παρακολουθεῖ ἀδιάλειπτα ἀπὸ τὴν πρώτη ἕως τὴν ὕστατη ὥρα του.

«Ἡ ψυχὴ εἶναι τὸ Κλειδὶ τοῦ Σύμπαντος» λέγει ἐπιγραμματικὰ ὁ Συρὲ στοὺς Μεγάλους Μύστες. Καὶ εἶναι πράγματι ἕνα κλειδὶ ποὺ μπορεῖ νὰ μᾶς ἀνοίξει ὄχι μόνον τὴν πόρτα τοῦ μεγάλου ἐξωτερικοῦ σύμπαντος, ἀλλὰ καὶ τὴν πόρτα τοῦ δικοῦ μας μικροῦ σύμπαντος.

*

Μᾶς χρειάζεται θεία ἐπιστήμη καὶ μακροτάτη διήγησις, καθὼς λέγει καὶ ὁ Πλάτων, γιὰ ν' ἀπαντήσουμε στὸ μεγάλο θέμα. Καὶ ποὺ ἡ σημερινὴ ἀνθρωπότητα παρὰ τὴν πολυγνωσία καὶ τὴν πολυπραγμοσύνη της δὲν διαθέτει. Ἔχουμε συσσωρεύσει ἄπειρες γνώσεις καὶ ἀπωλέσαμε κάθε ἴχνος σοφίας. Οἱ ἄνεμοι τῆς ζωῆς καὶ τῆς μοίρας μᾶς δέρνουν ἀπ' ὅλες τὶς κατευθύνσεις καὶ μᾶς ταράζουν καὶ συσκοτίζουν τὴ φλόγα μας. Ἐνῶ γιὰ νὰ πλησιάσουμε τὶς θεῖες ἀλήθειες, γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ τὶς ἀντανακλοῦμε μέσα μας, χρειάζεται τὸ ἀντίθετο ἀκριβῶς: Ἁπλότητα καὶ καθαρότητα. Νηνεμία, σοφία.

Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, ξεκομμένος αὐτὸς μόνον ἀπὸ τὴ φύση, μὲ ὁδηγὸ τὸν ὑπερτροφικό του ἐγκέφαλο, προχωρεῖ ἀχαλίνωτος σὲ μιὰ περιπέτεια, ὅπου κάθε πρόβλεψη γιὰ τὴ συνέχιση ἢ τὸ τραγικὸ ἀδιέξοδό της, μόνον τὸν ἴλιγγο μπορεῖ νὰ προκαλέσει. Τὰ σύγχρονα φιλοσοφικὰ συστήματα, κατασκευάσματα ἐγκεφαλικὰ καὶ αὐτά, σκοτεινὰ καὶ λαβυ-

ρινθώδη, μόνο τὴ σύγχυση μπορεῖ νὰ ἐπιφέρουν, ἀντὶ νὰ βοηθήσουν καὶ νὰ φωτίσουν. Ἐνῶ ἡ ἐπιστήμη τῆς καλούμενης ψυχολογίας, ἐξετάζοντας τὸν ἄνθρωπο σὰν μία ἁπλῆ βιολογικὴ μονάδα, μέσα στὸ πλαίσιο τῶν 70—80 ἐτῶν τῆς ἐπίγειας ζωῆς του, συσχετίζει ὅλον τὸν ψυχισμό του μὲ τὶς ὀργανικὲς λειτουργίες καὶ τὸ νευρικὸ σύστημα. Καὶ ἡ θρησκεία, ἀπὸ μιὰν ἄλλη ἐκ διαμέτρου ἀντίθετη θέση, μὲ τὸν ἀπολιθωμένο δογματισμό της, τὸν ὁδηγεῖ ἢ στὴν τυφλὴ παραδοχὴ καὶ τὴν πρόληψη, ἢ στὴ σύγκρουση, στὸ χάος τοῦ ἀγωνιστικισμοῦ καὶ τῆς ἄρνησης.

Χρειαζόμασε λοιπόν, καθὼς εἴπαμε, θεία ἐπιστήμη καὶ πολλὴ μάλιστα, γιὰ ἕνα θέμα θεῖο. Καὶ εἶναι ἀνάγκη ν' ἀνατρέξουμε γι' αὐτὸ στὰ μεγάλα οἰκουμενικὰ πνεύματα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητας, τοὺς θεοδίδακτους καὶ θεόπνευστους διδασκάλους, ποὺ καὶ γιὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Πλάτωνα ἀκόμη ὑπῆρξαν «κρείττονες καὶ ἐγγυτέρω θεῶν οἰκοῦντες».

Ὅλες οἱ ἐσωτερικὲς παραδόσεις τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἔχουν πλησιάσει μὲ εὐλάβεια τὸ θέμα «ψυχή». Ἡ θεία καταγωγή, ἡ ἐπιβίωση καὶ ἡ ἀθανασία της, εἶναι δόγμα κοινὸ κάθε θρησκευτικῆς κίνησης, σὲ κάθε γεωγραφικὸ μῆκος καὶ πλάτος. Ἡ ἑλληνικὴ ὅμως ἄποψη καὶ στὸ θέμα αὐτὸ δὲν εἶναι ἡ τυφλή, ἄλογη πίστη τῆς Ἀσίας ἢ τῆς Αἰγύπτου. Ἡ φιλοσοφία στὴν πρώτη καθαρή της μορφὴ εἶναι ἑλληνικῆς καταγωγῆς καὶ ὑπηκοότητας. Γιατί, αὐτὴ ἡ λογικὴ ἀλληλουχία ἰδεῶν αἰτιολογημένων, ποὺ ἐκπορεύονται ἀπὸ πραγματικὲς ἀντιλήψεις τοῦ νοῦ περὶ φύσεως καὶ ὄντων, εἶναι εἶδος ποὺ ἀναφύεται καὶ εὐδοκιμεῖ γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἑλλάδα. Καὶ εἶναι γιὰ τὸν Ἕλληνα ἡ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν. Ἡ θεία καὶ βασιλικὴ ἐπιστήμη τῶν ὀλίγων καὶ ἐκλεκτῶν.

Μέσα στὶς φιλοσοφικὲς σχολὲς καὶ στὰ θρησκευτικὰ Μυστήρια ἀναπτύχθηκε ἡ θεία αὐτὴ ἐπιστήμη, ποὺ μόνον ὠχρὰ ψήγματά της ἔχουν φθάσει ἕως ἐμᾶς. Καὶ μέσα ἀπὸ τὴν παγκόσμια γλῶσσα τοῦ συμβόλου, τοῦ μύθου ἢ τοῦ ἀριθμοῦ, οἱ ἐκλεκτοὶ ἀτενίζαν τὰ ἱερὰ ἀπόρρητα, τὰ φανερά - ἀφανέρωτα τῆς μητέρας φύσης.

***

Καὶ πρῶτα - πρῶτα, ἐκεῖνος ὁ θαυμάσιος Ὀρφισμός, ποὺ ξεπροβάλλει μέσα ἀπὸ τὴν ἀχλὺ τῆς ἑλληνικῆς προϊστορίας, μὲ τὸν ἀπολλώνειο μυσταγωγό του, μελωδὸ καὶ ποιητὴ Ὀρφέα, γιὰ νὰ ἐπιζήσει μέχρι καὶ τοὺς πρώτους μεταχριστιανικοὺς αἰῶνες, ὁ Ὀρφισμὸς εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ θεόπνευστα εὑρήματα καὶ σπάνιες ποιητικὲς συνθέσεις γιὰ τὴν τρυφερὴ κόρη τοῦ Φάνητα καὶ τῆς Νύχτας, τῆς Γαίας καὶ τοῦ Ἀστερόεντος Οὐρανοῦ. «Ψυχὴ δ' ἀνθρώπασιν ἀπ' αἰθέρος ἐρρίζωται» λέγει ὁ θεῖος Ὀρφεύς. Καὶ «Ψυχὴ ἀθάνατος καὶ ἀγήρως ἐκ Διός ἐστι».

Εἴτε Αἰγυπτιακῆς εἴτε Ἀσι-

ατικῆς προελεύσεως, ἡ ἰδέα τῶν διαδοχικῶν ἐνσαρκώσεων τῆς ψυχῆς καὶ τῆς τελικῆς ἀπολύτρωσής της, φαίνεται νὰ ἔχει εἰσαχθεῖ στὴν Ἑλλάδα μαζὶ μὲ τὴν Ὀρφικὴ θεολογία. Γιατί, καθὼς διασώζει καὶ ὁ Πρόκλος: «Παλαιὸς ὁ λόγος, ὀρφικός τε γὰρ καὶ Πυθαγόρειος, ὁ πάλιν ἄγων τὰς ψυχὰς εἰς τὸ σῶμα καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ σώματος ἀνάγων, καὶ τοῦτο κύκλῳ πολλάκις, ἧς καὶ οἱ παρ' Ὀρφεῖ τῷ Διονύσῳ καὶ τῇ Κόρῃ τελούμενοι, τυχεῖν εὔχονται κύκλου τ' ἂν λῆξαι καὶ ἀναπνεῦσαι κακότητος». Καὶ ἀλλοῦ: «Ἅπασα γὰρ ἡ πάρ' ἕλλησι θεολογία τῆς ὀρφικῆς ἐστὶ μυσταγωγίας ἔκγονος...».

Μέσα ἀπὸ τοὺς Ὀρφικοὺς ὕμνους, μὲ ποιητικὴ φαντασία καὶ ἔξαρση ἐνορατικὴ περιγράφονται οἱ περιπέτειες τῆς θείας κόρης, οἱ μεταθανάτιες κυρώσεις καὶ τύχες της, καθὼς καὶ ἡ τελικὴ ἀπολύτρωση καὶ ἡ ἀνάστασή της στὸ φῶς.

Ζοφερὴ ἡ εἰκόνα ποὺ μᾶς μεταδίδεται μέσα ἀπὸ τὴ νεκρικὴ πινακίδα ὀρφικῆς ταφῆς, ποὺ βρέθηκε στὴν Κρήτη, σχετικὰ μὲ τὴν ψυχὴ ποὺ περιπλανιέται στὰ σκότη τοῦ Ἅδη στερημένη ἀπὸ τὸν φυσικὸ ὀργανισμὸ καὶ τὶς ὑλικές της αἰσθήσεις:

«Α. — Δίψαι αὖος ἐγὼ καὶ ἀπόλλυμαι..
Β. — Ἀλλὰ πίε κράνας ἀενάω ἐπὶ δεξιᾷ τῇ Κυπάρισσος.
Τίς δ' ἐσί; πῶ δ' ἐσί;
Α. — Γᾶς υἱός ἠμι καὶ ὠρανῶ ἀστερόεντος».

Ἐνῶ μέσα ἀπὸ τὴν ἄλλη νεκρικὴ πινακίδα τῶν Θουρίων, ἡ εἰκόνα ἔχει ἀντιστραφεῖ γιὰ τὴν ψυχὴ ποὺ γνωρίζει καὶ βαδίζει δικαιωματικὰ καὶ μὲ θάρρος πρὸς τοὺς ἱεροὺς λειμῶνες τῆς Περσεφόνης:

«— Ἔρχομαι ἐκ καθαρῶν, καθαρὰ χθονίων βασιλεια, / Εὐκλῆς, Εὐβουλεύς τε καὶ ἀθανατοι θεοὶ ἀλλοι / Καὶ γὰρ ἐγὼ ὑμῶν γένος ὀλβιον εὔχομαι είμεν, / ἀλλὰ μὲ μοίρα ἐδάμασε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἀλλοι / Κύκλου δ' ἐξέπταν βαρυπενθέος ἀργαλέοιο, / ἱμερτοῦ δ' ἐπέβαν στεφανου ποσὶ σκαρπαλίμοισι / Δεσποίνας δ' ὑπο κόλπον ἔδυν χθονίας βασιλείας /
— Ὄλβιε καὶ μακαριστέ, θεὸς δ' ἐστι ἀντὶ βροτοῖο
— Ἔριφος ἐς γάλ' ἔπετον»
Καὶ ἀλλοῦ:
«— Χαῖρε παθὼν τὸ πάθημα τὸ δ' οὔπω πρόσθ' ἐπεπόνθεις. / Θεὸς ἐγένου ἐξ ἀνθρώπου. Ἔριφος ἐς γάλ' ἔπετες /
Χαῖρε, χαῖρε, δεξιὰν ὁδοιπορῶν / λειμῶνας τε ἱεροὺς καὶ ἄλσεα Φερσεφονείας». /

⁂

Ἀλλ' ἂν ὁ Ὀρφισμός, μὲ τὴν ἰσόθεη μορφὴ τοῦ μυσταγωγοῦ τῆς Θράκης, τὴν ποιητικὴ φαντασία καὶ τὴν ἔνθεη μανία, ἀποτελεῖ τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκεία, οἱ πρῶτοι Ἴωνες φιλόσοφοι, καθὼς καὶ οἱ Ἐλεᾶται, στοὺς πρώτους ἱστορικοὺς χρόνους, γίνονται οἱ εἰσηγηταὶ στὴν Ἑλλάδα τοῦ ὀρθολογισμοῦ, τοῦ ἐμπειρισμοῦ καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψης.

Οἱ φιλόσοφοι αὐτοί, οἱ λεγόμενοι προσωκρατικοὶ ἢ φυσικοί, θεωροῦνται σήμερα σὰν ὑλιστές, ἐπειδὴ πρεσβεύουν ὡς

πρώτη δημιουργική ἀρχὴ στοιχεῖα ὑλικά, ὅπως τὸ ὕδωρ, τὸν ἀέρα ἢ τὸ πῦρ. Εἶναι ὅμως γνωστὸ ὅτι ἡ ἀρχαιότητα μέχρι τὸν Πλάτωνα ἀκόμη, δὲν ἀναζητεῖ τὴν ἐκπόρευση τοῦ κόσμου σὲ μιὰν ὑπερβατικὴ ἔννοια, ἀλλὰ σὲ μιὰ ἀρχικὴ οὐσία, ποὺ εἶναι ἡ Οὐσία, τὸ Ὄντως Ὂν, ὕλη - ζωὴ καὶ πνεῦμα μαζί, διαφορετικὲς ἰδιότητες καὶ νόμοι ἐξελικτικοὶ τῆς πρώτης κοσμικῆς ἀρχῆς. Ἔξω ἀπὸ τὸ φυσικὸ καὶ τοὺς ἀναλλοίωτους νόμους του τίποτε δὲν ὑπάρχει. Πνεῦμα καὶ ὕλη συζεύγνυνται καὶ συνεργάζονται σὰν ἕνα ἀδιάσπαστο ζεῦγος γιὰ νὰ γεννήσουν καὶ νὰ ἐκδηλώσουν τὰ πάντα. Ἀπὸ τὰ πλανητικὰ συστήματα καὶ τὸν ἀνόργανο κόσμο, μέχρι τὸν ζωϊκό, τὸν ἀνθρώπινο. καὶ αὐτὲς ἀκόμη τὶς ὑπερσυνειδήσεις τῶν θείων ὄντων, ποὺ ἐκπορεύονται καὶ ὑψώνονται μέσα ἀπὸ τὴ δημιουργία σὰν ὁ ἐκθαμβωτικὸς καρπὸς ἑνὸς ἀσύλληπτου δέντρου, ἢ σὰν τὸ ἀπειρόκαλλο τέκνο ἑνὸς ἀσύλληπτου ὀργανισμοῦ.

Ὡς πρὸς τὰ ὑλικὰ ἐξ ἄλλου στοιχεῖα ποὺ οἱ προσωκρατικοὶ φιλόσοφοι δέχονται σὰν κοσμογονικὲς ἀρχές, πρέπει νὰ ἔχουμε ἀκόμη ὑπ' ὄψιν ὅτι, στὴ γλῶσσα τοῦ ἐσωτερισμοῦ ἢ τοῦ θρησκευτικοῦ συμβολισμοῦ, τὸ ΥΔΩΡ ἔχει ληφθεῖ γιὰ τὴν ἀπεικόνιση τῆς ρευστότητας καὶ τῆς ἀέναης μεταβλητότητας τῆς ἀστρικῆς οὐσίας. Τοῦ παράξενου αὐτοῦ ὠκεανοῦ (ἀπὸ τὸ ὠκύς = ταχὺς) ἢ ρεύματος ἢ ποταμοῦ τῆς ἀρχαιότητας «ποὺ περιζώνει τὴ Γῆ καὶ περιστρέφεται ἀσταμάτητο γύρω ἀπ' αὐτὴν αἰώνια» καὶ ποὺ διακυβερνᾶται ἀπὸ τὸν Ὀλύμπιο ἄρχοντα Ποσειδῶνα. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ΥΔΩΡ, τὰ ἄλλα λεπτότερα στοιχεῖα, ΑΗΡ, ΑΙΘΗΡ (ἀεί - θεῖν) ΑΠΕΙΡΟΝ (χωρὶς πέρας, ἄμορφον) καὶ ΠΥΡ, ἔχουν ληφθεῖ γιὰ τὸν συμβολισμὸ τῆς λεπτότητας καὶ καθαρότητας, τοῦ ἀπεριόριστου, τοῦ δυναμισμοῦ καὶ τῆς λαμπρότητας τῆς πνευματικῆς οὐσίας. Ἐνῶ ἀντίθετα, ἡ πυκνότης, τὸ βαρὺ καὶ σκοτεινὸ τοῦ ὑλικοῦ πεδίου συμβολίζονται μὲ τὸ στοιχεῖον ΓΗ. (Ὁ ἴδιος συμβολισμὸς ὑπάρχει καὶ στὸν Χριστιανισμό).

Ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα σωζόμενα τῶν προσωκρατικῶν φιλοσόφων, διατυπωμένα μέσα σὲ ἀλληγορικὲς ποιητικὲς συνθέσεις, δὲν εἶναι βέβαια δυνατὸν ν' ἀνασυνθέσουμε τὴν ὅλη κοσμοθεωρία τους. Φαίνεται ὡστόσο ὅτι ὀρφικὲς κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ πυθαγορικὲς ἀντιλήψεις σχετικὰ μὲ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα ἀπηχοῦσαν τὰ συγγράμματα τῶν περισσοτέρων ἀπὸ αὐτούς, ἀναθεωρημένες ὅμως, σύμφωνα μὲ τὸ νέο πνεῦμα τοῦ ὀρθολογισμοῦ καὶ τοῦ ἐμπειρισμοῦ, τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὶς θρησκευτικὲς προλήψεις, τὸν ἀνθρωπομορφισμὸ ἢ τὶς μυθολογικὲς παραφθορὲς καὶ παρανοήσεις.

Γιατί, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἦταν ὑλιστὴς ὁ μεγάλος μεμυημένος τῶν Αἰγυπτιακῶν ἱερῶν Θαλῆς, ποὺ πρῶτος ἀπο-

φαίνεται γιὰ τὸ «ἀεικίνητον» τῆς ψυχῆς καὶ ὅτι «οὐδὲν διαφέρει ὁ θάνατος τοῦ ζεῖν»; Ὁ μαθητής του Ἀναξίμανδρος, μὲ τὴ σκοπιμοτητα καὶ τὴ δίκη τῶν ὅλων; Ὑλιστὴς ὁ Ἡράκλειτος, μὲ τὰ τόσο εὔγλωττα λακωνικά του περὶ ψυχῆς, ὅπως τά: «ψυχῆς πείρατα ἰὼν οὐκ ἂν ἐξεύροιο πᾶσαν ἐπιπορευόμενος ὁδόν, οὕτω βαθὺν λόγον ἔχει» καὶ «ἀνθρώποις μένει ἀποθανόντας ὅσσα οὐκ ἔλπονται, οὐδὲ δοκέουσιν». Καὶ τὰ περίφημά του: «ὁδὸν ἄνω κάτω μίην ἐπιπορεύονται αἱ ψυχαί», «Ἀναπαῦον μεταβάλλεται» καὶ «Ζεῖν ἡμᾶς τὸν ἐκείνων θάνατον καὶ ζεῖν ἐκείνας τὸν ἡμέτερον θάνατον». Ὑλισταὶ οἱ πυθαγορικοὶ Παρμενίδης καὶ Ζήνων, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ πυθαγορικὸς πανεπιστήμων Δημόκριτος;

***

Τὸ ἔργο ἐν τούτοις ἐκεῖνο ποὺ μᾶς προσφέρει τὴν πιὸ ἀναλυτική, τὴν πιὸ θαυμάσια καὶ ὑπερβατικὴ ἀφήγηση περὶ ψυχῆς εἶναι τὸ πλατωνικὸ ἔργο. Ποὺ σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ ἔργο τοῦ σοφοῦ ἱερέα τοῦ Ἀπόλλωνα Πλουτάρχου, καθὼς καὶ τῶν μεταγενεστέρων Νεοπλατωνικῶν, ἀποτελοῦν τὶς πιὸ ἔγκυρες πηγὲς γιὰ νὰ ἀντλήσουμε στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴν ἄλλη ἐκείνη πανελλήνια φιλοσοφικὴ κίνηση τοῦ Πυθαγορισμοῦ· ποὺ παράλληλα μὲ τὸν Ὀρφισμὸ εἶναι ὁ φωτεινὸς ἄξων γύρω ἀπὸ τὸν ὁποῖον περιστράφηκε ὅλη ἡ διανόηση, ἡ θρησκευτικὴ πίστη καὶ ἡ ἠθικὴ τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Μέσα ἀπὸ τοὺς πλατωνικοὺς διαλόγους, μὲ τὸ φιλοσοφικὸ πάθος, τὴ φωτεινὴ ἔμπνευση, τὸν ἔνθεο λόγο καὶ τὴν ὑψηλὴ διαλεκτικὴ καὶ συν-ζήτηση τοῦ μεγάλου Ἕλληνα διανοητή, μᾶς ἔχει μεταφερθεῖ ἕνα σημαντικὸ μέρος ἀπὸ συγγράμματα πυθαγορικῶν ἢ ὀρφικῶν ποὺ δὲν ἔφθασαν ὥς ἐμᾶς. Καὶ εἶναι γνωστὸ ἄλλωστε ὅτι ὁ Τίμαιος διερμηνεύει τὰ βιβλία τοῦ πυθαγορικοῦ Φιλολάου, ποὺ ὁ Πλάτων εἶχεν ἀγοράσει ἀντὶ 100 μνῶν.

Συνεχιστὴς τῶν ὀρφικῶν καὶ τῶν πυθαγορείων ὁ Πλάτων, πολλὰ καὶ θαυμαστὰ δόγματα περὶ ψυχῆς μᾶς ἀναδιδάσκει, ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀναφερθοῦν μέσα στὰ πλαίσια μιᾶς μικρῆς μελέτης. Θὰ παρακάμψουμε γι' αὐτὸ ὅλες τὶς ποιητικὲς συζητήσεις τοῦ Φαίδωνα καὶ τὶς ὑπερβατικὲς πτήσεις τῆς φτερωτῆς συνωρίδας τοῦ Φαίδρου, γιὰ νὰ σταθοῦμε σὲ ὡρισμένα θετικὰ καὶ οὐσιαστικὰ χωρία, τοῦ Τιμαίου ἰδίως, ποὺ νομίζουμε ὅτι μποροῦν νὰ στηρίξουν καὶ νὰ δικαιολογήσουν — κατὰ τὸ δυνατὸν βέβαια — 1.— Τὴν ὕπαρξη τῆς ψυχῆς σὰν οὐσίας ξεχωριστῆς πράγματος, δηλ. συγκεκριμένου καὶ ἀντικειμενικὰ ὑπάρχοντος, ἀοράτου μέν, ἀλλὰ φυσικοῦ, ὅπως π.χ. τὸ ὑλικὸ ἄτομο. 2.— Τὴν καταγωγὴ καὶ τὴ γέννησή της μέσα σὲ χρονικὴ ἀφετηρία, ἀπὸ τὸ πρῶτο κοσμογονικὸ ζεῦγος, σὰν προϊόντος ἐξελικτικοῦ τῆς δημιουργίας (οὐσίας τρίτης, ἐνδιάμεσης μεταξὺ ὕλης καὶ πνεύμα-

τος). 3.— Τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, σὰν οὐσίας ἁπλῆς, ἀδιαίρετης, αὐτοκίνητης καὶ αὐτόφωτης καὶ 4.—Τὰ μέρη, τὶς ἰδιότητες καὶ τὶς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, τὴ μέθεξή της στὸ θεῖον καὶ τὴν ἐξέλιξή της μέσα ἀπὸ τὴ φυσικὴ διαδικασία τοῦ κύκλου τῶν ζωῶν καὶ τῶν θανάτων σὲ πνεῦμα ἐλεύθερο, θεὸ γεννητό.

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὶς πυθαγορικὲς δοξασίες, ποὺ ἀπηχοῦνται, καθὼς εἴπαμε, σ' ὅλο τὸ πλατωνικὸ ἔργο, ἡ ψυχὴ εἶναι «ἀριθμὸς ἀρτιοπέρισσος» ἢ «ἀριθμὸς ἑαυτὸν κινοῦντα». Εἶναι «ὑπόστασις γεωμετρικὴ ἀποτελούμενη ἀπὸ στιγμὴν καὶ διάστασιν», «γάμος», «μεῖγμα καὶ ἁρμονία». Τὸ σχετικὸ δὲ πλατωνικὸ χωρίο τοῦ Τιμαίου λέγει: «Ἐκ τῆς οὐσίας ἡ ὁποία εἶναι ἀδιαίρετη και πάντα ἀμετάβλητη καὶ ἐκ τῆς οὐσίας ἡ ὁποία εἰς τὰ σώματα γίνεται μεριστή, ἐκ τῶν δύο τούτων, ἀναμίξας αὐτὰς ὁμοῦ, ἔκαμε μεταξύ των τρίτον εἶδος οὐσίας, μεταξὺ δηλ. τῆς φύσεως τοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἑτέρου, καὶ οὕτω τὴν ἔστησε εἰς τὸ μέσον τῆς ἀμεροῦς καὶ τῆς κατὰ τὰ σώματα μεριστῆς...». Καὶ ἀλλοῦ: «Τὴν δὲ (ψυχὴν) αὐτὸς ὁ θεὸς διαρμοσάμενος τοῖς προσήκουσιν ἀριθμοῖς καὶ λόγοις, ἐγκατέστησεν ἡγεμόνα τοῦ κόσμου γεγονότος, γενητὴν οὖσαν». Καὶ ὁ νεοπλατωνικὸς Πρόκλος: «Πᾶσα ψυχὴ μέση περὶ τοῖς μεριστοῖς καὶ τοῖς ἀμεριστοις ἐστί.».

***

Γιὰ νὰ προχωρήσουμε ἐν τούτοις στὴν ἀνάπτυξη τῶν χωρίων ποὺ παραθέσαμε, πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψιν ὡρισμένα στοιχεῖα ἀπὸ τὸ φιλοσοφικὸ σύστημα τῶν Πυθαγορείων, ὡς πρὸς τὶς κοσμογονικὲς ἰδίως ἀρχές, ποὺ φέρονται ὡς οἱ γονεῖς τῆς ψυχῆς. Τὴν Ἀμέριστο δηλ. οὐσία ἡ Μονάδα τῶν Πυθαγορείων, ποὺ εἶναι ἡ ἄρρην ἀρχή, ἐνέργεια ἀσύλληπτη φύσεως πνευματικῆς, συνεχής, ἀδιαίρετη καὶ πανταχοῦ παροῦσα, Νοῦς, Ἰδέα, σπέρμα, χῶρος καὶ περιέχον καὶ ποιητικὸν αἴτιον τῆς Δημιουργίας. Καὶ τὴν Μεριστὴ οὐσία ἢ Δυάδα τῶν Πυθαγορείων, ποὺ εἶναι ἡ μητέρα ἀρχή, ὑλικῆς φύσεως, πυκνή, σκοτεινὴ καὶ διαιρετή, μήτρα, ἐκμαγεῖον, τροφὸς τῶν Ἰδεῶν καὶ τῶν σπερμάτων τοῦ πνεύματος.

Οἱ δύο ἀρχές, αὐθύπαρκτες, ἀγέννητες καὶ ἀνώλεθρες, ποὺ μὲ παραλλαγὲς στὴ σχετικὴ ὁρολογία ἀναφέρονται σὲ ὅλα τὰ φιλοσοφικὰ καὶ τὰ θρησκευτικὰ συστήματα, συνιστοῦν τὸ πρῶτο κοσμογονικὸ ζεῦγος, τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα τοῦ κόσμου, ἀπὸ τὴ συνεργασία τῶν ὁποίων προέρχονται ὅλα, ὅσα ὑπῆρξαν, ὑπάρχουν καὶ θὰ ὑπάρξουν.

Στὴν πραγματικότητα ὁ Δυαδισμὸς αὐτὸς δὲν ὑπάρχει. Ἔχει ὅμως ἐπικρατήσει γιὰ νὰ γίνωνται περισσότερο καταληπτὲς οἱ μίξεις, οἱ ἀλληλεπιδράσεις καὶ ἡ συμπλοκὴ τῶν ἰδιοτήτων τῆς μιᾶς Ἀρχῆς, ποὺ εἶναι διφυής, διπολική, πατὴρ καὶ μήτηρ μαζί. Τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ γεννηθεῖ ἀπὸ τὸ ἕνα

μόνον μὲ τὸ ἕνα, μᾶς διδάσκει ἡ ἴδια ἡ φύση. Σπέρμα καὶ μήτρα, ἄρρεν καὶ θῆλυ, εἶναι καθολικὸς νόμος ἀναπαραγωγῆς καὶ δημιουργίας.

Ἡ συμπλοκὴ καὶ ἡ μίξις τῶν ἰδιοτήτων τῶν δύο ἀρχῶν, ἀποκαλοῦνται «γάμοι», «ἱεροὶ γάμοι», καὶ ὁδηγοῦν στὰ ἐξελικτικὰ ἀποτελέσματα τῆς δημιουργίας, ποὺ εἶναι τὰ τέκνα τῶν γάμων. Στὴν πυθαγόρειο κοσμοθεωρία, κάθε ἐξελικτικὴ φάση τῆς δημιουργίας συμβολίζεται μὲ ἕναν αὔξοντα ἀριθμό, ἡ ὅλη δὲ δημιουργία εἶναι ἕνας ἀριθμὸς ποὺ ξετυλίγεται συνεχῶς σὰν μιὰ ἀτελεύτητη ἀριθμητικὴ πρόοδος (Ἀριθμὸς παμμέγιστος ἐς ἀεὶ συντελούμενος».

***

Ὕστερα ἀπὸ τὴν παρένθεση αὐτή, μποροῦμε νὰ προχωρήσουμε στὴν ἀνάπτυξη τῶν πλατωνικῶν χωρίων καὶ νὰ συμπεράνουμε ὅτι: Ὅταν τὸ ἄτομο τῆς Μεριστῆς οὐσίας, τὸ ἔσχατο δηλ. ὑλικὸ ἄτομο, ἐξελισσόμενο συνεχῶς ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς Ἀμερίστου Πνευματικῆς Ἀρχῆς τῆς Μονάδος, ποὺ τὸ περιβάλλει, φθάσει στὸν ἀνώτατο βαθμὸ ἐξελίξεως (Τοῦ πυρὸς κατὰ τοὺς Ἐμπεδοκλῆ καὶ Δημόκριτο, ὁπότε εἶναι λαμπρό, δυναμικὸ καὶ αἰθέριο ἀπὸ τὴ μεγάλη ἀπορρόφηση τῶν ἰδιοτήτων τοῦ πνεύματος), εἶναι ὥριμο νὰ γονιμοποιηθεῖ ὅπως ἕνα φυσικὸ ὠάριο. Νὰ διασπασθεῖ δηλ. καὶ νὰ δεχθεῖ μέσα του τὸ σπέρμα τῆς Ἀμέριστης οὐσίας τοῦ Πνεύματος, ποὺ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν συνδέει ἀδιάσπαστα τὸ κέντρο του μὲ τὴν περιφέρειά του καὶ μὲ ὅλη τὴν ἑνιαία καὶ πανταχοῦ παροῦσα δημιουργικὴ πνευματικὴ ἀρχή.

Μὲ τὴ διαδικασία αὐτὴ ἔχει γίνει ὁ γάμος τῶν δύο οὐσιῶν. Τὸ ἔσχατο ὑλικὸ ἄτομο ἔχει κλείσει μέσα του ἕνα σπέρμα Λόγου, Δία, θεοῦ, μιὰ ἀχτίδα θείου φωτὸς κατὰ τὴ θρησκευτικὴ ὁρολογία.

Τὸ προϊὸν τοῦ γάμου αὐτοῦ, τὸ θεῖον τέκνον, εἶναι τὸ «ψυχικὸ ἄτομο», οὐσία φυσική, τάξεως ἀνωτέρας ἀπὸ τὸ ὑλικὸ ἄτομο, ἁπλή, ἀδιαίρετη (ὅπως κάθε τέκνο) ἀθάνατη ὅπως καὶ οἱ γονεῖς της. Ἔχει κληρονομήσει μέσα τὶς ἰδιότητες καὶ τῶν δύο ἀρχῶν: Τὴν ἀρχὴ τῆς κινήσεως καὶ τὴν ἴδια τὴν κίνηση (ἀεικίνητος καὶ αὐτοκίνητος) τὴ θερμότητα (ἀποτέλεσμα τῆς κινήσεως) τὸ αὐτόφωτο ἀπὸ τὴ Μονάδα, τὴν ἐνέργεια, τὴ ζωή, τὸ πνεῦμα. Ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα συνειδητοποιοῦν τὸν ἑαυτό τους μέσα στὸ τέκνο τους.

Σχετικὰ μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς κινήσεως ποὺ περικλείει μέσα της ἡ ψυχή, χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ πλατωνικὸ χωρίο στὸν Φαίδωνα, ὅπου μὲ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια διατυπώνεται ὅτι: «Ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος. Τὸ γὰρ αὐτοκίνητον ἀθάνατον. Τὸ δ' ἄλλο κινοῦν καὶ ὑπ' ἄλλου κινούμενον, παῦλαν ἔχον κινήσεως, παῦλαν ἔχει ζωῆς... Πᾶν γὰρ σῶμα, ᾧ μὲν ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι ἄψυχον· ᾧ δὲ ἔνδοθεν αὐτῷ ἐξ αὐτοῦ ἔμψυχον, ὡς ταύτης οὔσης φύσεως ψυχῆς».

Ἀπὸ τὴ μέθεξη τῆς ψυχῆς τόσο στὸ πνεῦμα ὅσο καὶ στὴν ὕλη, προκύπτει ἡ διττὴ φύσις της. Τὸ Λογικὸν δηλ. μέρος της ἢ Νοητικὸν καὶ τὸ Ἄλογον (Θυμικόν — Ἐπιθυμητικόν) γύρω ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσεται λεπτομερῶς ὅλη ἡ θαυμαστὴ συζήτηση τοῦ Φαίδρου.

*

Ἡ γέννηση τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖ σταθμὸ στὴν ἐξελικτικὴ πορεία ἑνὸς κοσμικοῦ συστήματος. Στὴν πυθαγόρειο ἀριθμολογία ὁ σταθμὸς αὐτὸς συμβολίζεται μὲ τὸν ἀριθμὸ «5» (πέμπτη φάσις δημιουργίας — γάμος οὐσιῶν). Χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση συνέχει τὴ μητέρα Φύση στὴν ἐμφάνιση τοῦ θείου τέκνου της, τῆς Κόρης, μέσῳ τῆς ὁποίας αὐτὴ ἡ ἴδια πρόκειται νὰ συνειδητοποιηθεῖ, νὰ λυτρωθεῖ καὶ νὰ δοξαστεῖ.

Κάθε ψυχικὸ ἄτομο εἶναι ἕνας ἀπειροελάχιστος πνευματικὸς καὶ συνειδησιακὸς δυναμισμός. Ἕνα ἔμβρυο πνεύματος, ἄτομο τάξεως ἀνωτέρας ἀπὸ τὸ ὑλικό. Εἶναι «ἀριθμὸς ἑαυτὸν κινοῦντα». Μπορεῖ δηλ. νὰ ἐξελίσσει μόνο του, μὲ τὶς ἐσωτερικές του δυνάμεις τὶς ἰδιότητές του. Μὲ τὸν Λόγο καὶ τὴν πλαστικὴ ἱκανότητα ποὺ ἔχει κληρονομήσει ἀπὸ τὸν Πατέρα (Μονὰς — Πλάστης) πλάθει ἐν συνεχείᾳ καὶ ὀργανώνει γύρω του τὰ ὑλικὰ ἄτομα τῶν ἄλλων κατωτέρων κατηγοριῶν (τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος, τῆς γῆς) δημιουργώντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν περιβλήματα, ὀργανισμούς, ἁπλοὺς στὴν ἀρχή, ὁλοένα ὅμως καὶ πιὸ σύνθετους καὶ ἱκανοὺς νὰ τὸ ἐξυπηρετήσουν στὴν ἐξέλιξή του καὶ στὸν τελικὸ προορισμό του, ποὺ εἶναι ἡ βαθμιαία κατάκτηση τῆς ὅλης συνειδητότητας καὶ τοῦ ὅλου πνευματικοῦ δυναμικοῦ. Περνώντας ἔτσι ἀπὸ τὸ πρῶτο κύτταρο, ἀπὸ ὀργανισμὸ σὲ ὀργανισμό, ἀπὸ εἶδος σὲ εἶδος, ἀπὸ ζωὴ σὲ ζωή, μέσα ἀπὸ τὴν ἀτέρμονη κλίμακα τῶν ζώων καὶ μέσα ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο γένος, ἐξελίσσει τὶς δυνάμεις του καὶ ἀνέρχεται τέλος πρὸς τὰ κρείσσονα γένη. Γίνεται δαίμων, ἥρως, ἐλεύθερο πνεῦμα, ἥλιος πνευματικός, θεὸς γεννητός.

Καὶ ὅπως πολὺ σοφὰ διατυπώνει ὁ Μπέρξον, ὁ θεὸς δημιουργεῖ μάτια γιὰ νὰ ἰδεῖ τὸν ἑαυτό του, φωνὴ γιὰ νὰ τὸν ἐκφράσει καὶ αὐτιὰ γιὰ νὰ τὸν ἀκούσει, νοῦ γιὰ νὰ διαλογιστεῖ καὶ νὰ κατανοήσει τὸ ἴδιο τὸ δικό του διανόημα.

***

Ἀλλὰ τὸ θέμα ψυχὴ εἶναι ἀπέραντο. Ἡ ἑλληνικὴ παρακαταθήκη ἀνεξάντλητη.

Ὑπάρχει τὸ θέμα τῆς Πτώσης τῆς ψυχῆς, ἀστήρικτο καὶ ἀδικαιολόγητο, ἴσως, ποὺ ἀναφαίνεται μὲ τὸν ἰδεαλισμὸ τοῦ Πλάτωνα καὶ κορυφώνεται μὲ τὸν Νοεπλατωνισμὸ καὶ τὸν Χριστιανισμό. Ὑπάρχει ὁ Ἀριστοτέλης, ποὺ παρὰ τὴν ἐπιχειρηματολογία του κατὰ τῶν πλατωνικῶν καὶ πυθαγορικῶν δοξασιῶν καὶ τὸν ψυχρὸ ἐπιστημονικό του νοῦ, ἀ-

ποφαίνεται ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι «τὸ κινοῦν ἀκίνητον», δέχεται τὴν ἀφθαρσία μόνον τοῦ καθαρῶς νοητικοῦ μέρους της καὶ διατυπώνει τὸν περίφημο ὁρισμό της ὡς «ἐντελέχειας σώματος φυσικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος».

Ὑπάρχει ἡ τεράστια προσωπικότητα τοῦ Πλουτάρχου, ποὺ μὲ τὰ σχόλιά του στὸ Πλατωνικὸ ἔργο, μὲ τὶς θαυμάσιες ἠθικὲς καὶ φιλοσοφικὲς πραγματεῖες του, ὁ σοφὸς Χαιρωνεὺς μὲ τὸ ἐλεύθερο πνεῦμα καὶ τὴ χριστιανικὴ ψυχοσύνθεση, ἐπιστρατεύει ἀναρίθμητα τὰ σοφὰ ἐπιχειρήματά του, γιὰ νὰ διδάξει, νὰ ϐοηθήσει καὶ νὰ φωτίσει τὴν ἐποχὴ τῆς παρακμῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ἀναρχίας ὅπου ζεῖ. Ὑπάρχουν οἱ Στωϊκοὶ μὲ τὸν σοφώτατο Ἐπίκτητο, οἱ Νεοπλατωνικοὶ μὲ τὸν θεόπνευστο Πρόκλο.

Ἡ σημερινὴ ἀνθρωπότητα ἔχει ἱερὸ χρέος νὰ σκύψει ἐπάνω ἀπὸ τὰ φωτεινὰ εὐαγγέλια τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητας, μὲ τὴν ἴδια εὐλάϐεια, ὅπως καὶ πάνω ἀπὸ τὰ Χριστιανικὰ Εὐαγγέλια. Τώρα, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε. Χωρὶς φόϐο καὶ πάθος, χωρὶς τὶς προλήψεις τοῦ σκοτεινοῦ παρελθόντος.

*

Σύμφωνα μὲ τὰ ὅσα προσπαθήσαμε νὰ διατυπώσουμε, γίνεται αὐτονόητο ὅτι: Ἡ ψυχὴ εἶναι ἡ αἰτία ποὺ δημιουργεῖται τὸ σῶμα. Εἶναι πρεσϐύτερη ἀπὸ αὐτό. Εἶναι ὁ ἡγεμών, ὁ κυϐερνήτης, ὁ ἡνίοχος καὶ ὁ στρατηγός του. Ὅπως ὁ ἡγεμὼν ἔχει ἀνάγκη στρατοῦ γιὰ νὰ πραγματοποιήσει τὸ ἔργο του, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ἡ ψυχὴ ἔχει ἀνάγκη τοῦ σώματος, ποὺ εἶναι ὁ ὑπηρέτης της, ἐνῶ ἡ ἴδια εἶναι ὑπηρέτης τοῦ θεοῦ. Κάθε μας ὑλικὸ ἄτομο, ἕνας ἀφανὴς στρατιώτης, κάθε μας ὄργανο μιὰ στρατιὰ στὴν ὑπηρεσία τῆς ψυχῆς καὶ κατ' ἐπέκτασιν τοῦ θεοῦ.

Ἡ ψυχὴ διαχέει τὴν ἐνέργειά της καὶ διαποτίζει τὸ σῶμα ὅπως ἡ μαγιὰ τὸ ψωμί, ὅπως ἡ φλόγα τὸν λαμπτῆρα. Καὶ ὅταν ὁ λαμπτήρας εἶναι καθαρὸς καὶ λεπτός, τὸ ὀπτικὸ πεδίο τῆς φλόγας εἶναι ἀναπεπταμένο καὶ ἐλεύθερο ψηλὰ καὶ γύρω πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις.

Ἡ ἀρχαία σοφία δὲν σπαταλήθηκε, καθὼς ϐλέπουμε, μέσα σὲ ἄγονους, ξηροὺς καὶ μάταιους ἐγκεφαλικοὺς λαϐυρίνθους, ὅπως ἡ σημερινή. Τὰ μεγάλα πνεύματα τῆς ἀρχαιότητας ἐγνώριζαν καλὰ ὄχι μόνον τὴ σύνθεση τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ τὴ σύνθεση τῶν περιϐλημάτων ἢ ὀχημάτων της, ὑλικῆς μὲν φύσεως, ἀλλὰ ἀπρόσιτων καὶ αὐτῶν στὶς φυσικές μας αἰσθήσεις. Μέσα στὶς φιλοσοφικὲς σχολὲς καὶ τὰ ἄδυτα τῶν Μυστηρίων ἐσπούδαζαν τὴν ὅλη φύση, μὲ ϐάση τὰ μαθηματικά, καὶ τὴ γεωμετρία, τὶς ἁρμονικὲς καὶ ἀριθμητικὲς σχέσεις. Οἱ γενεὲς ποὺ εἶχαν ἕναν ἐπιστήμονα Πυθαγόρα, ἕναν Εὐκλείδη ἢ ἕναν Δημόκριτο, δὲν εἶναι ἀπίθανο νὰ εἶχαν παρασυρθεῖ σὲ ἁπλοϊ-

κές, ἀνεξέλεγκτες πίστεις; Ἡ γέννηση τῆς ψυχῆς, ἡ σύνθεσή της, ἡ σκοπιμότητα καὶ ἡ ἐξέλιξή της σὲ δαίμονα, μὲ τὴν ἀναγέννησή της «ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος» καὶ τέλος ἡ ἀποθέωσή της στὸ «πῦρ», ἦταν τὰ ἱερὰ θέματα τῆς κάθε φιλοσοφικῆς ἢ μυστηριακῆς διδασκαλίας, φυλαγμένα μέσα σὲ σοφὲς ἀλληγορίες καὶ μύθους.

⁂

Εἴτε τὸ συνειδητοποιοῦμε, εἴτε ὄχι, φυτρώνουμε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ βλασταίνουμε στὴ γῆ. Κυοφοροῦμε ὅλοι μέσα μας τὰ ἴδια ἀδελφὰ σπέρματα. Καὶ χάρις σ' αὐτὰ γινόμαστε πνευματικὲς μονάδες, αὐτόνομες καὶ δημιουργικὲς καὶ ὑπεύθυνες, χάρις στὴν ἐλευθερία τῆς βουλήσεως ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸν λόγο μας.

Χάρις στὸ φῶς, βλέπομε τὸ φῶς. Καὶ χάρις στὸν ἐν ἡμῖν Λόγο, μποροῦμε νὰ διαλογιζόμαστε, νὰ συνειδητοποιοῦμε καὶ νὰ θεώμαστε τὸν Δημιουργὸ Λόγο.

Εἴμαστε ὁ οἰκουμενικὸς διάμεσος, ὁ παγκόσμιος μεσίτης καὶ ἡ γέφυρα ποὺ συνδέει τὰ κάτω μὲ τὰ ἄνω, τὰ ἔξω μὲ τὰ ἔσω. Δυνάμει θεοί, ἀθάνατοι θνητοί, φρουροὶ καὶ ταγοὶ τῆς θεϊκῆς σπορᾶς ποὺ βλασταίνει ἀπὸ μέσα μας.

⁂

Ἂς μὴν αὐταπατώμαστε. Ἂν ὑπάρχει θεός, δὲν θὰ περιμένει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ τὸν λατρεύουν, νὰ τὸν προσκυνοῦν, νὰ τὸν παρακαλοῦν. Πρὶν καὶ πάνω ἀπ' ὅλα αὐτά, θὰ περιμένει νὰ τὸν ἀνακαλύπτουν καὶ νὰ τὸν κατανοοῦν. Ἡ ἔρευνα ἀποτελεῖ προσευχή, λέγει ὁ μεγάλος σύγχρονός μας ἐπιστήμων καὶ μύστης Pierre Teilhard de Chardin. Ὁ δρόμος βέβαια δὲν προσφέρεται εὐρὺς καὶ προσιτός. Τραχύς, γεμᾶτος πονηροὺς τριβόλους, σκολιὸς καὶ μοναχικός. Ἀλλὰ πρὸς τὴν κατεύθυνσή του ἀξίζει νὰ στρέψουμε ὅλο τὸ ψυχικὸ δυναμικό μας. Διότι: «Καλὸν τὸ ἆθλον καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη».

Ε. Π. ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ

Ἡ τύχη τῆς Ψυχῆς

ΑΠΟ ΤΟ «ΚΛΕΙΔΙ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΑΣ»

Ἐρώτησις: Ἔχετε μιλήσει γιὰ τὸ Κάμα - Λόκα. Τ' εἶν' αὐτό;

Ἀπάντησις: Ὅταν ὁ ἄνθρωπος πεθάνει, τὰ τρία κατώτερα στοιχεῖα του τὸν ἐγκαταλείπουν γιὰ πάντα, δηλαδὴ τὸ σῶμα, ἡ ζωή, κι ὁ φορέας της, τὸ ἀστρικὸ σῶμα ἢ τὸ αἰθερικὸ σῶμα (τὸ Διπλὸ) τοῦ ζωντανοῦ ἀνθρώπου. Τότε, τὸ τέταρτο, ἐνδιάμεσο ἢ κεντρικὸ στοιχεῖο (ἡ ζωϊκὴ ψυχὴ ἢ Κάμα Ρούπα) μαζὶ μ' ὅ,τι ἀφομοίωσε ἀπ' τὸ κατώτερο Μάνας καὶ τὴν ἀνώτερη Τριάδα, πηγαίνουν στὸ Κάμα — Λόκα. Αὐτὸ εἶναι ἕνας ἀστρικὸς τόπος, τὸ limbus* τῆς Σχολαστικῆς Θεολογίας, ὁ Ἅδης τῶν ἀρχαίων. Γιὰ νὰ μιλήσουμε ἀκριβέστερα, ἡ ἔννοια τοῦ τόπου εἶναι πολὺ σχετική. Δὲν καθορίζεται ἀπὸ ὡρισμένη ἔκταση ἢ ὅρια, ὑπάρχει μὲς στὸν ὑποκειμενικὸ χῶρο, δηλαδὴ ἔξω ἀπ' τὸν κόσμο τῶν αἰσθήσεών μας. Ὅμως ὑπάρχει, κι ἐκεῖ τὰ ἀστρικὰ εἴδωλα ὅλων ὅσων ἔχουν ὑπάρξει, ἀκόμη καὶ τῶν ζώων, περιμένουν τὸ δεύτερο θάνατο. Στὰ ζῶα συμβαίνει μὲ τὴν ἀποσύνθεση κι ὁλοκληρωτικὴ ἐξαφάνιση ὅλων τῶν ἀστρικῶν μορίων τους. Γιὰ τὸ ἀνθρώπινο ἀστρικὸ εἴδωλο ἀρχίζει, ὅταν ἡ Τριάδα Μάνας — Μπούντι — Ἄτμα «χωρίζεται» ἀπ' τὰ κατώτερα στοιχεῖα της, ἀπ' τὴν ἀνάκλαση δηλαδὴ τῆς περασμένης προσωπικότητας, καὶ πορεύεται στὸ Ντεχαβάν.

* Τόπος ὅπου πηγαίνανε, κατὰ τὴν Θεολογία, οἱ ψυχὲς τῶν δικαίων πρὶν ἔρθει ὁ Χριστός, κι' ὅπου τώρα κατοικοῦνε οἱ ψυχὲς ἀπὸ τὰ ἀβάπτιστα παιδιά. (Σημ. Μεταφρ.).

Ἐρώτ. — Καὶ τί συμβαίνει ὕστερα;

Ἀπάντ. — Χωρὶς ἐγκέφαλο γιὰ νὰ ἐκδηλωθεῖ, χωρὶς ἀνώτερο σκεπτόμενο στοιχεῖο, δηλαδὴ χωρὶς ἀνώτερο Μάνας κι οὔτε κατώτερο Μάνας, ἀφοῦ αὐτὸ φωτίζεται ἀπ' τὸ προηγούμενο, τὸ Κάμα — ρουπικὸ φάσμα ἐξαφανίζεται.

Ἐρώτ. — Μὲ ποιό τρόπο;

Ἀπάντ. — Ἡ ὀντότητα αὐτὴ γίνεται ὅ,τι κι ὁ βάτραχος ἀπ' τὸν ὁποῖο ὁ ἀνατόμος ἀφαιρεῖ ὡρισμένα τμήματα τοῦ ἐγκεφάλου. Δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ σκεφτεῖ, οὔτε κατὰ τὸν πιὸ κατώτερο ζωώδικο τρόπο. Δὲν εἶναι πιὰ οὔτε κἂν κατώτερο Μάνας, ἀφοῦ τὸ τελευταῖο δὲν εἶναι τίποτε χωρὶς τὸ ἀνώτερο Μάνας.

Ἐρώτ. — Κι αὐτὴ ἡ μὴ — ὀντότητα εἶναι ποὺ ὑλοποιεῖται στὶς συγκεντρώσεις τῶν πνευματιστῶν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ μέντιουμ;

Ἀπάντ. — Μάλιστα, αὐτὴ ἡ μὴ — ὀντότητα. Μὴ — ὀντότητα σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τὴν ἱκανότητα σκέψης καὶ λογίκευσης. Δὲν παύει ὅμως νὰ εἶναι μιὰ ρευστὴ ἀστρικὴ Ὀντότητα, ὅπως ἀποδεικνύουνε μερικὰ παραδείγματα. Ἂν ἀσυνείδητα τὴν ἑλκύσει μὲ τὸ μαγνητισμό του ἕνα μέντιουμ, τότε ἡ ὀντότητα αὐτὴ ξαναζεῖ γιὰ λίγο καιρό, ξαναζεῖ μέσα του δανεικὴ ζωή, σὰν νὰ ποῦμε. Μποροῦμε νὰ συγκρίνουμε αὐτὸ τὸ Κάμα — ρουπικὸ φάσμα μὲ τὴ Μέδουσα, ποὺ ὅσο βρίσκεται στὸ νερό, τὸ στοιχεῖο της, (γιὰ τὸ φάσμα εἶναι ἡ ἰδιαίτερη αὔρα τοῦ μέντιουμ), μοιάζει νὰ ἔχει ἕνα σῶμα ἀπὸ διάφανη πηκτινικὴ οὐσία. Ἂν τὴν βγάλετε ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ τὴν κρατήσετε στὸ χέρι, ἢ τὴν ἀφίσετε στὴν ἄμμο, διαλύεται ἀμέσως μὲ τὸ φῶς τοῦ ἥλιου. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ὀντότητα ζεῖ μέσα στὴν αὔρα τοῦ μέντιουμ τὴ δανεικὴ ζωή, μιλεῖ καὶ λογικεύεται διὰ μέσου τοῦ ἐγκέφαλου τοῦ μέντιουμ ἢ τῶν ἄλλων γύρω. Τὸ θέμα ὅμως αὐτὸ μᾶς τραβάει πολὺ μακρυὰ σὲ περιοχὲς ἀνθρώπων, ποὺ κατ' οὐδένα λόγο θέλω νὰ πειράξω. Ἂς περιοριστοῦμε στὴ Μετενσάρκωση.

Ἐρώτ. — Τί ἔχετε νὰ μᾶς πεῖτε γι' αὐτήν; Πόσον καιρὸ τὸ ἐνσαρκωνόμενο Ἐγὼ μένει στὸ Ντεβαχάν;

Ἀπάντ. — Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπ' τὸ βαθμὸ πνευματικότητας, ἀπ' τὴν ἀξία ἢ ἀναξιότητα τῆς τελευταίας ἐνσάρκωσης. Ὁ συνηθισμένος χρόνος εἶναι δέκα ἕως δεκαπέντε αἰῶνες.

Ἐρώτ. — Γιατί ὅμως αὐτὸ τὸ Ἐγὼ δὲν μπορεῖ νὰ φανερωθεῖ στοὺς κοινοὺς θνητούς, δὲν μπορεῖ νὰ ἐπικοινωνήσει μαζί τους, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ Πνευματιστές; Τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἐμποδίσει μιὰ μητέρα νὰ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὰ παιδιά της, ποὺ ἄφησε στὴ γῆ, ἕνα σύζυγο μὲ τὴ γυναίκα του κ.ο.κ.; Σᾶς ὁμολογῶ ὅτι αὐτὸ εἶναι γιὰ μένα μιὰ παρήγορη σκέψη, καὶ πιστεύω, ὅτι κι ὅσοι πιστεύουν σ' αὐτὴ τὴν ἄποψη δὲν ἔχουνε καμμιὰ διάθεση νὰ τὴν ἐγκαταλείψουνε.

Ἀπάντ. — Κανεὶς δὲν τοὺς ὑποχρεώνει, ἐκτὸς ἂν οἱ ἴδιοι προτιμήσουνε τὴν Ἀλήθεια ἀπὸ μιὰ ὁσοδήποτε παρήγορη φαντασιοπληξία. Οἱ θεωρίες μας δὲν γίνονται δεκτὲς μὲ συμπάθεια ἀπ' τοὺς πνευματιστές, κι ὅμως ὅ,τι πιστεύουμε καὶ διδάσκουμε, εἶναι πολὺ λιγώτερο σκληρό, πολὺ λιγώτερο ἐγωϊστικὸ ἀπὸ τὶς δικές τους δοξασίες.

Ἐρώτ. — Δὲν σᾶς καταλαβαίνω. Τί εἶναι ἐγωϊστικό;

Ἀπάντ. — Ἡ θεωρία τους γιὰ τὴν ἐπάνοδο τῶν πνευμάτων, ποὺ κατὰ τὴν ἀντίληψή τους εἶναι πραγματικὲς προσωπικότητες. Νὰ σᾶς ἐξηγήσω τὸ γιατί. Ἂν ὑπάρχει τὸ Ντεβαχὰν — ὁ παράδεισος, ἂν προτιμᾶτε — ἕνας τόπος ὑπέρτατης εὐτυχίας, εὐδαιμονίας, ἂν ὑπάρχει κάτι τέτοιο, μιὰ θέση, ἢ μᾶλλον μιὰ κατάσταση τέτοια, ἡ λογικὴ ἐπιβάλλει νὰ σκεφτοῦμε, πὼς ἐκεῖ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει διόλου πόνος, οὔτε ἴχνος λύπης. Ὁ «Θεὸς θὰ σφουγγίσει ὅλα τὰ δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια», ὅσων βρίσκονται στὸν Παράδεισο, αὐτό, γράφει τὸ βιβλίο τῶν πολλῶν ὑποσχέσεων. Ἂν ὅμως τὰ πνεύματα τῶν νεκρῶν ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ ἐπιστρέψουν καὶ νὰ δοῦνε ὅ,τι γίνεται στὴ γῆ καὶ προπαντὸς στὸ σπίτι τους, τί εἴδους εὐδαιμονία δοκιμάζουν;

Ἐρώτ. — Τί ἐννοεῖτε; Σὲ τί θὰ ἐζημιώνετο ἡ εὐτυχία τους;

Ἀπάντ. — Νὰ σᾶς δώσω ἕνα ἁπλὸ παράδειγμα. Μιὰ μητέρα πεθαίνει ἀφίνοντας πίσω της ἀπροστάτευτα τὰ μικρά της παιδιά, ποὺ λατρεύει, κι ἴσως ἀκόμη ἕνα πολυαγαπημένο σύζυγο. Ἐμεῖς πρεσβεύουμε, ὅτι τὸ πνεῦμα της ἢ τὸ Ἐγώ της, ἡ ἀτομικότητα ποὺ σ' ὅλη τὴ Ντεβαχανικὴ περίοδο διαπνέεται ἀπ' τὰ πιὸ εὐγενικὰ αἰσθήματα ποὺ δόνησαν τὴν τελευταία της προσωπικότητα (δηλαδὴ ἀγάπη γιὰ τὰ παιδιά της, οἶκτος γι' αὐτούς, ποὺ πονοῦνε κ.λ.π. κ.λ.π.), βρίσκεται τώρα ἐντελῶς χωρισμένη ἀπ' τὴν «κοιλάδα τῶν δακρύων». Ἡ μελλοντική της εὐδαιμονία συνίσταται στὴν εὐτυχισμένη ἄγνοια ὅλης τῆς δυστυχίας, ποὺ ἄφησε πίσω της. Οἱ πνευματιστές, ἀντίθετα, θεωροῦνε ὅτι ἔχει ζωηρὴ συναίσθηση ὅλων αὐτῶν κι ἄλλων περισσότερων ἀκόμη πραγμάτων, γιατὶ τὰ «πνεύματα βλέπουν πολὺ περισσότερα ἀπ' τοὺς ἐνσαρκωμένους θνητούς». Σύμφωνα μὲ τὴν ἄποψή μας, ἡ εὐδαιμονία τοῦ Ντεβαχὰν στηρίζεται στὴν πλήρη πεποίθηση ὅτι ποτὲ δὲν ἔφυγε ἀπ' τὴ γῆ καὶ στὴν ἀπόλυτη ἄγνοια ὅτι ὑπάρχει κάτι, ποὺ λέγεται θάνατος. Ἡ μεταθανάτια πνευματικὴ συνείδηση τῆς μητέρας θὰ τὴν κάμει νὰ πιστεύει ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ ζεῖ τριγυρισμένη ἀπ' τὰ παιδιά της κι ὅλους τοὺς ἄλλους ἀγαπημένους της. Δὲν ὑπάρχει κανένα κενό, κανένας δεσμὸς δὲν λείπει, γιὰ νὰ μειώσει καὶ κατὰ τὸ ἐλάχιστο τὴν μεταθανάτια κατάσταση τῆς πιὸ ἀπόλυτης εὐτυχίας. Αὐτὸ οἱ πνευματιστὲς τὸ ἀρνοῦνται ἐντελῶς. Σύμφωνα μὲ τὴν ἄποψή τους, οὔτε ὁ θάνατος δὲν λυτρώνει τὸν ἄνθρωπο ἀπ' τὶς λύπες τῆς ζωῆς. Καμμιὰ σταγόνα ἀπ' τὰ

βάσανα καὶ τὶς κακομοιριὲς δὲν θὰ τοῦ χαρισθεῖ ἀπ' τὸ ποτῆρι τῆς Ζωῆς· «ἑκὼν ἄκων», ἀφοῦ τὰ βλέπει ὅλα τώρα, θὰ πιεῖ μέχρι τέλους ὅλες τὶς πικρίες. Κι ἔτσι ἡ στοργικὴ γυναίκα, ἡ ἕτοιμη, ὅσο ζοῦσε, νὰ γλυτώσει μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς της ἀπὸ κάθε θλίψη τὸν ἄντρα της, εἶναι τώρα καταδικασμένη νὰ στέκει μάρτυς ἀνίσχυρος τῆς ἀπελπισίας του, νὰ μετράει κάθε φλογερὸ δάκρυ, ποὺ χύνει γιατὶ τὴν ἔχασε. Ἤ, ἀκόμη χειρότερα, ἴσως ἰδεῖ τὰ δάκρυά του νὰ στεγνώνουνε σὲ λίγο κι ἕνα ἄλλο ἀγαπημένο πρόσωπο νὰ χαμογελάει τώρα στὸν πατέρα τῶν παιδιῶν της, μιὰ ἄλλη γυναίκα νὰ τὴν ἀντικαθιστάει. Θὰ εἶναι ὑποχρεωμένη ν' ἀκούει τὰ παιδιά της νὰ δίνουν τὸ ἅγιο ὄνομα τῆς μάννας σὲ κάποια, ποὺ τοὺς εἶναι ὁλωσδιόλου ἀδιάφορη, καὶ νὰ βλέπει νὰ τὰ παραμελοῦν, ἢ καὶ νὰ τὰ κακομεταχειρίζονται. Σύμφωνα μ' αὐτὴ τὴ θεωρία τὸ «ἀνάλαφρο φτερούγισμα πρὸς τὴν ἀθάνατη ζωή» γίνεται ἕνα ἀπ' εὐθείας καινούργιο μονοπάτι πνευματικῆς ὀδύνης. Κι ὅμως οἱ στῆλες τῶν ἐφημερίδων τῶν πνευματιστῶν εἶναι γεμᾶτες ἀπὸ ἐπικοινωνίες μὲ τοὺς νεκρούς, «τοὺς προσφιλεῖς ἀποβιώσαντες», ποὺ ὅλοι δηλώνουνε, πὼς εἶναι ἀπόλυτα εὐτυχεῖς. Πῶς μπορεῖ μιὰ τέτοια γνώση νὰ συνδυασθεῖ μὲ τὴν εὐτυχία; Στ' ἀλήθεια μιὰ τέτοια εὐδαιμονία ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν πιὸ μεγάλη κατάρα, ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθεῖ, κι ἡ ὀρθόδοξη κόλαση εἶναι, σὲ σύγκριση, μιὰ πραγματικὴ ἄνεση.

Ἐρώτ. — Πῶς ἡ δική σας θεωρία ἀποφεύγει αὐτὴ τὴν περιπλοκή; Πῶς μπορεῖτε νὰ συμβιβάσετε τὴν παντογνωσία τῆς ψυχῆς μὲ τὴν ἄγνοιά της σχετικὰ μ' ὅσα συμβαίνουνε στὴ γῆ;

Ἀπάντ. — Γιατὶ αὐτὸς εἶναι ὁ Νόμος τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Εὐσπλαγχνίας. Τὸ Ἐγώ, ποὺ «ἐν ἑαυτῷ» εἶναι παντογνώστης, περιβάλλεται σ' ὅλη τὴ Ντεβαχανικὴ περίοδο μὲ τὴν ἀνάκλαση τῆς προσωπικότητας, ποὺ δὲν ὑπάρχει πιά. Σᾶς ἔχω σὲ προηγούμενη συζήτηση ἐξηγήσει, ὅτι ἡ ἰδανικὴ ἄνθιση, ἡ πεμπτουσία ἀπ' ὅλες τὶς ἰδιότητες, ἀπ' ὅλα τ' ἀφηρημένα κι ἑπομένως αἰώνια προτερήματα, ποὺ εἴχανε κάποια ἀπήχηση μὲς τὴν καρδιὰ τῆς ζωντανῆς προσωπικότητας ὅπως ἡ Ἀγάπη, ἡ Εὐσπλαγχνία, ἡ ἀγάπη τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ, τοῦ ὡραίου, συνδέεται μὲ τὸ Ἐγώ, καὶ μετὰ θάνατον τὸ ἀκολουθεῖ στὸ Ντεβαχάν. Ἔτσι γιὰ ἕνα χρονικὸ διάστημα τὸ Ἐγὼ γίνεται ἡ ἰδανικὴ προβολὴ τῆς προηγούμενης ἀνθρώπινης ὕπαρξης, ὅπως ἤτανε ὅταν ζοῦσε πάνω στὴ γῆ. Κι αὐτή, καταλαβαίνετε, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι παντογνώστης, γιατὶ ἀλλοιῶς ποτὲ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ βρεθεῖ στὴν κατάσταση, ποὺ ὀνομάζουμε Ντεβαχάν.

Ἐρώτ. — Γιὰ ποιὸ λόγο;

Ἀπάντ. — Ἂν ἐπιθυμεῖτε μιὰ ἀπάντηση, ποὺ νὰ εἶναι αὐστηρὰ συντονισμένη μὲ τὴ φιλοσοφία μας, θὰ σᾶς πῶ, γιατὶ ὅλα εἶναι πλάνη, Μάγια, ἐκτὸς ἀπ' τὴν αἰώνια Ἀλήθεια, ποὺ δὲν ἔχει

μορφή, οὔτε χρῶμα, οὔτε ὅρια. Ὅποιος βρίσκεται ἔξω ἀπ' τὸν πέπλο τῆς Μάγια — ὅπως οἱ μεγάλοι Διδάσκαλοι κι οἱ πιὸ προχωρημένοι Μύστες — δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει τὸ Ντεβαχάν. Γιὰ τὸν κοινὸ θνητὸ στὸ Ντεβαχὰν ἡ μακαριότητά του εἶναι ἀπόλυτη. Πέφτει σὲ μιὰ ἀπόλυτη λήθη ὅλων ὅσων τοῦ δώσανε θλίψη καὶ πόνο στὴν τελευταία του ἐνσάρκωση. Ξεχνάει ἀκόμη καὶ τὸ ὅτι ὑπάρχει αὐτό, ποὺ λέγεται λύπη ἢ ὀδύνη. Ἐκεῖνος ποὺ βρίσκεται στὸ Ντεβαχάν, στὸν ἐνδιάμεσο κύκλο μεταξὺ δυὸ ἐνσαρκώσεων, είναι τριγυρισμένος μ' ὅ,τι μάταια πόθησε, μαζὶ μ' ὅσους ἀγάπησε πάνω στὴ γῆ. Βλέπει τὴν ἐκπλήρωση ὅλων τῶν πόθων τῆς ψυχῆς του. Κι ἔτσι περνάει αἰῶνες ὁλόκληρους μιὰ ζωὴ γνήσιας εὐτυχίας, ποὺ ἀντισταθμίζει πραγματικὰ ὅλες τὶς ταλαιπωρίες τῆς γήϊνης ζωῆς του. Μὲ λίγα λόγια βρίσκεται βυθισμένος μέσα σ' ἕνα ὠκεανὸ ἀδιατάρακτης εὐδαιμονίας, ὅπου ἐναλλάσσονται γεγονότα ἀκόμη μεγαλείτερης εὐφροσύνης.

Ἐρώτ. — Μ' αὐτὸ δὲν εἶναι κάτι χειρότερο ἀπὸ μιὰ ἁπλῆ πλάνη; Δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ κατάσταση ἀπὸ τρελλὲς φαντασιώσεις;

Ἀπάντ. — Ἴσως, ἀπ' τὴ δική σας, ὄχι ὅμως ἀπ' τὴν δική μας φιλοσοφικὴ ἄποψη. Μήπως ἐξ ἄλλου ὁλόκληρη ἡ γήϊνη ζωή μας δὲν εἶναι γεμάτη ἀπὸ τέτοιου εἴδους ψευδαπάτες; Δὲν συναντήσατε ποτὲ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ποὺ ζήσανε γιὰ χρόνια χίμαιρες; Ἂν ποτὲ μαθαίνατε, ὅτι κάποιος σύζυγος, ποὺ ἡ γυναίκα του λατρεύει, καὶ ποὺ νομίζει ὅτι κι ἐκεῖνος τῆς ἀνταποδίδει τὴν ἀγάπη της, εἶναι ἄπιστος θὰ πηγαίνατε νὰ διακόψετε τ' ὡραῖο της ὄνειρο, νὰ τῆς συντρίψετε τὴν καρδιά της, ἀποκαλύπτοντας τὴν ἀλήθεια; Δὲν πιστεύω; Σᾶς ἐπαναλαμβάνω, μιὰ τέτοια λήθη, ἢ φαντασίωση, (ἂν προτιμᾶτε τὴ λέξη), εἶναι ἕνας αὐστηρὰ δίκαιος κι εὐσπλαγχνικὸς νόμος τῆς φύσης. Κι αὐτὴ ἡ προοπτικὴ εἶναι ὁπωσδήποτε πιὸ γοητευτικὴ ἀπ' τὴν ὀρθόδοξη χρυσῆ ἅρπα μὲ δυὸ φτερά. Πιθανὸν σὲ μερικοὺς νὰ φαίνεται πιὸ εὐλαβικὴ ἡ βεβαιότητα, πὼς «ἡ ψυχὴ ποὺ ζεῖ, συχνὰ ἀνεβαίνει καὶ περιφέρεται μ' οἰκειότητα στοὺς δρόμους τῆς Οὐράνιας Ἱερουσαλήμ, ἐπισκέπτεται τοὺς Πατριάρχες καὶ τοὺς Προφῆτες, χαιρετάει τοὺς Ἀποστόλους κι ἀποθαυμάζει τὴ στρατιὰ τῶν Μαρτύρων». Δὲν παύει ὅμως νὰ εἶναι μιὰ πλάνη πολὺ πιὸ ἀπίθανη. Ὅλοι μας ξεύρουμε ὅτι οἱ μητέρες ἀγαποῦνε τὰ παιδιά τους μὲ μιὰ ἀθάνατη ἀγάπη, ἐνῶ τὰ πρόσωπα τῆς «Οὐράνιας Ἱερουσαλὴμ» εἶναι πολὺ πιὸ ἀμφισβητήσιμης ὑπόστασης. Ὡστόσο, βρίσκω πολὺ προτιμότερη τὴ «Νέα Ἱερουσαλὴμ» μὲ τοὺς δρόμους της στολισμένους σὰν βιτρίνα κοσμηματοπωλείου, ἀπ' τὴν ἄσπλαχνη θεωρία τῶν Πνευματιστῶν. Κι ἡ σκέψη μόνο, ὅτι πνευματικὲς ἐνσυνείδητες ψυχὲς ἑνὸς πατέρα, μιᾶς μητέρας, μιᾶς κόρης ἢ ἑνὸς ἀδελφοῦ, μποροῦν νὰ βροῦν τὴν εὐτυχία τους σ' ἕνα Σάμμερλαντ, ποὺ ἡ περιγραφή του ἂν καὶ πιὸ φυσική, δὲν παύει

νάναι ἐξ ἴσου γελοία μὲ τῆς «Νέας Ἱερουσαλήμ», θ' ἀρκοῦσε γιὰ νὰ χάσουμε κάθε ἴχνος σεβασμοῦ πρὸς τοὺς «νεκρούς μας». Είναι πραγματικὴ τρέλλα, νὰ σκεφτεῖ κανείς, πὼς ἕνα γνήσιο Πνεῦμα μπορεῖ νὰ νοιώθει εὐτυχία, ὄντας καταδικασμένο νὰ γίνεται μάρτυς κάθε ἁμαρτίας, κάθε πλάνης, κάθε προδοσίας καὶ προπαντὸς κάθε πόνου τῶν ἀνθρώπων, ἀπ' τοὺς ὁποίους τὸν ἐχώρισε ὁ θάνατος, καὶ ποὺ εἶναι γι' αὐτόν, ὅ,τι προσφιλέστερο ἔχει στὸν κόσμο, κι ὅλα αὐτὰ χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ κάνει τίποτε, γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσει.

Ἐρώτ. — *Ὑπάρχει κάποια ἀλήθεια στὸ ἐπιχείρημά σας. Ὁμολογῶ, ὅτι ποτὲ ὣς τώρα δὲν εἶχα ἀντιμετωπίσει τὸ ζήτημα ἀπ' αὐτὴ τὴν πλευρά;*

Ἀπάντ. — Τὸ πρᾶγμα εἶναι φανερό. Πρέπει κανεὶς νὰ εἶναι ριζικὰ ἐγωϊστής, νὰ τοῦ λείπει κάθε ἴχνος ἰσορροπημένης δικαιοσύνης μέσα στὴν ψυχή του, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἐφεύρει μιὰ τέτοια κατάσταση. Εἴμαστε μαζὶ μ' ἐκείνους, ποὺ χάσαμε στὸ φυσικὸ πεδίο, καὶ πολὺ πιὸ κοντὰ μάλιστα, παρὰ ὅταν ζούσανε στὸ σῶμα τους. Κι αὐτὸ δὲν εἶναι φαντασιοπληξία κανενὸς κατοίκου τοῦ Ντεβαχάν, ὅπως μπορεῖ νὰ πιστέψουν μερικοί, ἀλλὰ εἶναι μιὰ πραγματικότητα. Ἡ γνήσια θεία ἀγάπη δὲν ἀνθίζει μόνο μέσα στὴν ἀνθρώπινη καρδιά, ἔχει τὶς ρίζες της βαθειὰ μὲς στὴν αἰωνιότητα. Ἡ ἅγια πνευματικὴ ἀγάπη εἶναι ἀθάνατη, καὶ τὸ Κάρμα ἀργὰ ἢ γρήγορα ἑνώνει ὅλους ὅσους ἀγαπήθηκαν μὲ μιὰ τέτοια πνευματικὴ ἀγάπη, τοὺς ἐνσαρκώνει ἄλλη μιὰ φορὰ στὴν ἴδια οἰκογενειακὴ ὁμάδα. Σᾶς ἐπαναλαμβάνουμε, ὅτι ἡ πέρα ἀπ' τὸν τάφο ἀγάπη, ὅσο κι ἂν τὴν θεωρεῖτε ἴσως ψευδαπάτη, ἔχει μιὰ θεία μαγικὴ δύναμη, ποὺ ἐπιδρᾶ ἐπάνω στὸ ζωντανὸ ἄνθρωπο. Τὸ Ἐγὼ μιᾶς μητέρας γεμάτης ἀγάπη γιὰ τὰ παιδιά της, ποὺ ἡ ἴδια νομίζει κοντά της ζῶντας τὴ ζωὴ τῆς εὐδαιμονίας της — τόσο πραγματικῆς, ὅσο κι ἡ γήϊνη ζωή της — θὰ κάνει αἰσθητὴ τὴν ἐπιρροὴ αὐτῆς τῆς ἀγάπης πάνω στὰ ἐνσαρκωμένα παιδιά της. Θὰ ἐκδηλώνεται σ' ὄνειρα καὶ συχνὰ σὲ διάφορα γεγονότα, σὲ προστασίες «θείας πρόνοιας», σὲ διαφυγές, σὰν ἀπὸ θαῦμα, γιατὶ ἡ ἀγάπη εἶναι μιὰ ἰσχυρὴ ἀσπίδα, ποὺ δὲν περιορίζει οὔτε ὁ χῶρος, οὔτε ὁ χρόνος. Ὅ,τι γίνεται μὲ τὴ «Ντεβαχανικὴ» μητέρα, τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπινους δεσμοὺς καὶ σχέσεις, ἐκτὸς ἀπ' τὶς καθαρὰ ὑλικές, ἐγωϊστικές. Ἀνάλογα μπορεῖτε νὰ φαντασθεῖτε καὶ τ' ἄλλα.

Ἐρώτ. — *Ἑπομένως, σὲ καμμιὰ περίπτωση δὲν παραδέχεστε τὴ δυνατότητα ἐπικοινωνίας ἀνάμεσα στοὺς ζωντανοὺς καὶ τ' ἄσαρκα πνεύματα;*

Ἀπάντ. — Ναί, ὑπάρχουν ὅμως δυὸ ἐξαιρέσεις στὸν κανόνα. Ἡ πρώτη περίπτωση εἶναι οἱ πρῶτες μέρες μετὰ τὸ θάνατο καὶ πρὶν τὸ Ἐγὼ περάσει στὸ Ντεβαχανικὸ πεδίο. Τὸ κατὰ πόσον

ὅμως ἔχει τίποτε νὰ κερδίσει ἕνας κοινὸς θνητὸς ἀπ' τὴν ἐπιστροφὴ ἑνὸς Πνεύματος στὸ ἀντικειμενικὸ πεδίο, μένει ἀμφίβολο. Μόνο σὲ μερικές, πολὺ σπάνιες, περιπτώσεις, ὅταν ἡ ἔνταση τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ ποὺ πεθαίνει εἶναι τόσο μεγάλη σχετικὰ μὲ τὴν ἐπιστροφή του στὴ γῆ γιὰ κάποιο σκοπό, ὥστε νὰ σ υ γ κ ρ α τ ε ῖ ξ ύ π ν ι α τὴν ἀνώτερη συνείδηση. Τότε πρόκειται πραγματικὰ γιὰ ἀ τ ο μ ι κ ό τ η τ α, συμβαίνει δηλαδὴ ἐπικοινωνία μὲ «πνεῦμα». Γενικά, μετὰ θάνατον τὸ Πνεῦμα πέφτει σὲ μιὰ κατάσταση λήθαργου, σ' αὐτὸ ποὺ ὀνομάζουμε «προντεβαχανικὴ ἔλλειψη συνείδησης».

Ἡ δεύτερη ἐξαίρεση ἀφορᾶ τοὺς Νιρμανακάγια.

Ἐρώτ. — Ποιοί εἶναι αὐτοί; Τί σημαίνει αὐτὸ τ' ὄνομα;

Ἀπάντ. — Εἶναι τ' ὄνομα, ἐκείνων ποὺ κέρδισαν τὸ Νιρβάνα, καὶ τὴν κυκλικὴ ἀνάπαυση* καὶ ποὺ παραιτοῦνται ἀπ' αὐτὸ ἀπὸ συμπόνια γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ γιὰ ὅσους δικούς τους ἄφησαν πάνω στὴ γῆ. Ἕνας τέτοιος μύστης, ἢ ἅγιος, ἢ ὅπως ἀλλοιῶς θέλετε νὰ τὸν ὀνομάσετε, πιστεύοντας, ὅτι εἶναι πολὺ ἐγωιστικὸ ν' ἀπολαύσει τὴν ἀνάπαυση τῆς μακαριότητας, ὅταν ἡ ἀνθρωπότητα βογγάει κάτω ἀπ' τὸ βάρος τῆς δυστυχίας της, ποὺ δημιουργεῖ ἡ ἄγνοια, παραιτεῖται ἀπ' τὸ Νιρβάνα, κι ἀποφασίζει νὰ μείνει στὴ γῆ ἀόρατο πνεῦμα. Οἱ Νιρμανακάγια δὲν ἔχουν ὑλικὸ σῶμα, τὸ ἔχουν ἐγκαταλείψει γιὰ πάντα. Ἔξω ἀπ' αὐτὸ διατηροῦνε ὅλα τους τὰ στοιχεῖα, ἀκόμη καὶ στὸ ἀστρικὸ πεδίο τῆς σφαίρας μας. Τέτοια ὄντα μποροῦν κι ἐπικοινωνοῦνε μόνο ὅμως μὲ μερικοὺς ἐκλεκτούς, κι ὄχι βέβαια μὲ συνηθισμένα μέντιουμ.

Ἐρώτ. — Σᾶς ἐρώτησα γιὰ τοὺς Νιρμανακάγια, γιατὶ διάβασα σὲ μερικὰ γερμανικὰ κι ἄλλα βιβλία, ὅτι τ' ὄνομα αὐτὸ δίνει ἡ βουδδικὴ διδασκαλία τοῦ Βορρᾶ στὶς γήινες ἐμφανίσεις, ἢ στὰ σώματα τοῦ Βούδδα.

Ἀπάντ. — Κι αὐτὸ εἶναι πραγματικά, μόνο ποὺ οἱ Ἀνατολιστὲς ἔχουν κάμει σύγχυση μὲ τὸ «γήϊνο σῶμα», νομίζοντας ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ φυσικό, ἀντικειμενικὸ σῶμα, ἀντὶ τὸ καθαρὰ ἀστρικὸ κι ὑποκειμενικό.

Ἐρώτ. — Καὶ ποιό εἶναι τὸ καλό, ποὺ κάνουν οἱ Νιρμανακάγια στὴ γῆ;

Ἀπάντ. — Ὄχι τόσο μεγάλο, ὅσον ἀφορᾶ τὰ ἄτομα, γιατὶ δὲν ἔχουνε δικαίωμα νὰ ἐπέμβουν στὸν καρμικὸ νόμο· μποροῦνε μόνο νὰ συμβουλεύουν καὶ νὰ ἐμπνέουν τοὺς θνητοὺς πρὸς τὸ γε-

* Δὲν πρόκειται γιὰ τὸ Ντεβαχάν, ποὖναι μιὰ ψευδαίσθηση τῆς συνείδησής μας, ἕνα εὐτυχισμένο ὄνειρο. Ὅσοι εἶναι ἕτοιμοι γιὰ τὸ Νιρβάνα ἔχουν χάσει ἐντελῶς τὴν ἐπιθυμία τῆς ψευδαπάτης αὐτοῦ τοῦ κόσμου, καὶ δεν ἔχουν καμμιὰ δυνατότητα νὰ τὴν ἀπολαύσουν.

νικὸ καλό. Ὡστόσο ἡ εὐεργετική τους δράση εἶναι πολὺ πιὸ μεγάλη, ἀπ' ὅ,τι μπορεῖτε νά φαντασθεῖτε.

Ἐρώτ. — Στὸ Ντεβαχὰν κατέχουμε περισσότερες γνώσεις ἀπ' ὅσες εἴχαμε στὴ γῆ;

Ἀπάντ. — Κατά ἕνα τρόπο, μποροῦμε νά πλουτίσουμε τὴ γνώση μας. Μποροῦμε δηλαδὴ ν' ἀναπτύξουμε περισσότερο κάθε ἰδιότητα ποὺ ἀγαποῦμε καὶ ποὺ καλλιεργήσαμε στὴ γῆ καὶ ποὺ ἀφορᾶ, βέβαια, ἀφηρημένα ἰδανικὰ θέματα, ὅπως μουσική, ζωγραφική, ποίηση κ.λ.π. Τὸ Ντεβαχάν εἶναι ἡ ἐξιδανικευμένη ὑποκειμενικὴ συνέχιση τῆς γήϊνης ζωῆς.

Ἐρώτ. — Ἂν στὸ Ντεβαχὰν τὸ πνεῦμα εἶναι λυτρωμένο ἀπὸ κάθε ὕλη, γιατί τότε δὲν εἶναι πάνσοφο;

Ἀπάντ. — Ἐπειδή, ὅπως σᾶς εἶπα, τὸ Ἐγὼ εἶναι σάν νά ποῦμε, αἰχμαλωτισμένο ἀπ' τὴν ἀνάμνηση τῆς τελευταίας ἐνσάρκωσης. Ἂν λοιπὸν σκεφθεῖτε ὅσα σᾶς εἶπα καὶ συνδέσετε τά γεγονοτα μεταξύ τους, θά κατανοήσετε, ὅτι ἡ Ντεβαχανικὴ κατάσταση δὲν εἶναι κατάσταση πανσοφίας, ἀλλά μιά ὑπερβατικὴ συνέχιση τῆς προσωπικῆς ζωῆς, ποὺ τέλειωσε. Εἶναι ἡ ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὶς ταλαιπωρίες τῆς ζωῆς.

Ἐρώτ. — Οἱ ἐπιστήμονες ματεριαλιστὲς βεβαιοῦνε, ὅτι μετὰ τὸ θάνατο δὲ μένει τίποτε. Τὸ σῶμα διαλύεται στὰ συστατικά του στοιχεῖα. Αὐτὸ ποὺ ὀνομάζουμε ψυχή, εἶναι μονάχα μιὰ πρόσκαιρη συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ μας, παραπροϊὸν ὀργανικῆς λειτουργίας ποὺ ἐξατμίζεται σὰν τὸν ἀτμό. Δὲν εἶναι περίεργη αὐτή τους ἡ νοοτροπία;

Ἀπάντ. — Ὄχι καὶ τόσο. Ἂν δηλώνουν, ὅτι ἡ συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ σταματάει μαζὶ μὲ τὸ σῶμα, ἀσυνείδητα κάνουν μιά προφητεία σ' ὅ,τι τοὺς ἀφορᾶ. Ἐφ' ὅσον εἶναι βαθειά πεπεισμένοι, γι' αὐτὸ ποὺ λένε, καμμιά συνειδητὴ μεταθανάτια ζωὴ δὲν τοὺς εἶναι δυνατή. Γιατὶ ὑπάρχουνε ἐξαιρέσεις σὲ κάθε κανόνα.

Ἐρώτ. — Ἂν γενικὸς κανόνας εἶναι νὰ ἐπιζεῖ ἡ συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ μας μετὰ τὸ θάνατο, γιατί νὰ ὑπάρχουν κι ἐξαιρέσεις;

Ἀπάντ. — Καμμιά ἐξαίρεση δὲν εἶναι δυνατὴ στὶς βασικές ἀρχὲς τοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Ὑπάρχουν ὅμως κανόνες, ποὺ ἀφοροῦνε ἐκείνους, ποὺ βλέπουνε, καὶ κανόνες γιά ἐκείνους ποὺ προτιμοῦνε νά μείνουνε τυφλοί.

Ἐρώτ. — Πολὺ καλά, τὸ καταλαβαίνω. Εἶναι ἡ πλάνη τοῦ τυφλοῦ, ποὺ ἀρνιέται τὴν ὕπαρξη τοῦ ἥλιου, γιατὶ δὲν τὸν βλέπει. Ἅμα πεθάνει ὅμως, ἡ πνευματική του ὅραση θὰ τὸν ὑποχρεώσει δίχως ἄλλο νὰ τὸν δεῖ. Αὐτὸ δὲν θέλετε νὰ πεῖτε;

Ἀπάντ. — Κανεὶς δὲν θά τὸν ὑποχρεώσει νά ἰδεῖ, καὶ δὲν θὰ ἰδεῖ τίποτε. Ἀφοῦ σ' ὅλη του τὴ ζωὴ καλλιέργησε μ' ἐπιμονή, τὴν ἰδέα ὅτι δὲν ὑπάρχει μετὰ τὸ θάνατο ἐπιβίωση, ἔγινε ἀνίκανος

νά τὴν ἰδεῖ, οἱ πνευματικές του ἱκανότητες πάθανε ἀτροφία. Ἔπειτα ἀπ' τὸ θάνατο δὲν μποροῦνε πιά ν' ἀναπτυχθοῦνε, κι ἔτσι θά μείνει τυφλός. Ἄν ἐπιμένετε, ὅτι «πρέπει» νά ἰδεῖ, ἐννοεῖτε κάτι ἄλλο ἀπὸ ἐμένα. Θά μιλᾶτε γιά τὸ «Πνεῦμα τοῦ πνεύματος», γιά τὴ «φλόγα τῆς φλόγας», γιά τὸ Ἄτμα, μὲ μιά λέξη, ποὺ μπερδεύετε μὲ τὴν ἀνθρώπινη ψυχή, μὲ τὸ Μάνας... Δὲν μὲ καταλαβαίνετε, θά προσπαθήσω νά σᾶς ξεκαθαρίσω τὴ σκέψη μου. Ὅλος ὁ σκοπὸς αὐτῆς τῆς συζήτησης εἶναι νά ἰδοῦμε, ἂν σ' ἕνα τέλειο ματεριαλιστὴ εἶναι δυνατὴ ἡ συνολικὴ ἀπώλεια τῆς συνείδησης τοῦ Ἑαυτοῦ, τῆς ἀντίληψης τοῦ ἑαυτοῦ του μετά τὸ θάνατο. Ἔτσι δὲν είναι; Σᾶς ἀπαντῶ: Εἶναι δυνατή. Πιστεύοντας σταθερά στὴν Ἐσωτερική μας Διδασκαλία, ποὺ θεωρεῖ ὅτι ἡ μετά τὸ θάνατο περίοδος, τὸ διάστημα δηλαδὴ ἀνάμεσα σὲ δυὸ βίους, ἢ δυὸ γεννήσεις, εἶναι μεταβατικό, σᾶς λέγω ὅτι: εἴτε αὐτὸ τὸ διάστημα ἀνάμεσα σὲ δυὸ πράξεις τοῦ ὅλο ψευδαίσθηση δράματος τῆς ζωῆς διαρκέσει ἕνα χρόνο, εἴτε διαρκέσει ἕνα ἑκατομμύριο χρόνια, μπορεῖ νά μὴ εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπ' τὴν κατάσταση ἑνὸς ἀνθρώπου, ποὺ ἔχει πάθει βαθειά λιποθυμία. Τίποτε ἔτσι δὲν ἀλλάζει τὸ νόμο.

Ἐρώτ. — Πῶς γίνεται αὐτό, ἀφοῦ πρὸ ὀλίγου τονίσατε ὅτι καμμιὰ ἐξαίρεση δὲν εἶναι δυνατὴ στοὺς βασικοὺς νόμους τῆς μεταθανάτιας ζωῆς;

Ἀπάντ. — Οὔτε καὶ τώρα ἀναφέρω καμμιά ἐξαίρεση. Ὁ πνευματικὸς νόμος τῆς συνέχειας ἐφαρμόζεται μόνο σὲ ὅ,τι εἶναι ἀληθινό, πραγματικό. Ἀρκεῖ νά κατανοήσετε τὸ δυαδισμὸ τοῦ Μάνας καὶ τὸ τί σημαίνει Μπούντι, γιά ν' ἀντιληφθεῖτε τὸ λόγο, γιά τὸν ὁποῖο ὁ ματεριαλιστὴς δὲν συνειδητοποιεῖ τὴν ἐπιβίωσή του μετά τὸ θάνατο. Ἐφ' ὅσον τὸ Μάνας στὴν κατώτερή του ὄψη είναι ἡ ἕδρα τῆς γήινης νοημοσύνης, δὲν μπορεῖ νά δώσει ἄλλη ἀντίληψη τοῦ σύμπαντος, ἔξω ἀπ' ἐκείνην, ποὺ βασίζεται στὴν διαπίστωση αὐτῆς τῆς νοημοσύνης. Δὲν μπορεῖ ν' ἀναπτύξει τὴν πνευματικὴ ἐνόραση. Ἡ Σχολὴ τῆς Ἀνατολῆς μᾶς λέει ὅτι στὴν πραγματικότητα ἡ διαφορά ἀνάμεσα στὸ Μπούντι καὶ τὸ Μάνας τὸ Ἐγώ, ἢ τὴν Ἴσβαρα* καὶ τὴν Πράζνα, δὲν εἶναι ἄλλη ἀπ' ἐκείνη ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸ δάσος καὶ τά δέντρα του, τὴ λίμνη καὶ τά νερά της. Ἕνα ἢ ἑκατὸ ξερά, ἢ ξερριζωμένα δέντρα δὲν ἐμποδίζουνε, τὸ δάσος νά εἶναι δάσος.

Ἐρώτ. — Ἄν, ἀφοῦ διαλυθεῖ τὸ σῶμα μου, τὸ Ἐγώ μου μπορεῖ νὰ βυθισθεῖ σὲ μιὰ κατάσταση ὁλικῆς ἀναισθησίας, πῶς τότε θὰ τιμωρηθοῦνε οἱ ἁμαρτίες τῆς περασμένης ζωῆς;

* Ἴσβαρα εἶναι ἡ ὁμαδικὴ συνείδηση τῆς ἐκδηλωμένης θεότητας, Βράχμα, δηλαδὴ ἡ ὁμαδικὴ συνείδηση τῆς στρατιᾶς τῶν Ντύαν Τσόχαν (Μυστικὴ Διδασκαλία). Πράζνα εἶναι ἡ ἀτομική τους σοφία.

Ἀπάντ. — Ἡ φιλοσοφία μας διδάσκει ὅτι τὸ Ἐγὼ θὰ ὑποστεῖ τὴν καρμικὴ τιμωρία μόνο στὴν ἑπόμενη ἐνσάρκωση. Μετὰ τὸ θάνατο δέχεται τὴν ἀμοιβή του γιὰ ὅσες ἄδικες ταλαιπωρίες πέρασε στὴν περασμένη του ἐνσάρκωση. Καὶ γιὰ τὸ ματεριαλιστὴ ἑπομένως ἡ μόνη τιμωρία, ποὺ θὰ ὑποστεῖ ἅμα πεθάνει, εἶναι νὰ μὴ γευτεῖ καμμιὰ ἀνταμοιβή, νὰ μὴ ἔχει συνείδηση τῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆς ἀνάπαυσης τοῦ Ντεβαχάν. Τὸ Κάρμα εἶναι τὸ παιδὶ τοῦ γήϊνου Ἐγώ, καρπὸς τοῦ δέντρου τῆς ἀντικειμενικῆς, ὁρατῆς προσωπικότητας, καθὼς κι ὅλων τῶν σκέψεων καὶ τῶν κίνητρων τοῦ πνευματικοῦ «Ἐγώ». Εἶναι ἐπίσης τὸ Κάρμα ἡ στοργικὴ μητέρα, ποὺ θεραπεύει τὶς πληγές, ποὺ δημιούργησε ἡ ἴδια στὴν προηγούμενη ζωή, πρὶν ἀρχίσει νὰ βασανίζει τὸ Ἐγὼ ἐπιβάλλοντάς του ἄλλες. Ἂν, ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε, πὼς δὲν ὑπάρχει πόνος σωματικὸς ἢ ψυχικός, στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ νὰ μὴ εἶναι ἄμεσος καρπός, ἄμεση συνέπεια κάποιος ἁμαρτίας τῆς προηγούμενης ὕπαρξης· ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος δὲν συγκρατεῖ τὴν παραμικρότερη ἀνάμνηση στὴν τωρινή του ζωή, μένει μὲ τὸ αἴσθημα πὼς δὲν εἶναι ἄξιος μιᾶς τέτοιας τιμωρίας, πὼς ὑποφέρει ὄχι ἐξ αἰτίας του. Αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νὰ ἔχει δικαίωμα νὰ δοκιμάσει στὴ μεταθανάτια ὕπαρξη ἀπόλυτη παρηγοριά, ἀνάπαυση καὶ μακαριότητα. Γιὰ τὸν πνευματικὸ ἑαυτό μας ὁ θάνατος εἶναι πάντα φίλος καὶ λυτρωτής. Γιὰ τὸ ματεριαλιστή, ποὺ ἀνεξάρτητα ἀπ' τὸ ματεριαλισμό του δὲν εἶναι κακὸς ἄνθρωπος, τὸ διάστημα ἀνάμεσα σὲ δυὸ ζωὲς κυλάει σὰν ἕνας ἀδιατάρακτος κι ἥσυχος ὕπνος ἑνὸς παιδιοῦ, χωρὶς ὄνειρα, γεμᾶτος ἀκαθόριστες εἰκόνες. Γιὰ τοὺς συνηθισμένους ἀνθρώπους εἶναι ἕνα ὄνειρο πολὺ ζωντανὸ ὅσο κι ἡ ζωή, γεμᾶτο ὁράματα καὶ πραγματικὴ εὐτυχία.

Ἐρώτ. — **Κι ἔτσι ὁ προσωπικὸς ἄνθρωπος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ὑπομένει τυφλὰ τὶς καρμικὲς ποινές, ποὺ βαρύνουν τὸ Ἐγώ;**

Ἀπάντ. — Ὄχι ἀκριβῶς. Στὴν ἐπίσημη στιγμὴ τοῦ θανάτου, ἀκόμη καὶ τοῦ αἰφνιδίου, κάθε ἄνθρωπος βλέπει νὰ περνάει ἐμπρός του, ὅλη ἡ περασμένη του ζωὴ καὶ στὶς μικρότερες λεπτομέρειες. Γιὰ μιὰ σύντομη στιγμὴ ἡ προσωπικότητα γίνεται ἕνα μὲ τὴν ἀτομικότητα, τὸ πάνσοφο Ἐγώ. Εἶναι ἀρκετὴ ὅμως γιὰ νὰ δείξει στὸν ἄνθρωπο ὅλη τὴν ἁλυσσίδα ἀπὸ τὶς αἰτίες, ποὺ τὶς συνέπειές τους δέχτηκε σ' ὅλο του τὸ βίο. Βλέπει τώρα καὶ καταλαβαίνει τὸν ἑαυτό του, ὅπως εἶναι χωρὶς κολακεῖες κι αὐταπάτες. Διαβάζει τὴ ζωή του, σὰν τὸ θεατή, ποὺ ἀγναντεύει τὸ στίβο, ποὺ ἐγκαταλείπει. Αἰσθάνεται καὶ γνωρίζει, ὅτι δίκαια ὑπέφερε ὅλα τὰ βάσανα, ποὺ πέρασε.

Ἐρώτ. — **Αὐτὸ συμβαίνει σ' ὅλους;**

Ἀπάντ. — Σ' ὅλους, χωρὶς ἐξαίρεση. Μᾶς διδάσκουν ὅτι πολλοὶ καλοὶ κι ἅγιοι ἄνθρωποι βλέπουν ὄχι μόνο τὴ ζωὴ ποὺ

ἀφίνουν, ἀλλὰ καὶ ἀρκετὲς προηγούμενες, στὶς ὁποῖες δημιουργήθηκαν οἱ αἰτίες τῆς τωρινῆς τους διαμόρφωσης στὸν τελευταῖο αὐτὸ ἔνσαρκο βίο. Ἀναγνωρίζουν τὸ νόμο τοῦ Κάρμα σ' ὅλη του τὴ μεγαλοπρέπεια καὶ τὴ δικαιοσύνη.

Ἐρώτ. — Συμβαίνει τίποτε ἀνάλογο πρὶν ἀπὸ τὴ γέννηση;

Ἀπάντ. — Ναί. Ὅπως τὴν ὥρα τοῦ θανάτου ὁ ἄνθρωπος ρίχνει μιὰ σύντομη ματιὰ στὴ ζωὴ ποὺ πέρασε, ἔτσι κι ὅταν ξαναγεννιέται στὴ γῆ, τὸ Ἐγώ, ξυπνώντας ἀπ' τὸ Ντεβαχάν, βλέπει μπροστά του τὸ προφητικὸ ὅραμα τῆς ζωῆς, ποὺ τὸν περιμένει καὶ κατανοεῖ ὅλες τὶς αἰτίες, ποὺ τὸν ὁδήγησαν σ' αὐτή. Τὶς βλέπει καὶ προβλέπει τὸ μέλλον, γιατὶ τὸ Ἐγὼ ξαναβρίσκει ὁλοκληρη τὴ Μανασικὴ του συνείδηση μεταξὺ τοῦ Ντεβαχὰν καὶ τῆς στιγμῆς τῆς ξαναγέννησης. Γίνεται πάλι γιὰ λίγο ὁ θεός, ποὺ ἤτανε πρὶν ὁ καρμικὸς νόμος τὸν κατεβάσει στὴν ὕλη γιὰ νὰ ἐνσαρκωθεῖ στὸν πρῶτο ἔνσαρκο ἄνθρωπο. Τὸ «χρυσὸ νῆμα» βλέπει ὅλα τὰ μαργαριτάρια, χωρὶς νὰ παραλείπει οὔτε ἕνα.

(Μετάφρ. Μαρίκας Σακελλαρίου - Κανδήλη)

Τὸ Βιβλίον τῆς Σοφίας

Μ Η Τ Ι Σ

Β΄ Ἔκδοσις ἀναθεωρημένη, 1971

ΠΕΡΙΕΧΕΙ 1450 ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

Ἀρχαίων Ἑλλήνων σοφῶν (Θαλῆς, Πιττακός, Βίας, Σόλων, Περίανδρος, Κλεόβουλος, Χίλων), Πυθαγόρεια, Ἡρακλείτου, Δημοκρίτου, Πινδάρου, Τραγικῶν (Αἰσχύλου, Σοφοκλῆ, Εὐριπίδου), Ἀντισθένους, Διογένους, Ἰσοκράτους, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, Δημοσθένους, Πύρρωνος, Μενάνδρου, Ἐπικούρου, Πλουτάρχου, Ἐπικτήτου, Μάρκου Αὐρηλίου, Πλωτίνου, Πρόκλου καὶ πολλῶν ἄλλων.

Ξένων: Ἀνατολικῶν (Λάο-Τσέ, Κομφουκίου, Βούδδα), Ἑρμητικά, Καινῆς Διαθήκης, Ἰνδικῶν, Σααδῆ, Ἐράσμου, Θερβάντε, Σαίξπηρ, Καρτεσίου, Σπινόζα, Βολταίρου, Ρουσσώ, Κάντ, Τζέφφερσον, Γκαῖτε, Σοπενχάουερ, Καρλάϋλ, Ἴγκερσολ, Ρενάν, Ἴψεν, Τολστόϊ, Μπλαβάτσκυ, Συρέ, Νίτσε, Φλαμμαριών, Μπέζαντ, Μπερξόν, Ταγκόρ, Βιβεκανάντα, Μαίτερλιγκ, Καρέλ, Σβάϊτσερ, Τσβάϊχ, Σρὶ Ράμ, Κρισναμοῦρτι καὶ ἄλλων.

Νεοελλήνων: Κοραῆ, Ρήγα Φεραίου, Δημ. Γαλανοῦ, Θ. Καίρη, Διον. Σολωμοῦ, Ἀ. Λασκαράτου, Ἐμ. Ροΐδου, Πλ. Δρακούλη, Σπ. Νάγου, Ἀντ. Ἀδριανοπούλου, Π. Γιωτοπούλου, Ν. Καρβούνη, Κ. Βάρναλη, Ν. Καζαντζάκη, Ἰω. Βασιλῆ, Θρ. Βλησίδη, Ν. Λούβαρι, Φ. Πολίτη, Δ. Ἰωαννίδη, Κ. Κιτρινιάρη, Ἰω. Θεοδωρακοπούλου, Ε. Παπανούτσου, Ἰ. Μ. Παναγιωτοπούλου, Π. Κανελλοπούλου καὶ ἄλλων.

Ὑπερβατικὴ ζωὴ

Ὑπὸ Γ ΕΡ ΛΑΧΟΥ

Ἀτραπός, Αὐτογνωσία, Μύησις, ἡ «Ὁδός, ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωὴ» εἶναι προοδευτικὴ ἐξελικτικὴ πορεία τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τὴν πρωτόγονο κατάστασιν τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀτελείας, πρὸς τὸ φῶς - τὴν τελειότητα.

Πρὸς πραγματοποίησιν τούτων πρέπει νὰ ὑπάρχῃ:

1. Πίστις ἀκλόνητος εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ.

2. Πίστις ὅτι τὸ παγκόσμιον κακὸν εἶναι πρόσκαιρον, σχετικόν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπολύτου ἀπόψεως δὲν ὑπάρχει.

3. Πίστις ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι τὸ Ὑπέρτατον Ἀγαθόν, καὶ ὅτι τὸ Παγκόσμιον Καλὸν εἶναι αἰώνιον.

4. Πίστις ὅτι ὁ θάνατος εἰς τὴν φύσιν καὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μεταβατικὴ μορφὴ τῆς Αἰωνίας Ζωῆς.

5. Πίστις εἰς τὴν θείαν καταγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου.

6. Πίστις ὅτι, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ ἔστω καὶ ἓν ἀπειροελάχιστον καὶ ἀτελὲς μέρος τῆς Θεότητος, εἶναι δυνατή, διὰ τῆς ἐξελικτικῆς πορείας ἡ ἕνωσίς του μετ' Αὐτῆς.

7. Θαρραλέα καὶ ἀποφασιστικὴ ἔναρξις τοῦ ἀγῶνος ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ, πρὸς τελειοποίησιν καὶ Ἀπολύτρωσιν.

8. Ἡ διαδικασία τῆς λυτρωτικῆς ἐλευθερίας, ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς προσωπικότητος, τελεῖται μὲ τὴν ἐναρμόνισιν τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως μὲ τὴν Θείαν Θέλησιν.

9. Ἡ ἐναρμόνισις τῶν θελήσεων, ἀνθρωπινης καὶ Θείας, προϋποθέτει τὴν κατανίκησιν τῶν ἀρνητικῶν ἀντιδράσεων τοῦ ἐχθρικοῦ «ἐγώ», πλήρη ἀφοβίαν, φωτεινὴν λατρείαν καὶ ἀγάπην τοῦ Θείου Ὄντος, ὑπηρεσίαν καὶ ἀγάπην τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς φύσεως καὶ τῆς Ζωῆς ὡς συνόλου.

10. Αὐτὰ ἐπιτρέπουν τὴν ἐλευθέραν σκέψιν, μὲ ἀπρόσωπον διαλογισμὸν περὶ τοῦ Θεοῦ.

11. Ὁ ἄφοβος, ἀπρόσωπος, μὲ προσπάθειαν διαλογισμός, καὶ κατόπιν τὸ ὑψηλότερον στάδιον, ὁ ἐλεύθερος, αὐθόρμητος, χωρὶς προσπάθειαν στοχασμός, καὶ ἡ ἔκστασις - τὸ **Samadhi** φέρουν εἰς ἐπαφὴν καὶ πραγματικὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν ἔσω Θεότητα.

12. Ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὴν ἐσωτερικὴν θείαν Συνείδησιν ἐπιφέρει τὴν προοδευτικὴν θανάτωσιν τοῦ «ἐγώ», ποὺ εἶναι τὸ μόνον ἐμπόδιον διὰ τὴν πλήρη ἕνωσιν μὲ τὸ Θεῖον, λόγω τῆς ἀντιθέτου πρὸς τοῦ-

το χωριστικῆς ἰδιότητός του. Τοῦτο δὲν σημαίνει τὴν ἐξαφάνισιν ὁλοκλήρου τῆς προσωπικότητος, ἡ ὁποία, ἀπεναντίας, θὰ φωτισθῆ καὶ θὰ μεταμορφωθῆ, ἀλλὰ μόνον τοῦ κακοῦ αὐτῆς μέρους, τοῦ ἐχθρικοῦ «ἐγω».

13. Ἡ προοδευτικὴ διάλυσις τοῦ «ἐγώ» ἀποκαλύπτει, σταδιακῶς, τὴν Ἀγάπην - θυσίαν - Σοφίαν.

14. Ἡ Ἀγάπη - θυσία - Σοφία - θεία ἰδιότης - εἶναι ὁ τελικὸς θρίαμβος τῆς ἐνώσεως μὲ τὸν Δημιουργὸν τοῦ Σύμπαντος - ἡ Ἀθανασία - ἡ Αἰωνιότης, ὁ Ἕβδομος Οὐρανὸς - ἡ Νιρβάνα.

Ο «ΙΛΙΣΟΣ»

Εὔχεται πρὸς ὅλους τοὺς φίλους του:

ΚΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Ὑγείαν — Γαλήνην — Πρόοδον

διὰ τὸ Νέον Ἔτος 1973

ΜΕΡΙΚΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ

1ον	ἔτος:	1956:	Σελίδες	288
11ον	» :	1966:	»	342
14ον	» :	1969:	»	424
16ον	» :	1970:	»	496
17ον	» :	1972:	»	512

Γιὰ τὸ νέον ἔτος Ο «ΙΛΙΣΟΣ»

θὰ κάμη βήματα προόδου

ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥ

Ἀνανεώσατε ἐγκαίρως τὴν συνδρομη σας.

ΠΥΡΙΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Ἱπποκράτους 33 — Τηλ. 602.883

ΒΙΒΛΙΑ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΜΙΑ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΜΑΣ
ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΣΜΟΥ:
ΜΙΑ ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ ΔΙΑΛΕΓΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΠΟΚΡΥΦΙΣΜΟΥ - ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΙ
ΜΥΣΤΗΡΙΟΛΟΓΙΑΣ

1. ΦΥΛΛΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΗΠΟ ΤΟΥ ΜΟΡΥΑ
— ΤΟ ΚΑΛΕΣΜΑ —
Τὸ πρῶτο βιβλίο τῆς σειρᾶς ΑΓΚΝΙ ΓΙΟΓΚΑ — μιὰ ζωντανὴ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ διδασκαλία γιὰ τὸν σύγχρονο κόσμο.

2. Η ΘΙΒΕΤΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΟΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ
Τὸ κλασικώτερο παραδοσιακὸ κείμενο τοῦ Μαχαγιανικοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, γιὰ πρώτη φορὰ στὰ Ἑλληνικά, μὲ ἐπισταμένη Εἰσαγωγὴ τοῦ Δρ. Ἔβανς - Γουέντζ καὶ ψυχολογικὲς παρατηρήσεις τοῦ Δρ. Κ. Γιοὺνγκ.

3. ΠΕΝΤΕ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΝΕΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
Μία ψυχολογικὴ μελέτη γιὰ τὰ προβλήματα τῆς προσεγγίσεως τοῦ Οὐσιαστικοῦ. Εἶναι καὶ οἱ βασικὲς ἀρχὲς γιὰ τὴν προσπάθεια τῆς ἀφυπνίσεώς του ἀπὸ τὸν Π. Οὐσπένσκυ, τὸν γνωστότερο μαθητὴ τοῦ Γκουρτζίεφ.

4. Ο ΤΡΕΛΛΟΣ
Συμβολικὰ Ἀφηγήματα καὶ Παραβολὲς τοῦ μεγάλου ἀνατολίτη ποιητὴ καὶ μύστη Χαλὶλ Γκιμπράν.

5. Ο ΦΑΡΑΩ ΑΧΕΝΑΤΟΝ — ΙΕΡΟ ΔΡΑΜΑ
Μία θεατρικὴ βιογραφία τοῦ πρώτου θρησκευτικοῦ ἐπαναστάτη τῆς Ἱστορίας, τοῦ θεόπνευστου Ἀχενατόν, δοσμένη ἀπὸ τὸν ἀξέχαστο πνευματικὸ ἐργάτη, καθηγητὴ Ἄγγελο Προκοπίου, μὲ βαθειὰ γνώση τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου καὶ τῶν μυστηρίων της.

Ἀδέλφια στοὺς αἰῶνες

Τρεῖς μονάχα λέξεις μᾶς δίδουν τὴν ἀλήθεια!

Τρεῖς λεξοῦλες πού ἀπό τά βάθη τῶν αἰώνων ἔρχονται νά μᾶς βεβαιώσουν γιά τὴν ἀδελφωσύνη μας τὴν Ἱερή, τὴν ἁγνή, τὴν ἀκατάλυτη ἀπό τό χρόνο καί τή βία.

Καί βγαίνουν αὐτές οἱ τρεῖς λεξοῦλες ἀπό τὴν Σοφία τῶν Σοφῶν καί ἀπό τὴν πεῖρα τῶν τιμίων. Ἀπό τό πνεῦμα τῆς Ἀγάπης καί τῆς Εἰρήνης. Ἀπό τὴν καρδιά τοῦ Ἀνθρώπου πού γλυκοχτυπᾶ γιά τόν ἄνθρωπο μέ ἀνθρωπιά καί τιμιότητα.

Ἔχουν μέσα τους τόν Θεό, ἀλλά τόν ἀνώνυμο, πού ὑπάρχει παντοῦ καί ὑπῆρχε πάντοτε. Τόν Θεό πού τόν συνήντησεν ὁ ἄνθρωπος τούτου τοῦ Πλανήτη, εὐθύς ὡς ἄνοιξαν τά μάτια τῆς ψυχῆς του στό Φῶς τοῦ μεγάλου ἄστρου τῆς Γνώσης. Τόν ἐγνώρησε στά μάτια μέσα τῶν ὁμοίων του. Τόν εὗρηκε μέσα στά μάτια τά δικά του, ὅταν τά εἶδε νά λάμπουν στόν καθρέπτη τῆς κρυσταλλοπηγῆς. Τόν συνάντησε μέσα στά μάτια τῶν ἀγαπημένων του, ὅταν χαιρότανε κι ὅταν λυπόταν.

Ὕστερα ἔψαξε γύρω του καί τόν εὑρῆκε παντοῦ. Στόν ρυθμό τοῦ χρόνου τόν ἀλάθητο. Στὴν ὀμορφιά τῶν λουλουδιῶν. Στὴν γαλήνη τοῦ οὐρανοῦ. Στόν ἀφρό τῶν κυμάτων. Στὴν κορυφή τῶν ψηλῶν βουνῶν. Στό βάθος τῆς Γῆς πού ἐκοίταξε σκεπτικός.

Καί γίνηκε σοφός ὅταν ἐμάθαινε κάθε καινούργια χαρά ἀπό τὴν ἁρμονία τῶν ἤχων τῆς Δημιουργίας.

«VEDA» εἶπανε οἱ πάνσοφοι τῆς Ἀνατολῆς τὴν μεγάλη ἀλήθεια! καί μέσα στά Βιβλία τῆς Γνώσης των ὑμνοῦν αὐτόν τόν Θεόν τῆς Δημιουργίας τοῦ κόσμου τῆς Ἁγιότητας καί τῆς Λύτρωσης.

«ΟΙΔΑ»! φώναξαν μέ ὅλη τή Δύναμη τῶν πνευμόνων τους οἱ Ἕλληνες, ὅταν φωτίστηκε τό Πνεῦμα τους ἀπό τὴν μεγάλη Ἀλήθεια πού τούς γαλήνεψε στὴν ἀγωνία τῆς ἐρεύνης των καί τούς ἔδωκεν σωστή ἀπάντηση στά ἐρωτηματικά των.

«VIDEO» ἀνακράξανε οἱ Λατίνοι ὅταν κι ἐκεῖνοι ἔφτασαν στὴν ὥρα τῆς ἀπολύτρωσης ἀπό τόν καϋμό τῆς ἀναζήτησης τοῦ ἀληθινοῦ καί τοῦ ὡραίου σκοποῦ τοῦ κόσμου μας.

«VEDA — ΟΙΔΑ — VIDEO» Ἰδού ἡ ἴδια λεξοῦλα μὲ την ἴδια ριζα, τὸν ἴδιο ἦχο, αλλα προ παντων τὴν ἴδια λυτρωτικὴ εννοια!

ΓΝΩΡΙΖΩ: φώναξαν στὸν ἴδιο τονο οἱ αγνωστοι ἄνθρωποι τῶν πρὸ - αιωνων και δηλωσαν μὲ αὐτὴν την φωνην, ὅτι τὰ μάτια τῆς ψυχῆς των φωτίστηκαν ἀπὸ τὸ ἴδιο ὑπερλαμπρο φῶς της Γνωσης τῆς Ἀλήθειας.

Αλλὰ αυτο το ενα, αναμεσα στὶς μυριαδες τὰ ενωτικὰ σημάδια τῆς κοινῆς καταγωγῆς, εἶναι το αλάθητο δεῖγμα τῆς Μεγαλης Ἀδελφωσύνης τῶν ἀνθρώπων πού κτιζουν τὸν κόσμο τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς εσωτερικῆς Γαλήνης τῶν Ψυχῶν των, τῆς Ειρήνης ανάμεσα τους σὲ ολα τα γεωγραφικὰ πλατη καὶ μήκη τοῦ Πλανήτη μας καὶ τῆς πορείας προς τὴν ἀπολυτη ευτυχια κατω ἀπὸ τὸ παμφωτεινὸ ματι τοῦ Μεγάλου Ἀρχιτέκτονα τοῦ Σύμπαντος, πού τοσο σοφὰ καὶ τόσο τέλεια ὕψωσε το οικοδομημὰ Του μὲ τα εμψυχα καὶ τὰ ἄψυχα δημιουργήματά Του.

Ἀδελφὸς εἶναι ο καθενας μὲ τὸν καθένα πού δένεται σφιχτὰ μαζί του κάτω ἀπο τὸ στοργικο ματι τοῦ μεγάλου Θεοῦ της Κτίσης καὶ σάν ἀδελφος αγαπᾶ, βοηθᾶ, παραστέκει καὶ προσφέρει κι εκεῖνος το δικὸ του λιθάρι στὸν Πύργο τῆς Ἀδελφωσύνης.

Αἰῶνες τώρα δέν ἀλλαξε ο ρυθμός.

Πάντα ο ιδιος χωρὶς νὰ χανεται οὔτε ενας παλμὸς ἀπὸ τὶς καρδιές πού κτυποῦν μὲ τῆς Ἀγάπης τοῦ Αδελφοῦ στὸν Ἀδελφὸ του.

Καὶ εἶναι χαρὰ τὸ πώς καθημερινὰ ὁ Πύργος ψηλώνει. Πως τὸ δένδρο ἁπλώνει τα κλαδιά του καὶ παιρνει στὸν θαλπερὸ του ισκιο ὅλο καὶ περισσότερες ψυχὲς ἁγνές και θρέφει μὲ τοὺς γλυκοχυμους καρποὺς του ὅσους γεύονται στὰ χείλη τους τὴν δροσεράδα τους τὴν ἀπόλυτη.

—«Οἶδα», φωνάζουν ολοι καὶ πυκνώνουν τὰ Τάγματα τῶν Ἀδελφῶν τοῦ Μεγάλου Θεοῦ — Προστατη καὶ Πατέρα καὶ Δημιουργοῦ.

Ἀδέλφια ειμαστε ὅλοι καὶ Ἀδέλφια θὰ μείνουμε σφιχταγκαλιασμένα στούς Αἰῶνες.

Ὁ Ρυθμὸς δέν θὰ ἀλλάξη ποτές.

Π. Κ. ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ

★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆

«Ο ΑΦΟΡΕΣΜΕΝΟΣ»

(Ἀνδρέας Τυπάλδος Λασκαρᾶτος)

Τοῦ ΔΙΟΝΥΣΗ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΥ
στὸ θέατρο «Γιώργου Παππᾶ»

Γιὰ δευτερη περιοδο τον ἐφετεινὸ χειμῶνα παίζεται στο θεατρο «Γιώργου Παπᾶ» (Σινα 4), ἀπο τον θίασο Ἐλεανας Ἀπεργη — Διονύση Παγουλατου, το ἐμπνευσμενο ἀπο την ζωη τοῦ Ἀνδρεα Λασκαρατου χρονικο «Ὁ ἀφορεσμενος»

Ἡ κριτικὴ ὑπῆρξε ὁμοφωνη σε ἐπαίνους προς τον Διονύση Παγουλᾶτο, συγγραφεα, σκηνοθετη καὶ πρωταγωνιστη τοῦ ἐργου Ὁ «Αφορεσμενος» ειναι ἕνα ἐργο ἐμπνευσμενο ἀπο τὴν πνευματικη παραδοσι τῆς Ἑλλαδος, με ἰδιαιτερα ἐνδιαφερον ἑπτανησιακο χρῶμα, με ζωντανο διάλογο, ἐπίκαιρο παντοτε, γιατὶ δεν ελειψαν οἱ ἐπιδεξοι ἀφορισταί Ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» συνιστᾶ θερμὰ στοὺς φίλους του να το ἰδοῦν Καὶ γιὰ ὅσους δεν μποροῦν -- καθὼς οἱ συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ ειναι ἐξαπλωμένοι σ' ὁλη τὴν Ἑλλαδα καὶ σὲ πολλὲς χῶρες τοῦ ἐξωτερικοῦ — διδει μερικὰ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα

Εἶναι γνωστον ὁτι ὁ μεγαλος Ἑλλην σατιρικος κοινωνικὸς ποιητὴς (1811—1900) ἀφωρισθηκε ἀπο τὴν ἐκκλησια, στὰ 1856, μετὰ τὴν ἐκδοσι τοῦ βιβλιου του «Μυστηρια τῆς Κεφαλλονιᾶς», ὁπου διετύπωνε δριμύτατες σκεψεις γιὰ τὴν καταστασι τῆς ἐκκλησιας, τῆς οἰκογενειας καὶ τῆς πολιτικῆς, σκεψεις ὁρμωμενες ἀπο βαθεια ἀγαπη καὶ ἐπιθυμία ὑγιοῦς ἀναμορφώσεως Τὸ ἐργον τοῦ Δ. Παγουλάτου ἀναφερεται, ἀφοῦ γιὰ τον ἀφορισμο προκειται, κυριως στὰ θρησκευτικὰ θεματα Ὁ Λασκαρᾶτος ὑπερασπίζει τὸν ἑαυτό του ἐναντίον τῶν κατηγορων του καὶ ἀποσαφηνιζει τὴν ἐννοια τοῦ ἀγῶνος του.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Ἐγὼ δὲν τὰ βάζω μὲ τὴ θρησκεία, οὔτε γυρεύω νὰ κλονίσω τὴν πίστην. Ἐξ ἐναντίας θέλω νὰ κάμω στέρεη τὴν πίστη στὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ποὺ εἶναι γερὸ θεμέλιο γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀρετή. Καὶ γιὰ νὰ γένη στέρεη ἡ πίστη, πρέπει νὰ μάθη ὁ κόσμος στὴν οὐσία της τὴ θρησκεία καὶ νὰ ξέρη καλὰ τί πιστεύει. Γιὰ νὰ εἰπωθῇ κανεὶς χριστιανὸς

πρέπει πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ μάθη τί διδάσκει ὁ Χριστὸς καὶ νὰ συμμορφώση τὴν κοινωνική του διαγωγὴ ἀνάλογα, ἀλλιῶς θὰ λέη πὼς εἶναι χριστιανὸς ἐπειδὴ ἔτσι τού'πανε νὰ λέη καὶ τὸ Εὐαγγέλιο — ἔτσι ποὺ τοῦ τὸ διαβάζουνε μάλιστα — θἆναι γιὰ δαύτονε ἕνα βιβλίο κινέζικο. Καὶ πρέπει λοιπὸν ν' ἀφήσουμε τὸν κόσμο σὲ τούτη τὴν πλάνη ποὺ βρίσκεται; Πρέπει ν' ἀφήσουμε τὸν ἴδιο τὸν κλῆρο ἀγράμματο, νὰ μὴ φροντίσουμε νὰ τόνε μορφώσουμε καὶ νὰ δώσουμε στὸν παπᾶ ἕνα μιστὸ γιὰ νὰ ζήση χωρὶς νὰ κάνη θρησκεμπόριο; Τί θρησκεία μπορεῖ νὰ διδάξη ἕνας παπᾶς, ὄντας ὁ ἴδιος ἀγράμματος; Τί ἠθικὸ παράδειγμα θὰ λάβουνε οἱ κοσμικοὶ ἀπὸ ρασοφόρους ἀνάξιους ποὺ γίνονται ὅπως - ὅπως;

ΤΥΠΑΛΔΟΣ: Μπορεῖ νά 'ναι λογικὰ ὅσα σκέφτεσαι, δὲν εἶναι ὅμως δική μας δουλειά, οὔτε στὸ χέρι μας νὰ τ' ἀλλάξουμε καὶ κάλλιο νὰ μὴ μιλοῦμε.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Μὰ μπορῶ νὰ βλέπω τὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ καταντημένη ἔτσι καὶ νὰ μὴ μιλῶ; Ἡ Παναγία νὰ βγαίνη ἔξω σὲ λιτανεία μὲ μιὰ βέστα μεταξωτὴ μισόφορη, κρεμασμένη ἐπίτηδες πίσω ἀπὸ τὸ θρόνο της γιὰ νὰ παρακινιοῦνται οἱ φτωχὲς νοικοκυράδες νὰ δίνουνε κι' ἐκεῖνες τὴ δική τους βέστα — γιὰ ποιόνε τὴ δίνουνε — καὶ γὼ νὰ μὴ μιλῶ; Ὁ Ἐπιτάφιος νὰ παίρνη ἀξία ἀνάλογα μὲ τὸ στόλισμά του καὶ οἱ λογᾶτε Χριστιανοὶ τσὴ Ἀνάληψης νὰ λένε πὼς ὁ δικός τους νιπιτάφιος ἤτανε «μεγαλεῖο» ἐνῶ ὁ Πλακιώτικος ἤτανε σὰν «μπουγάδα» καὶ τόνε βάλανε τσὶ πετριές, κι' ἐγὼ νὰ μὴ μιλῶ; Νὰ λατρεύονται οἱ εἰκόνες οἱ ἴδιες κι' ὄχι τὰ ἱερὰ πρόσωπα ποὺ εἰκονίζουνε καὶ νὰ λογαριάζεται ἡ μιὰ Παναγία πούλιο σπουδαία ἐπειδὴ ἔχει ὡραῖο θρόνο, θαυματουργεῖ, δακρύζει ἢ ἱδρώνει ἀνάλογα καὶ ἡ ἄλλη Παναγία ποὺ δὲν ἔχει θρόνο ὡραῖο καὶ δὲ δακρύζει — μάννα κι' ἐκείνη ὡστόσο τοῦ Χριστοῦ — νἆναι παρακατιανὴ κι' ἐγὼ νὰ μὴ μιλῶ; Νὰ βλέπω τὶς ἐκκλησιὲς καταντημένες θρησκομάγαζα καὶ χριστιανοὺς ἀβεντόρους σὲ τοῦτο τὸ θρησκεμπόριο ἀνίδεους ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὶς ἠθικὲς παραγγελίες τοῦ Χριστοῦ νὰ πιστεύουνε πὼς ὁ Χριστὸς ἦρθε στὸν κόσμο νὰ μᾶς διδάξη τὶς σαρακοστάδες καὶ τόμου φᾶνε χταπόδι ἀλιάδα τὴν ἡμέρα ποὺ πρέπει ἀντὶς γιὰ βόϊκο νὰ ποῦμε, ἐτοῦτο εἶναι πιστοποιητικὸ γιὰ τὴ Χριστιανοσύνη τους ὅσο ἀχρίστιανα καὶ ἂν εἶναι τὰ ἔργα τους, καὶ νὰ μὴ μιλῶ; Νὰ τάζη ἡ γυναικούλα τὸ δακτυλίδι της στὴν Παναγία γιὰ νὰ γένη καλὰ τὸ παιδί της τὸ ἄρρωστο καὶ νὰ πιστεύη πὼς ἂν γίνη καλὰ καὶ δὲν πάη τὸ τάμα, ἡ Παναγία ἡ ἴδια στὸ χρόνιασμα ἀπάνου θὰ τσὴ τὸ σκοτώση τὸ παιδί, σὰν νἄτανε κακούργα, ἡ ἴδια ἡ Παναγία, τὸ ἰδανικὸ σύμβολο τῆς μάννας καὶ νὰ μὴ φωνάξω: Ὄχι, καλὴ γυναικούλα, ἡ Πανα-

γία δὲν ἔχει χρεία ἀπὸ πλερωμὴ γιὰ νὰ σὲ σπλαχνιστῆ, ἄλλοι ἔχουνε χρεία τὸ δαχτυλίδι σου ποὺ κορωϊδεύουνε ἐσένα καὶ βρίζουνε καὶ τὴν Παναγία παρασταίνοντάς τηνε κακούργα; Νὰ βλέπω παραστρατημένη σ' ἕνα σωρὸ βακχικὰ καὶ εἰδωλολατρικὰ ἔθιμα καὶ τύπους τὴ θρησκεία τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Ἀρετῆς καὶ νὰ ἡσυχάζω τὴ συνείδησή μου μὲ κεῖνο τὸ μακάριο «ἔτσι τὸ βρήκαμε». Ὄχι, χίλιες φορὲς ὄχι! Θὰ τὸ φωνάξω μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς μου σὲ λαϊκοὺς και παπάδες. Χριστιανοί, πίσω στὴν ἀληθινὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ! Νὰ σταματήση τὸ θρησκεμπόριο! Ἐλᾶτε νὰ γυρίσουμε στὴν πηγὴ τῶν ὡραίων ἀληθειῶν τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας ποὺ ἡ πρώτη τους ἀρχὴ εἶναι εἰς τὴν συνείδηση. Ἐλᾶτε νὰ συμμορφώσουμε τὴ διαγωγή μας σ' ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν οὐσία τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἂν θέλουμε νὰ φτιάξουμε μιὰ κοινωνία ἀληθινή, σωστή, ἂν θέλουμε νὰ λεγόμαστε χριστιανοὶ τοῦ Θεοῦ — γιατὶ ἔτσι ποὺ πᾶμε, εἴμαστε Χριστιανοὶ τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀνοησίας, εἴμαστε χριστιανοὶ τοῦ διαόλου.

ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ: Ἄ, μὰ ἐσὺ ἔχεις γίνει, βλέπω, μανιακός! Καὶ τί σὲ νοιάζουνε ἐσένα ὅλα ἐτοῦτα; Γιὰ νὰ τὰ θέλη ὁ κόσμος πᾶ νὰ πῆ πὼς καλὰ ἐγινήκανε. Ποιός σοῦ ἐγύρεψε ἐσένα νὰ φτιάξης τὸν κόσμο; Ποιός;

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Μοῦ τὸ γυρεύει ἡ συνείδησή μου, ποὺ μὲ κρατεῖ ἄγρυπνο νύχτες ὁλόκληρες, ποὺ μὲ ἐλέγχει, ποὺ δὲ μοῦ δίνει, σᾶς τῶπα, τόπο νὰ σταθῶ, τράτο νὰ συμβιβαστῶ.

ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ: Μὴ συμβιβαστῆς, ἀφοῦ τὸ θέλεις καὶ πίστευε ὅ,τι σ' ἀρέσει, ἀλλὰ σταμάτησε, σοῦ λέμε, τὸ τύπωμα πριχοῦ στὸ σταματήσουνε διὰ τῆς βίας. Μὴν κυκλοφορήσης τέτοια πράγματα γιατὶ θὰ χάσης ὁλότελα τὴν ὑπόληψη τῆς κοινωνίας μας.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Ὅσο γιὰ δαῦτο, μὲ φτάνει ἡ ὑπόληψη ποὺ θἄχω ὁ ἴδιος στὸν ἑαυτό μου.

ΤΥΠΑΛΔΟΣ: Κανεὶς δὲν θὰ σὲ καταλάβη Ἀντρέα, καὶ θὰ τό ἰδῆς.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Τότενες θὰ μοῦ μείνει ἡ ἱκανοποίηση πὼς ἔκαμα τουλάχιστον τὸ χρέος μου.

ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ: Νὰ δοῦμε τί θὰ σοῦ μείνη σὰ θὰ χάσης καὶ τὴν ἴδια τὴν ζωή σου, ὅπου κανένας ἀπὸ δῶ καὶ πέρα δὲν μπορεῖ νὰ σοῦ ἐγγυηθῆ.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Κι' ἂν χάσω τὴ ζωή μου, ὅπως λές, θὰ τήνε δόκω γιὰ ἕνα σκοπὸ σὰν ἀληθινὸς ἄνθρωπος.

ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ: (Ὀργισμένος). Σὰν ἀληθινὸς καυγατζὴς καὶ ξεροκέφαλος, ὅπως ἤσουνα πάντα!

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: (Συγκρατημένα). Κάλλιο νἆμαι ξεροκέφαλος σ' ὅ,τι μοῦ ὑπαγορεύει ἡ συνείδηση παρὰ νὰ μὴ γνωρίζουμαι μὲ τὴ συνείδησή μου.

*

ΜΠΑΜΠΗΣ: Ἀφέντη, μὴν κοντράρεσαι μὲ τσὴ λέρες. Ὁ ἀδερφὸς τοῦ παπᾶ - Ματζαβίνου, ὁ μπαρμπέρης κι' ἡ παρέα του εἶναι ὁρμηνεμένοι.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Ἄς εἶναι, δὲ μὲ γνοιάζει. Ξέρω καλὰ τί γίνεται σήμερα, ἀλλὰ κανεὶς δὲ θὰ μοῦ στερήση τὸ δικαίωμα νὰ μιλήσω. Θέλω νὰ μιλήσω μέσα στὶς ἐκκλησιές, ὅπου μὲ ἐμποδίσανε νὰ μπῶ, ἔξω ἀπὸ τὶς ἐκκλησιές, ἐδῶ, ὅπου νἄναι! Μὲ λαικούς, μὲ παπάδες, μ' ὅλο τὸ νησί. Μὲ τὴν ἀφεντιά σου, λοιπόν, λογιώτατε Τακουνᾶ μου, ὅπου ἐβγῆκες στὸ φόρο νὰ μὲ φωνάξης παράφρονα καὶ ἀμαθῆ.

ΓΕΡΑΣΙΜΑΚΗΣ: Καὶ δὲν εἶναι τῷ ὄντι παράφρων καὶ ἀμαθὴς ὅστις ἐπιχειρίζεται νὰ πολεμήση τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ,

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Ἐγὼ πολεμῶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, Μὲ ποιὸν τρόπο;

ΓΕΡΑΣΙΜΑΚΗΣ: Μὲ τὸν συνήθη τρόπον ὅλων τῶν ἀσεβῶν, στηλιτεύων καὶ κωμωδῶν τὰς καταχρήσεις μελῶν τινων τῆς ἐκκλησίας.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: «Στηλιτεύων» λοιπὸν καὶ «κωμωδῶν» τὶς καταχρήσεις ποὺ ὁμολογεῖς ὅτι ὑπάρχουν, πολεμῶ τὴν ἐκκλησία;

ΓΕΡΑΣΙΜΑΚΗΣ: Βεβαίως, διότι θεατρίζεις τὰ ἱερώτερα, τὰ σεβασμιώτερα, τὰ ὑψηλότερα, τὰ ὠφελιμώτερα ἔργα τὰ ὁποῖα ἐφεῦρεν ἡ Θεία Σοφία πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀπείρου ἀγάπης της πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ πρὸς σωτηρίαν καὶ εὐδαιμονίαν πάντων ἡμῶν.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Μὰ ἀφοῦ ὡμολόγησες πὼς κωμωδῶ τὶς καταχρήσεις, ποῦ βρῆκες τώρα τὰ ἱερώτερα, τὰ σεβασμιώτερα καὶ ὑψηλότερα ποὺ θεατρίζω; καὶ ποῦ ἐφεύρηκε ἡ Θεία Σοφία; Ἡ Θεία Σοφία ἐφεύρηκε γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὴν ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ μόνο. Ἀλλὰ ἐσεῖς τὴ σοφία ἐτούτη τὴν ἀντικαταστήσατε μὲ ἐφευρήματα γαστρονομικῆς σοφίας καὶ ἐχτηνοποιήσατε τὸν ἄνθρωπο, ἀναγκάζοντάς τονε νὰ λατρεύη ὄχι μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδιὰ ἀλλὰ μὲ τὴν κοιλιά του καὶ δὲν

φιλοδοξῆτε νὰ τόνε δῆτε σὲ καλύτερη κατάσταση, δὲν ἐπιθυμεῖτε νὰ γνωρίση τὴν οὐσία τῆς θρησκείας του. Τόνε θέλετε δυστυχῆ καὶ δεισιδαίμονα καὶ ἀνίδεο τῆς ἀληθινῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ.

ΓΕΡΑΣΙΜΑΚΗΣ: Εἶναι λοιπὸν ἀνίδεοι τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ οἱ συμπατριῶτες μας; Τολμᾶς νὰ νομίζης ἀθρήσκους τοὺς Κεφαλλῆνας οἵτινες πάντοτε, κατὰ πάντα, πανταχοῦ διεκρίθησαν;

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Ἀπὸ τοῦτα ἂν ἤθελα νὰ λέω καὶ νὰ γράφω «οἵτινες πάντοτε, κατὰ πάντα καὶ πανταχοῦ» θὰ εἶχα κάμει κι' ἐγὼ τὸ συμφέρο μου σὰν ἐσᾶς. Ἀλλὰ ἐπροτίμησα νὰ κάμω ἀπέναντι στοὺς συμπατριῶτες μου τὸ χρέος μου καὶ μόνο.

ΓΕΡΑΣΙΜΑΚΗΣ: Ὄχι, δὲν εἶναι χρέος αὐτό. Εἶναι βδελυρὸς ὁ πολίτης ἐκεῖνος, ὅστις συκοφαντεῖ τοὺς συμπατριώτας του.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Βδελυρός, σύμφωνοι κι' ἐκεῖνος ποὺ συκοφαντεῖ καὶ ἐκεῖνος ποὺ κολακεύει σὰν καὶ σένα. Καλὸς πολίτης εἶναι ἐκεῖνος μονάχα ποὺ τολμάει νὰ ἐλέγξη τοὺς συμπολίτες του καὶ νὰ τοὺς πῆ τὴν ἀλήθεια. Ἐγὼ ἐτοῦτο ἔκαμα καὶ δὲν ἔχω καμμία σχέση οὔτε μὲ τοὺς βδελυροὺς οὔτε μὲ τοὺς συκοφάντες οὔτε μὲ τὴν ἀφεντιά σου.

ΓΕΡΑΣΙΜΑΚΗΣ: Καὶ διὰ τότε, ἐνῶ ψέγεις τὰς τυχὸν ἀδυναμίας, σιωπᾶς ὑπούλως τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ ἄξια τῆς Πατρίδος;

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Γιατὶ κι' ὁ χειροῦργος βάνει κατ' εὐθεῖαν τὸ μαχαίρι στὸ σάπιο καὶ δὲ χάνει τὸν καιρό του γιὰ νὰ παινεύει ὅποια μέλη στὸ σῶμα εἶναι γερά.

ΓΕΡΑΣΙΜΑΚΗΣ: Αἱ ἐλλείψεις τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας, ὅπου ὑπάρχουν, εἶναι ἀχώριστοι ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Καὶ γιὰ τοῦτο τὸ δίκηο πρέπει νὰ μὴν τὶς λέμε; Καὶ εἶναι σωστὸ νὰ δίνετε ἀναθέματα σ' ὁποιονε τὶς σημειώσει καὶ γυρέψει νὰ διορθωθοῦνε;

ΓΕΡΑΣΙΜΑΚΗΣ: Βεβαίως διότι κλονίζεται ἡ πίστις ὅταν λέγονται τοιαῦτα φοβερὰ καὶ τρομερά.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Ἀφοῦ εἶναι φοβερὰ καὶ τρομερὰ λοιπὸν ὅσα εἶπα καὶ δὲν θέλετε νὰ σᾶς τὰ λένε, μὴν τὰ κάνετε, γιὰ νὰ μὴν κλονίζεται ἡ πίστις! Ἀλλὰ πολὺ ποὺ ἐγνοιαστήκετε ἐσεῖς γιὰ τὴν πίστη. Ἔγνοια σας εἶναι νὰ μὴ κλονιστοῦν οἱ δεισιδαιμονίες, οἱ προλήψεις, ὁ μεσαίωνας, ὅλα ὅσα ὑπηρετοῦνε τὸ ἰντερέσο σας, ἐτούτη ἡ πίστη σᾶς ἐνδιαφέρει. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἀφορίζετε σήμερα ἐμένα ἀλλὰ τὸν ἴδιο τὸν λόγο τοῦ Χριστοῦ ποὺ σᾶς ἐθύμησα στὸ βιβλίο μου, τὸ ἴδιο τὸ Εὐαγγέλιο!

ΓΕΡΑΣΙΜΑΚΗΣ: Μὴν ὑποκρίνεσαι ὅτι πιστεύεις τὸ Εὐαγγέλιον.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Τὸ πιστεύω, ναί. Πιστεύω σὲ κάθε τί ποὺ ἀποτελεῖ τὴν οὐσία τῆς Χριστιανικῆς ἀρετῆς, ποὺ γυρεύει ἀπὸ τὸ Χριστιανὸ καθήκοντα, χρέη, θυσίες γιὰ τὸ συνάνθρωπο ποὺ ἐσεῖς δὲν ἔχετε καμμία προθυμία γι' αὐτά. Καὶ τὴν ὑποκρισία ποὺ λές, δὲν τήνε γνώρισα ἐπειδὴ δὲν ἐσπούδασα στὸ σκολειὸ τὸ δικό σας, διδάχτορες τῆς ὑποκρισίας, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι.

ΓΕΡΑΣΙΜΑΚΗΣ: Δὲν τὸ ἀνέχομαι αὐτό! (Στοὺς ἄλλους). Βλασφημεῖ!

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Βλασφημεῖ! Ἔτσι ἀπαράλλαχτα ἐφωνάξανε κάποτε κι' ἐκεῖνοι. Ἔτσι κάνετε τώρα κι' ἐσεῖς ἐπειδὴ δὲν εἴσαστε σὲ θέση νὰ μὲ ἀντιμετωπίσετε, ἐπειδὴ δὲν θέλετε καὶ δὲν μπορεῖτε νὰ δώσετε σ' ὅσα εἶπα μιὰ σοβαρὴ ἀπάντηση.

ΠΑΛΛΗΚΑΡΟΣ: Φτοῦ σου!

ΡΟΔΗΣ: Φτοῦ σου! Νά τηνε ἡ ἀπάντηση!

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Ναί, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπάντηση. Ἡ μόνη σοβαρὴ καὶ ἡ μόνη ἀπόδειξη πὼς ὅσα ἔγραψα εἶναι πέρα γιὰ πέρα ἀλήθεια. Ἐπειδὴ οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοὶ δὲν ἐφτύσανε ποτέ τους τοὺς μὴ Χριστιανούς. Οἱ ἀντίχριστοι τὸ Χριστό, μάλιστα.

⁂

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: Τὰ εἶδες αὐτά; (Τοῦ δείχνει κάτι χαρτιά). Τὰ μάζεψε ἡ Μαργετίνα ἀπὸ τὸν κῆπο. Τὰ τυπώσανε καὶ τὰ ρίχνουνε ὅπου λάχει.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Τί λένε;

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: Βρισιὲς καὶ τίποτα ἄλλο. Ἐτοῦτο συναγωνίζεται τοὺς ἀγοραίους καὶ τὶς γυναικοῦλες, ἀλλὰ σὲ λόγιο στύλε. Ἄκου: (Διαβάζει). «Γεννηθήτωσαν τὰ τέκνα αὐτοῦ ὀρφανὰ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ χήρα. Μεταναστησάτωσαν τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἐπαιτησάτωσαν, ἐκβληθήτωσαν... ἐτσέτερα, ἐτσέτερα...».

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Παναπῆ: νὰ σὲ δοῦνε χήρα καὶ τ' ἀνήλικα παιδιά μας ὀρφανὰ νὰ διακονεύουνε στὸ δρόμο. Ἐπιθυμία χριστιανικώτατη, μὰ δὲν θὰ τοὺς γίνῃ.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: Ἄκου ἐτοῦτο. Εἶναι ὁ ἐπίσημος ἀφορεσμός, ποὺ διαβάστηκε στὴν ἐκκλησία. Ἀφήνω τοὺς προλόγους (διαβάζει). «Τούτων ἕνεκα ἁπάντων ἀναθέματι καὶ ἀφορεσμῷ ὑποβάλλει τὴν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου Τυπάλδου Λασκαράτου διὰ τοῦ τύπου ἐκδοθεῖσαν βίβλον ἐπιγραφομέ-

νην «Τὰ μυστήρια τῆς Κεφαλωνιᾶς», ὡς πλήρη ὑπάρχουσαν ὕβρεων καὶ συκοφαντιῶν κατὰ τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Πατρικῶς ἅμα καὶ συμβουλευτικῶς παραινεῖ ἕκαστον τῶν Ὀρθοδόξων ἄνδρα ἢ γυναῖκα, τὸν τυχόντα ἔχειν παρ' ἑαυτῷ τὴν ρηθεῖσαν βίβλον μὴ αὐτὴν ἀναγινώσκειν, ἀλλὰ τῷ πυρὶ παραδοῦναι».

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Πολὺ σωστά. Ὅσο ὑπάρχει γιὰ δαύτους ἡ φοβερὴ κι' ἀκαταμάχητη βίβλος, ὑπάρχει κι' ὁ φόβος νὰ τήνε διαβάση ὁ κόσμος καὶ ν' ἀνοίξη τὰ μάτια του, γιὰ τοῦτο «μὴ τὴν βίβλον ἀναγινώσκειν, ἀλλὰ τὸ πυρὶ παραδοῦναι».

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: ...«Τὸν δὲ παρακούσαντα τῇ ἐκκλησιαστικῇ ταύτῃ παραινέσει, Ἀρχιερατικῷ ἐπιτιμίῳ ὑποβάλλει, μέχρις οὗ ὑπακούση ταῖς παραινέσεσι τῆς ἐκκλησίας»...

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Ἔτσι δένεται καλύτερα ἡ δουλειά. Μὴν ἀταχτήσετε, παιδιά μου, γιατὶ ὁ παπᾶ - Μαντζαβῖνος ἔχει γιομάτα τὰ φαρδομάνικά του μὲ ἀφορεσμούς!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: ... «Τὸν δὲ Ἀνδρέαν Τυπάλδον Λασκαρᾶτον, τὸν διὰ τῆς βίβλου αὐτοῦ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ αὐτῆς Ὀρθοδόξῳ Πληρώματι, τεκμήρια δώσαντι ἀποπλανήσεως ἐκ τῆς εὐθείας ὁδοῦ τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, ἡ Ἐκκλησία ὡς φιλόστοργος μήτηρ ἡ ἀδιαλείπτως εὐχομένη ὑπὲρ ἐπιστροφῆς τῶν πεπλανημένων παραινεῖ αὐτὸν ἵνα εἰς συναίσθησιν ἔλθη τῆς αὐτοῦ ἀποπλανήσεως...».

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Ἀργά, ἀργά, δέσποτές μου! Τὴν παραίνεση ἐτούτη τὴν ἤθελα ὅταν ἐγὼ σᾶς ἐπαρακάλεσα νὰ διαβάσετε τί λέω καὶ νὰ μοῦ δείξετε τὰ σφάλματά μου. Τώρα ποὺ μὲ ἀφορέσατε μεγαλοφώνως ἀπὸ Ἄμβωνος καὶ μὲ σημάνατε στὶς ἐκκλησιὲς ὅλες γιὰ πεθαμένονε, τὸ χάσμα τὸ ἀνοίξετε ἐσεῖς καὶ δὲν εἶναι πλέον καιρὸς γιὰ παραινέσεις...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: «... καὶ δώση εἰς τὸ πῦρ τὰ ἀντίτυπα πάντα τῆς παρ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης βίβλου ἑτοίμη ὑπάρχουσα μὲ μητρικὰς ἀγκάλας νὰ παραδεχθῇ αὐτὸν νὰ κατατάξῃ τῇ λογικῇ ποίμνῃ τοῦ Κυρίου καὶ διὰ τοῦ Ἱεροῦ Μυστηρίου τῆς μετανοίας καὶ Ἐξομολογήσεως χαρίσῃ αὐτῷ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ καὶ ἀξιώσῃ τῆς μεταλήψεως τῶν Θείων Μυστηρίων καὶ λοιπῶν Ἁγιαστιῶν αὐτῆς...».

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Βλέπεις τί εὔκολα ποὺ γίνεται χέρι μὲ χέρι ἡ συμβίβαση; Μόλις κάψω τὸ βιβλίο καὶ μὲ ξεμολογᾶνε καὶ μὲ μεταλαβαίνουνε καὶ μοῦ δίνουνε ὅ,τι γυρέψη ἡ καρδούλα μου, φτάνει νὰ τὸ κάψω! Καὶ γιατί; Γιατὶ τοὺς καίει ἡ ἀλήθεια! Γι' αὐτὸ ζητᾶνε τὸ κάψιμο. Νὰ κάψω τὶς ντροπές τους

μοῦ γυρεύουνε γιὰ νἄχη μοῦτρα ἡ ἁγιοσύνη τους νὰ κατεβαίνη στὸ Φόρο. Ἀπὸ δῶ ἡ μεγάλη προθυμία τους νὰ μὲ ἀγκαλιάσουνε. Πάει νὰ πῆ, πάει νὰ πῆ... Εἶναι κάποια πράμματα, γυναῖκα, ποὺ ὅσο ἀνακατώνονται τόσο βρωμοῦνε.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: «... Ἐὰν ὅμως παρακούση ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς ταύταις παραινέσεσι καὶ μὴ εἰς τὸ πῦρ δώση τὰ παρ' αὐτῷ σωζόμενα ἀντίτυπα τῆς παρ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης βίβλου...»

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Τὸ κάψιμο πάλε! Τοὺς ἀναγκαιεῖ κατεπειγόντως τὸ κάψιμο! Λυπᾶμαι, δέσποτές μου, μὰ δὲν μπορῶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: «...ἔχομεν αὐτὸν ἀφορεσμένον...».

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Νοικοκυραῖοι.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: «... Παρὰ Πατρός, Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος, παρὰ τῶν 318 Θεοφόρων Πατέρων...».

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Πλεονεξία! Κι' ἐδῶ πλεονεξία! Δὲν τοὺς φτάνει νά'μαι ἀφορεσμένος ἀπὸ τὴν Ἁγία Τριάδα. Φέρνουνε καὶ τοὺς 318 Πατέρες γιὰ συχέριο!

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: «... ἔστω τρέμων καὶ σταίνων ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ὁ Κάϊν...».

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Μὲ τὶς ὑγεῖες σας!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: «...Κληρονομησάτω τὴν λέπραν τοῦ Γιεζῆ...».

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Παρομοίως, Πανιερώτατε!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: «... Καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰούδα ..».

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Εὐχαριστῶ τὴν ἁγιοσύνη σας...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: «... Ταῦτα μέν, ἡ δὲ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος καὶ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν ταπεινότητος εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν. Ἐκ τῆς Ἱερᾶς...».

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Τέλος, ἔ; Καὶ μοιρασιὰ δίκαιη ὅπως βλέπεις. Ἡ ταπεινότης τους κρατάει γιὰ πάρτε τους τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, τὸ ἄπειρο ἔλεος, τὴν εὐχὴ καὶ τὴν εὐλογία καὶ μᾶς δίνει τὸ καστίγο τοῦ Κάϊν, τὴ λέπρα τοῦ Γιεζῆ καὶ τὴν ἀγχόνη τοῦ Ἰούδα. Καὶ μεῖς ζητήσαμε νὰ μάθουνε οἱ παπάδες γράμματα! Ὁ πατέρας τοῦ Ματζαβίνου, παπὰς κι' ἐκεῖνος, θυμᾶμαι παιδάκι ὅπου ἔλεγε στὸ Βάμβα: «Διδάσκαλε, τὰ ἐμάθατε; Οἱ Ἕλληνες ἐσκότωσαν ἕξη χιλιάδες Τούρκους καὶ τοὺς ἀφήσανε... ἡμιθανεῖς!». Ἔνοιωθα ἕνα αἴσθημα ντροπῆς. Κι' ὅμως ἐκεῖνος ἤτανε καλύτερος ἀπὸ τὸ γυιὸ ὅπου ἔμαθε

γράμματα. Ἂν εἶναι λοιπὸν νὰ μάθουνε οἱ παπάδες γράμματα γιὰ νὰ γράφουνε τέτοια βρωμόλογα καὶ κατάρες, καλύτερα νὰ μὴ μάθουνε ποτέ!

ΠΗΝΕΛΟΠΗ: Ὁ πολιτισμένος διάλογος ποὺ περίμενες.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ: Ἦταν ἀφέλεια, τὸ βλέπω...

* * *

Στὸ τέλος τοῦ ἔργου ἀναφέρεται ἕνα σονετο τοῦ Λασκαράτου γιὰ τον ἄνθρωπο που θὰ προπορευθῆ τῆς ἐποχῆς του καὶ θὰ κηρύξη την ἀλήθεια. Θὰ τον ἀποστραφοῦν, θὰ τον ἀποδοκιμάσουν, θὰ τον κατατρέξουν...

Δε θαχη, είμη την αχαρη ἐλπιδα,
νάρθη αλλη γενεὰ με νοημοσύνη,
νὰ τοῦ καμη μια μερα δικαιοσύνη.

Ὅπως καὶ ἦλθε!

«ΤΟ ΒΗΜΑ», 8 Ὀκτ. Τοῦ Κώστα Μητρόπουλου

Βυζάντιον καὶ Δύσις

Ὁ καθηγητὴς Γκούιλλαρντ (Σημ. στὴ διεθνῆ συνάντησι τοῦ ἀββαείου Senangue Γαλλίας ἔδωσε ἕνα σύντομο διάγραμμα τῆς καλλιέργειας τῶν κλασσικῶν γραμμάτων στὴ βυζαντινὴ περίοδο Το Βυζάντιο μίλησε τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα, καλλιεργησε την ἀρχαία ἑλληνικὴ γραμματεία, τὴ διέσωσε καὶ τὴ συνετήρησε. Ἂν διαβάζουμε σήμερα τὸν Πλάτωνα, τὸ ὀφείλουμε κυρίως στὸν Ἀρέθα, στὰ χειρόγραφα ἀντίτυπα τοῦ 9ου αἰώνα.

Ἡ βασικὴ θέση τῆς εἰσηγήσεως τοῦ Τζῶρτζ Ντούμπυ ἦταν πὼς τὴν ἐποχὴ ἐκείνη (τοῦ 11ου αἰῶνα) ὁ χριστιανισμὸς κατανοεῖται οὐσιαστικὰ ὡς θρησκεία θανάτου. Οἱ κεντρικώτερες λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις εἶναι αὐτὲς ποὺ ἀναφέρονται στὸ θάνα-

το, αὐτὲς πού ἑτοιμάζουν γιὰ τὸ θάνατο, αὐτες πού μνημονεύουν τοὺς νεκρούς. Ἡ συνείδηση τοῦ ἁγίου ἀντικειμενοποιεῖται στὰ ἅγια λείψανα. Γιὰ τοὺς σταυροφορους το Βυζάντιο εἶναι πρὶν ἀπ' ὅλα, ἕνας τόπος με τεράστιο πλοῦτο ἱερῶν λειψάνων.

Ἡ ζωὴ ὀργανώνεται με κεντρο τὴν ἀναμονὴ τοῦ θανάτου. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ χριστιανισμος δεν ἦταν ἀκόμα στὴ Δύση μιὰ κοινωνικη Ἠθική, ἀλλὰ ἕνας τροπος συνδέσεως τῆς ζωῆς μὲ τὸ θανατο. Ὁ ἐργάτης κερδίζει τὴ σωτηρία του μέ τὸ νὰ δουλεύη πολυ και σωστά. Ὁ εὐγενής, με τὸ νὰ πολεμαη στο πλευρο τοῦ Θεοῦ, νοοτροπία που προκαλεῖ τὶς σταυροφοριες. Τὸ κορύφωμα αὐτῆς τῆς στράτευσης πραγματοποιεῖται με τὴν εἴσοδο σε μοναστήρι. Ἡ ὡρολογία τῶν Βενεδικτίνων εἶναι ἀπολυτα στρατιωτική. Ὁ Θεὸς τοῦ 11ου αἰώνα εἶναι, πρὶν ἀπ' ὅλα, ἕνας στρατιωτικὸς ἀρχηγος, παντοδυναμος. Στὴν Ἱσπανία, παριστανουν το Χριστὸ ἔφιππο, με ἕνα μαχαίρι στὰ δοντια. Ἀντίπαλη εἶναι ἡ στρατια τοῦ κακοῦ, μὲ ἀρχηγο τον διάβολο.

Στὴν πολεμικη αὐτὴ ἀναμέτρηση, ἡ ἁμαρτία εἶναι πειθαρχικο παραπτωμα, πρέπει νὰ τιμωρηθῆ. Το ρολο τοῦ δικηγόρου θὰ τὸν παίξουν οἱ ἅγιοι. Ἀλλα, ὅπως καὶ στὴ γήϊνη δικαιοσύνη, θὰ χρειαστῆ καὶ νὰ ἐξαγοράσης την εὐσπλαγχνία τοῦ Κριτῆ. Ὅπως πληρώνανε τους πρίγκηπες γιὰ νὰ ἐξαγορασουν τὰ κοινωνικά τους παραπτώματα, ἔτσι πληρωναν καὶ τοὺς κληρικοὺς γιὰ νὰ ἐξαγοράσουν τὶς ἁμαρτίες τους. Ὑπῆρχαν ταρίφες ἀπὸ τὸν 11ο κιόλας αἰώνα. Τὰ μοναστήρια ἦταν τὰ κέντρα τῆς ἐξαγορᾶς. Οἱ μοναχοὶ πρῶτοι καρποῦνται τὴ λύτρωση καὶ κατὰ προέκταση οἱ ἱδρυτὲς τῶν μοναστηριῶν, ὅσοι τὰ ἐνισχύουν χρηματικα, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἐργάζονται στὰ μοναστηριακά κτήματα.

⁂

Μὲ ρωτοῦσε ἕνας Γάλλος ἀκροατὴς τοῦ συνεδρίου, πόσες ἑλληνικὲς ἐκδόσεις ὑπάρχουν τῶν ἔργων τοῦ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ποὺ βρίσκεται σήμερα στὸ κέντρο τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν δυτικῶν μελετητῶν. Και ἕνας Γιουγκοσλάβος, ἱστορικος τῆς Τέχνης, σπουδασμενος καὶ στὴν Ἑλλαδα, ἐξέφραζε τὴν ἀπορία, πῶς εἶναι δυνατο ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, με τοσους θησαυροὺς καὶ τοση παραδοση Τέχνης, νὰ μὴν ἔχουμε μιὰ ἕδρα Ἱστορίας τῆς Τέχνης σὲ κάθε Πανεπιστήμιο, τὴ στιγμὴ ποὺ στὴ Γιουγκοσλαβία ἔχουν ὀκτὼ ἕδρες καὶ τώρα σκέπτονται σοβαρὰ νὰ τὶς αὐξήσουν. Αὐτὰ εἶναι τὰ πικρὰ παρασκήνια καθε συνεδρίου, και δεν μπορεῖς, φυσικα, νὰ ἐξηγήσης πῶς στὴν Ἑλλάδα ἡ πνευματικη Παραδοση εἶναι κυρίως ὑποθεση στομφου καὶ εὔκολης ρητορείας καὶ πως ὄχι μόνο γιὰ τον Μαξιμο ἢ γιὰ τὴν Ἱστορία τῆς Τεχνης δὲν ὑπάρχουν οἱ ἕδρες που θὰ ἔπρεπε, ἀλλὰ οὔτε γιὰ τὸν Πλάτωνα δὲν ἔχουμε οἱ Ἕλληνες μιὰ ἕδρα στὸ Πανεπιστήμιο καὶ το Ἀριστοτέλειο τῆς Θεσσαλονικης δὲν διαθετει ἕδρα γιὰ τὸν Ἀριστοτελη.

ΧΡ. ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ

«Βῆμα», 15 Ὀκτ.

Ἡ ἰνδικὴ «μόδα»

Πολλοὶ δυτικοὶ ζητοῦν ἀπαντήσεις κι ἀποκρίσεις στὰ ἀγχώδη προβλήματα ποὺ τους ἀπασχολοῦν, τοσο τὰ σημερινὰ ὅσο καὶ τὰ αἰώνια, καὶ πιστεύουν πὼς τὶς βρίσκουν στὸν ἰνδικο μυστικισμό. Ὡστόσο πάνω στὴν ἔννοια τῆς ἐξελίξεως μὲ πιθανὴ ἡλικία ἀπὸ πάνω τρία δισεκατομμύρια χρονια, πάνω στὴ σημασία τῆς μηχανῆς, πανω στὸ ποῦ ὁδηγοῦν οἱ σημερινὲς κοινωνικὲς καὶ πολιτικὲς ἀναστατώσεις, κοντολογὴς σ' ὅλα αὐτὰ ποὺ προβληματίζουν τὸν σημερινὸ ανθρωπο κανένα ἱερὸ βιβλίο τῆς Ἰνδίας, οὔτε ἡ ἀνατολικὴ σοφία δὲν μποροῦν νὰ προσφέρουν ἱκανοποιητικὲς ἐξηγήσεις καὶ φυσικὰ πολὺ λιγότερο λύσεις. Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐλπίζουν νὰ γεμίσουν τὴν ψυχή τους με θεωρίες καὶ θρησκεῖες ποὺ τοὺς φαίνονται καινούργιες μόνο καὶ μόνο γιατὶ δὲν τὶς ἤξεραν οἱ ἴδιοι; Πῶς ὁ δυτικὸς κοσμος, ὕστερα ἀπὸ τὴ σοφία τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ καὶ τὴν ἠθικὴ τοῦ χριστιανισμοῦ, θὰ μποροῦσε νὰ

παραδεχθῆ πὼς ἡ ἀλήθεια βρίσκεται κρυμμένη μέσα στὰ βάθη τῶν αἰώνων καὶ πὼς θὰ βγεῖ στό φῶς μὲ τὴ βοήθεια τῶν ἀνατολικῶν θρησκειῶν ἢ φιλοσοφιῶν, ἐνῶ ἀκριβῶς ἡ μεθοδικὴ ἀμφιβολία εἶναι ἐκείνη ποὺ ἄνοιξε τό δρόμο τῆς ἐπιστήμης;

⁂

Ἔτσι, στὴν καλύτερη περίπτωση, τό «προσκύνημα» στὶς ἀνατολικὲς πηγὲς σοφίας καταλήγει στὴν περιπέτεια τῶν χίππηδων· στὴ χειρότερη, στὶς γελοιογραφίες τῶν γέρων ψευτοσοφῶν τοῦ τύπου τῶν διαφόρων «Μαχαρίσι» κι ἄλλων «γκουροὺ» ποὺ κυριολεκτικὰ λυμαίνονται ἀφελεῖς στὴν Ἀμερική, τὴν Ἀγγλία, τὴ Γαλλία, τὴν Ἑλβετία κι ἄλλες χῶρες. Τὰ τεμπέλικα, ἡσυχαστικά τους κηρύγματα εἶναι ἐντελῶς οὐτοπικά. Πῶς μποροῦμε σήμερα (δὲν τό μπορέσαμε ποτὲ μέσα στὴν Ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας) νὰ ἀφήσουμε τὶς δουλειές μας, τὶς ὑποχρεώσεις μας σὰν πολιτῶν, σὰν γονιῶν, σὰν κοινωνικῶν ὄντων καὶ νὰ βυθιστοῦμε σὲ κατάσταση ἐκστάσεως; Ἡ «σοφία» ποὺ περιέχουν οἱ παλιὲς ἀνατολικὲς θρησκεῖες — ἀξιοσέβαστες ἀπό κάθε ἄλλη ἄποψη — εἶναι τό ἀποτέλεσμα ἐμπειρίας καθυστερημένων ἀγροτικῶν κοινωνιῶν. Εἶναι, λοιπόν, ἀδύνατο νὰ μᾶς φανεῖ σήμερα χρήσιμη, τὴ στιγμὴ ποὺ χρειαζόμαστε κολοσσιαῖες προσπάθειες γιὰ νὰ θεραπεύσουμε μερικὲς μεγαλες πληγὲς τῆς ἀνθρωπότητας ὅπως εἶναι ἡ πεῖνα, οἱ ἐπιδημίες, οἱ ἀρρώστιες, ἡ φτώχεια, ἡ ἀμορφωσιά.

Οἱ σκέψεις αὐτὲς δὲν σημαίνουν πὼς πρεπει νὰ γυρίσουμε τὶς πλάτες μὲ περιφρόνηση στὴν ἀρχαία σοφία τῶν ἀνατολικῶν λαῶν. Μιὰ τέτοια στάση θὰ εἴταν ρατσιστικὴ κι ἀνόητη. Οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ ἀνέπτυξαν κι αὐτοὶ μεγάλους πολιτισμούς, θρησκεῖες, φιλοσοφίες καὶ τέχνες κι ἀξίζουν κάθε ἐκτίμηση καὶ σεβασμό. Ἐκεῖνο ποὺ μποροῦμε νὰ πάρουμε ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ὅ,τι ταιριάζει στὴ δική μας νοοτροπία, στό δικό μας πολιτισμό, στὴ δική μας κόσμο - καὶ - βιοθεωρία. Ὅπως ἀκριβῶς πήραμε ἕνα σωρό χρήσιμα πράγματα ἀπό τὴν καθημερινὴ ζωή τους, ποὺ μᾶς ἐξυπηρετοῦν ἢ ἀνεβάζουν τὴν αἰσθητική μας στάθμη.

Ο ΣΟΦΙΣΤΗΣ
(Τέρπος Πηλείδης)
(«Ἑλ. Κόσμος», 15 Ὀκτ.).

Ὁ οὐρανὸς «πιάνεται» ...στὰ 2 000 μέτρα !

Μὲ τὴν ψυχὴ στό στόμα σκαρφαλώσαμε ὣς τὴν Ἄνω Μουσουνίτσα. Καὶ ὅταν φθάσαμε στὴν ὄμορφη πλατεῖα της, ὅπου δεσπόζει ἡ προτομὴ τοῦ Ἀθανασίου Διάκου, ἐπάνω στό μοναδικό, ἴσως, γιὰ χωριό μνημεῖον τῶν Μουσουνιτσιωτῶν ἡρώων, ἁπλώσαμε τὰ χέρια μας καὶ νομίζαμε ὅτι θὰ ἀκουμπούσαμε τόν οὐρανό. Δὲν εἶναι ὑπερβολή, ἀφοῦ ἡ Μουσουνίτσα εἶναι σὲ ὑψόμετρο κοντὰ 2 000.

(«Σημερινά», 14 Ὀκτ.)

Ἀντιφάσεις τοῦ Ἀνθρώπου

Μόνο ὁ ἄνθρωπος ἀπ' ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ κόσμου ζεῖ τραγικά, μοιρασμένος, τσακισμένος στὰ δύο: τὸ ἕνα πόδι στὴ γῆ (πάθη, κακίες, ἐγκλήματα), τὸ ἄλλο στὸν οὐρανὸ (χαρὰ τοῦ ὡραίου, δίψα τοῦ ἀγαθοῦ, φόβος τοῦ Θεοῦ). Μεγαλύτερος παραλογισμὸς μπορεῖ νὰ νοηθεῖ; Τὸ ζῶο εἶναι αὐτὸ ποὺ εἶναι ἥσυχο, ἀδιατάραχτο, ἱκανοποιημένο μὲ τὸν ἑαυτό του. Ἀντίθετα, ὁ ἄνθρωπος ποτὲ δὲν εἶναι ταιριασμένος, συμφιλιωμένος μὲ τὸν ἑαυτό του, γιατὶ τὸν νιώθει, ὅτι δὲν εἶναι πραγματικὰ αὐτὸς ποὺ φαίνεται πὼς εἶναι, οὔτε εἶναι αὐτὸς ποὺ θὰ ἤθελε νὰ εἶναι καὶ ποὺ δὲν εἶναι. Ἔχει τὸν πόλεμο μέσα του, τὴ διαμάχη καὶ τὴν ἀναταραχή, ὄχι τὴν εἰρήνη, τὴν «ἑνότητα» καὶ τὴν

ἁρμονία. «Πνεῦμα δυστυχισμένο» ὀλοφύρεται ὁ ποιητὴς «ποὺ ἡ φυσική του διαφορὰ εἶναι τόσο μεγάλη, ὅσο καὶ ἡ ἀπροσδόκητη, ἡ σχεδὸν παράδοξη, κλίση του πρὸς τὴ φιλανθρωπία καὶ τὶς πιὸ φλογερὲς ἀρετές» (Μπωντελαίρ: εἴσοδος στοὺς «Τεχνητοὺς Παραδείσους»). Ἕνας χριστιανὸς φιλόσοφος (Μπλαὶζ Πασκάλ: «Στοχασμοὶ») εἶναι ἀκόμη πιὸ κατηγορηματικός: «Τί χίμαιρα λοιπόν, ποὺ εἶναι ὁ ἄνθρωπος; Τί καινοτομία, τί τέρας, τί χάος, τί ὑποκείμενο ἀντίφασης, τί θαῦμα! Κριτὴς ὅλων τῶν πραγμάτων, ἠλίθιο σκουλήκι τῆς γῆς· θεματοφύλακας τοῦ ἀληθινοῦ, βόθρος ἀβεβαιότητας καὶ πλάνης· δόξα καὶ ἀπόρριμμα τοῦ σύμπαντος».

Ἀντίφαση ἔπειτα (καθαυτὸ) ἠθική. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι στὴν ἠθική του ζωὴ παραδομένος σ' ἕναν ἔκδηλο παραλογισμό: θέλει τὸ καλό, πράττει τὸ κακό. Βασανίζεται ἀπὸ τύψεις, μεταμελεῖται πικρά, ὑποφέρει, καὶ ξαναπέφτει στὰ ἴδια λάθη, στὴν ἴδια ἐκτροπή, στὴν ἴδια προδοσία. Εἰλικρινὴς στὴ μετάγνωση, ὅσο καὶ ἀδίστακτος στὴν κακουργία. Διπλὸς στὴ ρίζα του, δισυπόστατος: λογικὸς ἔλεγχος καὶ ἠθικὴ συνείδηση τὸ ἕνα πρόσωπό του, πάθη καὶ διαστροφὴ τὸ ἄλλο. Δυνατὸς μαζὶ καὶ ἀδύνατος, ὁρμητικὸς καὶ ἄβουλος, ἅγιος καὶ κολασμένος. Πῶς νὰ βρεῖ τὸ κέντρο τοῦ βάρους του, νὰ σταθῇ στὸν ἄξονά του καὶ νὰ ἰσορροπήσει; Ἀγωνίζεται, παλεύει νὰ δαμάση τὸν ἑαυτό του καὶ βγαίνει πάντοτε νικημένος. Ἂν εἶχε μόνο τὸ λογικό, χωρὶς πάθη.. Ἂν εἶχε μόνο τὰ πάθη χωρὶς λογικό... Ἀλλὰ ἔχοντας καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει χωρὶς πόλεμο, δὲν μπορεῖ νὰ ζεῖ εἰρηνικὰ μὲ τὸ ἕνα χωρὶς νὰ πολεμάει μὲ τὸ ἄλλο. Καὶ ἔτσι εἶναι πάντα διχασμένος, καὶ ἀντίθετος πρὸς τὸν ἑαυτό του» («Στοχασμοί», ἀριθ. 412). Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀθλιότητα, ἀλλὰ καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἀνθρώπου, ὁ σταυρὸς καὶ τὸ προνόμιό του.

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

«Βῆμα», 17 Σεπτ.

Ἡ ἀκρεωφαγία τῆς Φρειδερίκης

(Ἀπόσπασμα ἀνταποκρίσεως τοῦ Ἀμερικανικοῦ Περιοδικοῦ «Φράου ἰμ Σπῆγκελ»).

Τὰ μαλλιὰ τῆς Φρειδερίκης ἔχουν ἀσπρίσει, ἐνῶ τὸ πρόσωπό της, παρὰ τὰ ἴχνη τῆς ἡλικίας, διατηρεῖ τὴν παλιά του φρεσκάδα. «Σήμερα βλέπω τὸν κόσμο μὲ ἄλλα μάτια», λέγει, καὶ χαμογελώντας προσθέτει: «Σὰν γιαγιά, θεωρῶ τὰ ἐγγόνια μου γιὰ παιδιὰ - θαύματα». Ὅταν ἡ Ἀλεξία δὲν μπορῆ νὰ καταλάβη γιατί ἡ γιαγιά της εἶναι χορτοφάγος καὶ τὴν ρωτάει «Γιατί δὲν τρῶς κοτόπουλο», ἡ Φρειδερίκη ἀπαντάει: «Μ' ἀρέσει καλύτερα νὰ τὸ βλέπω νὰ τρέχη ἐδῶ κι' ἐκεῖ». Ἀλλὰ ἡ Ἀλεξία ἐπιμένει: «Τότε σ' ἀρέσει καὶ τὸ μπιφτέκι νὰ τὸ βλέπης νὰ τρέχη;».

«Ἀπογευματινη», 23 Σεπτ.

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ

Φανατισμὸς

Ὑπὸ ΝΕΛΛΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Σὲ μιὰ καθολικὴ ἀγάπη πρέπει νὰ στρεφόμαστε καὶ σ' αὐτὴ νὰ ἀποβλέπουμε. Οἱ χωρισμένες ὁμάδες τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς ἀπ' τὶς διάφορες θρησκεῖες καὶ τὰ δόγματα, ποὺ περιορίζουν τὴν ἀλήθεια καὶ οἰκειοποιοῦνται τὸ Θεῖον, ἡ κάθε μιὰ γιὰ τοὺς ὀποδούς της· αὐτὸς ὁ φανατισμὸς ποὺ ἐξακολουθεῖ στὸν αἰῶνα μας σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς ἐκείνους, ποὺ ἀκριβῶς λόγῳ τοῦ ἀνεπτυγμένου ὀρθολογισμοῦ τους ἀπέχουν ἀπὸ κάθε εἴδους θρησκεία· λοιπόν, ὅλη αὐτὴ ἡ ἀνωμαλία ποὺ φανερώνει σύγχυση καὶ διαστρέβλωση τῆς πραγματικῆς ἔννοιας τοῦ Θείου, ἀποκαλύπτει μόνο πόσο ὁ ἄνθρωπος ἀκόμα παλεύει στὸν ἀγώνα μὲ τὰ πάθη του. Κ' ἕνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ὁ ἐγωϊσμὸς ποὺ τὸν ὁδηγεῖ στὸ φανατισμό.

Ὁ φανατισμένος εἶναι ἀπόλυτα σίγουρος γιὰ τὴν ὀρθότητα τῆς πίστης του. Εἶναι βέβαιος πὼς μόνο ἐκεῖνος κι οἱ ὁμοϊδεάτες του κατέχουνε τὸ μυστικὸ δρόμο τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὸ Θεῖο, ἐνῶ οἱ ἀλλόδοξοι παραπαίουν.

Εἶναι δυνατόν; Εἶναι δυνατὸν τὸ δόγμα, ἡ τυπολατρεία νὰ ὑποκαταστήσει τὴν οὐσία; Καὶ ἡ οὐσία δὲν εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ ἡ Θεία Δύναμη ποὺ διατρέχει καὶ διαπλάθει τὰ Σύμπαντα;

Μπορεῖ αὐτὴ ἡ ἀδιάσπαστη σχέση ἀτόμου πρὸς τὴ Γεννήτρα ν' ἀλλοιωθεῖ ἀπ' ὁποιαδήποτε ἢ ὄχι λανθασμένη ἀντίληψη γιὰ τὴ Γεννήτρα; Πρόκειται ν' ἀλλάξει ἡ ὑπόστασή Της, ἂν ἐμεῖς Τὴ θεωροῦμε διαφορετικὴ ἀπ' ὅ,τι εἶναι; Ὄχι βέβαια.

Τότε, ποῦ βρίσκεται ἡ χρυσῆ τομὴ τῆς θρησκείας; Κι' ὅταν λέω «θρησκεία», δὲν ἐννοῶ τὶς κατὰ καιροὺς ἐκφράσεις της, ἀλλὰ τὴ Μιὰ Θεία Δύναμη ποὺ ἑκάστοτε ἐκδηλώνεται στὸ φυσικὸ πεδίο ὅπου ζοῦμε. Ποῦ εἶναι τὸ βάθος της νὰ λάμπει στοὺς ὀπαδούς της; Σὲ ποιὰ στιγμὴ ὁ ἄνθρωπος παραμερίζει τὴν ἐγωπάθειά του γιὰ ν' ἀντικρύσει τὴν ἄποψη τοῦ ἄλλου, ποὺ καὶ γιὰ κεῖνον εἶναι

ὀρθή;

Μὰ καὶ εἶναι ὀρθὴ τονίζουμε. Διότι καθ' ἕνας εἶναι κατὰ τέτοιο τρόπο συντονισμένος σὲ ὡρισμένο μῆκος κύματος ποὺ ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβει ὅ,τι βρίσκεται ἔξω ἀπ' αὐτὴν τὴ δόνηση. Τὸ ἀγνοεῖ. Ἐξηγοῦμαι: Καθένας φέρνει ὡρισμένο βαθμὸ «πνευματικῆς» ἀνάπτυξης ποὺ μοιραῖα τὸν καθιστᾶ δέσμιο. Πρέπει τὸ ἄτομο αὐτὸ νὰ διαθέτει ἕνα ἐπιπλέον προσόν: τὴν ἰσορροπία ἀνάμεσα στὸν κατώτερο κι ἀνώτερο ἑαυτό του — σ' ὅποιο ἐπίπεδο ἀνάπτυξης κι ἂν βρίσκεται — ὥστε νὰ μὴν κυριαρχεῖται οὔτε ἀπὸ τὸ ἕνα οὔτε ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Θὰ μοῦ πεῖτε: Ἂν κυριαρχηθεῖ κανεὶς ἀπὸ τὰ πάθη του ποὺ σ' αὐτὰ περιλαμβάνεται ὁ ἐγωϊσμός, ἀσφαλῶς θὰ παραπαίει. Ἂν ὅμως κυριαρχηθεῖ ἀπ' τὸν ἀνώτερο ἑαυτό του, δηλαδὴ ἀπ' τὴν εὐδιακρισία καὶ τὴν συνείδηση, τότε πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὀλισθαίνει;

Κι ὅμως. Ὅταν ὁ ἀνώτερος ἑαυτός μας ἐκδηλώνεται σὲ πεδίο ἔξω τοῦ φυσικοῦ βρίσκει ἀνάλογη ἀφομοίωση καὶ ἀντιστοιχία. Ὅταν ὅμως ἐκδηλώνεται στὸ φυσικὸ ἐπίπεδο, ἐντελῶς γυμνὸς καὶ ἀπροστάτευτος ἀπὸ τὴν ἄμυνα τοῦ κατώτερου ἑαυτοῦ, τότε κινδυνεύει νὰ τραυματιστεῖ καὶ νὰ καταστῆ ἄχρηστος. Αὐτὴ ἡ ἀλλοίωση ποὺ θὰ ὑποστεῖ μοιάζει μὲ τὴ μούχλα πάνω στὸ καινούργιο σίδερο. Θὰ τὸ φθείρει, κ' ἡ φθορὰ θὰ κάνει τὸν ἄνθρωπο τοῦτο ποὺ δὲν ξέρει νὰ αὐτοελέγχει καὶ νὰ περιφρουρεῖ τὸ ἀνώτερο «ἐγώ» του, νὰ πέσει πάλι σὲ λάθη, παρερμηνεῖες, σφάλματα, ἀσάφειες. Πολλοὶ στάθηκαν θῦμα τῆς ἴδιας τους τῆς δύναμης ποὺ ἔρριξαν ἀκάλυπτη, ἀπροστάτευτη μέσα στὴν τύρβη τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἰδεῶν. Κλονίστηκαν, τσακίστηκαν ἀπὸ τὸ ἄνισο βάρος.

Ἴσως θέλετε νὰ ἐκφρασθῶ σαφέστερα σχετικὰ μ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις τὶς μεμονωμένες, διότι τὸ ἀνώτερο «ἐγὼ» σπανίως ἐργάζεται ἀκάλυπτο στὸ γήινο πεδίο. Ἡ γνώση καὶ ἡ φρόνηση εἶναι ἰδιότητες ποὺ ἀκολουθοῦν τὴν πνευματικὴ ἄνοδο.

Ὑπάρχουνε ὅμως κ' ἐξαιρέσεις ἀτόμων ποὺ ἡ πνευματική τους ἄνοδος ἤτανε τόσο απότομη ποὺ ὁ γήινος φορέας δὲν πρόφτασε ν' ἀκολουθήσει ἐξελισσόμενος κι αὐτὸς γιὰ νὰ τὸ περιτυλίξει προσεχτικά. Ἔμεινε καθυστερημένος, ἐνῶ ἡ πνευματικὴ ἀνάταση τίναξε τὸ «πνευματικὸ ἐγὼ» στὸ ἄλλο ἄκρο, ἀπροστάτευτο κι αὐτὸ παρ' ὅλη τὴ δύναμη ποὺ περιέκλεινε.

Δὲν μπορῶ νὰ ἐκφρασθῶ σαφέστερα γιὰ ὅσους ἀγνοοῦν τὸ θέμα τῆς πνευματικῆς ἐξέλιξης. Εἶναι πολὺ μεγάλο καὶ προϋποθέτει μερικὴ τουλάχιστον ἐνασχόλησή τους. Τὸ μόνο ποὺ μπορῶ νὰ προσθέσω εἶναι πὼς ἡ ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἑνιαία σὲ ὅλα τὰ σημεῖα. Μπορεῖ ἕνας τομέας νὰ ὑπερφαλαγγίσει τὸν ἄλλον, τόσο ποὺ νὰ τὸν ἀφήσει στὴν ἀφετηρία. Ἔτσι, εἶναι δυνατὸ νά

'χουμε τὸ θέαμα ἀνθρώπου ποὺ ἡ ἐπίμονη ἄσκηση κ' ἡ ἀφοσίωσή του ἡ εἰλικρινὴς στὸ θρησκευτικὸ στοιχεῖο νὰ τὸν ὁδηγοῦν σὲ πολὺ μεγαλύτερη κατανόηση καὶ γνώση ἀπ' ὅ,τι διαθέτουν οἱ ἄλλοι — ὅμως ἡ μειωμένη του ἐπιμέλεια νὰ ἐπεξεργαστεῖ τὸ χαρακτήρα του, τὶς ὑλικὲς ροπές του, τὸν μετέτρεψαν σὲ ἄθυρμα ἀντίθετων ρευμάτων ποὺ τὸν ἄγουνε καὶ τὸν φέρουνε ὅπως ἡ ἄμπωτις καὶ ἡ πλημμυρίς. Ἔτσι ἔχουμε τότε τὸ πικρὸ θέαμα ἀνθρώπων μὲ λεπτὴ διανόηση, θρησκευτικὴ ἔξαρση, μὲ γνώσεις πολὺ πάνω τοῦ μέτριου, νὰ καταστρέφουν καὶ ν' αὐτοκαταστρέφονται, τυφλοὶ ἀπὸ τὴν ἰσορροπία ποὺ ἔχουνε χάσει.

Λοιπόν, ἀγαπητοί μου, αὐτὸ ἐννοῶ ὅταν μιλῶ γιὰ ἰσορροπία στὸν ἄνθρωπο. Ἰσορροπία ἀνάμεσα στὸν ἀνώτερο καὶ κατώτερο ἑαυτό μας. Ὅσο ἐξελίσσεται ὁ ἕνας καὶ βαραίνει ἡ ἀξία του, τόσο νὰ ἐξελίσσεται κι ὁ ἄλλος γιὰ νὰ ἰσορροπεῖ ἡ ζυγαριά. Ἀλλιώτικα κι οἱ δυὸ πλευρὲς εἶναι ἐκτεθειμένες καὶ κυριαρχοῦνται ἀπὸ τὴν ἴδια τους τὴ ροπή.

Ἐρχόμαστε, λοιπόν, πάλι στὸ θέμα τοῦ φανατισμοῦ - ἐγωϊσμοῦ, διότι τὸ ἕνα προϋποθέτει τὸ ἄλλο.

Τί κέρδος μπορεῖ ν' ἀποφέρουνε οἱ γνώσεις πάνω σ' ἕνα ζήτημα ποὺ κατέχει κάποιος ἂν τὴν ἴδια στιγμὴ ἀμαυρώνεται ἀπ' τὴν τυφλὴ πεποίθηση τοῦ δικοῦ του ἀλάνθαστου; Μπορεῖ ποτὲ νὰ ὑπάρξει συνομιλία μὲ τὸν συνάνθρωπο ἂν τὸν θεωροῦμε τόσο ἀνώριμο ποὺ νὰ πέφτει σὲ τραγικὰ σφάλματα, κατὰ τὴν ἀντίληψή μας;

Ἀλλὰ ποῦ βρίσκεται τὸ πραγματικὸ σφάλμα; Στὴ βεβαιότητα πὼς κεῖνο τὸ τμῆμα ποὺ ἀντικρύζουμε μεῖς εἶναι τὸ Ὅλον. Διότι κι ὁ ἄλλος ἕνα δεύτερο τμῆμα ἀντικρύζει. Ὡστόσο, τμήματα τῆς Ἀλήθειας δὲν ἀποτελοῦν τὴν Ἀλήθεια.

Ἂν νομίζουμε πὼς ἐμεῖς κατέχουμε καὶ μιὰ δεύτερη ἄποψη τοῦ Συνόλου, τότε μποροῦμε νὰ προσφέρουμε τὴ δυνατότητα καὶ στὸν ἄλλον νὰ τὴ συμμεριστεῖ — ἀλλιώτικα νὰ σωπαίνουμε.

Θὰ μοῦ πεῖτε πάλι: Μὰ πῶς θὰ εἴμαστε σίγουροι πὼς πράγματι κατέχουμε μιὰ ἐπιπλέον θέα τοῦ Ὅλου, καὶ δὲν τὸ νομίζουμε ἀπὸ ἐγωϊσμό;

Σᾶς ἀπαντῶ: Τὸ γνωρίζουμε μόνο ὅταν δὲν ἔχουμε φανατισμό. Διότι ἀκριβῶς ἡ ἔλλειψη αὐτοῦ τοῦ ἀδιαπέραστου ἐμποδίου παρέχει τὴ δυνατότητα νὰ μεταφερόμαστε σὲ διάφορες σκοπιὲς καὶ νὰ βλέπουμε καὶ μὲ τὴν ὅραση τῶν ἄλλων. Κι αὐτὴ ἡ πολύπλευρη ἀντιληπτικότητα ἀποβαίνει κέρδος δικό μας. Μᾶς ἀναπτύσσει σὰν πάπυρος ποὺ ὅσο ξετυλίγεται μᾶς ἀποκαλύπτει καὶ μᾶς ὁλοκληρώνει τὸ περιεχόμενό του. Ἀντίθετα, ὁ φανατισμένος εἶναι ἀναδιπλωμένος στὸν ἑαυτό του, μὲ μονόπλευρη ἄποψη τῶν ἀντικειμένων πού, ἀκριβῶς, ἡ ἔλλειψη σύγκρισης καὶ μελέτης τους, τὸν ἀπογυμνώνει ἀπὸ πολλὰ προτερήματα.

Ὁ φανατισμὸς εἶναι ἡ καταπακτή, ποὺ σταματᾶ τὴν ἐπικοινωνία μὲ τὴν ἐπιφάνεια, ποὺ κόβει τὴ θέα στὸν ὁρίζοντα.

*

Σὲ ποιά κατεύθυνση πρέπει τότε νὰ στραφοῦμε; Ποῦ ν' ἀποταθοῦμε, ὅταν μᾶς ζαλίζει ὁ φανατισμὸς καὶ ὑψώνει τοίχους ἀνάμεσα σὲ μᾶς καὶ στοὺς συνανθρώπους μας; Τοίχους ποὺ οὐδέποτε θὰ διαπεραστοῦν — παρὰ μόνο ἂν δημιουργήσουμε οἱ ἴδιοι ἄνοιγμα μὲ τὴν ἀγάπη στὸν ἄλλον! Ἐκεῖ πρέπει νὰ στραφοῦμε: στὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, καὶ λέγοντας «πλησίον» δὲν περιορίζομαι στὸν γείτονα, στὸν συμπολίτη, στὸν ὁμόθρησκο, ἀλλὰ καὶ σὲ κεῖνον τὸν ἀπομακρυσμένο ἄνθρωπο, σὲ κάποια φίλη ἢ μὴ φίλη χώρα.

Αὐτὸς ὁ ἴσος καταμερισμὸς ἀγάπης δὲν εἶναι τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὸ γκρέμισμα τῶν τοίχων ποὺ δὲν ὑψώνουνε μόνο οἱ ἐθνικὲς καὶ φυλετικὲς διαφορὲς (ἐμεῖς δίνουμε βαρύτητα σ' αὐτὲς τὶς διαφορές), ἀλλὰ κυρίως ἡ θρησκευτικὴ δοξασία; Αὐτὴ χωρίζει σταθερὰ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ μᾶς καὶ μοιραῖα μᾶς ὁδηγεῖ σ' ἔλλειψη εἰλικρινοῦς καὶ ξεκάθαρης συνομιλίας. Διότι ἡ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων, πεποιθήσεων, θὰ μεταδώσει στοιχεῖα οἱ μὲν στοὺς δέ· δηλαδὴ νέες ὄψεις τῆς πολύπλευρης Ἀλήθειας.

Ὑπάρχουνε πολλοὶ λόγοι ποὺ ἡ ἐκδήλωση τοῦ Θείου στὸ φυσικὸ πεδίο, παίρνει τόσες μορφές. Ἦταν ἐπιβεβλημένη ἡ πολλαπλότητα ἡ ὁποία ἐν καιρῷ, πολὺ μακρύ, θὰ ὁδηγήσει στὴν Ἑνότητα.

Γιατί; Θὰ μὲ ρωτήσετε.

Εἶναι ἁπλό. Διότι, δὲ βρίσκεται μόνο κάθε ἄνθρωπος σὲ διαφορετικὸ «πνευματικὸ» ἐπίπεδο ἀπὸ τὸ διπλανό, ἀλλὰ κι ὁλόκληροι λαοὶ διαφέρουν ἀπὸ ἄλλους. Ἑπομένως, ἡ προσέγγιση πρὸς ἕνα σημεῖο τῆς Ἀλήθειας ἔπρεπε νὰ γίνει μὲ μέσο ἀνάλογο τῆς ἐξέλιξής τους. Νὰ μὴ συγχέουμε ὅμως τὴν «πνευματικὴ» ἐξέλιξη μὲ τὴν πολιτιστική.

Ὡστόσο, βασικὰ οἱ νόμοι, οἱ προτροπὲς ἂς τὸ πῶ ἁπλούστερα, ποὺ διέπουνε κάθε θρησκεία εἶναι ἀπολύτως ἴδιες. Καὶ πῶς ἀλλιῶς; Μήπως κάθε πλευρὰ τῆς Ἀλήθειας ὅσο διαφορετικὴ εἶναι ἀπὸ τὶς ἄλλες, δὲν ἀποτελεῖ μαζί τους ἑνιαῖο σύνολο ποὺ διέπεται κι αὐτὸ ἀπὸ κοινὸ Νόμο;

Ποῦ εἶναι, λοιπόν, οἱ διαφορὲς ποὺ κάνουνε τοὺς μὲν νὰ καταδικάζουνε τοὺς δὲ καὶ τ' ἀνάπαλιν; Μήπως ἡ πίστη μας σὲ κάτι ἀλλοιώνει τὴν πραγματικότητα;

Πάντως, ὑπάρχει μιὰ μικρὴ ἀλλοίωση. Ὄχι ὅμως τῆς πραγματικότητας, ἀλλὰ τοῦ τρόπου σύλληψής της. Ὁ φανατισμένος ὀξειδώνει κατὰ τέτοιο τρόπο τὸ νοητικό του σῶμα, ποὺ μέσῳ αὐτοῦ συλλαμβάνει τὶς ἀνώτερες ἔννοιες, ὥστε πλέον ὅ,τι πέφτει στὴν ἀντίληψή του δὲν εἶναι μόνο μιὰ πλευρὰ τῆς Ἀλήθειας, ἀλλὰ ἡ παραμορφωμένη πλευρὰ τῆς Ἀ-

Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τοῦ Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

Θὰ παραδεχθῆ ὁ καθένας ὅτι αἱ συμφωνίαι ποὺ ὁ Πρόεδρος Νίξον ὑπέγραψε στὴ Μόσχα εἶναι καλαί, φθάνει νὰ ἐφαρμοσθοῦν· ὡστόσο ἐκ τῶν συμφωνιῶν αὐτῶν προκύπτει τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη δὲν θεωροῦνται ἀπὸ καμμία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων δυνάμεων

λήθειας. Κι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχει σημασία. Διότι τότε κανένα σημεῖο ἐπαφῆς δὲν μπορεῖ ν' ἀναπτυχθεῖ ἀνάμεσα στὸν ἐλεύθερο νοῦ καὶ στὸν σκλαβωμένο· δηλαδὴ τὸ φανατισμένο.

Γι' αὐτὸ ἔχουμε τὸ τόσο θλιβερὸ θέαμα ὀπαδοὶ ἴδιας θρησκείας νὰ χωρίζονται σὲ διάφορες Ἐκκλησίες μὲ διαφορετικὲς ἀπόψεις, συχνὰ τόσο βασικὰ ἀντίθετες, ποὺ νὰ κλονίζουνε στὸ βάθος τὴν ἴδια τὴ θρησκεία τους.

Προσοχή, λοιπόν, στὴν πίστη ποὺ ἀφήνει καθένας νὰ βλαστήσει μέσα του. Εἶναι ἡ ὑποδομὴ τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του — κι' ἂς μὴν τὸ γνωρίζει. Πάνω κεῖ, μὲ τὰ ἴδια ὑλικά, τὴν ἴδια τεχνική, τὴν ἴδια ἐπιδεξιότητα θὰ ὑψώσει τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο τὰ ἐπίπεδα τῆς ἀνόδου του, θὰ σταθεῖ οἰκοδόμημα πλάϊ στ' ἄλλα, μὲ θεμέλιο τί πιστεύει, πῶς τὸ πιστεύει καὶ πῶς τὸ ἐκδηλώνει.

ὡς πρόσφορο μέσον γιὰ τὴν ρύθμισι ὁποιασδήποτε μεγάλης διαφορᾶς. Ὁ ΟΗΕ ἀπέβη ἕνα ἁπλὸ βῆμα, ὅπου ξεσκονίζουν τὰ μεγάλα διεθνῆ ζητήματα καὶ τὰ μεταβάλλουν σὲ παιχνίδι προπαγανδιστικό. Ἔτσι, καὶ κράτη ποὺ δὲν ἀνήκουν στὶς μεγαλύτερες δυνάμεις, δὲν σκοτίζονται νὰ φέρουν τὰ προβλήματά των ἐνώπιον τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ἐν μέρει διότι δὲν μποροῦν νὰ κερδίσουν τίποτε ἀπὸ ἕναν Ὀργανισμὸν σὰν αὐτόν, ὅπως εἶναι συγκροτημένος, ἐκτὸς ἀπὸ μία ἀνάπτυξι, ἡ ὁποία, ὅμως, εἶναι δυνατὸν ν' ἀνοίξη τὴν ὁδὸ σὲ πολιτικοὺς ἑλιγμούς, ποὺ θὰ περιπλέξουν τὸ ζήτημα καὶ θὰ ἐπιτρέψουν τὴν ἀνάμιξι ἄλλων κρατῶν μὲ δικά τους ἐλατήρια.

Αἱ συμφωνίαι χαιρετίσθηκαν ἀπὸ μερικοὺς ὡς ἄνοιγμα νέου κεφαλαίου στὶς σχέσεις τῶν δύο ὑπερ - δυνάμεων, χαρακτηριζομένου ἀπὸ ηὐξημένη συνεογασία ἐπὶ διαφόρων πεδίων, ὅπως τὴν διαστημικὴ ἔρευνα καὶ τεχνολογία, τὰ προβλήματα ὑγιείας, ἐμπορίου καὶ λοιπά. Καθ' ὅ,τι ὅμως ἀφορᾶ τὸν πυρηνικὸ κίνδυνο, ἐπιζητοῦν ἁπλῶς νὰ σταθεροποιήσουν τὴν ὑπάρχουσαν θέσιν. Αἱ δύο Δυνάμεις δὲν ἐχτύπησε ἡ μία τὴν ἄλλη διὰ μόνον τὸν λόγον — καὶ αὐ-

τὸ εἶναι μία θλιβερὴ διαπίστωσις ὡς πρὸς τὴν ἀνθρώπινη πλευρὰ τῆς δυναμικῆς πολιτικῆς — ὅτι ἑκάστη εἶναι ἱκανὴ νὰ ἀφανίση τὴν ἄλλη, ἔστω καὶ ἐὰν ἡ ἴδια ἔχει πρακτικὰ ἀφανισθῆ. Αἱ συμφωνίαι δὲν μετέβαλαν αὐτὴ τὴν τρομερὴ κατάστασι, ὥστε ὁ κόσμος ὡς σύνολον, μὲ ἐμᾶς ἐντὸς αὐτοῦ, δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ πραγματικὰ ἀσφαλής, ἐνόσω θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ καταποντισθῆ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν σ' ἕνα ὄργιο ἀφανισμοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ φεισθῆ δικαίων ἢ ἀδίκων.

Κατὰ τὸν «Γκάρντιαν» τοῦ Λονδίνου, ἀμφότεραι αἱ πλευραὶ κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις γιὰ τὸν περιορισμὸ τῶν στρατηγικῶν ὅπλων ἔτειναν νὰ ἐξασφαλίσουν ὅτι ἡ μείωσις τῆς ἀμυντικῆς δυνάμεως δὲν θὰ ηὔξανε τὸ τρωτόν της, μὲ ἄλλα λόγια ἤθελαν κάθε πλευρὰ νὰ διατηρήση τὸ αἴσθημα τῆς ἀσφαλείας, διότι ἐὰν αὐτὴ ἡ κατάστασις διεταράσσετο, τότε μία πλευρὰ θὰ ἐπετίθετο ἀμέσως γιὰ νὰ καταστρέψη τὴν ἄλλην. Εἶναι περιττὸν νὰ σχολιασθῆ ἡ φρενοκομειακὴ αὐτὴ κατάστασις πνεύματος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν σκληρὴ πραγματικότητα, πίσω ἀπὸ τὰ μειδιάματα, τὶς χειραψίες, τὶς δεξιώσεις κλπ., ποὺ σπεύδουν οἱ φωτογράφοι ν' ἀποθανατίσουν.

(Σημ. «ΙΛΙΣΟΥ»: Μεταξὺ τῶν ὑπογραφεισῶν στὴ Μόσχα συμφωνιῶν Νίξον - Κοσύγκιν αἱ σπουδαιότεραι προβλέπουν τὰ κατωθι·

ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΣΥΝΥΠΑΡΞΙΣ: Αἱ δύο Δυνάμεις συνεφώνησαν ὅτι:

Π ρ ῶ τ ο ν: Θὰ ξεκινοῦν ἀπο τὴν κοινὴ πεποίθησι ὅτι στὸν πυρηνικον αἰῶνα δεν ὑπαρχει ἄλλη βασις γιὰ την διατήρησι τῶν σχέσεων μεταξὺ τους, ἐκτὸς τῆς εἰρηνικῆς συνυπαρξως. Οἱ διαφορὲς στὴν ἰδεολογία καὶ τὰ κοινωνικὰ συστήματα τῆς ΕΣΣΔ καὶ τῶν ΗΠΑ δὲν ἀποτελοῦν ἐμποδιο γιὰ τὴν ἀνάπτυξι ὁμαλῶν σχεσεων, στηριζομένων στὰς ἀρχὰς τῆς αὐτοτελείας, ἰσότητος, μὴ ἐπεμβασεως στὶς ἐσωτερικὲς ὑποθέσεις καὶ τοῦ ἀμοιβαίου συμφέροντος.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν: Ἡ ΕΣΣΔ καὶ αἱ ΗΠΑ ἀποδίδουν σοβαρὴ σημασία στὴν ἀποτροπὴ ἐμφανίσεως καταστάσεων, που μποροῦν νὰ προκαλέσουν ἐπικίνδυνη ὄξυνσι τῶν σχεσεων μεταξύ των. Ξεκινώντας ἀπ' αὐτὸ θὰ πραξουν πᾶν το δυνατόν, ὥστε νὰ ἀποφευχθοῦν πολεμικὲς συγκρούσεις καὶ νὰ ἀποτραπεῖ πυρηνικὸς πόλεμος. Θὰ ἐκδηλώνουν παντοτε συγκράτησι στὶς σχέσεις των καὶ θὰ εἶναι ἕτοιμες νὰ διεξάγουν διαπραγματεύσεις καὶ νὰ διακανονίζουν τὶς διαφωνίες μὲ εἰρηνικὰ μέσα. Ἡ ἀνταλλαγὴ γνωμῶν καὶ οἱ διαπραγματεύσεις γιὰ ἄλυτα προβλήματα θὰ γίνεται μὲ πνεῦμα ἀμοιβαιότητος, ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως τῶν θέσεων καὶ ἀμοιβαίου συμφεροντος. Ἀναγνωρίζουν ὅτι οἱ προσπαθειες ἀποκτήσεως μονοπλεύρων πλεονεκτημάτων, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, εἰς βάρος τῆς αλλης πλευρᾶς εἶναι ἀσυμβίβαστες μὲ τοὺς σκοποὺς αὐτούς.

Τ ρ ί τ ο ν: Ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωσις καὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἔχουν ἰδιαίτερη ὑποχρέωσι, ὅπως καὶ οἱ αλλες χῶρες - μόνιμα μλη τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν, νὰ κάνουν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτές, ὥστε νὰ μὴ ἐμφανισθοῦν συγκρούσεις καὶ

ΑΙ ΣΥΜΦΩΝΙΑΙ ΝΙΞΟΝ ΣΤΗΝ ΜΟΣΧΑ

καταστάσεις, ἱκανὲς νὰ ὀξύνουν τὴν διεθνῆ ἔντασι.

Τ έ τ α ρ τ ο ν: Ἡ ΕΣΣΔ καὶ αἱ ΗΠΑ προτίθενται νὰ διευρύνουν τὴν νομικὴ βάσι τῶν ἀμοιβαίων σχέσεών των καὶ νὰ καταβάλουν τὶς ἀπαραίτητες προσπάθειες ὥστε αἱ συναφθεῖσαι μεταξύ των διμερεῖς συμφωνίαι, καθὼς καὶ τὰ πολυμερῆ σύμφωνα καὶ συμβόλαια, μέλη τῶν ὁποίων εἶναι, νὰ πραγματοποιοῦνται ἀπαρεγκλίτως.

Π έ μ π τ ο ν: Ἡ ΕΣΣΔ καὶ αἱ ΗΠΑ ἐπιβεβαιώνουν τὴν ἑτοιμότητα ἀνταλλαγῆς γνωμῶν γιὰ προβλήματα ποὺ τοὺς ἐνδιαφέρουν καί, ὅταν ὑπάρχει ἀνάγκη, νὰ κάνουν ἀνταλλαγὲς γνωμῶν ἐπὶ ἀνωτάτου ἐπιπέδου, καθὼς καὶ τὰ πολυμερῆ σύμφωνα καὶ συμβόλαια, μέλη τῶν ὁποίων εἶναι, νὰ πραγματοποιοῦνται ἀπαρεγκλίτως

Π έ μ π τ ο ν: Ἡ ΕΣΣΔ καὶ ΗΠΑ ἐπιβεβαιώνουν τὴν ἑτοιμότητα ἀνταλλαγῆς γνωμῶν γιὰ προβλήματα ποὺ τοὺς ἐνδιαφέρουν καί, ὅταν ὑπάρχει ἀνάγκη, νὰ κάνουν ἀνταλλαγὲς γνωμῶν ἐπὶ ἀνωτάτου ἐπιπέδου, καθὼς καὶ μὲ συναντήσεις μεταξὺ τῶν ἡγετικῶν παραγόντων τῶν δύο χωρῶν.

Ἕ κ τ ο ν: Τὰ συμβαλλόμενα μέρη θὰ συνεχίσουν τὶς προσπάθειες γιὰ τὸν περιορισμὸ τῶν ἐξοπλισμῶν τόσον ἐπὶ διμεροῦς, ὅσον καὶ ἐπὶ πολυμεροῦς βάσεως. Θὰ ἀναλάβουν ἰδιαίτερες προσπάθειες γιὰ τὸν περιορισμὸ τῶν στρατηγικῶν ἐξοπλισμῶν. Στὶς περιπτώσεις ποὺ αὐτὸ καθίσταται δυνατὸν θὰ συνάπτουν συγκεκριμένες συμφωνίες γιὰ τὴν ἐπίτευξι τῶν σκοπῶν αὐτῶν. Τελικὸν καθῆκον τῶν προσπαθειῶν των ἡ ΕΣΣΔ καὶ αἱ ΗΠΑ θεωροῦν τὴν ἐπίλυσι τοῦ προβλήματος τοῦ γενικοῦ καὶ πλήρους ἀφοπλισμοῦ καὶ τὴν ἐξασφάλισι ἀποτελεσματικοῦ συστήματος διεθνοῦς ἀσφαλείας σύμφωνα μὲ τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ

Αἱ δύο δυνάμεις συνεφώνησαν:

1. Νὰ ἀναπτύσσουν συνεργασία στὸν τομέα τῆς διαστημικῆς μετεωρολογίας, τῆς μελέτης τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, τῆς ἐξερευνήσεως τοῦ πλησίον τῆς Γῆς διαστημικοῦ χώρου, τῆς Σελήνης καὶ τῶν πλανητῶν, τῆς διαστημικῆς βιολογίας καὶ ἰατρικῆς.

2. Νὰ πραγματοποιοῦν τὴν συνεργασία αὐτὴ μὲ τὴν ἀμοιβαία ἀνταλλαγὴ ἐπιστημονικῶν πληροφοριῶν καὶ ἀντιπροσωπειῶν, μὲ τὴν ὀργάνωσι συναντήσεων ἐπιστημονικῶν καὶ εἰδικῶν τῶν δύο χωρῶν, καθὼς καὶ μὲ ἄλλες μορφές, σύμφωνα μὲ τὶς ὁποῖες δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ἀμοιβαία συμφωνία.

3. Συνεφώνησαν γιὰ τὴν διεξαγωγὴ ἐργασιῶν σχετικὰ μὲ τὴν δημιουργία μέσων προσεγγίσεως καὶ συνδέσεως σοβιετικῶν καὶ ἀμερικανικῶν ἐπηνδρωμένων διαστημοπλοίων καὶ σταθμῶν μὲ σκοπὸ τὴν ἄνοδον ἀσφαλείας τῶν πτήσεων τοῦ ἀνθρώπου στὸ διάστημα καὶ τὴν ἐξασφάλισι τῆς δυνατότητος πραγματοποιήσεως περαιτέρω κοινῶν ἐπιστημονικῶν πειραμάτων. Ἡ πρώτη πειραματικὴ πτῆσις γιὰ τὴν δοκιμασία τέτοιων μέσων, τὰ ὁποῖα προβλέπουν τὴν σύνδεσι σοβιετικοῦ διαστημικοῦ σκάφους τύπου «Σογιοὺζ» καὶ ἀμερικανικοῦ διαστημικοῦ σκάφους τύπου «Ἀπόλλων» μὲ ἀμοιβαία διαπεραίωσι τῶν ἀστροναυτῶν, προβλέπεται νὰ γίνη κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ 1975.

4. Τὰ δύο μέρη θὰ συμβάλλουν εἰς τὰς διεθνεῖς προσπαθείας ποὺ ἀποβλέπουν στὴν ἐπίλυσι διεθνῶν νομικῶν προβλημάτων ἐξερευνήσεως καὶ ἀξιοποιήσεως τοῦ διαστημικοῦ χώρου γιὰ εἰρηνικοὺς σκοποὺς ἐν ὀνόματι ἑδραιώσεως τῆς νομικῆς τάξεως εἰς τὸν διαστημικὸ χῶρο.

ΝΑΥΣΙΠΛΟΪΑ: Συνεφωνήθη νὰ ληφθοῦν μέτρα ἀποτροπῆς ἐπεισοδίων στὰ πελάγη καὶ στὸν ἐναέριο χῶρο μεταξὺ πολεμικῶν πλοίων καὶ ἀεροπλάνων τῆς ΕΣΣΔ καὶ ΗΠΑ. Προβλέποντας τὶς συμπεφωνημένες διαδικασίες στὶς περιπτώσεις ποὺ τὰ πλοῖα καὶ τὰ ἀεροπλάνα τῶν Μερῶν ἐνεργοῦν σὲ μικρὴ ἀπόστασι μεταξύ των, ἡ συμφωνία αὐτὴ καλεῖται νὰ μειώση τὴν δυνατότητα ἐπικινδύνων ἐπεισοδίων.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ· Κοινές, προσπάθειες θὰ συγκεντρωθοῦν σὲ προβλήματα ποὺ παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα, ὅπως οἱ καρκινικὲς καὶ καρδιαγγειακὲς παθήσεις.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Αἱ δύο Δυνάμεις θὰ ἀναπτύξουν συνεργασία γιὰ τὴν ἀποτροπὴ ρυπάνσεως τῆς ἀτμοσφαίρας, προστασία τοῦ ὕδατος ἀπὸ τὴν ρύπανσι, ἀποτροπὴ τῆς ρυπάνσεως τοῦ γύρω περιβάλλοντος ποὺ συνδέεται μὲ τὴν γεωργικὴ παραγωγή, βελτίωσι τοῦ γύρω περιβάλλοντος εἰς τὰς πόλεις, προστασία τῆς φύσεως καὶ ὀργάνωσι «ἐθνικῶν δρυμῶν», προστασία θαλασσίου ὕδατος ἀπὸ τὴν ρύπανσι, βιολογικὲς καὶ γενετικὲς συνέπειες τῆς ρυπάνσεως τοῦ γύρω περιβάλλοντος κλπ.

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ: Ὁ Πρόεδρος Νίξον, ἐκφράζοντας εὐγνωμοσύνη για τὴν φιλοξενία του στὴν Σοβιετικὴ Ἕνωσι, προσεκάλεσε τον Γενικον γραμματέα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ Μπρέζνιεφ, τόν Προεδρο τοῦ Προεδρείου τοῦ Ἀνωτάτου Σοβιετ Ποτγκόρνυ καὶ τόν Πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν Κοσύγκιν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας σε εὔθετο χρονο.

Ἡ πρόσκλησι ἐγενετο δεκτή.

ΒΙΕΤΝΑΜ

Ἀνταποκριτὴς τῶν «Κυριακάτικων Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου μεταδίδει τὰ ἀκόλουθα σχετικὰ μὲ τὸν χαρακτῆρα τοῦ πολέμου στὸ Βιετνάμ:

«Τὸ Βιετνὰμ καὶ τὰ γειτονικὰ τμήματα τῆς παλαιᾶς Ἰνδοκίνας εἶναι ἕνα ἐργαστήριο, ὅπου διεξάγεται φρικαλέο στρατιωτικὸ πείραμα. Μπορεῖ ἡ ἀεροπορικὴ δύναμις, μὲ τὴν συνδρομὴ τῆς νεώτερης τεχνολογίας, νὰ καλύψη τὶς ἐλλείψεις τοῦ Νοτιοβιετναμέζικου στρατοῦ καὶ νὰ διατηρήση τὴν Ἀμερικανικὴ ἐπιρροὴ σὲ μιὰ περιοχή, ὅπου οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν εἶναι πρόθυμοι νὰ θυσιάσουν τὴν ζωή τους χάριν τῆς νίκης; Ἡ λογικὴ ἀπάντησις εἶναι ὄχι. Καὶ ὅμως εἶναι βέβαιον ὅτι πολλοὶ ἀκόμη ἄνθρωποι θὰ σκοτωθοῦν, ἀκρωτηριασθοῦν ἢ τραυματισθοῦν προτοῦ οἱ σχεδιασταὶ τῆς Ἀμερικανικῆς πολιτικῆς παραδεχθοῦν αὐτὴ τὴν ἀπάντησι».

Φαίνεται ὅτι στὰ μάτια τῶν πειραματιστῶν, τῶν μιλιταριστῶν καὶ τῶν πολιτικο-σχεδιαστῶν καὶ ἐκείνων ποὺ τοὺς ὑποστηρίζουν, δὲν λογαριάζεται γιὰ τίποτε τὸ πελώριο μαρτύριο ἑκατομμυρίων ἀβοήθητων ἀνθρώπων, ἀνδρῶν καὶ γυναικοπαίδων, ποὺ δὲν ζητοῦν παρὰ μόνον εἰρήνη καὶ δὲν ἔφταιξαν ἢ ἐνδιαφέρθηκαν γιὰ τὸν πόλεμο. Νέα ὅπλα ὁλοένα ἐπινοοῦνται, πού, δὲν σκοτώνουν ἁπλῶς, ὅπως τὰ παλαιά, μὰ προξενοῦν φρικτοὺς πόνους καὶ ἄλλα δεινά. Τέτοια ὅπλα δοκιμάζονται στὸ Βιετνάμ, κατὰ δημοσιογραφικὲς ἀνταποκρίσεις. Ἐξ ἄλλου, ἔχει γραφῆ ὅτι οἱ βομβαρδισμοὶ ἐδημιούργησαν σχεδὸν δέκα ἑκατομμύρια κρατῆρες στὸ Νότιο Βιετνὰμ καὶ κατέστρεψαν τὰ μισὰ καὶ πλέον δάση. Αἱ καταστροφαὶ στὴν ὕπαιθρο ἀνάγκασαν τὸν πληθυσμὸ νὰ καταφύγη στὶς πόλεις, ποὺ ἐγέμισαν ἀπὸ πρόσφυγες καὶ τραυματίες δίχως βοήθεια. Ἡ εὐημερία τοῦ Βιετναμικοῦ λαοῦ καὶ ὁ πόθος του εἶναι τὸ τελευταῖο πρᾶγμα ποὺ θὰ σκεφθοῦν οἱ σχεδιασταὶ σ' αὐτὸν τὸν λεγόμενον δημοκρατικὸν αἰῶνα μας...

Ἡ ΖΩΟΤΟΜΙΑ

῞Ενα μικρότερο καλὸ πρέπει νὰ εἶναι ἐχθρὸς τοῦ μεγαλυτέρου, τὸ ὁποῖον θὰ μποροῦσε νὰ ἐπιτευχθῆ κάποτε, καὶ αὐτὸ τὸ πιὸ μεγάλο καλὸ πρέπει νὰ γίνη ἐχθρὸς τοῦ πιὸ μικροῦ, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐπιτευχθῆ τώρα μὲ λίγη προσπάθεια; Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα προβάλλει, δυστυχῶς, ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους μὲ κοινὸ σκοπὸ καὶ τοὺς διαιρεῖ, ἂν ὄχι καὶ τοὺς παραλύει στὴν προσπάθειά τους. ῞Ενας τέτοιος διχασμὸς προεκλήθη προσφάτως καὶ ἔφερε κρίσι ἀνάμεσα στὶς τάξεις τῶν ἀποτελούντων τὸν «Παγκόσμιο Συνασπισμὸ καταργήσεως τῆς ζωοτομίας», ποὺ ἔχει τὸ κέντρον του στὴν Ὁλλανδία. ῞Ενα μέρος αὐτοῦ τοῦ Συνασπισμοῦ, ἡ πλειονότης του, θέλει νὰ προωθήση τὴν ὁλικὴ κατάργησι πειραμάτων μὲ ζωντανὰ ζῶα, ἐνῶ τὸ ἄλλο θέλει νὰ τὴν περιορίση ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερο, λόγῳ τῶν δυσκολιῶν ποὺ παρουσιάζει ἡ ὁλοκληρωτικὴ κατάργησις, συνεπείᾳ τῆς ἀπαθείας τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τῶν ἰδεῶν της, ἀκόμη καὶ τῶν φόβων της στὴν περίπτωσι καταργήσεως τῆς ζωοτομίας, ἄρα περιορισμοῦ τῶν ἐπιστημονικῶν πειραμάτων. Τὸ κύριον ἐπιχείρημα ἐναντίον τῆς δευτέρας γραμμῆς εἶναι ὅτι εἶναι δύσκολο νὰ χαραχθῆ μία διαχωριστικὴ γραμμὴ μεταξὺ ἐπιτρεπτῆς καὶ μὴ ζωοτομίας, καὶ στὸ παρελθὸν τὰ σχετικὰ μέτρα ἀπεδείχθησαν ἀτελέσφορα ἢ μάταια.

Ὁ πόλεμος εἶναι κτηνώδης καὶ φρικαλέος. Ἀλλὰ ἕως ὅτου καταργηθῆ — καὶ καθένας ὀφείλει νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν κατάργησί του, ἂν καὶ προφανῶς δὲν εἶναι εὔκολο — ἐὰν ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι προσφέρονται ἐθελοντικὰ γιὰ τὴν περίθαλψι τῶν πληγωμένων, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐνθαρρυνθοῦν; Γιὰ νὰ πάρωμε ἕνα ἄλλο ἐπιχείρημα, ἐὰν δὲν μποροῦμε νὰ σταματήσωμε τὴν κρεωφαγία ὅσο καὶ νὰ τὴν ἀποστρεφώμεθα, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ὑποστηρίζωμε ὅσους ἀποβλέπουν σὲ μέτρα ἀνώδυνης σφαγῆς; Ὁ συγγραφεὺς τῶν σημειωμάτων αὐτῶν νομίζει ὅτι αὐτὰ τὰ θέματα ἀνάγονται στὴν ἀτομικὴν ἑκάστου συνείδησι καὶ κρίσι, πάνω στὴν ὁποία καὶ οἱ πλέον καλοπροαίρετοι ἄνθρωποι, ποὺ ἔχουν τὰ ἴδια ἐνδιαφέροντα, μπορεῖ νὰ ἔχουν διαφορετικὲς ἀντιλήψεις, ἑπομένως ὁ καθένας θὰ ἔπρεπε νὰ δρᾷ ἀνάλογα.

Πρὸ πάντων ἀπαιτεῖται μία θεμελιώδης ἀλλαγὴ στὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιὰ τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ αἰσθάνωνται πὼς εἶναι κακὸ νὰ κάνουν σὲ ἄλλο — ζῶον ἢ ἄνθρωπο — ἐκεῖνο ποὺ δὲν θὰ ἤθελαν νὰ γίνη σ' αὐτούς. Ἂν μποροῦσα νὰ φαντασθῶ πὼς εἶμαι ζῶον, δὲν θὰ μοῦ ἄρεσε νὰ μὲ χρησιμοποιήσουν γιὰ πειράματα διόλου. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴ ποὺ ὑποφέρω, ἂν ὑπῆρχε τρόπος ἀνακουφίσεως τοῦ πόνου μου, θὰ τὸν καλοδεχόμουν. Αὐτὴ θὰ ἦταν ἡ ἐτυμηγορία τοῦ ζώου.

Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σημειώσεις ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΛΕΞΙΟΣ Α' ΚΙ' ΟΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΟΙ, δρᾶμα, Κύπρου Χρυσάνθη

Ὁ πολυγραφώτατος, ἀλλὰ καὶ δυναμικὸς συγγραφεὺς τῆς Λευκωσίας, ὁ ὁποῖος ἔχει διακριθῆ σ' ὅλα τὰ εἴδη τοῦ Λόγου, μᾶς δίνει σ' ἕνα πεντάπρακτο δρᾶμα τὴν ἐποχὴ τῆς πρώτης Σταυροφορίας (1095), ὅταν ὁ Νορμανδὸς Πέτρος ὁ Ἐρημίτης, ἐμφανιοθεὶς ὡς ἐντολοδόχος τοῦ Χριστοῦ (καθ' ὕπνους), ἐπέτυχε νὰ ξεσηκώση ἕνα μέρος τοῦ δυτικοῦ κόσμου, μὲ τὸν πάπα Οὐρβανὸ Β΄ ἐπὶ κεφαλῆς, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῶν Ἁγίων Τόπων.

Βασικά, ὁ συγγραφεὺς μένει στὸ ἱστορικὸ περίγραμμα πιστός, χωρὶς ὅμως νὰ κατατρίβεται σὲ λεπτομέρειες. Ἡ πρώτη πράξις ἀρχίζει μὲ τὴν προβολὴ τοῦ δράματος τῶν προσφύγων, ποὺ ξεσπιτωμένοι καὶ ληστευμένοι ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴ τοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος, (τῶν τυχοδιωκτικῶν του στοιχείων), ζητοῦν ἀσφάλεια στὴν Βασιλεύουσα. Εὐθὺς ἀμέσως ἀποκαλύπτεται, ἀπὸ τὰ ὄργια τῶν Σταυροφόρων στὸ διάβα τους εἰς βάρος Χριστιανικῶν πληθυσμῶν, ὁ ἐκτροχιασμὸς τῆς ἐκστρατείας:

> Το παθος τοῦ Χριστοῦ
> δεν τους θερμαίνει τὴν ψυχή
> Τῆς τύχης το κυνήγι, ἡ περιπέτεια
> τους ὠθεῖ.

καὶ ὁ πανικὸς τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ στὴν προσέγγισί τους:

> Οἱ Σταυροφοροι! Οἱ Σταυροφόροι!
> Βοήθεια, Κύριε! Ἵλεως, ἵλεως!

Ὁ συγγραφεὺς ἀπορρίπτει ἐμμέσως καὶ σιωπηρῶς τὴν δυτικὴ ἐκδοχὴ ὅτι ὁ Ἀλέξιος ὁ Α΄ Κομνηνὸς εἶχε ἱκετεύσει τοὺς δυτικοὺς ἡγεμόνες νὰ ἐκστρατεύσουν (γράμματά του ἐκυκλοφόρησαν πλαστογραφημένα), ἐμφανίζοντας τὸν βυζαντινὸν αὐτοκράτορα νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ καχύπο-

πτος γιὰ τὶς προθέσεις ἐδαφικῶν ἐπεκτάσεων τῶν δυτικῶν καὶ νὰ διατάσση ἀσφαλιστικὰ μέτρα. Ἐξ ἄλλου, ἀπορρίπτει ἐνεργητικὰ τὴν κατηγορία ὅτι ὁ Ἀλέξιος εἶχε δόλια συμφωνήσει μὲ τοὺς Τούρκους γιὰ νὰ χτυπήση τοὺς δυτικούς. Ἁπλούστατα δὲν μποροῦσε νὰ διεξάγη διμέτωπο πόλεμο καὶ χτυποῦσε κάθε φορὰ ὅπου ὁ κίνδυνος ἦταν μεγαλύτερος. Ἐχτύπησε καὶ τοὺς Τούρκους καὶ κατέλαβε τὴν Ἔφεσο, τὴν Σμύρνη, τὴν Νίκαια (ὅπου οἱ Τοῦρκοι προτίμησαν νὰ παραδοθοῦν στοὺς βυζαντινοὺς καὶ ὄχι στοὺς δυτικούς). Περὶ δὲ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἐξομολογεῖται:

. . κουράστηκα Τοὺς Πατσινάκες
ἐξόντωσα, τοὺς Νορμανδοὺς ταπείνωσα.
Στ' ἀπάτητα βουνά τους ἔκλεισα τοὺς Σέρβους
Μιὰ μερα θὰ καθάριζα τοὺς Τούρκους
Φωτιὰ καὶ δόλο θὰ τοὺς ἔσπερνα
καὶ τον ἐμφύλιο σπαραγμό
Μὰ ἦρθαν ἐτοῦτοι τοῦ Σταυροῦ οἱ ἀγωνιστές,
οἱ Φράγκοι, ν' ἀποικήσουν τὴν Ἀσία,
καὶ χάλασαν τὴν τάξη καὶ τὰ ὀνείρατά μας . .

Ὡστόσο, ὁ συγγραφεὺς παρεμβάλλει, ὡς ἄποψι τῶν καλογήρων, τῶν πάντοτε ἀντιπαπικῶν, τὸ σύνθημα ποὺ θ' ἀκουσθῆ ἔπειτα ἀπὸ 350 ἔτη: «Κάλλιον ὁ Τοῦρκος, παρὰ ὁ Φράγκος». Πολὺ φυσικὰ θὰ ἦσαν τέτοια αἰσθήματα, ἔπειτα ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸ τῶν Ὀρθοδόξων συλλήβδην ὡς αἱρετικῶν ἀπὸ μέρους τοῦ πάπα, πρὶν ἀπὸ 45 ἔτη, μὲ τὴν ἐκδήλωσι τοῦ Σχίσματος, ποὺ ἡ πρώτη Σταυροφορία θὰ τὸ ἔκανε βαθὺ χάσμα.

Τὸ δρᾶμα ἐξελίσσεται γοργὰ καὶ δυνατά, μὲ πλήρη γνῶσι τῆς θεατρικῆς πλοκῆς καὶ μὲ γλῶσσα ποιητικὴ ὅσο καὶ ζωντανὴ καὶ ρυθμική.

ΠΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ τῆς Γλυκείας χώρας Κύπρου, Κύπρου Χρυσάνθη

Τέσσαρες νουβέλλες, γραμμένες τὴν ἐποχὴ τοῦ ἀγῶνος τῆς ΕΟΚΑ καὶ δημοσιευμένες τότε στὸν Κυπριοκὸ τύπο Ὑπερέβησαν τὸ φράγμα τῆς λογοκρισίας τῶν ἀρχῶν κατοχῆς, διότι ἀνεφέροντο στὴν μεσαιωνικὴ Κύπρο, στὴν ἐποχὴ τῆς Φραγκοκρατίας, ἀπὸ τοὺς Τεμπλάρους ἕως τοὺς Λουζινιάν. Ἀλλά, ἡ ἀντίστασις στὴ δουλεία δὲν περιορίζεται ἀπὸ φράγματα χρονικὰ καὶ εἶναι πάντα ἐπίκαιρη, γι' αὐτὸ καὶ τα δημοσιεύματα ἐκεῖνα ἐτόνωσαν τὸ ἠθικὸ τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐλευθερίας. Ὅλες οἱ νουβέλλες ἔχουν ὡς θέμα τὴν ἀντίστασι στὸν ξένο κατακτητή. Καὶ εἶναι γραμμένες μὲ παλμό, γοητεύουν, συναρπάζουν μὲ τὴν ἐναλλαγὴ τῶν περιπετειῶν καὶ τὴν ὡραία γλῶσσα Ἰδιαίτερα ξεχωρίζει ὁ «Κανάκης, ὁ Κυπριώτης κουρσάρος».

ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ, μελέται Ἀντωνίου Γ. Ἀδριανοπούλου

Δέκα πέντε ἔτη μετὰ τὸν θάνατο τοῦ σοφοῦ διδασκάλου καὶ μύστου, οἱ δικοί του ἐχάρισαν στὸν πνευματικὸ κόσμο τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὰ πλούσια κατάλοιπά του, μία σειρὰ μελετῶν γιὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας φιλοσόφους, ἰδίως τὸν Ὀρφέα, γιὰ τὸν ὁποῖον ἀφιερώνονται 115 σελίδες, τὸ ἕνα σχεδὸν τρίτον τοῦ συνόλου, διότι ὁ μυθικὸς ἐκεῖνος μυσταγωγὸς (ποὺ ὁ συγγραφεὺς ἀποδέχεται τὴν ἱστορικότητα) ὑπῆρξε καὶ πατὴρ τῶν μεταγενεστέρων φιλοσόφων. Ἰδιαίτερη προσοχὴ ἐπίσης ἀφιερώνεται στὸν Πυθαγόρα καὶ τὴν Σχολή του, ὡς ἄμεση συνέχεια τῶν Ὀρφικῶν. Μελέται ἀφιερώνονται ἐπίσης στοὺς Ἴωνες, τοὺς Ἐλεάτες, τοὺς Στωϊκούς, τοὺς πρὸ — καὶ μετὰ — Σωκρατικούς.

Τὰ κύρια προτερήματα τοῦ βιβλίου εἶναι ἡ τάσις μυήσεως τοῦ ἀναγνώστου - μελετητοῦ στὸ βαθύτερο περιεχόμενο τῶν ἀρχαίων φιλοσοφιῶν, ἡ ἐκλαϊκευτικὴ ἄρα χωρὶς ἁπλουστεύσεις προσπάθεια, ἡ πλούσια βιβλιογραφία.

Ὁ Ἀντώνιος Ἀδριανόπουλος, παρὰ τὸ ὅτι ἐσταδιοδρόμησε στὴν κοινωνία ὡς πρακτικὸς ἐπιστήμων (πολιτικὸς μηχανικός, δασολόγος, καθηγητὴς τῆς Ἀνωτάτης Γεωπονικῆς Σχολῆς), εἶχε τὴν πληρότητα τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ χάρισμα τῆς διδασκαλίας, στὶς σύγχρονες ὅπου ἐθήτευσε καὶ ἡγήθη Μυστηριακὲς ὀργανώσεις. Ἄφησε μαθητὰς ἀφοσιωμένους, οἱ ὁποῖοι θὰ θεωρήσουν ὡς ἀπόκτημα σπουδαῖο τὸ βιβλίο του, γιὰ τὴν ἔκδοσι τοῦ ὁποίου ὀφείλονται χάριτες στοὺς δικούς του.

ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΓΕΦΥΡΕΣ, ποιήματα Ἀντιγόνης Γαλανάκη - Βουρλέκη

Ἕνα δυνατὸ τάνυσμα τῶν φτερῶν τῆς ψυχῆς... Γιὰ τὸ πέρασμα πάνω ἀπὸ γέφυρες ἀνάμεσα στὸν κόσμο τῶν φαινομένων καὶ τὸν ἄ λ λ ο ν... Ἀλλά, τὸ φτεροκόπημα δὲν ἁπλώνεται παρὰ ἐπάνω ἀπὸ τὸ γήϊνό μας περιβόλι. Τὸ πνεῦμα ἀναζητεῖ τὴν λύτρωσι...

Φυλακισμένη ψυχή! Ὅλ' ἡ δράση σου
ξεψυχάει στὴν ἄνιση πάλη..
Μάταια προσπαθεῖς νὰ γκρεμίσεις τὸ τεῖχος
ποὺ ὑψώνεται καὶ σοῦ φράζει τὸ δρόμο..

Ἀλλά, πῶς νὰ λυτρωθῆ τὸ πνεῦμα, δίχως τὸ σῶμα; Ἔχει σφιχτὰ δεθῆ μαζύ του. Ἔχει στοὺς περιορισμούς του δουλωθεῖ. Καί, πρὸ πάντων, εἶναι ἡ ζ ω ὴ τὸ μέγα ἐμπόδιο. Θὰ μᾶς τὸ πῆ ἡ ποιήτρια στὸ «Ὅπως τὸ ἡλιοτρόπιο» — ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ δυνατὰ τῆς συλλογῆς ποιήματα:

Πόσο πελώριο γίνεσαι νόημα τῆς ζωῆς,
μέσα στὴν ἄκρα σιωπὴ τῆς νύχτας,
καθὼς ἀπόμακροι οἱ ἦχοι τῆς πολιτείας

μόλις σβήνουνε ψιθυριστά κοντά μου,
σάν νήπιο κυματάκι πού σβήνει στ' ἀκρογιάλι.

Ἄκαρπη ἔρευνα τῶν ματιῶν στο σκοτάδι,
θεληση μάταιη γιά τή μεγαλη ἀλήθεια,
ποιά δύναμη κλείνετε ἐντός σας
γιά νά ζητᾶτε τή λύση στό ἀδιαπέραστο πρόβλημα!

Κ' ὅμως ἐσύ μέ κερδίζεις πάλι, ζωή,
σε σένα στρέφομαι ὅλη ἀπό ἔνστικτο,
κι' ὅπως εἶσαι σκληρή κι' ἀγαπημένη,
σφίγγα κι' ἐπιθυμητή, σέ δέχομαι
ὅπως δέχεται το ἡλιοτρόπιο νά στρέφεται
πάντα κατά πρόσωπο στό μέγα φῶς!

Ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου τούτου — θὰ μᾶς πῆ στὴ «Μαθητεία Σιωπῆς» — ἀνακόπτει τὴν μαθητεία αὐτή, καθὼς εἶναι ἰσχυρή, διότι εἶναι τρυφερή. Ρεαλισμὸς ἡ παραδοχὴ τῆς πραγματικότητος.

ΚΥΚΛΩΝΑΣ, ποιήματα Γεωργίας Δεληγιάννη-Ἀναστασιάδη

Ὁ κυκλώνας τῆς ψυχῆς μέσα στὴ ζωή... Μιᾶς ψυχῆς ἀγωνιστικῆς, διψασμένης γιὰ ἐλευθερία καὶ δικαιοσύνη. Μέσα σ' ἕνα κόσμο ἐφιαλτικό:

Στὴν οἰκουμένη σεριανᾶ ἡ ἀγκούσα
στὴν ἀνάσα της ἀντισφαιρίζονται δύο κόσμοι
βασταει μεγαλεῖα μὲ τὸ 'να χέρι της
τά χρυσοφόρα δάχτυλα τοῦ Μίδα
γελια φτιαγμενα μὲ ψιμύθια
λογια ἀπο στομα τῆς ψευτιᾶς·

μὲ τὸ ἄλλο τῆς ἐρήμωσης τὸ βδέλυγμα
τὴν πεῖνα, τὴ φωτιά, τὸ σίδερο,
τὸν παιδεμὸ καὶ τὴν κρεμάλα.

Ἕνα ἀπὸ τὰ ὡραιότερα — καὶ πρωτότυπα στὴ μορφὴ — ποιήματα εἶναι «οἱ ρηματικὲς φωνές»:

Ἐνεργητική:
Ἀγαπῶ, μελετῶ, καρτερῶ.
Παθητική:
Μοιράζουμαι τὸ ψωμὶ τὸ πικρό
Μέση:
Μαραίνουμαι στὸ κελλὶ το κλειστό
Κι' ἡ πιὸ σπουδαία Μετοχή:
Προσδοκώντας τὸν Ἐλεύθερο Ἥλιο.

ΠΑΛΙΡΡΟΙΕΣ, ποιήματα Ξάνθου Λυσιώτη, Κύπρος

Μία μεγαλοπρεπὴς ὑδάτινη συμφωνία. Ὁ ποιητὴς ἔχει κατ' ἐπανάληψιν, καὶ γι' αὐτὴν ἀκόμη τὴν συλλογή, βραβευθῆ. Ὅπως ὅλο τὸ μεγάλο νησὶ ἀναδύεται μέσ' ἀπὸ τὸ νερό, ἔτσι καὶ ἡ ποίησις τοῦ Ξάνθου Λυσιώτη, στὶς «Παλίρροιες», ἀνεβαίνει σὲ πνευματικὰ ὕψη μέσ' ἀπὸ ἰριδισμοὺς τῶν ὑδάτων στὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Θὰ διαλέξω ἕνα μέρος ἀπὸ τὸ ὑπ' ἀριθ. 8 ποίημα:

Ἦρθε ἡ ὥρα...
νά γίνουμε ἕνα μὲ τὸ ρυθμό τοῦ σύμπαντος,
μὲ τοὺς κελαϊδισμοὺς τῶν πουλιῶν
καὶ τὶς ἀνατριχίλες τῶν δρυμῶν,

μὲ τὸν ἀτέλειωτο ρόχθο τῶν κυμάτων,
μὲ τὶς συμφωνίες τῶν πλανητῶν.

Ο ΚΗΠΟΣ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ, ποιήματα Νότη Κ. Ρυσσιάνου

Πρόκειται περὶ ἐπιλογῆς ἀνάμεσα σὲ ἀνέκδοτα ποιήμστα μιᾶς τριακονταετίας. Καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτὴ τὴν ἐπιλογή, σὲ ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸν πόλεμο τοῦ Σαράντα καὶ τὴν Κατοχή, καθὼς καὶ σὲ ποιήματα καθαρὰ λυρικά, (ξεχωρίζουν ὁ «Τρελλός», ἡ «Ἐπιστροφή», τὰ «Ἄδεια κουτιά», ὁ «Τάφος 3»), ἕνα ποίημα σαρκαστικὸ γιὰ τὸν πολεμομανῆ Χριστιανισμό:

Χριστούγεννα θὰ πεῖ Γιορτη κι' ἀρπίσματα
στὸν οὐρανὸ κι' ὁ Θεὸς τὴ νεα του Ρίζα
στὴ γῆς νὰ καμαρώνει γλυκογέλαστος
Κι' ἀχνό, νὰ παιρνει κάθε σκεψη γκρίζα
Καὶ νᾶσαι ἐνα παιδὶ καὶ το παράθυρο
σ' ἀγγελικὰ ἀσπροφτερουγα κορνιζα...
Σήμερα, τόσων χρονων τὸ πικροβλεμμα
κι' ὅμως σὰν παιδικὸ στὸ τζαμι παλι
Μαῦρες φτεροῦγες βλέπει στους ἀγγέλους του
Κι' ἕνα θλιμμένο ἀπ' ἀχναφῶς κεφάλι
Τὸ Θεο, ποὺ τον σαρκάζουνε, σὰ δαίμονες,
οἱ ἀνθρῶποι μὲ τὸ χέρι στὴν σκανδαλη...

Γενικά, μεγάλη εὐαισθησία καὶ τρυφερὴ ἔκφρασι χαρακτηρίζει ὅλην τὴν ἐπιλογή. Τὰ παλαιότερα ποιήματα εἶναι καὶ ὁμοιοκατάληκτα — δὲν εἶναι περισσότερο ἀφομοιωτικά;

ΕΠΙΤΟΜΗ, ποιήματα 1950—1971, Πάνου Ν. Παναγιωτούνη

Ἄλλη μία ἐπιλογή. Ὁ Πᾶνος Παναγιωτούνης εἶναι γνωστός, καὶ στὸν πνευματικὸ κόσμο ἐν γένει καὶ στὸν κύκλο τοῦ «Ἰλισοῦ» ἰδιαιτέρως ἀπὸ προηγούμενες συνεργασίες του καὶ ἐνημερώσεις τῆς στήλης αὐτῆς. Καθὼς τὸ ἔργον τῆς εἰκοσαετίας ἐμφανίζεται συγκεντρωμένο, δίνει καθολικὴ εἰκόνα τοῦ ποιητοῦ, ἀτενίζοντας στὸν ὁρίζοντά του: Ἡ Ἑλλάδα τῶν ἀρχαίων, ἡ μαγεία τοῦ Ἑλληνικοῦ τοπίου, ἡ θάλασσα ἰδιαιτέρως, ὁ πόλεμος τοῦ Σαράντα, τὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου, κυρίως ἡ ἀπειλὴ τοῦ πυρηνικοῦ ἀφανισμοῦ.

Ὁ ποιητής, μιὰ ἀνεμίζει τὸ μαστίγιό του ἐναντίον ὅλων τῶν Μεγάλων καὶ μιὰ τοὺς ἱκετεύει:

Ὢ σταματῆστε οἱ δυνατοὶ τῆς γῆς
τις δοκιμες τῆς πύρινης ἐνέργειας,
δοκιμᾶστε ν' ἀγαπήσετε τὸν πονεμένο
ανθρωπο τοῦ κόσμου μας
τη γαλήνη
τη μεγαλη εἰρήνη
τὰ εὐωδερὰ λουλούδια
τοῦ ἀνθινου πλανήτη μας...
Εἶναι βέβαιο
δὲν ὑπαρχει τίποτε πιὸ πέρα
ἀπ' τὴν πυρηνικὴ καταστροφὴ
κι' ὑπάρχει το πᾶν
μετὰ ἀπ' τὴν ἀγάπη.

Θὰ μποροῦσε νὰ πῆ κανεὶς ὅτι συνολικὰ ὁ ποιητὴς ἐκφράζει τὸ πολύεδρο Ἑλληνικὸ πνεῦμα. Ἰδιαίτερα ἐκφραστικὸ εἶναι τὸ «Ἀνοιχτὸ παράθυ-

ρο», ποὺ θυμίζει, ὡς πρὸς τὴν ρωμαλέα τεχνοτροπία, τὸν Ἀμερικανὸ βάρδο Οὐΐτμαν.

ΧΑΜΕΝΟΙ ΔΡΟΜΟΙ, ποιήματα Γερ. Δ. Κασόλα

Ποιητὴς τῆς «παλαιᾶς φρουρᾶς» ὁ Γεράσιμος Κασόλας, ἀκολουθεῖ πιστὰ τὴν παράδοσι. Ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν Μαλακάση, φίλο του ἄλλως τε, καὶ ἀπὸ τὸν Χάινε, μὲ ἐπιτυχία. Χαίρεται κανεὶς τὰ ποιήματά του, σὰν παληὲς ὄμορφες ἀντίκες, μέσα στὸν τρεχούμενο συρφετὸ μιᾶς ποιήσεως ἀνυπόταχτης σὲ μέτρο, ρυθμό, μελωδία καί.. νόημα, κατὰ κανόνα! Ἕνα δεῖγμα:

Η ΑΓΑΠΗ

Ειναι ἡ ἀγαπη ἀγιόκλημα
δροσιὰ καὶ χαδι,
φαρος μέσα στη θύελλα
και στο σκοταδι.

Ειναι ὁ,τι λεει παθητικὰ
το μαγο αηδονι,
ὁ,τι μᾶς τρωγει τὴν καρδια
κι' ὁ,τι μᾶς λυωνει.

ΑΚΟΥ ΤΟΥΣ ΧΤΥΠΟΥΣ, ποιήματα Τζέκας Ἰω. Λαγωνίκα

Ἀπὸ τους χτύπους μιᾶς καρδιᾶς.. Συμπαθητικὰ λυρικὰ ποιήματα. Ἐκφραστικὴ λιτότητα σὲ βαθος. Προσέξετε:

Παιζοντας κομπολοι τ' ἀστρα
και τραγουδωντας
τους σκοπους τοῦ βουνοῦ
γκρεμισα τὰ τείχη
τῆς μοναξιᾶς μου.

Η ΦΥΓΗ ΜΟΥ ΜΕ ΤΑ ΣΥΜΒΟΛΑ, ποιήματα Νίκου Γεωργίου

Ποιήματα γραμμένα στὴν κατοχικὴ περίοδο. Σὲ ἀτμόσφαιρα καταθλιπτική, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἀπουσιάζει ἡ γαληνὴ προσδοκία.

Ἕνα κερὶ ἔχω ἀναμμενο
στην ἐκκλησιά μου τοῦ οὐρανοῦ.
Ειναι ἡ ψυχή μου. Περιμενω
τη δικαίωση της ἀπ' το νοῦ.

ΚΡΑΥΓΕΣ, ποιήματα Ἀντωνίου Ἀνδρέου

Κραυγὲς ἀγανακτήσεως ἐναντίον τοῦ κατεστημένου τοῦ δυτικοῦ, μᾶλλον, κόσμου. Καὶ ἰδίως ἐναντίον τῆς ἰδέας καὶ τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ πολέμου. Τὰ ποιήματα διακρίνονται γιὰ κάποια σκληρότητα καὶ μαχητικότητα, ὄχι πάντοτε στὰ ὅρια τῆς Τέχνης. Μία ἀπὸ τὶς γαλήνιες ἐξαιρέσεις:

Λιγο χῶμα εἴχαμε στην αὐλη μας
Το μαζεψαμε καποια Κυριακη
ἀπ' τὰ λειψανα τῆς ἀρχαίας πολιτειας
Ἐγω ειπα νὰ φυτεψουμε βασιλικο
Ἡ ἀδερφη μου ἦταν μικρὴ
ἤθελε νὰ φυτεψουμε περιστερια.
Φυτευονται τὰ περιστερια; Τῆς εἶπα
Δεν ξερω, ἀπαντησε.
Εγω θελω, μοναχα μικρα,
καταλευκα περιστερια.

ΟΙ ΑΠΟΣΚΕΥΕΣ, ποιήματα Κώστα Πηγαδιώτη

Γνωστὸς στοὺς φίλους τοῦ «Ἰλισοῦ» ὁ ποιητὴς τῶν ἀνθρω-

πίνων δραμάτων, μὲ τὴν ἁπλῆ λύρα του.

Θέματά του καὶ πάλι ὅσα ἔχουν ξεμακρύνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ἁγνὴ ζωή, κοντὰ στὴ φύση, δίπλα στὴν ἀγάπη. Τὸν βασανίζει ἡ εἰσβολὴ τῶν μηχανῶν, τοῦ μπετόν, τῶν καπνοδόχων στὶς πόλεις. «Ἡ περιοχή μας ἀναδασώθηκε μὲ καπνοδόχους» — τραγουδάει μὲ πικρία. «Ἡ περιοχή μας ἀναδασώθηκε μὲ κυπαρίσσια». «Στὴν εἰσβολὴ τῶν μηχανῶν, τῶν πουλιῶν λιποτακτῆσαν οἱ φωνές». Δυναμικὸ στὸν λακωνισμό του ἕνα ποιηματάκι γιὰ τὴν ἀπανθρωπιὰ — ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει — τῶν μεγάλων πόλεων:

Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ

Μεναμε
στὴν ἴδια συνοικια
στὸν ἴδιο δρομο
στὴν ἴδια πολυκατοικια

Τὄμαθα σήμερα
πoὺ γνωριστηκαμε
σὲ μιὰ ἐκδρομή

Στὴν ἴδια τεχνοτροπία, ὡραιότατα εἶναι τὰ ποιηματάκια γιὰ τὴν διάψευσι τῶν ἐλπίδων:

Στὶς ραγες
ποὺ στρώσαμε
ποτὲ δεν πέρασε
τραῖνο

καὶ ἡ «Πέτρα».

Δὲν καταφεύγει ὁ ποιητὴς — νομίζω, τὸ ἔχω καὶ ἄλλη φορὰ γράψει — σὲ πομπώδεις λέξεις καὶ εἰκόνες γιὰ νὰ ἐντυπωσιάση. Σὲ πλησιάζει μ' ἕνα χαμόγελο συνανθρωπιστικό, μὲ μιὰ φιλικὴ χειραψία. Καὶ σὲ κερδίζει.

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ

Ἀπὸ τὸν συγγραφέα τοῦ βιβλίου «Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ» κ. Παν. Δ. Ἠλιάκη, τ. Εἰσαγγελέα Πρωτοδικῶν, ἐλήφθη ἡ κάτωθι ἐπιστολή:

Ἀγαπητε κ Ριζοπουλε,

Ἐτιμήσατε το βιβλίο μου με σαφὴ κριτικὴ ἀναλυσι Ἐπλουτίσατε τὶς γνώσεις μου, ἰδιαιτερα πανω στὴν ἐκφώνησι τοῦ ὀνόματος τοῦ ΘΕΟΥ Βρίσκω ὁμως νὰ παρατηρησω μία καποια ἀντιφασι Δεν δεχεσθε ὁτι οἱ Ἑβραῖοι ἐκρυψαν ἀπὸ τον Πιλᾶτο τὴν καταδίκη τοῦ Συνεδρίου, ἐνῶ μνημονεύετε τὰ λογια τούτου, ἀπ' ὁπου φανερωνεται ὁτι ἀγνοοῦσε τὴν θρησκευτικη Δίκη «Λάβετε αὐτον ὑμεῖς και κατὰ τον Νομον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν», δηλ τοὺς δίδει τὴν postulatio νὰ συγκαλεσουν τὸ Συνεδριο, γιατὶ χωρὶς τὴν αδεια του καθε σχετικη ἀπόφασι ἦταν νομικῶς ἀνύπαρκτη

Τοτε, θὰ μοῦ πῆτε, γιατὶ τὸν καταδίκασαν, ἐνῶ γνώριζαν τὴν ἀκυρότητα Ἦταν ἀποφασις σκοπιμότητος, για νὰ ἐντυπωσιάση καὶ νὰ θερμανη την ἀμάθεια καὶ τὸν φανατισμό, τους μοναδικους συμμάχους τοῦ Ἱερατείου Στειρότης κι' ἐγωκεντρισμος Τὴν ἀπόκρυψι δέχεται κι' ὁ ἁρμοδιος γιὰ το θεμα καθηγητὴς Λ Φιλιππίδης στὸ βιβλίο του «Ἱστορία ἐποχῆς Κ Διαθήκης», σελ. 449

Δικαίωμα καταδίκης εἶχαν οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ δικαίωμα ἐκτελέσεως δὲν εἶχαν Ὅλοι οἱ Ἱστορικοὶ συμφωνοῦν ὅτι ἡ Ρώμη κράτησε γιὰ τὸν ἑαυτό της το ἐκτελεστικο τῆς θανατικῆς ποινῆς Το «οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν ἀποκτεῖναι οὐδενα» ὁμολογεῖ τὴν ἀπαγορευσι, με μία μονη ἐξαίρεσι ποὺ ἀναφερω, δηλ τῆς παραβάσεως τοῦ ἀδύτου τοῦ Ναοῦ Ὁ λιθοβολισμὸς τῆς πόρνης καὶ τοῦ Στεφάνου δὲν ἐκαλύπτοντο ἀπὸ ἐπίσημα ὀργανα Ἦσαν ἀνελεγκτες ἐνέργειες τῆς ἔντεχνα πυρωμένης λαικῆς ὀργῆς

Ὁ Χριστὸς δὲν θὰ μποροῦσε να ματαιώση τὸν λιθοβολισμό τῆς πόρ-

νης ἂν ἦταν ἐπίσημη. Οὔτε θὰ τὸ ἤθελε, γιατὶ ἦταν σοβαρὸ ἐπιχείρημα ἀντιστάσεως, δηλ. πολιτικοῦ ἀδικήματος. Στὸν λιθοβολισμὸ τοῦ Στεφάνου δὲν παρίσταται ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος τοῦ Συνεδρίου, γιατὶ δὲν ὑπῆρχε δικαίωμα.

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμότατα ποὺ προσέξατε τὸν ἀνιδιοτελῆ μόχθο μου.

Μὲ ἀγάπη

ΠΑΝ. ΗΛΙΑΚΗΣ

Ὁ συνεργάτης μας Χρ. Ριζόπουλος ἀπαντᾶ:

Σχετικά, μὲ τὴν ἀπόκρυψι ἢ μὴ τῆς θρησκευτικῆς δίκης καὶ καταδίκης τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὸ Σανχενδρίν: Δὲν ὑπάρχει καμμία σὲ ὅσα ἔγραψα ἀντίφασις. Βέβαια, οἱ ἀρχιερεῖς ἀπέκρυψαν ἀπὸ τὸν Πιλᾶτο τὸ γεγονὸς αὐτό. ΔΕΝ ἔγραψα τὸ ἀντίθετο. Ἐκεῖνο ποὺ ἔγραψα εἶναι ὅτι ὁ κ. Ἡλιάκης «ἐνδέχεται νά κάνη λάθος» ὑποστηρίζων ὅτι αὐτὴ τὴν ἀπόκρυψι τὴν ἔκαμαν «ὡς μὴ ἔχοντες δικαίωμα θανατικῆς ἐκτελέσεως». Τὸν λόγον τῆς ἀποκρύψεως ἀμφισβήτησα, ὄχι τὴν ἀπόκρυψι τὴν ἴδια. Κατά τὴν ἄποψί μου, ἐάν, ὅπως λέγει ὁ κ. Ἡλιάκης, δὲν εἶχαν οἱ Ἑβραῖοι δικαίωμα ἐκτελέσεως τῶν θανατικῶν ἀποφάσεων τοῦ Συνεδρίου, τὸ ὁποῖον ἐδικαιοῦτο μόνον νά ἀπαγγέλλη τέτοιες ἀποφάσεις γιά παραβάσεις ἁρμοδιότητος τῆς Ἑβραϊκῆς δικαιοσύνης, θά ἔκαναν τὴν ἀνακοίνωσι στὸν Πιλᾶτο καὶ θά ζητοῦσαν τὴν ἄδεια ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως. Γιά ν' ἀποκρύψουν τὸ γεγονὸς τῆς προηγηθείσης δίκης, πρέπει νά εἶχαν ἄλλον λόγο. Θέλησαν νά θανατωθῆ ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τάς Ρωμαϊκὰς ἀρχὰς κατοχῆς, γιὰ νὰ μὴ ξεσπάση πάνω στὸ Ἑβραϊκὸ συγκρότημα τῶν συνεργατῶν τους ἡ λαϊκὴ ἀγανάκτησις. Καὶ γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐπέμβασι τῶν Ρωμαίων, ἄλλαξαν τὸ κατηγορητήριον ἐναντίον τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖον παρουσίασαν ὡς στασιαστήν, διότι μόνον σὲ τέτοια θέματα εἶχαν οἱ Ρωμαῖοι πλήρη δικαιοδοσία, ἐνῶ γιά ὅλα τὰ ἄλλα, τὰ συνήθη ἀδικήματα, τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ δικαίου θὰ ἐλέγαμε, ἡ Ἑβραϊκὴ δικαιοσύνη διετήρησε καὶ κατά τὴν κατοχὴ τὴν ἐξουσία της. Κι' αὐτὸ σαφῶς ἀναφέρεται στὸ κατά Λουκᾶν εὐαγγέλιο («τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος καὶ κωλύοντα Καίσαρι φόρους διδόναι καὶ λέγοντα ἑαυτὸν βασιλέα εἶναι», 23. 2).

(Ὑπάρχει καὶ ἕνας ἄλλος — μεταφυσικὸς — λόγος γιὰ τὴν παραπομπὴ τοῦ Ἰησοῦ στοὺς Ρωμαίους. Καθὼς γράφει ὁ Ἰωάννης (18. 32) «ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῆ, ὃν εἶπε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν». Ὁ Ἰησοῦς ἐχρησιμοποίησε πολλὲς φορὲς τὴν ἀλληγορία τοῦ σταυροῦ (Ματθ. 10. 38 καὶ 16. 24, Λουκ. 14. 27) καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐδῶ ἐμφανίζονται ὡς ὄργανα τοῦ πεπρωμένου, διότι μόνον οἱ Ρωμαῖοι ἐπέβαλλαν τὸν σταυρικὸ θάνατο).

Ὡς πρὸς τὸ ἂν εἶχαν ἢ ὄχι οἱ Ἑβραῖοι δικαίωμα θανατικῶν ἐκτελέσεων, ὁ κ. Ἡλιάκης νομίζει πὼς «ὅλοι οἱ ἱστορικοὶ συμφωνοῦν», ὅτι εἶχαν μόνον

δικαίωμα ἐκδικάσεως ὑποθέσεων συνεπαγομένων τὴν ἐσχάτη τῶν ποινῶν καὶ τὸ δικαίωμα ἀπαγγελίας της, ἀλλὰ ὄχι καὶ ἐκτελέσεως, ἄνευ ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως τῶν Ρωμαίων. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι πάνω στὸ θέμα αὐτὸ ἔχουν γραφῆ πάμπολλοι τόμοι καὶ τοῦτο ἐπὶ αἰῶνες στασιάζεται, χωρὶς νὰ θεωρῆται ὅτι ἐλύθη τελεσιδικως. Ὑπάρχουν καὶ συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι, στηριζόμενοι μάλιστα στὸν Ἑβραῖο ἱστορικὸν Ἰώσηπο, φρονοῦν ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ δικαιοσύνη τῶν Ἑβραίων διετηρήθη καὶ ἐπὶ κατοχῆς ἀμετάβλητη σ' ὅλες τὶς ἐξουσίες της. Θέματα τοῦ Μωσαικοῦ Νόμου ἐκρίνοντο ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους. Δὲν κατέφυγαν λοιπὸν οἱ ἀρχιερεῖς στὸν Πιλᾶτο, διότι δὲν εἶχαν ἐξουσία ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς καταδίκης. Ἂν ἐπρόκειτο γι' αὐτό, θὰ ἐζητοῦσαν τὴν ἄδεια. Ἀλλά, ἂν ἐχρειάζετο καὶ γιὰ τὴν ἁπλῆ σύγκλησι τοῦ Συνεδρίου ἄδεια τοῦ Πιλάτου — καθὼς γράφει ὁ κ. Ἡλιάκης — πῶς θ' ἀποτολμοῦσαν οἱ ἀρχιερεῖς νὰ ἐκδικάσουν τὴν ὑπόθεσι αὐτοβούλως;

Τώρα, γιὰ τὶς δύο περιπτώσεις λιθοβολισμοῦ. Ὁ λιθοβολισμὸς τοῦ Στεφάνου δὲν ἐκαλύπτετο ἀπὸ ἐπίσημα ὄργανα, γράφει ὁ κ. Ἡλιάκης. Δὲν παρέστησαν ὅμως ὄργανα τῶν ἀρχῶν, ὄχι ἐπειδὴ δὲν εἶχαν οἱ Ἑβραῖοι δικαίωμα θανατώσεως, ἀλλὰ διότι δὲν εἶχεν ἐκδοθῆ καταδικαστικὴ ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν νὰ ἐκτελέσουν κατὰ τοὺς τύπους. Ὅπως εἶναι γνωστὸν ὁ πρωτομάρτυς ἐδικάζετο ἐπὶ βλασφημίᾳ κατὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Θεοῦ (ἀδικήματι συνεπαγομένῳ θάνατον) καὶ τὸν ἅρπαξεν ὁ ὄχλος μέσ' ἀπὸ τὸ δικαστήριο, ἀπὸ ἀδημονία ἢ ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἀναμενομένην ἀπόφασιν. Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ὁ λιθοβολισμὸς δὲν εἶχε καμμία συνέπεια, οὔτε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Ρωμαίων ἐπὶ σφετερισμῷ τῆς δικῆς τους, ὑποτίθεται, ἁρμοδιότητος, οὔτε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Ἑβραϊκῶν ἀρχῶν ἐπὶ αὐτοδικίᾳ. Φαίνεται ὅτι οἱ ὄχλοι ἐσυνήθιζαν νὰ ἐφαρμόζουν τὸν Μωσαϊκὸ νόμο. Αὐτὸ ὑποτίθεται καὶ ἀπὸ τὴν στιχομυθία τοῦ Ἰησοῦ μὲ τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους γιὰ τὸ θέμα τῆς μοιχαλίδος. Ὁ Ἰησοῦς δὲν τοὺς εἶπε: «Τ' εἶναι αὐτὰ ποὺ λέτε! Μπορεῖ ὁ Μωσαϊκὸς νόμος νὰ προβλέπη ποινὴν θανάτου, ἀλλὰ ἀπὸ νόμιμο δικαστήριο». Ἐδέχθη ν ο μ ι κ ῶ ς τὸν λιθοβολισμὸν καὶ τὸν ἀπέτρεψε ἠ θ ι κ ῶ ς μόνον.

Ἀλλά, ὅπως καὶ νὰ εἶχε τὸ πρᾶγμα, δὲν ἔχει βαρύνουσαν σημασίαν τὸ ἂν εἶχαν ἢ δὲν εἶχαν οἱ Ἑβραῖοι δικαίωμα θανατικῶν ἐκτελέσεων χωρὶς ἄδεια τῶν Ρωμαίων. Δὲν κατέφυγαν στοὺς Ρωμαίους πρὸς λῆψιν ἀδείας γιὰ τὴν ἐκτέλεσι τῆς δικῆς τους κρίσεως ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο «ἔνοχος θανάτου» ἐπὶ βλασφημίᾳ. Αὐτὸ εἶναι τὸ οὐσιῶδες. Ἐζήτησαν ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους νὰ δικάσουν τὸν Ἰησοῦν ὡς ἀντάρτην κατὰ τῆς ἐξουσίας των. Γιατί; Αὐτὸ εἶναι τὸ οὐσιῶδες.

ΧΡΟΝΙΚΑ

«Παναιρετικὸς» καὶ ὁ Δημήτριος Α΄...

Ἀπὸ τὶς δηλώσεις τοῦ νέου Οἰκουμεν. Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Δημητρίου τοῦ Α΄:

«Θὰ καλλιεργήσωμεν συστηματικῶς τὴν καθόλου χριστιανικὴν ἑνότητα. Τὸ μεγαλεπήβολον σχέδιον τοῦ Ἀθηναγόρου δὲν πρόκειται νὰ ἀναχαιτισθῇ, θὰ συνεχισθῇ καὶ ὑφ᾽ ἡμῶν μετὰ πάσης προσοχῆς, ἐπιμελείας,θάρρους καὶ συνέσεως .Ἡ σύμπραξις τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν θὰ παραμείνῃ σταθερὰ καὶ ὑπεύθυνος.

Θὰ ἐνθαρρύνωμεν διαλόγους μετὰ τῶν μειζόνων ἐν τῷ κόσμῳ θρησκειῶν καὶ δὴ μετὰ τοῦ Ἰσλάμ.

Ἡ ἑνότης τῆς Ὀρθοδοξίας, ὁ συντονισμὸς τῶν δυνάμεων αὐτῆς εἶναι μέλημα ἡμῶν ἱερώτατον καὶ σπουδαιότατον. Θὰ πράξωμεν τὸ πᾶν διὰ νὰ προωθήσωμεν τὴν λειτουργίαν τοῦ μηχανισμοῦ διὰ τὴν ὅσον δυνατὸν ταχεῖαν σύγκλησιν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας».

Ἤδη ἐξεδηλώθη ἡ πρώτη ἀντίδρασις: Ὡρισμένα μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους καί τινες θορυβογόνοι μητροπολῖται δὲν μνημονεύουν τὸν νέον Πατριάρχην. Π α ν α ι ρ ε τ ι κ ὸ ς κι᾽ αὐτός...

Περ χωρισμοῦ Κράτους-Ἐκκλησίας

Τὸ ὅτι ὁ Μητροπολίτης Φλωρίνης κ. Καντιώτης εἶναι ὀπαδὸς τοῦ χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους, πρὸ πολλοῦ, εἶναι γνωστόν. Ἤδη ἐπανέλαβε τὸ «αἴτημα» αὐτό, σὲ ἀθηναϊκὴ συγκέντρωσι φανατικῶν ὀπαδῶν του, ὡς «λύσιν ἀπογοητεύσεως» τῆς Ἐκκλησίας, ἐὰν τὸ κράτος δὲν ἤθελε δεχθῇ προτάσεις περὶ πατάξεως τῆς διαφθορᾶς, ἡ ὁποία ὑψώνεται σὰν Γράμμος, Βίτσι κλπ. κλπ.

«Ἐλπίζομεν — εἶπε ὁ κ. Καντιώτης — ὅτι θὰ εἰσακουσθοῦμε ὑπὸ τοῦ Κράτους. Ἐν περιπτώσει ποὺ δὲν εἰσακουσθοῦμε, ἕνα πλέον ὑπολείπεται, λυπηρὸν ἀλλὰ ἀναγκαῖον: Τοὺς ζυγοὺς λύσατε! Χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ Κράτος! Καὶ τὸ μὲν Κράτος, μὲ τὰς περιφήμους ἰδέας περὶ ἐξελίξεως τῆς ἠθικῆς, ἂς βαδίσῃ τὸν δρόμο του. Ἡ δὲ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐλεύθερη ἀπὸ κάθε δέ-

σμευσι, θὰ κηρύξη σταυροφορίαν διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν σωτηρίαν τοῦ μαρτυρικοῦ μας ἔθνους».

Ἕνα ἀστεῖο πυροτέχνημα... Πρῶτον, διότι εἶναι ἀπίθανον ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐγκρίνη τὸ «ἀντάρτικο» τοῦ ἁγίου Φλωρίνης. Ἡ Ἑλλάς, ὡς ἐτονισθη εἰς ὅλα τὰ Συντάγματα, ἀπὸ τὸ πρῶτο τοῦ 1822 ἕως τὸ τελευταῖο τοῦ 1968, εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Καὶ ἐνῶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἐὰν ἐγίνετο ὁ χωρισμὸς Κράτους - Ἐκκλησίας, δὲν θὰ εἶχε πολλὰ νὰ ζημιωθῆ, διότι ἡ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησιας εἰς τὰ ἐθνικὰ ζητήματα (πολὺ σημαντικὴ καὶ θεμελιώδης εἰς τὸ παρελθὸν) ἀνήκει πλέον στὴν ἱστορία, ἡ Ἐκκλησία θὰ κατεστρέφετο χωρὶς τὴν Κρατικὴ προστασία, χωρὶς ἐπίσημη θρησκεία στὸ κράτος, χωρὶς ὁρκωμοσίες ἐνώπιον Κληρικῶν, ἀλλὰ δικαστικῶν, ὅπως στὴν Ἀμερική, χωρὶς ὑποχρεωτικὰ ἐκκλησιαστικὰ μυστήρια, γάμου κλπ., μὲ ἴση μεταχείρισι κάθε θρησκείας, μὲ ἀπόσπασι ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, τὴν σημερινή, τῶν «νέων ἐπαρχιῶν», ποὺ θὰ ἐπανεφέροντο ὑπὸ τὴν δικαιοδοσία τοῦ Πατριαρχείου Κων)πόλεως, χωρὶς μισθοδοσία τῶν ἱερέων ὡς δημοσίων ὑπαλλήλων κλπ. κλπ.

Δεύτερον, εἶναι ἕνα πυροτέχνημα, διότι καὶ τὰ περὶ διαφθορᾶς εἶναι φάντασμα. Σημειοῦνται, βέβαια, κρούσματα ἀνηθικότητος καὶ ἐγκληματικότητος, ἀλλὰ ποσοστιαίως πολὺ λιγώτερα ἀπὸ ὁποιαδήποτε χώρα, ἐνῶ ἡ μεγίστη πλειονότης τῶν Ἑλλήνων διατηροῦν τὰς παραδόσεις τῆς Ἑλληνικῆς ἠθικῆς. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει, τί ἐμποδίζει τὴν Ἐκκλησία νὰ καταπολεμήση τὴν ἀνηθικότητα, ἐκείνην ποὺ ὑπάρχει καὶ ὅσην ὑπάρχει; Καὶ πῶς, ἐὰν ἐχωρίζετο ἀπὸ τὸ Κράτος, θὰ τὴν ἐπολεμοῦσε ἀποτελεσματικώτερα; Μὲ ἀφορισμούς;

Μαῦρος «Πάπας»

Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ἐξέλεξεν ὡς Γενικὸν γραμματέα του τὸν Φίλιππο - Ἀλφρέδο Πόττερ, 51 ἐτῶν, Μεθοδιστήν, ἀπὸ τὸ Δυτικο - Ἰνδικὸ νησὶ Ντομίνικα. Ὁ Πόττερ εἶναι ὁ τρίτος Γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Ὀργανισμοῦ ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του κατὰ τὸ 1948. Πρῶτος ἦτο ὁ Ὁλλανδὸς

ἐπίσκοπος Βίσσερ Χόοφτ, ὁ ὁποῖος ἔμεινε στὴν θέσι του ἕως τὸ 1966 καὶ δεύτερος ὁ Πρεσβυτεριανὸς Οἰκουμενιστὴς Εὐγένιος Κάρλσον Μπλαίηκ, τώρα 65 ἐτῶν. Ὁ Πόττερ ἐξελέγη τώρα μὲ πενταετῆ θητεία, ὡς οἰκουμενικὸς ἐκπρόσωπος 250 ἐκκλησιῶν μετεχουσῶν τοῦ Συμβουλίου, περιλαμβανομένων Ἀγγλικανικῶν, Προτεσταντῶν, Ὀρθοδόξων, ἐν ὅλῳ σχεδὸν 400 ἑκατομμυρίων Χριστιανῶν. Δοθέντος ὅτι αἱ Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησίαι ἀποτελοῦν τὸν πυρῆνα τῆς ὀργανώσεως, ὁ Πόττερ θὰ εἶναι (ἂν καὶ λιγώτερο δυνατὸς ἀπὸ τὸν ἡγέτην τοῦ Βατικανοῦ) ὁ Προτεστάντης «Πάπας». Καὶ εἶναι Μαῦρος.

Ὡς πάστωρ στὴν Ἀϊτή, ἀνέπτυξε κοινωνικὴ δραστηριότητα. «Πῶς θὰ τολμοῦσα, εἶπε, ἐγὼ χορτᾶτος, νὰ μιλάω σὲ πεινασμένους καὶ ἀνεκπαίδευτους ἀνθρώπους γιὰ τὴν οὐράνια σωτηρία τους, χωρὶς ν' ἀνασκουμπωθῶ». Ἡ κοινωνική του φιλοσοφία θὰ ἐμποδίση, ἀσφαλῶς, τὴν προσχώρησι στὸ Συμβούλιον ἐκείνων τῶν ἐκκλησιῶν, ποὺ ἀπέχουν, διότι ἔχουν ὡς σύνθημα «Εὐαγγελισμὸς πρωτίστως». Μάλιστα, ἐνδέχεται νὰ προκαλέση καὶ ἀντιδράσεις μεταξὺ τῶν ἤδη μετεχουσῶν τοῦ Συμβουλίου ἐκκλησιῶν, διότι ὅπως ἐδήλωσε, ὀφείλει ὁ Χριστιανισμὸς νὰ συγχρονισθῆ μὲ τολμηρὰ μέτρα. Ἡ ἀνανέωσις πρέπει νὰ ἐπέλθη, λέγει, ὄχι διὰ βραδείας ἐξελίξεως, ἀλλὰ μὲ ριζικὰ μέτρα.

Ὑποσωματίδια ὑποσωματιδίων!

«Βρισκόμαστε στὰ πρόθυρα μεγάλων ἀνακαλύψεων σχετικὰ μὲ τὴν βασικὴ δομὴ τῆς ὕλης, ἀνακαλύψεων ποὺ θὰ φέρουν ἐπανάστασι στὴν φυσική, μὲ προεκτάσεις στὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου». Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ συνώψισε τὴν πρόοδο τῆς φυσικῆς στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες ὁ δόκτωρ Ἄλλαν Μπρόμλεη, καθηγητὴς στὸ πανεπιστήμιο Γαίηλ καὶ πρόεδρος ἐπιτροπῆς, στὴν ὁποία ἡ ἐθνικὴ ἀκαδημία ἐπιστημῶν εἶχεν ἀναθέσει νὰ ἀξιολογήση τὰ ἐπιτεύγματα καὶ τὴν ἐξέλιξη τῶν ἐρευνῶν στὸν τομέα αὐτό. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπεράτωσε τὸ ἔργον της καὶ ὁ καθηγητὴς Μπρόμλεη ἐξέθεσε τὰ κύρια σημεῖα τῶν πορισμάτων της κατὰ τὴν διάρκειαν ὁμιλιῶν του, σὲ διάφορα πανεπιστήμια καὶ ἄλλες κυψέλες ἐπιστημονικῆς δραστηριότητος στὴν Ἀμερική.

Ἰδού, πῶς ἐμφανίζονται τὰ πράγματα σήμερα στὸ χῶρο τῆς φυσικῆς:

Οἱ φυσικοί, εἶπε ὁ δόκτωρ Μπρόμλεη, εὑρίσκονται στὰ ἴχνη τῶν θεμελιωδῶν συστατικῶν μονάδων τῆς ὕλης. Ὅταν αἱ ἰδιότητες τῶν μονάδων αὐτῶν καταστῆ δυνατὸν νὰ διερευνηθοῦν πλήρως, οἱ βασικοὶ νόμοι τῆς φυσικῆς θὰ ἀλλάξουν ἄρδην. Ἤδη ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι αἱ ἰδιότητες αὐτὲς εἶναι τελείως διαφορετικὲς ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ ἡ ἐπιστήμη θεωρεῖ ὡς δυνατὲς γιὰ τὰ φυσικὰ σώματα, σήμερα.

Ἐδῶ χρειάζεται μιὰ διευκρίνησις: Τὸ ἄτομο ἀπαρτίζεται, ὡς γνωστόν, ἀπὸ ἠλεκτρόνια, πρωτόνια καὶ οὐδετερόνια. Ἡ δομή του αὐτὴ εἶχε ἀνακαλυφθῆ ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια καὶ ὑπετίθετο πὼς τὰ σωματίδια αὐτὰ ἀποτελοῦσαν τὶς βασικὲς δομικὲς μονάδες τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ὕλης γενικώτερα.

Τὸ 1964, ὅμως, διάφορες ἔρευνες προσεκόμισαν ἐνδείξεις ὅτι τὰ ἠλεκτρόνια, πρωτόνια καὶ οὐδετερόνια ἀπαρτίζονται καὶ αὐτὰ ἀπὸ ἄλλα πολὺ πιὸ μικρὰ σωματίδια, ποὺ οἱ ἐπιστήμονες ὠνόμασαν «Πάρτον» ἢ Κουάρκ». Σὲ αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν σωματιδίων τὰ ἴχνη εὑρίσκονται οἱ ἐπιστήμονες τώρα, ὅπως ἀνέφερε ὁ δόκτωρ Μπρομλεη. Αἱ σχετικαὶ ἔρευναι, πρόσθεσε, τείνουν νὰ ἐπιβεβαιώσουν ἀκόμη καὶ πειραματικῶς τὴν ὕπαρξί τους.

Τί θὰ σημαίνη αὐτὸ ἀπὸ πρακτικῆς πλευρᾶς, ὁ δρ Μπρομλεη δὲν ἐξήγησε λεπτομερῶς. Εἶπε ὅμως ὅτι ἂν ἡ θεωρία τῶν Κουὰρκ ἐπιβεβαιωθῆ, ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀποκτήση νέες μεθόδους ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀτόμου, μὲ ἀποτέλεσμα ποὺ ἡ φαντασία δύσκολα μπορεῖ νὰ συλλάβη.

Οἰκουμενισμὸς νεκροταφείου

Μετὰ τὸ τρομακτικὸ δυστύχημα τῆς Ρόδου, ὅπου δεκάδες τουριστῶν ἐκάηκαν μέσα σ' ἕνα κέντρο διασκεδάσεως, οἱ νεκροὶ ἐνεταφιάσθησαν ὁμαδικὰ στὸ κεντρικὸ νεκροταφεῖο τῆς Δωδεκαινησιακῆς πρωτευούσης. Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἦταν κοινή, μὲ συμμετοχὴ ἱερέων ὀρθοδόξων καὶ καθολικῶν.

Συμφωνα μὲ τὸ τυπικόν, θὰ προσευχήθηκαν γιὰ τὴν συγχώρησι τῶν ἁμαρτημάτων «ἐν λόγῳ, ἔργῳ ἢ διανοίᾳ» τῶν τουριστῶν. Ἀλλὰ καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐκεινων, ποὺ ὄχι μόνον μένουν χωρισμένοι σὲ ἐκκλησίες («διεμελίσαντο τὸν ἄρραφον χιτῶνα τοῦ Κυρίου»), ἀλλὰ καὶ μισοῦνται μεταξύ των...

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

Καὶ σᾶς ὑπενθυμίζει:

ὅτι ἑτοιμάζεται νὰ εισέλθη στὸ 18ον ετος ἀπο τῆς εκδοσεώς του

Ἡ αὔξησις τῶν ἐκδοτικῶν ἐξόδων κατέστησε ἀναποφευκτη τὴν σχετικη μόνον ἀναπροσαρμογὴ τῆς συνδρομῆς εις δρχ. 80 (Ἐξωτερικοῦ $ 3,50).

Δέν καλύπτονται πλήρως τὸ ἐκδοτικὸ εξοδα μὲ τὴν κατα Δρχ. 10 μόνον αυξησι τῆς ἐτησίας συνδρομῆς, ἀλλὰ ὁ ΙΛΙΣΟΣ θέλει να ἐλπίζη ὅτι οι συνδρομηταί του θὰ κινηθοῦν πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ κύκλου των, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ ἐπιβεβλημένη ἐξισορρόπησις, ἡ ὁποια θὰ εἶναι ωφελιμος καὶ ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως.

Δέν θὰ μπορούσατε νὰ γράψετε ἕναν ἀκόμη συνδρομητὴ ὁ καθένας, Θα προσεφέρατε διπλῆ ὑπηρεσία: στὸν ΙΛΙΣΟ καὶ ατὸν φίλο σας.

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεῖα τοῦ «'Ιλισοῦ», Δραγατσανίου 6, ὄροφος 6ος, (Πλατ. Κλαυθμῶνος), εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε Δευτέρα, Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ 10 - 12 π.μ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν ἀποστέλλετε μὲ ταχυδρομικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, 'Αθήνας, 122». 'Αποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολὰς μᾶς δυσκολεύουν. Νὰ ἀναγράφεται καθαρὰ τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως.

ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟΜΟΙ

Τιμὴ τόμων παρελθόντων ἐτῶν δρχ. 70. Τιμὴ τεύχους 15.

Δὲν ὑπάρχουν μεμονωμένα τεύχη ὑπ' ἀριθ. 1 - 5, 7 - 9, 11 - 18, 23, 25 - 26, 28 - 30, 32 - 33, 44, 49 - 50, 55 - 60, 67 - 68, 79 - 80, οὔτε τόμοι 1956-1959, 1961-1963, 1966 - 1968.

Ζητοῦνται πρὸς ἀγοράν, ἀντὶ δρχ. 20 ἕκαστον, τὰ κάτωθι τεύχη τοῦ ΙΛΙΣΟΥ:

1957 Νο 7, 8
1959 » 15
1961 » 23
1962 » 25, 26, 28
1966 » 44
1967 » 49,50
1968 » 55/56, 57/58
1970 » 79

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητάς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἄγνωστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των.

ΑΘΗΝΩΝ

'Αχ. Γκεσκος, Μαυρομιχαλη 95. Νικ. Δημοσθενιαδης, Μαβίλη 7 - 9. Γ. Κελαιδακης, Μπαϊρακτάρη 41. Σωτ. Κοντός, Φθιώτιδος 39. Γ. Κουτουμάνης, Μυστριώτου 4. 'Αγ. Λασκαριδη, Χατηχρήστου 8. Δ. Μαντζαρίδης, Γουμενιτσης 6. Εὐστ. Ντατσιος, Σκιαθου 88. Β. Πανούσης, 'Αγ. Μελετίου 131. Δ. Παπουτσάνης, Δ. 'Αντωνιαδου 6. Σ. Τζαννῆς, Φορμιωνος 4 - 6. Λαζ. Τσιπουρίδης, Παράσσου 33. 'Εμ. Χατζηανδρέου, 'Αχαρνῶν 145.

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Γαβρ. Λαμψίδης, Τζαβελα 25, Ξάνθη. Γρ. Μπουζακης, Σκύδρα - 'Εδεσσης. Λ. Παπαγιώτης, 'Εθνικὴ Τράπεζα, 'Αγρίνιον. Στ. Στυλιανίδης, Πλ. Γεωργίου Α΄ 40, Πατραι.

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Σπῦρος Λεκατσᾶς, 'Αθῆναι
Ιω. Παπασλιώτης, 'Αθῆναι
Β. Πρωτοπαππᾶς, 'Αθῆναι
Σερ. Σεραφετινιδης, 'Αθῆναι
Δημ. Χορτσανίτης, 'Αθῆναι
Σπῦρος Τριγγετας, 'Αθῆναι
Γ. 'Αθανασουλιας, Σῦρος
'Αναστ. "Ακογλου, Καβαλα
Νικ. Διαμαντίδης, Θεσσαλονίκη
Φῶκος Κοσκινᾶς, Θεσσαλονίκη
Λελος Μαρκουλίδης, Κύπρος

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΕΛΑΒΕΝ Ο «ΙΛΙΣΟΣ»

'Ιωαννης Μαργ. 'Ιωαννίδης: 'Αλληγορίες κaη Συμβολισμοί. Θεσσαλονικη 1972.

'Εμμ. Γ. Πρωτοψάλτης: Βασιλειος Σ. Λαούρδας (1912—1971).

'Α. Σκανδάμης: 'Η τριακονταετία τῆς Βασιλείας τοῦ "Οθωνος. 'Αθῆναι 1961.

Δημ. Π. 'Ηλίας: Μία δεκατετραετία διαστημικῶν ἐρευνῶν. 'Αθῆναι

1971. Ὑπάρχει ὁ πλανήτης «Ἥφαιστος»; Ἀθῆναι 1972.

Καίτη Π. Βέλλιου - Τσουγιοπούλου: Χαραυγὲς καὶ δειλινά (ποιήματα). Ἀθήνα.

Νέλλη Θεοδώρου: Ἀπὸ τὸ πάθος στὴ λύτρωση (Μυθιστόρημα). Ἀθήνα 1972.

Γούλα Σμυρνιώτη: Ὁ γενίτσαρος (θεατρικὴ σκηνή). Ἀθήνα 1972.

Εὐαγγελία Κ. Φραγκάκι: Πῶς εἶδε μιὰ μητέρα τὸν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν. Ἀθῆναι 1972.

Δημήτριος Γαλάνης: Σκῦρος (ποιήματα). 1972.

Στάσα Στρούζα - Μαργαρίτη: Γεύση ζωῆς (ποιήματα). Σολομῶντα «Ἆσμα Ἀσμάτων» Ἀθήνα 1972

Ἰ. Βασιλείου Ἁμάρτημα στὸν Ἄθω Ἀνάτυπο 1972.

Καλλιόπη Κολιοπούλου - Γρίβα: Σκαλίζοντας τὴ χόβολη (Διηγήματα). Ἀθήνα 1972.

Ἀνδρ Σῶκος: Τρίπτυχο ὁμιλιῶν γιὰ τὸ Μεσολόγγι. Ἀθήνα 1972.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Κρητικη Ἑστία (Ἰούν 72)

Ἠπειρωτικὴ Ἑστία (Ἰούλ. - Αὔγ. 72)

Ἡ Πρωτότυπη (Σεπτ. - Ὀκτ. 72)

Ἐπιλογὲς (Σεπτ., Ὀκτ. 72)

Πνευματικὴ Κύπρος (Σεπτ. Ὀκτ. 72)

Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς (Σεπτ. - Ὀκτ 72)

Πληροφοριακὸ Δελτίο Συνδέσμου Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν (Σεπτ. 72)

Κρίκος (Ὀκτ. 72).

Ὁ Ἀττικὸς (Ὀκτ. - Δεκ 72)

Λαογραφικὴ Κύπρος (Σεπτ.-Δεκ 72)

Ἐπιμορφωτικὸν Βῆμα (Μάϊος - Ἰούν. - Ἰούλ. 72)

Σταθμοὶ (Ὀκτ., Νοέμ. 72)

Ὁ Φυσιολάτρης (Ὀκτ. - Νοέμ. 72)

Προβλήματα ἐκκλησιαστικὰ - κοινωνικά (Ὀκτ. 72)

Καθρέπτης (Τέχνης - Ἱστορίας - στοχασμοῦ) (Ὀκτ. 72)

Παρουσίες (Νοέμ. 72).

Ἰδιοκτήτης: Ἐκδόσεις «Ἰλισός» Συν. Π. Ε., Δραγατσανίου 6. Ἐκδότης - Διευθυντής: Κωστῆς Ν. Μελισσαρόπουλος, Πλατ. Ἐθνικῆς Τραπέζης 3, Φιλοθέη. Προϊστάμ. Τυπογραφείου: Ἰορδ. Α. Ὀρφανίδης, Ποσειδῶνος 51, Π. Φάληρον. Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπωσις: «Ἑπτάλοφος» Ε.Π.Ε., Ζωοδόχου Πηγῆς 4, τηλ. 631.675. Ἀθῆναι, Νοέμβ. - Δεκ. 1972
Τιμὴ τεύχους δρχ. 15

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ «ΙΛΙΣΟΥ»

Βόλος: Γ. Κουκουβῖνος

Δράμα: Φίλ. Τζάλλας

Ζάκυνθος: Ν. Ταμπαλῆς

Ἡράκλειον: Λ. Κουντῆς

Θεσσαλονίκη: Γ. Βαρᾶνος

Καβάλα: Σ. Ρωμανιᾶς

Κοζάνη: Στέλλα Τσιομπάνου

Κέρκυρα: Ἀχ. Ἀβραμίδης

Λαμία: Ε. Παπαντωνίου - Κ. Φαλίδας

Λάρισα: Ἐσδρᾶς Μωυσῆς

Μυτιλήνη: Ἠλ. Κουκέλλης

Ξάνθη: Εὔελπις Ράνος

Πάτραι: Ἀθ. Κοντοσάκις

Ρόδος: Μ. Φωστιέρης

Σῦρος: Π. Ζαραφωνίτης

Χαλκίς: Θεόδ. Οἰκονόμου

Χανιά: Ν. Βαρδάκης

Ἀμμόχωστος: Ἀνδ. Τσόκκος

Λεμεσός: Ἀντ. Στυλιανοῦ

Λευκωσία: Ἀχ. Ζαβαλλῆς

Πάφος: Κ. Καθητζιώτης

Ἰσταμπούλ: Γ. Βακαλόπουλος.

ΚΥΠΡΟΣ

Τεύχη «Ἰλισοῦ», τόμοι καὶ βιβλία στὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἀντωνίου Στυλιανοῦ, Λεμεσός.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Ν. Δανδῆν, Ἀμφιθέα. Ἐγίνατε, ὅπως μᾶς γράφετε, συνδρομητὴς τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, ὅταν ἐδιαβάσατε τὸ τεῦχος 91 καὶ εἴδατε τὰ τῆς πολεμικῆς ἐναντίον του ἀπὸ φανατικόν τι ἔντυπον. Γράφετε:

«Γιὰ δύο, κυρίως, λόγους γράφτηκα συνδρομητής:

1ον) Ἀντιπαθῶ τὴν καταπίεση τῆς ἐλεύθερης σκέψης: πολιτικῆς, ἐπιστημονικῆς, φιλοσοφικῆς κ.τ.λ.

Συνεπῶς, τὴν πολεμικὴ κατὰ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» θεώρησα — καὶ θεωρῶ — σὰν ἀνελεύθερη ἐκδήλωση, σὰν μία ἀκόμη πτυχὴ τῆς ἀπειλῆς τοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ ποὺ δὲν ἐπιτρέπει τὸν ἐλεύθερο στοχασμὸ οὔτε στὴν πολιτική, οὔτε στὴν τέχνη, οὔτε στὴν ἐπιστήμη, οὔτε στὴν φιλοσοφία

Πιστεύω πὼς εἶναι ἀναφαίρετο δικαίωμα κάθε διανοουμένου νὰ συλλογᾶται ἐλεύθερα — καὶ ἐπομενως σωστὰ — πάνω σε καθε τομεα τοῦ Ἐπιστητοῦ

Πιστεύω ὅτι κανεὶς δεν ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀπαγορεύη στὸν ἄλλο νὰ ἀκολουθήση καὶ να μελετήση ἕνα φιλοσοφικὸ σύστημα Δεν ἔγιναν τοσοι καὶ τόσοι ἀγῶνες γιὰ νὰ μᾶς στερήσουν οἱ «κομπιοῦτερς» τὶς ἐλευθερίες μας καὶ γιὰ νὰ ἐπανελθη ὁ θεσμὸς τῆς Ἱερᾶς ἐξετασεως

Ἐπειδὴ ἀκριβῶς πιστεύω ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶναι μία καὶ ἀδιαιρετη, δι' αὐτὸ γράφτηκα συνδρομητης στον «ΙΛΙΣΟ»

2ον) Ἡ ἀνάγνωση τοῦ 91 τεύχους «ΙΛΙΣΟΥ» μοῦ γεννησε την ἐπιθυμία ν' ἀσχοληθῶ μὲ τὸν Ἐσωτερισμο»

Εἴμεθα σύμφωνοι, ἀγαπητὲ μας νέε φίλε. Μάλιστα, νομιζομε ὅτι θα ἦταν καλὸ νὰ συντελεσετε ὥστε καὶ ἄλλοι νὰ γνωρίσουν τὸν ΙΛΙΣΟ, ὡς προβολέα ἐλευθερας σκέψεως καὶ πνευματικῆς ζωῆς

Ὅσο γιὰ τὰ ποιήματα τοῦ ἐκλεκτοῦ μας συνεργάτου κ. Παυλεα, νομίζομε ὅτι δὲν θὰ εἶχε ἀντίρρησι νὰ τὰ ἀνεδημοσιεύατε, ὑπὸ τὸν ὅρον μνείας τῆς πηγῆς.

κ. Γρ. Ἀνδρ Κεφαλληνίαν Μᾶς συνιστᾶτε νὰ κρίνουμε τὸ τελευταίως ἐπανεκδοθὲν βιβλίον τοῦ διαβοήτου Λεὸ Ταξὶλ περὶ «Μυστηρίων τῶν Μασὸνων». Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο Ἡ διὰ χαμηλοὺς ἐμπορικοὺς λόγους μετὰ 80 ἔτη ἐπανέκδοσις τοῦ βιβλίου ἀπευθύνεται στοὺς ἀφελεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀγνοοῦν ὅτι ὁ ὑπο τὸ ψευδώνυμον γραψας Γιόγκαν Παζέ, ἀφοῦ κατώρθωσε νὰ ἐξαπατήση τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν με τὰς περὶ «Μασονικοῦ Σατανισμοῦ» δῆθεν «ἀποκαλύψεις» του, ἔχων καταδικασθῆ ἐπὶ κλοπῆ, ἀπατη κλπ ὡμολόγησεν ὁ ἴδιος, εἰς δημοσίαν συγκέντρωσιν, εἰς τὴν Γεωγραφικὴν Ἑταιρίαν τῶν Παρισίων, τὴν 19 Ἀπριλίου 1897, ὅτι ὅσα ἔγραψε κατὰ τοῦ Τεκτονισμοῦ ἦσαν ἀποκυήματα τῆς φαντασίας του Προσεθεσε, μαλιστα, ὅτι ἐκ παιδικῆς ἡλικίας τοῦ ἄρεσε νὰ κάνη φάρσες Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἔπαθε ἕνα ἀφανταστο «φιάσκο» καὶ ἔχει ἐπισήμως παραδεχθῆ το πάθημά της

κ Γερ Βλαχον, Πειραιᾶ Παραπονεῖσθε δι' ἐπενεχθεῖσας μεταβολὰς εἰς τον τίτλον ἄρθρου σας, δημοσιευθεντος εἰς τὸ τεῦχος 94 Καὶ γραφετε

«Ὁ πραγματικὸς τίτλος ἦτο «Ἐπικοινωνία με τὰ Θεῖα και Μύησις», ἐνῶ ἐδημοσιεύθη ὡς «Σκέψεις περὶ ἐπικοινωνίας με τὰ θεῖα και Μυήσεως». Ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὰ θεῖα καὶ Μύησις, ὡς ἀναφέρεται στὸ ἄρθρο, εἶναι ἕνα ἀναμφισβήτητο γεγονὸς τῆς Φύσεως ἐνῶ «σκέψεις» εἶναι ἁπλῶς προσωπικαὶ ἰδέαι».

Σχετικῶς, ὁ ἐπιμελητὴς τῆς ὕλης τοῦ ΙΛΙΣΟΥ σᾶς ἀπαντᾶ. Τα γεγονοτα τῆς Φύσεως εἶναι γεγονοτα Οἱ ανθρωποι, ὅμως, διατυπώνουν σκεψεις περὶ αὐτῶν. Μεταξὺ τοῦ δικοῦ σας τίτλου τοῦ ἄρθρου καὶ τοῦ δημοσιευθέντος ὑπάρχει, ὄντως, διαφορά Ὅση μεταξὺ αὐτῶν τούτων τῶν γεγονότων τῆς Φύσεως καὶ τῶν περὶ αὐτῶν προσωπικῶν ἰδεῶν ἑκάστου. Ποιος μπορεῖ νὰ ὁμιλῆ με αὐθεντίαν, Παντως, ὁ ΙΛΙΣΟΣ ἔχι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΤΟΥΣ 1972

σελ.

Παν Δ Ἀναγνώστου: Ὁ Μελάμπους .. 94
» Ὁ ἐσωτερικὸς Πάν .. 169
» Α Ἀνδριανοπούλου «Ἀρχαῖοι Ἕλληνες Φιλόσοφοι» .. 385
» Ἀμφιαράειον .. 417
Παν Βλαχοπουλος Φόνος μέσα στὸ εἶδος .. 420
Γερ Βλαχος Σκέψεις περὶ Ἐπικοινωνίας καὶ Μυήσεως .. 253
» Ὑπερβατικὴ ζωὴ .. 465
Βολταῖρος Δογματα .. 246
Γκαῖτε. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ Σύμπαντος .. 81
Ζ Γουγουτᾶς: Οἱ καρποὶ τῆς χριστιανικῆς καρδιᾶς .. 40
» Τὰ ναρκωτικὰ τῆς καρδιᾶς .. 82
Ἰω Δρίβα - Μαραβελίδου Γιατί τὰ ζῶα φοβοῦνται τοὺς ἀνθρώπους .. 28
» Φῶς σὐγινὸ .. 199
» Παράκληση .. 324
Κ Ζαππας Συνοδοιπόροι .. 168
Κ Ζιναραγιαντάσα. Τὸ ὑπέρτατο γεγονὸς .. 321
Ἀχιλ Ζαβαλλῆς Ἡ Ἑλληνικὴ Ἀμφικτιονία .. 343
Νέλλη Θεοδώρου. Ἡ Θεοσοφία στὴν ἐποχή μας .. 115
» Μέτρον ἀξίας .. 166
» Ἑαυτοῦ συντήρηση .. 277
» Φανατισμός .. 484
Μαρ Θεσχάρη Ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας καὶ ἡ ἀνακαίνισις τοῦ Χριστιανισμοῦ .. 5
Αἰμιλια Ἴβου Δοξασίες περὶ ψυχῆς .. 442
Δημ Ἰωαννίδης Θεός - Ψυχὴ .. 241
John Coats Παρτε στὰ σοβαρὰ τὴν αἰωνιότητα .. 197
Διον Κουλεντιανος. Τὸ πέρασμα τῶν βαρβάρων .. 341
Κρισναμοῦρτι. Ἀπορίες ἑνὸς ψυχαναλυτοῦ .. 118
Λούλα Κωνσταντινίδου Παρακλητικὸ στὴν ἀνθρώπινη θεότητα .. 200
» Δελφικὸ .. 341
Διον Μαγκλιβέρας Ὁ «τετραπλοῦς ἔλεγχος» τῶν Ροταριανῶν .. 255
Κωστῆς Μελισσαρόπουλος Ὁ νόμος τοῦ Κάρμα .. 12
» (Μετάφρ.): Περικλέους Ἐπιτάφιος. .. 425
Ἄννι Μπεζαντ Ἡ ἀνάμνησις τῶν προηγουμενων βίων .. 123

Παν Μπελούσης 'Η ἀφύπνισις τοῦ μεσαιωνικοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ ρο-
» λος τῆς 'Αλχημειας . . 56
» Πῶς ὁ Βραχμα «ἐχάρισε» τον θάνατον . . 96
'Ελ Π Μπλαβατσκυ Το κλειδι τῆς Θεοσοφίας . . 109
» 'Η τυχη τῆς ψυχῆς . . 453
Κ Μπλαχούρας 'Ο γεροπλάτανος πεθαινει . . 309
Μαρ Μπόταση 'Η προσευχη τοῦ δασους . . 98
Διον Παγουλᾶτος 'Ο 'Αφορισμενος . . 471
Σπυρ Πατσιφᾶς 'Εξωγήινος ζωη . . 438
Σαρ Παυλεας Διαλογος αἱρετικοῦ και ιεροεξεταστου . . 19
» Ο Δευκαλιων . . 93
» Μετα τον ἐπίσημο χορο . . 97
» 'Ο Βυζαντινός Καλλινικος . . 161
» Το κιβώτιο της Μοιρας . . 162
» Προσφυγες . . 252
» Μετα το οὐρανιο τοξο . . 322
» Λυχνοφοροι . . 433
Κωστας Πηγαδιωτης 'Αγαπη . . 324
Ν Σρὶ Ραμ Καρδια και νοῦς ἀλληλενδετα . . 163
Χρῖστος Ριζόπουλος Προδρομος τοῦ Γεκτονισμοῦ ὁ 17ος αἰων . . 51
» Τὰ νεα βιβλια 67, 130, 225, 375, 493
Γουλδ Στεδ 'Η κυανῆ νῆσος 31, 99, 207, 293, 369
Γαμιτ Ταγκορ Προσευχη . . 95
'Αποστ. Φωτόπουλος Αὐτογνωσια . . 325
Irv. Horowitz: Τὰ διϊσταμενα «'Ηνωμενα Εθνη» . . 23
Ch. Hunt Γνῶσις και Σοφία . . 3
Π Κ Ψηλορίτης 'Αδελφια στους αἰῶνες . . 469
'Ιω Ψωμᾶς 'Ο ἀνθρωπισμος τῶν σοφιστῶν . . 281

ΤΕΚΤΟΝΙΚΑ

'Η Γεν Συνελευσις Αντιπροσωπων Τεκτον Στοῶν Ελλαδος - Κύπρου 41
«Πίετε ἐξ αὐτοῦ παντες», πλην τοῦ Δημαρχου Λαρίσης . . 86
'Ο Τεκτονισμός καὶ τα σύγχρονα προβληματα . . 91
Τεκτονικὰ ἀναλεκτα . . 203, 271
'Η Τεκτονικη 'Αμφικτιονια . . 342
Χαρμόσυνος κωδωνοκρουσια δια τεκτονικην ἐπετειον . . 349
'Εκκλησία τῆς 'Ελλαδος καὶ Μασονια . . 403

ΔΙΑΦΟΡΑ

Μπαγκαβάντ - Γκιτα 'Αθνασια ψυχῆς και Μετενσαρκωσις . . 10
'Ο 'Αρχαιόφιλος 'Ομιλος 'Εκδρομῶν . . 20
Θεμέλιος λίθος Ναοῦ 'Αντικαρκινικῆς 'Εταιρίας . . 83
'Ορθοδοξια ἢ θανατος . . 89

Ψήγματα 151
Ὁ μυστηριώδης Κόμης Καλλιόστρο 171
Το κληροδότημα τοῦ Ἀθηναγόρα 243
Ἀπὸ τὴν Μπαγκαβὰντ - Γκιτὰ 245
Γιὰ μιὰ νεα πατρίδα 249
96ον ἐτήσιον Συνέδριον τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας 263
Αἱ νυκτεριναὶ Σχολαὶ τοῦ Συλλόγου «Μέλης» 274
Κατι ἀλλοιώτικο στὴν «Ὀλυμπιάδα» τραγουδιοῦ 300
Ὁ ἀγνωστος ψυχικος κοσμος τῶν φυτῶν 338
Ἐτήσιον ἀφιερωμα στὴν Ἡμερα τῶν ζώων 350
Αἱ συζητήσεις στὴν Ἱεραρχία 412
Ναὶ ἢ ὄχι στὴν θανατικὴ ποινή 421
Νεκρολογίαι Π Χατζηπᾶνος, Κυρ Πεζοπουλος 76
Χρονικὰ 73, 141,235, 311, 391, 502
Μεταξύ μας 78, 153, 239, 318, 397, 507

ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΑ

Ἀγγ Τερζακη Θεος Ἐλευθεριας Ἀθηναγορας Ὅλοι οἱ ἀνθρωποι τεκνα τοῦ Θεοῦ Γ Παπαχατζῆ Ἐξανθρωπισμὸς τῆς τεχνοκρατίας Ε Π Παπανουτσου Διαλογος χαριν τῆς εἰρήνης 63
Ἀθηναγορα Ἡ πορεια τῶν Ἐκκλησιῶν Παμπλο Κοζαλς Σχέδιον εἰρηνης Ε Π Παπανούτσου Ὁ ὕπνος, δεύτερη ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου Δ Ψαθᾶ Ἀσχολιες τῆς Ἐκκλησιας 125
Δ Ψαθᾶ Σεισμῶν ἀγαθα Π Παπαδουκα Μπαιρακια Μητροπολιτῶν Ζ Νταντελου Ἐκκλησια και πολιτική Γ Πηλείδη Ψεύτικες ἰδεες Ν Κυριαζίδη Ἐναντιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κατεστημένου Κ Σιμοπουλου Ἕνας πελαργος στὰ Γιαννινα 218
Ἥβης Σκανδαλακη Ὁ δεκατος πλανητης Θ Κωστακη Το κυνῆγι 306
Τα «μικτὰ λουτρα» 365
Χρ Γιανναρᾶ Βυζαντιον και Δυσις Ὁ σοφιστης Ἡ ἰνδικὴ «μόδα» .. 480

ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ
διὰ δῶρα ἑορτῶν

(ΜΟΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΝ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΝ)

ΧΑΡΤΟΔΕΤΟΙ ΤΟΜΟΙ ΙΛΙΣΟΥ:

Ἔτους 1964 σελ. 304 ἀντὶ δρχ. 70 δρχ. 50

Ἔτους 1965 σελ. 400 ἀντὶ δρχ. 70 δρχ. 50

ΔΕΜΕΝΟΙ ΤΟΜΟΙ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΤΡΙΕΤΙΑΣ:

Α΄ 1956—1958 σελ. 440 ἀντὶ δρχ. 100 δρχ. 70

Β΄ 1959—1961 σελ. 416 ἀντὶ δρχ. 100 δρχ. 60

ΒΙΒΛΙΑ ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ:

Τὰ Βήματα τῆς Φιλοσοφίας

Χαρτόδετον ἀντὶ δρχ. 50 δρχ. 40

Δεμένον ἀντὶ δρχ. 70 δρχ. 55

Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισναμοῦρτι

Χαρτόδετον ἀντὶ δρχ. 50 δρχ. 40

ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς Σοφίας)

Β΄ ἔκδοσις ἀναθεωρημένη (σελ. 320)

μόνον δεμένον, ἀντὶ δρχ. 90 δρχ. 60

Μόνον εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ ΙΛΙΣΟΥ

Δευτέρα - Τετάρτη - Παρασκευὴ 10—12 ἢ κατόπιν λήψεως τοῦ ἀντιτίμου (διὰ ταχ)κῆς ἐπιταγῆς), ἀποστελλόμενα ἄνευ ἐπιβαρύνσεως διὰ ταχ)κὰ ἔξοδα.

Βραβεία Ἐκθέσεων
ΛΟΝΔΙΝΟΥ-ΒΟΛΩΝΙΑΣ-ΝΙΚΑΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΒΡΕΛΛΟΠΟΙΙΑ
ΣΗΜΑ ΚΑΤΑΤΕΘΕΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΒΡΕΛΛΟΠΟΙΙΑ
ΣΗΜΑ ΚΑΤΑΤΕΘΕΝ
"ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΒΡΕΛΛΟΠΟΙΪΑ"
• ΟΜΒΡΕΛΛΕΣ
• ΜΠΑΣΤΟΥΝΙΑ
• ΕΙΔΗ ΕΞΟΧΗΣ
ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ: ΧΟΝΔΡΙΚΗΣ-ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΑΙΟΛΟΥ 70
Δ.ΡΗΓΑΣ